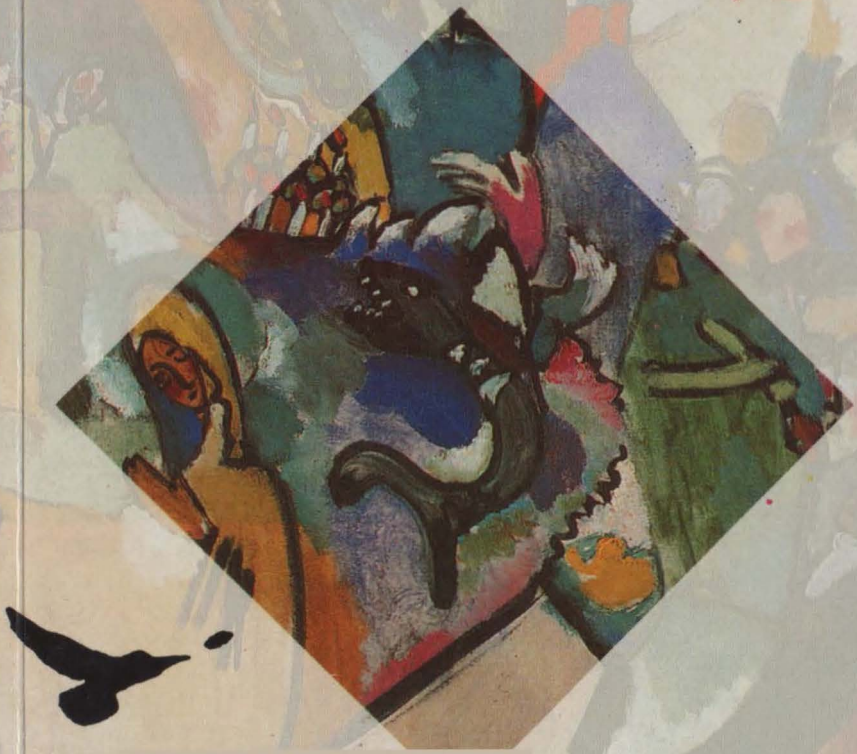
HERMANN HESSE

Klingsor'un Son Yazı

AFA
ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI

AFA – Çağdaş Dünya Edebiyatı: 43
AFA – Yayınları: 273

ISBN 975 – 414 – 231 – 9

Nisan, 1994

© AFA Yayınları, 1994

Klingsor adlı Almanca orijinalinden
çevrilen kitabın Türkçe çeviri hakları
AFA Yayıncılık A.Ş.'ye aittir.

Dizgi: AFA Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Özener Matbaası
Cilt: Güven Mücellithanesi
Kapak: Temel Matbaası

AFA Yayıncılık A.Ş., Sıhhiye Apt. 19/8 34410 Cağaloğlu – İSTANBUL
Tel: 526 39 80 / Fax: 513 76 11

HERMANN HESSE

Klingsor'un Son Yazı

Çeviren:

Kâmuran Şipal

AFA
YAYINLARI

İçindekiler

Çocuk Ruhu	7
Klein ve Wagner	47
Klingsor'un Son Yazı	145

Çocuk Ruhu

Bazen şu ya da bu davranışta bulunur, şuraya buraya girip çıkar, şu ya da bu işi yaparız ve hepsi kolay gelir bize, bir zahmet vermez, adeta bir yükümlülük gibi duymayız hiçbirini, sanki bütün bunlar bir başka türlü de olabilirmiş gibi görünür. Bazen de olup biten hiçbir şey, olduğundan bir başka türlü olamaz gibidir; hiçbirini kolay bulmaz, hepsini bir yükümlülük gibi hissederiz. Her soluk alıp verişimiz, bizim dışımızdaki güçlerce belirlenmiştir ve yazgı denen şeyin ağırlığını taşır üzerinde.

Yaşamımızda iyi diye nitelediğimiz ve anlatımlarında güçlük çekmediğimiz davranışlarımızın hemen hepsi "kolay" eylemler içine girer ve bizim tarafımızdan yine kolayca unutulur. Ama söz açmakta zahmet çektiğimiz öbür eylemler asla çıkmaz belleğimizden, bunlar sanki her şeyden çok bizimdir ve yaşamımızı oluşturan günlerin üzerine boylu boyunca düşer gölgeleri.

Aydınlık bir sokaktaki kocaman ve aydınlık evimize yüksek bir kapıdan giriyor, kendimizi hemen bir serinlik, loşluk ve taşsı bir nemlilik ortasında buluyorduk. İnsanın içini karartan yüksek tavanlı bir hol, suskun karşılıyordu dışarıdan gelenleri. Kum taşından çinilerle döşenmiş zemin hafif bir eğimle yükselerek merdivene doğru ilerliyor, merdivenin üst başı çok yüksekte loş derinliklere gömülmüş duruyordu. Binlerce kez bu yüksek kapıdan geçip girdim içeri, hiçbirinde de kapıya, hole, çinilere ve merdivene dikkat etmedim; her defasında bir dünyadan çıkıp bir başka dünyaya, bizim "kendi" dünyamıza ayak atıyormuşum gibi bir duyguya kapıldım. Hol taş kokardı; karanlıktı ve tavanı yüksekti. Biraz ilerideki mer-

divenle holün karanlık serinliğinden yukarılara, ışığa ve aydınlık bir rahatlığa çıkılıyordu. Ama hep ilkin hol, hep o vakurloşluk karşılıyordu insanı; baba denen, ağırbaşlılık ve otorite denen, ceza ve vicdan rahatsızlığı denen, şeyden bir parçaydı sanki. Binlerce kez gülerek vurup geçiyordunuz holden. Ama bazen de kapıdan içeri ayak atar atmaz boğazınıza bir şey sarılıp sizi gırtlaklıyor, küçük parçalara doğruyordu; korkuyor ve tez elden bir kurtarıcı gibi merdivene seğirtiyordunuz.

On bir yaşındaydım; bir gün eve döndüm okuldan. Yazgı denen şeyin tüm köşe bucaklarda pusuya yattığı, her an bir şey olmasının beklendiği günlerden biriydi. Öyle günler ki, ruhumuzdaki bir dağınıklık, bir düzensizlik çevremize yansıyarak onu çarpıklık içinde gösterir; bir tedirginlik ve korku sıkar yüreğimizi ve bizler bunun sözde nedenlerini kendi dışımızda arar, dünyayı gereken düzenden yoksun bulur, nereye yönelsek yolumuza duran güçlerle karşılaşırız.

O gün de benzeri bir ruh durumunu yaşamaktaydım. Sabahtan beri, nereden geldiği bilinmeyen, ama belki gece görülmüş düşlerden kaynaklanan vicdan rahatsızlığı gibi bir duygunun altında eziliyor, bunalıyordum. Sabahleyin babamın yüzünde acı dolu, suçlayıcı bir ifade sezmiştim; kahvaltıda önüme sürülen ılık sütü bir tat almaksızın içip çıkmıştım dışarı. Hani okulda bir terslikle karşılaşmış değildim; ama yine de o gün her şey bana kasvetli, ölü ve cesaret kırıcı görünmüştü; her şey biraraya gelmiş, öteden beri aşinası bulunduğum çaresizlik ve umutsuzluk duygusunu yine diriltmişti içimde; öyle bir duygu ki, zamanın sonsuzluğunu, bizim hep böyle ufak ve güçsüz kalacağımızı, bu pis kokan budalaca okul boyunduruğundan yakamızı bir türlü kurtaramayacağımızı, yıllar ve yıllar geçse de bunun bir türlü üstesinden gelemeyeceğimizi, tüm yaşamın anlamsızlığını ve tiksindiriciliğini söyleyip duruyordu.

Evet, bir arkadaşıma da kızmıştım o gün. Kısa bir süre ön-

ce babası lokomotif makinistliği yapan Oskar Weber'le arkadaşlık kurmuştum. Oskar'da beni kendisine çeken bir şey vardı, ama neydi, pek bilmiyordum. Geçenlerde babasının günde yedi mark kazanmasıyla böbürlenmiş, ben de kendi babamın on dört mark kazandığını uydurup söylemiştim. Ve bütün sorun, onun hiç itirazda bulunmayarak palavramı hayranlıkla karşılamasıyla başlamıştı. Birkaç gün sonra ortak bir kumbara yaptık. Biriktireceğimiz parayla ileride bir tabanca alacaktık. Bir dükkanın vitrininde görmüştük tabancayı, mavimsi çelikten iki namlusu vardı, kocaman bir şeydi. Oskar benim önümde hesap kitap etmiş, bir süre dişimizi sıkıp tutumlu davrandık mı tabancayı alabileceğimiz sonucuna varmıştı. Hani paradan yana sıkıntımız yoktu. Oskar'a göre ayak işi için kendisini bir yere yolladılar mı çokluk eline beş, on kuruş tutuşturuyor ya da başkaca bir bahşiş veriyorlardı; hem dediğine göre bazen yolda da para bulabilirdik; sonra nal, kurşun parçaları gibi para eden öteberiler ele geçirme olanağımız vardı. Ve hemen cebinden bir on kuruş çıkarıp kumbaraya atmıştı Oskar; bunun üzerine işe aklım yatmış, planımıza gerçekleşebilir ve sağlam bir plan gözüyle bakmaya başlamıştım.

Öğle vakti evimizin holüne ayak atıp da bodrumsu serinlikten tatsız ve iğrenç binbir nesneye, yeryüzündeki binbir düzensizliğe ilişkin kasvetli anımsamalar karşıdan bana doğru esip geldiğinde, benim düşüncelerim Oskar'daydı. Çamaşırcı kadınları anımsatan yumuşak yüzünü sempatik buluyor, ama kendisini sevmediğimi seziyordum. Beni onda kendisine çeken şahsı değil, bir başka şeydi; diyebilirim ki, onun gibilerinde, onun kendi yaradılışındaki hemen bütün oğlanlarda rastlanan bir özellikti bu; belli bir yüzsüzlüğü içeren yaşama sanatıydı; pratikte karşılaşılan küçük sorunları bilip tanımaydı; paraya, mağazalara ve atölyelere, çeşitli mallara ve bunların fiyatlarına, mutfak, giysi vb. nesnelere aşinalıktı. Okulda dayak yeseler canları acımaz görünen, uşaklar, arabacılar,

fabrikalardaki işçi kızlarla akrabalık ya da dostluk ilişkisi içinde yaşayan Oskar gibilerin dünyada benimkinden daha değişik ve güvenli bir yerleri vardı. Adeta benden daha yetişkin durumdaydı hepsi; babalarının günde kaç para kazandığını biliyorlardı. Ayrıca, benim acemisi bulunduğum daha bir sürü şeyin kuşkusuz farkındaydılar. Bazen öyle söz ve nüktelere gülüyorlardı ki, ben bunları anlamıyordum. Üstelik benim göze alamayacağım gibiydi gülüşleri: çirkin ve kaba, ama yetişkin ve erkeksi. Onlardan daha zeki olmam, okulda onlardan daha çok şey bilmem, onların yanında bana bir üstünlük sağlamıyordu. Daha iyi giyinmemin, saçlarımı daha düzgün taramamın, elimi yüzümü temiz tutmamın da yine bir üstünlük sağladığı yoktu. Onların bu konularda savsak davranması, böylesi işlerine geldiği içindi. Serüvensi bir ışık altında gözlerimde canlanan loş dünyanın kapısından Oskar gibileri hiç güçlük çekmeksizin girebilir diye düşünüyordum; benim önümde ise, kapıları yüzüme sımsıkı kapalı duruyordu bu dünya ve kapılardan her birini bitip tükenmeyen büyümeler, okulda pineklemeler, sınavlar ve eğitilmelerle birtakım zorlukları yenerek ele geçirmem gerekiyordu. Oskar gibileri yolda nal, para, kurşun parçası gibi şeyler bulabilir kuşkusuz, bir iş yaptılar mı ödüllendirilir, dükkan ve mağazalarda ellerine çeşit çeşit armağanlar tutuşturulur, her bakımdan işleri tıkırında giderdi.

Oskar ve kumbarasıyla aramdaki dostluğun, Oskar gibilerinin dünyasına karşı çılgınca bir özlemden başka bir şey sayılamayacağını üstü kapalı seziyordum. Oskar'da benim için sevilmeye değer tek şey vardı: Onun kendisinde saklayıp açığa vuramadığı büyük sır. Bu sır dolayısıyla yetişkinlere benden daha yakındı. Oskar, düş ve isteklerimle benim içinde yaşadığımdan daha örtüsüz, daha çıplak ve kaba bir dünyada yaşıyordu. Düş kırıklığına uğrayacağımı, sırrını keşfedemeyeceğimi, yaşamın kapısını bana aralayacak sihirli anahtarı elinden çekip alamayacağımı seziyordum.

Az önce Oskar ayrılmıştı benden ve biliyordum ki, şimdi eve gidiyordu, geniş ve rahattı, şen bir ıslık oturtmuştu dudaklarına, hiçbir özlem, hiçbir önseziyle ruhu kasvete boğulmamıştı. Yolda hizmetçilere ve fabrika işçilerine rastladı da, onların belki harikulade, belki yüz kızartıcı bilmecemsi yaşamlarını gördü mü, buna ne bir bilmece, ne muazzam bir sır, ne bir tehlike, ne de vahşi ve sürükleyici bir nesne gözüyle bakıyor, suyla karşılaşmış ördek gibi bunu enikonu doğal, bildik ve aşina buluyordu kendine. Evet, böyleydi durum. Oysa ben hep dışarıdaydım, hep kıyıda kenarda kalacaktım; tek başıma, güvensiz, içi sezgilerle dolu ve bir kesinlikten yoksun yaşayıp gidecektim hep.

Kısacası, yaşamı o gün yine işte öylesine yavan bulmuştum. Cumartesiydi, ama pazartesinden bir şeyler içeriyordu cumartesi, sanki pazartesi kokuyordu ve öbür günlerden üç kat daha uzun, üç kat daha kuru ve boştu. Baş belası ve iğrençti bu yaşam, sahteydi, tiksindiriciydi. Büyükler, sanki dünya dört başı mamurmuş da kendileri yarı tanrıymış, biz çocuklarsa pislik ve süprüntüden başka bir şey değilmişiz gibi davranıyordu. Ah şu öğretmenler! İnsan şevkle, tutkuyla işe koyuluyor, Yunanca kural dışı fiillerin ezberlenmesinde ya da üstün başın temiz tutulmasında olsun, anne ve baba sözünün dinlenmesinde ya da tüm acı ve aşağılanmaların gık demeden göğüslenmesinde olsun, dürüstlük ve coşkuyla atılımlarda bulunuyordu. Evet, ikide bir doğrulup kalkıyor, içi yanıp tutuşarak ve inançla dolup taşarak kendini Tanrıya adamak, yücelere götüren o ideal yolu, o temiz ve soylu yolu yürümek, erdemli davranmak, kötülüklere ses çıkarmadan katlanmak, başkalarının yardımına koşmak istiyordu. Ama, ne yazık ne yazık ki, bir başlangıçtan, bir denemeden, kısa süreli bir atılımdan öteye geçmiyordu tüm girişimler. Birkaç gün sonra, birkaç günü bırakın, birkaç saat sonra olmaması gereken bir şey, çirkin, üzücü, yüz kızartıcı bir şey kendini açığa vuruyordu. İkide bir, en kesin ve soylu kararlar ve yeminler-

den amansız bir düşüşle günahların, rezilliklerin, günlük yaşamın, alışkanlıkların kucağına yuvarlanılıyordu. Büyüklerinki de içinde olmak üzere sürekli alışkanlık kokuyordu yaşam, her şey kepaze ve bayağı olanın zaferi kazanmasını sağlayacak gibi düzenlenmişti. Peki ama, ne diye o vakit iyi niyetlerdeki güzelliği, doğruluğu böylesine şaşmaz biçimde ve enikonu tanıma yeteneğiyle donatılmıştı insan? Nasıl oluyor da sabahleyin henüz yataktan kalkmadan ya da geceleyin yanan mumların önünde iyi ve güzelin yolunda yürüyeceğim diye kutsal yeminler ediyor, Tanrıyı tanık tutup her türlü kötülüğe savaş açıyor, sonra arası belki birkaç saat geçmeden ayartıcı bir kahkahaya katılarak ya da saçma bir öğrenci nüktesine kulak vererek yaptığı kutsal yemine, aldığı kutsal karara en aşağılık bir ihanette bulunabiliyordu? Neden böyle oluyordu acaba? Başkalarında da böyle miydi? Kahraman diye tanınanlar, Romalılar, Yunanlılar, şövalyeler, ilk Hristiyanlar, acaba bütün bunlar benden başka türlü, benden daha iyi, daha mükemmel kişiler miydi? Kötülük nedir bilmeyen insanlar mıydı hepsi? Bende bulunmayan bir güçle donatılmışlardı da, bu güç onları benim gibi ikide bir gökyüzünden gündelik yaşama, yücelerden yetersizlik ve düşkünlüklerin kucağına yuvarlanmaktan esirgiyor muydu? O büyük günahla bu kahraman ve ermişler tanışmış değil miydi? Kutsallık, soyluluk seçilmiş üç beş kişiye mi vergiydi yalnız? Peki ama, madem ben seçilmiş bir kişi değildim, neden o zaman Güzel ve Soylu ardında koşma içgüdüsü doğuştan ruhuma yerleştirildi? Arınmışlığa, iyiliğe, erdeme karşı bu azgın, bu hıçkırıp duran özlem neden bana bağışlandı? İnsanla eğlenmek değil de neydi bu? Tanrının yarattığı dünyada bir insan, bir oğlan, hem yüce, hem aşağılık bütün içgüdüleri içinde barındırsın, dolayısıyla acı çekip umutsuzluklara kapılsın, mutsuz ve gülünç bir kukla gibi yaşamını sürdürsün, duruma seyirci kalan Tanrının bir oyuncağı olsun, akıl alır mıydı böyle bir şeyi? O zaman, evet, o zaman dünya baştan aşağı şeytanın bir oyuncağı sayılarak üzeri-

ne tükürülüp geçilmekten öte değer taşımayan bir nesneye dönüşmez miydi? O zaman Tanrının bir gulyabaniden, bir kaçıktan, sersem ve iğrenç bir palyaçodan ne farkı kalırdı? Ah, bir başkaldırı hazzını da tadarak böylesi düşünceleri kafamdan geçirirken ürkek kalbim hemen titremeye başladı, Tanrıya atıp tuttuğum için cezalandırdı beni.

Otuz yıl sonra şimdi, evimizin komşu evin duvarına bakan ve içeriye çok az ışık sızdıran yüksek pencerelerini, ovulup kar gibi yapılmış çam ağacından basamaklarıyla, sahanlıkları ve binlerce kez üzerinden kayarak cilalanmış gibi parlattığım sert keresteden kaygan korkuluğuyla merdivenini açık seçik görür gibiyim. Çocukluğum şu anda istediği kadar benden uzakta bulunsun, istediği kadar bana akıl ermez ve masalsı görünsün, yine de tam bir mutluluk içinde yaşıyorken ansızın içimde beliren acı ve çatışmaları tüm ayrıntılarıyla anımsayabiliyorum. Şimdiki duygularımdan bazısı, ben çocukken de hiç değişmeden varlığını sürdürmüştü: Kendi değerimden duyduğum kuşku örneğin, kendimi takdirde cesaretsizliğim, dünyayı hiçe sayan ideal tutkusuyla bayağı duygusal haz arasında bocalayışım. Ve o zamanki gibi sonradan da yüzlerce kez, kimi aşağılanacak bir hastalığın, kimi bir üstünlüğün varlığımda dışavurumunu gördüm. Kimi vakit Tanrının beni böylesi çileli bir yoldan özel bir yalnızlık ve derinliğe doğru çekip götürmeyi tasarladığına inandım; kimi vakit her şeyde, miskin bir karakter güçsüzlüğünden, binlerce kişinin yaşam boyu güç bela sırtında taşıdığı bir nevrozun belirtilerinden başka şey çarpmadı gözüme.

Bütün bu duygu ve anıların eza verici çatışmasını temel bir duyguya indirgeyip bir isimle donatmak gerekirse, tek bir sözcükten başkası aklıma gelmiyor: Korku. Çocuksu mutluluğumun bulanıp duruluğunu yitirdiği bütün saatlerde içimde uyanan duygu korkuydu yalnız. korku ve güvensizlik. Cezadan korku, vicdanımdan korku, ruhumdaki yasak ve yüz kızartıcı bir gözle baktığım kıpırdanışlardan korku.

Şimdi anlatı konusu yaptığım o saatte de, basamakları çıktıkça aydınlanan merdiveni tırmanıp cam kapıya yaklaşırken yine aynı korkunun üzerime çullandığını hissetmiştim.

Karnımın altında bir sıkıştırmayla başladı; sıkıştırma boğazıma doğru çıktı derken; boğulacağım sandım, sonra da içim bulandı. Beri yandan, böylesi anlarda hep hissettiğim ve şimdi de hissetmekte olduğum bir başka duygu uyandı ruhumda; tatsız bir utanıp sıkılma, başını çevirip bana bakacak herkese karşı güvensizlik, yalnız kalma ve bir yer bulup saklanma isteği.

Gerçekten suç işlemiş kişilerde karşılaşılacak bu kötü, bu kahrolası duyguyla koridora ayak attım, oradan salona geçtim. İçime öyle doğuyordu ki, bugünkü gün tekin değildi pek; bugün yüzde yüz bir şey olacaktı. Nasıl bir barometre hava basıncındaki değişikliği sezerse, ben de seziyordum bunu, kurtuluş umudundan yoksun bir uyuşukluk içinde seziyordum. Öf, işte yine o dile getirilemeyen şey duyurmuştu sesini; iblis, evin içinde bir gölge gibi sessiz dolaşıyor, büyük günah kalbimi kemiriyor, sanki her duvarın arkasına, devcileyin ve göze görünmez bir hayalet, bir baba, bir yargıç gizlenmiş bekliyordu.

Henüz bir şey bilmiyordum; henüz her şey bir sezgiden, bir ön duygudan, insanın içini oyan tedirginlikten başka bir şey değildi. Böylesi durumlarda çokluk en iyisi hastalanmak, kusmak ve yatağa yatmaktı. Böyle yapıldı mı, bazen zararsız atlatılabiliyordu durum. İnsanın annesi ya da kızkardeşi çıkageliyor, çay pişirip veriyor, sevecenlik taşan bir özenle insanın çevresi sarılıyor, insan ağlayabiliyor, uyuyabiliyor ya da iyileşmiş ve neşesi yerinde, baştan aşağı değişmiş ve esenliğe kavuşmuş olarak aydınlık bir dünyada yeniden gözlerini açıyordu.

Annem salonda değildi ve mutfakta yalnızca hizmetçimiz vardı. Kafama koymuştum, babama gidecektim. Babamın odasına dar bir merdivenle çıkılıyordu. Kendisinden ne ka-

dar çekinirsem çekineyim, bazen babama başvurmak, işlediğim kabahatleri yalvarıp yakararak bağışlatmak rahatlatıyordu beni. Annemden avutucu sözler işitmek kolaydı. Ama babamın ağzından çıkacak yatıştırıcı sözler daha değerliydi benim için, yargılayıcı vicdanımla bir barışma demekti. İyi güçlerle bir uzlaşma ve yeniden anlaşma demekti bu. Sıkıcı sahneler, soruşturmalar, itiraflar ve cezalandırılmalardan sonra, babamın odasından çokluk rahatlamış ve arınmış olarak çıkıyordum. Cezaya çarptırılıyor, korkutma ve uyarmalara konu yapılıyordum gerçi, ama ruhum yeni karar ve niyetlerle doluyor, hain kötüye karşı güçlünün dostluğunu kazanıp güçleniyordum. Babamın yanına varacak, kendimi iyi hissetmediğimi söyleyecektim.

Babamın çalışma odasına çıkan küçük merdiveni tırmandım. Kendine özgü halı kokusu, basılmaktan çukurlaşmış hafif tahta basamakların kuru sesiyle bu küçük merdiven, taşlıktan bir kat daha önemli bir yoldu benim için; bir kader, bir yazgı kapısıydı. Şimdiye kadar önemli konularda pek çok kez çıktığım olmuştu basamaklarından; korkuları ve vicdan azaplarını yüzlerce kez yukarılara taşımış, inatları ve hırçın öfkeleri yukarılara götürmüş, çok vakit esenlikler ve yeni güven duygularıyla aşağı inmiştim. Evimizin alt katı, annemle benim barınağımdı; masum bir hava eserdi burada. Yukarısını ise güç ve zeka kendine yurt edinmiş, yukarıya mahkeme, tapınak ve "baba saltanatı" yuvalanmıştı.

Her zamanki gibi biraz soluğum kesilerek, modası geçmiş kolu kaldırıp araladım kapıyı. Babamın çalışma odasının kokusu bir aşinalıkla bana doğru esip geldi, aralık pencereden giren mavi havayla seyreltilmiş kitap ve mürekkep kokusu, ak pak perdeler, belli belirsiz bir lavanta kokusu ve masanın üzerinde bir elma. Gel gelelim oda boştu; hem düş kırıklığına uğramış, hem rahat bir nefes alarak girdim içeri. Fazla gürültü çıkarmamaya çalışıyor, parmaklarımın ucuna basarak yürüyordum, bazen yukarıda yapacak bir işimiz olup babam

uyuduğu ya da başı ağrıdığı zamanlar hep böyle yürürdük. Şimdi de böyle yavaş yürüdüğümü fark edince kalbim çarpmaya başladı; karnımın altında ve gırtlağımda demin hissettiğim tehlikeli sıkıştırmayı bu kez daha bir güçlenmiş olarak yeniden duydum. Bir gölge gibi süzülerek korkuyla ilerledim; bir adım, sonra bir adım daha. Artık zararsız bir ziyaretçi olmaktan çıkmış, bir ricacı kimliğinden sıyrılmış, izinsiz odaya dalan biri durumuna düşmüştüm. Şimdiye kadar birçok kez kimseye görünmeden, sessizce babamın her iki odasına da girmiş, onun gizli ülkesindeki seslere kulak kabartmış, iki defasında da odalardan çıkarken bir şey ağırmıştım.

Bunların anısı birden belleğimde uyanıp varlığımı kaplamış ve hemen anlamıştım: İşte beklediğim kötü şey gelmişti başıma; işte korktuğum şey gerçekleşmişti, yasaklanmış kötü bir işe kalkışıyordum. Kaçıp gitmek gibi bir düşünceden de eser yoktu kafamda! Ama doğru değil; buralardan kaçıp gitmeyi, merdivenlerden inip küçük odacığıma ya da bahçeye kendimi atmayı düşünüyor, ruhumun derinliklerinde büyük bir güçle bu dürtüyü duyuyordum, ama biliyordum, bunu yapmayacak, yapamayacaktım. İçten içe istiyordum ki babamın bitişik odada bulunduğunu bildiren sesler gelsin kulağıma; babam odaya girsin ve beni şeytani bir güçle kendine çekip kıskıvrak bağlayan o dehşet verici büyüyü bozup atsın! Ah, keşke şimdi hemen çıkıp gelseydi babam! Keşke hemen çıkıp gelseydi! Azarlasın, paylasındı beni, zararı yoktu; yeter ki iş işten geçmeden gelsindi!

Odada bulunduğumu bildirmek için öksürdüm, cevap alamayınca "Baba" dedim yavaşçacık. Ama kulağıma hiçbir ses gelmedi. Raflardaki sürüyle kitap susuyordu. Bir pencere kanadı rüzgârda sallanıyor, üzerine vuran güneş ışığıyla yansıyor yerde ve yansısı kımıl kımıl ediyordu. Beni bir gelip kurtaran çıkmıyor, içimdeki şeytanın istediğinden başka türlü davranamıyordum. Suçluluk duygusu midemi kasıp büzüyor, parmak uçlarımı üşütüyor, yüreğim korkuyla pır pır ediyor-

du. Henüz ne yapacağımı, ne edeceğimi bildiğim yoktu. Bildiğim tek şey, kötü bir durumdaydım.

Derken masanın başında buldum kendimi, elimi uzatıp üzerindeki kitaplardan birini aldım, İngilizce başlığı okudum. İngilizceden nefret ediyordum; babam bizim anlamamızı istemediği zaman annemle İngilizce konuşur ya da tartışırdı. Bir kâsenin içinde kürdanlar, çelik kalem uçları, toplu iğneler gibi ufak tefek bir sürü öteberi ilişti gözüme. Çelik kalem uçlarından ikisini alıp cebime attım. Şeytan bilir, niçin yaptım bunu! Kalem uçlarını ne yapacaktım sanki? Bir sürü kalem ucum vardı. Neredeyse beni boğma tehlikesi gösteren içimdeki güce karşı duramayarak böyle davranmıştım; bu güç beni kötü bir iş yapmaya, kendi kendime zarar vermeye, kendi üzerime bir suç yüklemeye itiyordu. Babamın kâğıtlarını karıştırdım, yazılmaya başlanıp yarıda bırakılmış bir mektup geçti elime; içinde şu cümleleri okudum: "Biz ve çocuklar Tanrıya şükürler olsun çok iyiyiz." Babamın el yazısındaki Latince harfler, göz göz bana bakıyordu.

Bir gölge gibi süzülerek yatak odasına geçtim. Babamın demir karyolası karşıdaydı, altında kahverengi terlikler duruyordu. Komodinin üzerinde bir mendil ilişti gözüme. Serin ve aydınlık odada esen babamın havasını içime çektim; babamın hayali tüm belirginliğiyle kafamda canlandı. Saygı ve başkaldırı, suçlayüklü yüreğimde birbiriyle boğuşuyordu. Bir an babama karşı bir hınç uyandı ruhumda; başı ağrıdığı günler alçak karyolasında yassılmış bir vücutla sessiz ve upuzun yattığını, alnında ıslak bir bez, arada bir inildediğini, oh olsun der gibi kötü kalpli anımsadım. Kuşkusuz, babamın, bu güçlü adamın da öyle rahat bir yaşam sürmediğini, bu saygın kişinin de korku duygusuna aşina bulunduğunu ve bazen kendi gücüne karşı bir güvensizlik hissettiğini biliyordum. Ansızın babama karşı içimdeki o tuhaf hınç duygusu silinip giderek bir acıma aldı yerini. Ne var ki, o anda komodinin bir gözünü çekmiş bulunuyordum. Gözde istif edilmiş çamaşırlar vardı

ve beride bir şişe kolonya duruyordu. Babamın sevdiği kolonyaydı. Koklamak istedim; ama şişe açılmamıştı henüz, ağzı sımsıkı kapalıydı. Şişeyi yine aldığım yere koydum. Baktım, hemen oracıkta tadı meyan köküne çalan bir kutu pastil; hemen içinden birkaçını alıp ağzıma attım. Düş kırıklığına uğramıştım, ayağım yere basmıştı. Öte yandan, gözde daha çok şey bulup almadığıma da seviniyordum.

Yaptığım işten vazgeçmeyi kafamdan geçirirken, adeta oyun olsun diye komodinin bir başka gözünü çektim. Hani içim rahatlamıştı biraz, aşırdığım iki çelik ucu yine götürüp bitişik odadaki eski yerine bırakacaktım. Belki geç değildi; belki geriye dönüp pişmanlık getirebilirdim henüz; işlediğim kabahati giderebilir, esenliğe kavuşabilirdim. Belki Tanrının üzerimdeki eli, ruhumdaki ayartıdan daha güçlüydü.

O anda şöylece çekilmiş gözü aralıktan acele kolaçan ettim. Ah, keşke çoraplar, gömlekler ya da eski gazeteler olsaydı bu gözde! Birden deminki ayartı yine karşıma dikildi. Doğru dürüst silinip gitmemiş o gerginlik ve büyüleyici korku, gerisin geri egemenliği ele geçirdi ruhumda; ellerim titremeye, yüreğim gemi azıya almış gibi çarpmaya başladı. Hindistan ya da bir başka ülkede yapılmış kamış bir kutunun içinde bir şeyler çarpmıştı gözüme, şaşırtıcı, ayartıcı şeyler; üzerine pudra şekeri serpilip halka halka dizilmiş kuru incirlerdi bunlar.

Kamış kutuyu elime aldım; öylesine ağırdı ki, hayret! Birkaç incir yürüttüm içinden; birini ağzıma attım, ötekileri cebime tıkıştırdım. Eh, çektiğim korku, giriştiğim serüven yine de boşa gitmemişti. Bu odadan asla bir kurtuluş umudu ve bir gönül rahatlığıyla çıkamazdım artık, bari elim boş dönmeyeyim dedim, üç dört tanesini daha yürüttüm incirlerin. Baktım, sepet hâlâ eskisi gibi ağır duruyor, tutup birkaç incir daha aşırdım. Ceplerim dolup kutudaki incirler sanırım yarıdan aza inince, kalanları biraz yapışkan zemin üzerinde daha bir aralıklı dizdim, eksilen incirlerin göze çok görünmemesini

sağlamak istedim. Ansızın içime büyük bir korku düştü, hızla itip kapadım çekmeceyi, koşup dışarı çıktım; iki odayı da geride bırakıp dar merdivenden indim, küçük odama attım kendimi, sehpaya yaslandım; dizlerimin bağı çözülmüştü, güçlükle soluyordum. Az sonra yemeğin hazır olduğunu bildiren çıngırak sesini işittim. Kafamın içi boş, ruhum baştan aşağı tiksintiyle doluydu. Ayılmış, kendime gelmiştim; etajere doğru yürüdüm, cebimdeki incirleri çıkarıp kitapların arkasına sakladım, sonra gidip yıkadım ellerimi. Yemek salonuna girdiğimde herkes beni bekliyordu. Günaydın deyip masaya iliştim. Babam yemek duasını yapar yapmaz, başımı çorbanın üzerine eğdim. Açlık hissetmiyor, çorbayı güçlükle yutuyordum. Yanı başımda kızkardeşlerim, karşımda annemle babam oturuyordu, hepsi aydınlıklar içindeydi, şen ve saygın kişilerdi hepsi, yalnız ben vardım aralarında sefil, ben vardım suçlu, tek başına; yalnız ben vardım aşağılık, tüm dost bakışlardan korkan, yediği incirlerin tadı henüz ağzından gitmemiş ben vardım. Aklıma geldi... Yukarıda yatak odasının kapısını örtmüş müydüm acaba? Çekmeceyi itip kapamış mıydım?

İşte yine bir çaresizliktir çullanmıştı üzerime. Yukarıdan getirip odamda sakladığım incirleri eskisi gibi komodinin gözünde duruyor bilsem, neler vermezdim bunun için. Kafama koydum: Kaldırıp atacaktım hepsini ya da okula götürecek, ona buna dağıtacaktım. Yeter ki benden uzaklaşsınlar, yeter ki bir daha gözüm görmesindi hiçbirini.

Birden, "Bugün bir durgunluk var üzerinde, dedi babam karşıdan. Ben gözlerimi tabağıma dikmiştim, babamın bakışlarını yüzümde hissediyordum. Şimdi anlayacaktı durumu. Çünkü her şeyi anlamıştı babam, ne olursa hep anlamıştı. Peki, o zaman bana ne diye işkence ediyordu? En iyisi şimdiden tezi yok beni alıp götürsün, beni döve döve öldürecek mi, öldürsündü. O anda yeniden işittim babamın sesini: "Ne var, bir şey mi oldu?" Ben yalan atarak: "Başım ağrıyor da," diye yanıtladım.

"Yemekten sonra biraz uzanıp yatarsın," dedi babam. Ardından, "Öğleden sonra ne dersleri var bakayım?" diye sordu.

"Yalnızca beden eğitimi," dedim.

"Eh, beden eğitimi iyi gelir sana," dedi babam. "Ama yemek ye, kendini zorla biraz! Başındaki ağrı geçer, merak etme!"

Göz ucuyla masanın karşı yakasına baktım. Annem bir şey söylemedi, ama gözlerini üzerimden ayırmadığının farkındaydım. Tabağımdaki çorbayı bitirdim, iki kez bardağıma su doldurup içtim ardından. İş bu kadarla kaldı. Beni kendi halime bıraktılar. Babam yemekten sonra şükran duası okudu: "Rabbim, sana şükürler olsun; çünkü sen şefkatini esirgemiyorsun bizden, inayetin dünya durdukça dursun. Amin!" O anda yine dağlayıcı bir bıçak, babamın aydınlık, güven dolu kutsal sözlerinden ve sofra başında oturanlardan koparıp aldı beni; dua okunurken ellerimi kavuşturuşumda ikiyüzlülük vardı. Davranışımdaki yapmacıklık taşan dindar havanın küfürden kalır yeri yoktu.

Ayağa kalktım; annem saçlarımı sıvazladı, elini bir an alnıma koydu, ateşim var mı diye baktı. Benim için acı şeylerdi bunlar!

Derken küçük odamda aldım soluğu; kitaplığın önüne gelip durdum. Sabahki hava yalan söylememiş, önbelirtilerin hepsi gerçekleşmişti. Benim için talihsiz bir gündü; böyle bir günü şimdiye kadar yaşamamıştım, bundan kötüsüne katlanılamazdı doğrusu. Bundan kötü bir gün karşısında, canına kıymaktan öte yapacak şey kalmazdı insan için. Zehir içmek, evet, en iyisi buydu; ya da kendini asmak. Zaten ölmek yaşamaktan yeğdi. Çünkü her şey öylesine uydurma ve iğrençti ki! Kitaplığın önünde dikiliyor ve düşünüyordum; sakladığım incirlere dalgınlıkla elim uzandı bir ara; aralarından birini mi, birkaçını mı, pek farkına varmaksızın alıp yedim.

Oskar'la ortak kumbaramıza ilişti gözüm. Kitapların arasında, kenarda duruyordu. Tahtadan bir puro kutusuydu sa-

dece; kapağına çakımla madeni paralar için büyücek bir delik açmış ve kapağı çivilerle sımsıkı çivilemiştim. Ama biçimsizdi, kabaca oyulmuştu delik, orasında burasında kıymıklar kalmıştı. Bu kadarcık bir şeyin bile üstesinden gelememiştim. Oysa arkadaşlarımdan bazısı, böyle şeyleri çaba ve sabırla öylesine kusursuz yapıp çıkarıyordu ki, bir marangozdan kalır yerleri yoktu. Bense hangi işi verseler yüzüme gözüme bulaştırıyor, hep acele ediyor, hiçbir şeyi gereği gibi kıvıramıyordum. Tahta işlerinde böyle, yazdığım yazılarda, yaptığım resimlerde böyle, kelebek koleksiyonumda böyle, başka ne varsa hepsinde böyleydi durum. İşe yarar bir tarafım yoktu. Ve şimdi de kitaplığın önünde dikilmiş duruyordum; yine bir şeyler aşırmış, hem bu kez her defakinden ileriye gitmiştim. Üstelik çelik kalem uçları daha cebimde duruyordu. Niçin? Ne diye almıştım sanki bunları? Ne diye almadan duramamıştım? Neden hiç istemediği bir şeyi yapmaya karşı koyamıyordu insan?

Puro kutusunda tek bir madeni para, Oskar Weber'in on kuruşu tıngırdayıp duruyordu. Sonradan kumbaraya başka para atmamıştık. Kumbara işi de yine benim başarısız girişimlerimden biriydi! Neye el atsam bir şeye yaramıyor, neye el atsam bir şeye benzemiyor, başladığım hiçbir işin sonunu getiremiyordum. Allah kahretsindi bu saçma kumbarayı. Onu artık gözüm görsün, istemiyordum.

Böylesi günler, öğle yemeğiyle öğleden sonra okulun başlama saati arasındaki zaman tatsızdı pek ve kolay kolay geçmek bilmezdi. Oysa iyi günlerde, huzur dolu günlerde tadına doyulmayan bir süreydi bu; odamda ya bir Kızılderili kitabı okur ya da sofradan kalkar kalkmaz soluğu okulun bahçesinde alırdım. Burada cıvıl cıvıl birkaç arkadaşa rastlardım hep; birlikte oynar, bağırıp çağırır, koşuşur, kan ter içinde kalırdık; derken zil sesi, tümüyle aklımızdan çıkıp gitmiş "gerçeğe" çağırırdı bizi. Ama bugünkü gibi olursa, kiminle gidip okulun bahçesinde oynamak hevesini duyardı insan? İçteki iblis

nasıl susturulabilirdi? Başıma geleceği görüyordum; bugün değilse belki bir başka kez çok geçmeden gelip çullanacaktı üzerime; beni bekleyen o kötü son, tüm çıplaklığıyla karşıma dikilecekti. Ufak bir eksik kalmıştı; birazcık daha korku, birazcık daha acı ve çaresizlik. Derken bardak taşacak, o zaman her şey tüyler ürpertici biçimde sona erecekti. Günlerden bir gün, tıpkı bugünkü gibi bir gün, boylu boyunca kötünün batağına gömülecek, yaşamın saçma katlanılmazlığı karşısında inat ve hırsa kapılıp dehşet verici ve kesin bir adım atacaktım; dehşet verici ve kurtarıcı bir adım, korkuları ve işkenceleri sürekli silip atacak bir adım. Nasıl bir adım olacağı belirsizdi hani; ama buna ilişkin hayaller, buna ilişkin inatçı düşünceler pek çok kez beni serseme çevirerek zihnime üşüşmüştü; öyle canice düşünceler ki, dünyadan hıncımı almamı, kendimi feda edip yok edebilmemi sağlayacaktı. Bazen sanki kendi evimizi ateşe verecekmişim gibi bir duygu beliriyordu içimde; kocaman alevler kanatlanıp gecenin içinde yükselecek, yangın başka evlerle sokakları saracak, tüm kent karanlık gökyüzüne doğru devcileyin cayırdayıp gidecekti. Bir başka kez, babamdan öç almak gibi kötü bir şeyler tasarlıyordum kafamda; babamın canını cehenneme yollayacak, korkunç biçimde öldürecektim onu; öldürecek, sonra şimdiye kadar gördüğüm o tek cani gibi, bir gün jandarmaların arasında kentimizin sokaklarından geçen gerçek cani gibi davranacaktım. Cinayetten sonra yakalanıp karakola götürülen bir caniydi bu; ellerine kelepçe vurulmuştu, başında yana yatırılmış bir kasket vardı; önünde bir jandarma, arkasında bir jandarma yürüyordu. Sokakta toplanmış büyük bir kalabalığın arasında yürüyen, sağdan soldan kendisine bela üstüne bela okunan, kötü sözler söylenen, lanetler yağdırılan bu adamın, bazen bir bekçinin sokakta önüne katmış götürdüğü ve çokluk bütün suçu bir yerden bir şey aşırmak olan işçi oğlanlara, bu zavallı ürkek kimselere asla bir benzerliği yoktu. Hayır! Bu cani, bir ustanın yanında çalışan çırak falan değildi; öyle düz-

mece, ürkek, ağlamaklı bir görünüşü ya da şaşkın ve aptalca bir sırıtışın ardına sığınmış bir hali yoktu, gerçek bir caniydi bu; biraz yamulmuş şapkasını inatçı ve bükülmez bir baş üzerinde külhanca taşımaktaydı; benzi soluktu ve küçümseme dolu suskun bir gülümseme seçiliyordu dudaklarında. Kendisine aşağılayıcı sözler söyleyip yüzüne tüküren halkın, onun yanında ayak takımından kalır yeri yoktu. Ben de o zaman kalabalıkla bağırmıştım: "Yakalandı! Yakalandı! İpe çekilsin! İpe çekilsin!" Derken onun nasıl dimdik ve gururla yürüdüğünü, nasıl kelepçeli ellerini önü sıra tuttuğunu, nasıl bükülmez cani başında melon şapkayı görkemli bir taç gibi pervasızca taşıdığını, nasıl gülümsediğini görüp kesmiştim sesimi. Beni de mahkemeye ve oradan darağacına götürseler, ben de tıpkı bu cani gibi gülümseyip başımı dik tutacak, bir yığın insan çevremi sarıp yüzüme karşı aşağılayıcı sözler söyledi mi, ben de onun gibi ağzımı açıp ne evet, ne hayır diyecek, yalnızca susup çevremi küçümsemekle yetinecektim.

İpe çekilip öldüm de öbür dünyayı boylayıp o ezeli yargıcın önüne çıkarıldım mı, asla boyun eğmeyecek, asla onun otoritesini benimsemeyecektim. Hayır, hayır! Tüm melekler gelip dizi dizi çevresini kuşatsa, tüm kutsallık ve görkem bu yargıçtan ışın ışın etrafa saçılsa, yine yapmayacaktım böyle bir şey. İsterse beni cehenneme yollasın, isterse katran kazanlarında kaynattırsın, asla merhamet dilemeyecek, tenezzül edip bağışlanmamı istemeyecek, yaptıklarımdan hiçbiri için nedamet getirmeyecektim. Bana: "Şunu, şunu yaptın mı?" diye sordu mu, "Evet yaptım!" karşılığını verecek, hatta daha da ileriye gidip, "Yaptığım için de pişman değilim, elimden gelse yine yaparım," diyecektim. "Adam öldürdüm, evleri ateşe verdim. Neden mi? Hoşuma gidiyordu da, ondan. Seninle dalga geçmek, seni kızdırmak istiyordum da ondan. Evet, çünkü senden nefret ediyorum ve işte yüzüne tükürüyorum senin. Bana eziyet ettin, yapmadığını koymadın, kimsenin uyamayacağı yasalar çıkardın karşımıza; büyük insanları ya-

rattın ki, biz küçüklere yaşamı zehir etsinler." Bütün bunları açık seçik kafamda tasarlayıp tıpkı düşündüğüm gibi davranacağıma ve konuşabileceğime kesinlikle inandım mı, kendimi bir süre tekin sayılamayacak bir rahatlık içinde buluyordum. Ama çok geçmeden eski kuşkular ruhumda yeniden seslerini duyuruyordu; acaba yumuşamayacak mıydım? Yılmayacak, boyun eğmeyecek miydim gerçekten? Diyelim ki, inatçı irademin buyurduğu gibi yaptım her şeyi, acaba Tanrı bir çıkış yolu bulup yetişkinlerin ve güçlerin her vakit üstesinden geldiği bir oyuna başvurmayacak mıydı? Elinde bir kozla çıkıp gelerek sonunda insanı utandırmayacak mıydı? İnsanı ciddiye almayarak, o kahrolası iyilikseverlik maskesi altında insanı rezil ve kepaze etmeyecek miydi? Ne yazık ki, bütün işin böyle sonlanacağı kuşkusuzdu.

Kafamdaki düşünceler bir o yana bir bu yana gidip geliyor, bazen benim, bazen Tanrının yenik düşmesine yol açıyor, bazen boyun eğmez, bir cani aşamasına yüceltiyor beni, bazen bir çocuk ve güçsüz bir kişi durumuna sokuyordu.

Pencere önünde dikilmiş, komşu evin arkasındaki küçük avluya bakıyordum. İskele direkleri duvara dayalı duruyor, küçük bahçede yeşeren sebzeler görülüyordu. Birden, ikindi sessizliğinde saatin çaldığını işittim; kafamdaki hayallerden içeri güçlü ve ayık süzüldü ses; duru ve sert bir vuruş, sonra bir vuruş daha. Saat ikiyi bulmuştu demek; düşsü korkulardan sıçrayıp uyandım, gerisin geri gerçeğe döndüm. Şu an okulda beden eğitimi dersi başlıyordu; sihirli kanatlarım olsa da, doğru jimnastik salonuna uçabilsem, yine derse zamanında yetişemezdim. Al sana bir başka terslik! Yarın sınıfta adım okunacak, paylanıp cezalandırılacaktım. En iyisi derse gitmemekti; nasıl olsa bir işe yaramayacaktı. Ama iyi düşünülmüş, ustaca düzenlenmiş ve inandırıcı bir özürle gidilirse; belki o zaman... Gel gelelim yalan söyleme bakımından okulda ne kadar iyi yetiştiriliyorsak da, şu an bu türden aklıma hiçbir yalan özür gelmiyordu. Şu an yalan atacak, kafamdan bir şey uy-

durup çıkaracak durumda değildim. En iyisi okula hiç uğramamaktı. Büyük bir felakete bir küçüğü daha eklenmiş, ne çıkardı sanki?

Ama saatin çalması beni uyandırmış, düşsü oyunları bozmuştu: Birden kendimi çok güçsüz hissettim. Gerçeküstü gözlerle beni süzüyordu odam. Her şey katı bir gerçekle yüklüydü; yine eskisi gibi düşmanca ve tehlikeli bir kılığa bürünmüş dünyanın bana yönelttiği çağrılardı hepsi. Nasıl olurdu? Beden eğitimi dersinden kaytarmamış mıydım? Sonra bir hırsızlık, yürekler acısı bir hırsızlık suçunu işlememiş miydim? O lanet olası incirler şu anda kitaplığımda bulunmuyor muydu? Yiyip bitirmedimse hepsini kuşkusuz! Şu anda canilerle, Tanrıyla, kıyamet günüyle ne alıp vereceğim vardı? İlerde bütün bunlar çıkacaktı karşıma; zamanı gelince hepsiyle karşılaşacaktım; ama şu an, içinde yaşadığım şu an çok uzağımda bulunuyorlardı ve sersemce şeylerdi hepsi. Hırsızlık yapmıştım. İşlediğim suç her an keşfedilebilirdi. Belki keşfedilmişti bile. Belki yukarıda babam komodinin gözünü çekmiş, benim yüz kızartıcı kabahatimle karşılaşmış, bunu kendisine karşı aşağılayıcı bir davranış görerek içerlemiş ve şimdi bana nasıl bir ceza vereceğini düşünüyordu. Kim bilir, belki şu anda yola koyulmuş, bana gelmekteydi. Hemen kaçıp gitmedim mi, bir dakika sonra o gözlüklü sert yüzüyle önümde dikilecekti. Çünkü hırsızın ben olduğumu kuşkusuz hemen anlamıştı babam. Evde benden başka bu suçu işleyecek bir başkası yoktu; kızkardeşlerim hiçbir vakit yapmazlardı böyle bir şey. Allah bilir, neden yapmazlardı? Ama babamın da komodinin gözünde böyle kuru incirler saklamasının ne gereği vardı, bilmem?

Küçük odamdan hemen çıkarak evin arka kapısından kendimi dışarı attım, bahçeden geçerek yolu tuttum. Bahçeler ve çayırlar güneş ışığında pırıl pırıldı, limon rengi kelebekler sağda solda uçuşuyordu. Her şeyde berbat ve tehlikeli bir hava esiyordu şimdi, sabahkinden çok daha kötü bir hava. Hani

eskiden bilip tanıdığım bir havaydı bu, ama hiç daha şimdiki kadar kahredici biçimde hissetmemiştim. Nasıl da her şey kendi doğallığı ve vicdan rahatlığı içinden bana bakıyordu? Kentin, kilise kulesinin, çayırların, yürüdüğüm yolun, kır çiçeklerinin ve havada uçan kelebeklerin gözü bendeydi. Başka zaman kıvançla seyrettiğim bütün o şirin ve neşe saçan nesneler, şimdi yabancı ve büyülenmiş gibi karşımda duruyordu. Bilmediğim bir duygu değildi hani, bir vicdan tedirginliğiyle alışılmış bir yerden koşarak geçmenin tadını daha önce tatmıştım! Şu an en seyrek rastlanır kelebeklerden biri çimenler üzerinden uçarak gelse de, ayaklarımın hemen önünde yere konsa, bir hiçti benim için; beni sevindirmez, beni çekmez kendine, bana bir avuntu sağlamazdı. Şu an en şahane kiraz ağacı en çok kiraz yüklü dalını bana buyur etse benim için değer taşımaz, bana hiçbir mutluluk sağlamazdı. Şimdi kaçmaktı önemli olan; babamdan, cezadan, kendimden, kendi vicdanımdan kaçmaktı; kaçmak, dur durak bilmemek, elinden kurtulamayacağım o amansız sonun er geç gelip beni bulacağını unutmayarak bu kaçışı sürdürmek.

Koşuyor, durup dinlenmeden koşuyordum. Koşa koşa bayır yukarı çıktım, ormanın bulunduğu yere kadar geldim. Eichenberg'ten aşağı vurup Hofmühle'ye indim, küçük ahşap köprüyü geride bıraktım, karşı yakada yine bayır yukarı sürdürdüm koşmamı, ormanlar içinden geçtim. En son Kızılderili karargâhını kurduğumuz yerdi burası. Babam iş gezisindeyken annem bizleri yanına almış, hep beraber burada paskalyayı kutlamıştık. Annem biz çocukları düşünerek ormanda yosunların içine yumurtalar saklamıştı. Tatillerin birinde yeğenlerimle buraya gelerek bir şato yapmıştım; şato yarı sağlam duruyordu hâlâ. Nereye baksam eskiden kalma artıklar, nereye baksam bugünkünden bir başka görüntüyü yansıtan aynalar. Bütün bunlar ben miydim? Öylesine şen, öylesine memnun, öylesine içi şükranla dolu, öylesine arkadaş canlısı, anneme karşı öylesine sevecen, öylesine korku-

lardan uzak akıl almayacak kadar mutlu? Bu benim eski halim miydi? Şimdiki duruma nasıl düşmüştüm peki? Nasıl böyle bambaşka, böyle kötü, böyle içi korkuyla dolu, böyle kolu kanadı kırık biri olup çıkmıştım? Her şey yine eskisi gibiydi; orman, ırmak, eğreltiotları, çiçekler, şato ve karınca kümeleri eskisi gibiydi; ama yine de her şeye bir ağu sinmiş, her şey altından girilip üstünden çıkılmıştı sanki. Oraya, bir zaman mutluluk ve masumiyetin bulunduğu yere bizi götürecek hiçbir yol yok muydu artık? Bir vakit nasılsa öyle olamaz mıydı artık? Bir daha hiç öyle gülemeyecek, kızkardeşlerimle oynayamayacak, paskalya yumurtaları arayamayacak mıydım? Koşuyor, koşuyordum. Alnımda terler birikmişti; ardım sıra işlediğim kabahat koşuyor, babamın gölgesi, kocaman adımlar atarak ve devcileyin, ardımdan seğirtiyor, bir türlü peşimi bırakmıyordu.

Ağaçlıklı yollar önümden hızla geçiyor, ormanlar aşağılara doğru kayıyordu. Bir tepeye gelip durdum. Yoldan biraz açıkta, otların içine attım kendimi. Kalbim küt küt çarpıyordu. Sanırım bayır yukarı koştuğum içindi, belki biraz sonra geçer diye düşündüm. Aşağılarda kalmış kent ve ırmak ilişti gözüme; beden eğitimi salonunu gördüm, ders bitmişti, oğlanlar dağılıyordu. Evimizin dar ve uzun çatısı ilişti gözüme. Babamın yatak odası ve incirleri aşırdığım çekmece bu evdeydi. Benim küçük odam bu evdeydi. Döndüğüm zaman yargılanacağım yerdi bu ev. Peki ama, ya dönmezsem?

Döneceğimi biliyordum. Hep dönülmüştü, her seferinde dönmüştüm çünkü. Sonu hep böyle bitmişti çünkü. Bir yere gidilemezdi, Afrika ya da Berlin'e kaçılamazdı çünkü. Henüz büyümemiştim, henüz para sahibi olamamıştım, insana kimse yardım etmiyordu çünkü. Bütün çocuklar toplanıp birbirine yardım etse, o zaman başka olurdu. Çok çocuk vardı, anne ve babalardan fazla çocuk vardı. Ama çocukların hepsi hırsız ya da cani değildi. Benim gibisi azdı içlerinde... Belki de ben aralarında tektim. Ama yo, sık sık benimkine benzer kabahat-

lerin işlendiğini biliyordum. Amcalarımdan biri de çocukken hırsızlık yapmış ve daha başka bir sürü kötü işlere kalkışmıştı. Birinde gizlice anne ve babam arasındaki bir konuşmaya kulak kabartmış, merak edip dikkatle konuşulanları dinlemiştim de oradan biliyordum. Ama bana ne yararı vardı hepsinin, amcam şimdi burada bulunsa bile bana yardım elini uzatamazdı. O hanidir büyük ve yetişkin bir adamdı, bir rahipti, yetişkinlerin tarafını tutar, beni gözden çıkarırdı. Hepsi böyleydi bunların. Biz çocuklara karşı hepsi ikiyüzlü davranıyor, yalana dolana sapıyordu: Rol yapıyor hepsi, kendilerini gerçektekinden başka türlü gösteriyordu. Annem başkaydı belki, hiç değilse onlardan farklıydı biraz.

Peki, bu kez eve dönmesem? Bir olay dönmemi engelleyebilirdi pekâlâ; bir yerden düşüp ölebilir, diyelim suda boğulabilir, tren altında kalabilirdim. O zaman her şey bir başka havaya bürünürdü. O zaman beni alıp eve getirirlerdi; kimsenin sesi çıkmazdı o zaman, herkes korkuyla bekler baş ucumda ve ağlardı, herkes acırdı halime, incirlerin de sözü edilmezdi.

İnsanın kendi kendini öldürebileceğini çok iyi biliyordum. Ve günü geldi mi, böyle bir yola başvuracağımı da kafamdan geçiriyordum kuşkusuz. Ama ileride yapacaktım bunu; işler iyice sarpa sarsın, o zaman bu yola başvuracaktım. Hastalanmak iyi bir çareydi şimdilik, ama öksürmek değil yalnız, gerçekten ölümcül bir hastalığa yakalanmak; hani bir zaman kızıla tutulmuştum da ateşler içinde yanıp kavrularak yatakta yatmıştım, o zamanki gibi tıpkı.

Beden eğitimi dersi hanidir sona ermiş, evde beni ikindi kahvaltısına bekledikleri saat çoktan geçmişti. Belki şu anda sağa sola koşuyor, beni arıyorlar, odama, bahçeye, avluya, tavan arasına bakıyorlardı. Ama babam hırsızlığımı anladıysa, o zaman aramazlardı, o zaman babam bilirdi işin içyüzünü.

Burada daha çok yatıp kalamazdım. Felaket unutmuş değildi beni, peşimden beni izliyordu. Yeniden kalkıp koşmaya

başladım. Yeşillikler içinden seğirtip bir bankın önünden geçtim. Banka ilişkin bir anı canlandı belleğimde; yine bir anı, bir vakit güzellik ve sevimlilik taşan, şimdi içimi ateş gibi yakıp kavuran bir anı: Babam bana bir çakı armağan etmişti; birlikte gezmeye çıkmıştık, şen ve tatlı bir huzur içindeydik; ben çalılıktan kendime uzun bir değnek kesmek istemiştim; babam da bu banka oturmuştu. Değneği keserken bıçağı zorlayıp kırmıştım, sapın hemen yanından kırılmıştı bıçak, korkuyla babamın yanına dönmüştüm, ilkin saklayacak olmuştum, ama babam sormuştu. Bıçağın kırılışı bütün neşemi alıp götürmüştü, çünkü babamın beni paylayacağını düşünmüştüm. Ama babam yalnızca gülümsemiş, eliyle hafifçe omuzlarıma dokunup şöyle demişti: "Aman ne yazık! Ne yazık!" O zaman ne kadar sevmiştim babamı! İçten içe ne özürler dilemiştim kendisinden. Ve şimdi babamın o zamanki yüzünü düşünüyorum da, sesini, acımasını düşünüyorum da, ne kötü bir çocuk olmalıydım ki, böyle bir babayı sonradan ikide bir üzmüş, yalanlar söylemiş kendisine ve bugün de çekmecesinden öteberilerini aşırmıştım.

Yeniden kente döndüm; evimizin epey uzağındaki köprüye vardığımda ortalık kararmaya başlamıştı. Şimdiden yakılmış ışıklarının parıltısı cam kapısına vuran bir dükkandan ansızın bir oğlan fırladı, ismimle seslendi bana. Baktım, Oskar. Öyle uygunsuz bir zamanda karşıma çıkmıştı ki! Beden eğitimi dersinde öğretmenin yokluğumu fark etmediğini açıkladı. "İyi ama, neredeydin kuzum?" diye sordu.

"Hiçbir yerde," diye cevapladım. "Biraz keyifsizdim, o kadar."

Suskun ve soğuktu davranışım. Bana müthiş uzun gelen bir süreden sonra, beni rahatsız ettiğini anladı Oskar ve kızdı.

"Bırak beni," dedim soğuk bir sesle. "Tek başıma eve gidebilirim."

"Ya öyle mi?" diye yükseltti sesini Oskar. "İş ona kaldı mı,

ben de senin gibi tek başıma eve gidebilirim, salak! Senin fino köpeğin değilim anladın mı! Ama daha önce öğrenmek istediğim bir şey var; şu bizim ortak kumbara ne âlemde? Ben bir on kuruş atmıştım içine. Ya sen? Bir şey attın mı bakalım."

"On kuruşunu merak ediyorsan, geri verebilirim sana, hem de bugün. Yeter ki, seni bir daha gözüm görmesin. Senin parana kalmadım ben!"

"Ama on kuruşu bal gibi aldın geçen gün," dedi Oskar alaylı. Ne var ki, sesinde uzlaşmaya açık kapı bırakan bir ton da seçilmiyor değildi.

Tepem atmıştı, içimde biriken tüm korku ve çaresizlik, büyük bir öfkeye dönüşerek patlak verdi ansızın. Oskar bana söz söylemezdi. Ona karşı vicdanım rahattı. Zaten bana da, karşısında vicdanımı rahat hissedebileceğim, onurlu davranıp kendimi haklı görebileceğim biri gerekiyordu. İçimdeki bütün dağınık ve karanlık duygular, bu fırsattan yararlanarak azgın bir sel gibi boşandı. Başka zaman titizlikle kaçındığım bir davranışta bulunarak, bir bey çocuğu süsü verdim kendime, bir sokak çocuğuyla arkadaşlığı gözden çıkarmanın benim için asla bir kayıp sayılmayacağını belirttim. "Bundan sonra bahçemizde böğürtlen yiyip benim oyuncaklarla oynamak geçmiş ola!" dedim. İçimde tutuşan bir ateşle toparlanmıştım: Bana düşman biri dikiliyordu karşımda; suçlu biri, yakalanıp götürülmesi gereken biri. İçimdeki tüm yaşamsal dürtüler biraraya gelip beni esenliğe çıkarıcı bu dost, bu kurtarıcı öfkeyi oluşturmuş, şimdi kendi varlığımda yer almayıp karşımda dikilen, ilkin korkmuş, sonra hain gözlerle şaşkın şaşkın bana bakan, sesini işittiğim, suçlamalarını küçümseyip paylamalarını susturabileceğim bir düşman karşısında vahşi bir kıvanca dönüşmüştü.

Yan yana yürüyerek, gittikçe daha çok bağırıp çağırarak yavaş yavaş kararan sokaktan indik aşağı. Evlerinin kapılarını aralayıp arkamızdan bakanlar seçiliyordu. Kendime karşı

hissettiğim tüm öfke ve aşağılama, şimdi zavallı Oskar'a yönelmişti. Derste bulunmadığımı beden eğitimi öğretmenine söyleyeceğini açıklaması bir haz saldı içime: Kendini haksız duruma sokuyordu Oskar; bayağılaşıyor, bu durumuyla da beni güçlendiriyordu.

Derken Metzger Sokağı'nın yakınında dövüşmeye başladık. Gelip geçenlerden birkaç kişi durup kavgamızı izlemeye koyuldu. Karnımıza, yüzümüze yumruklarımızı indiriyor, birbirimize tekmeler savuruyorduk. Böylece bir süre daha evde olup bitenleri tümüyle unuttum; ben haklıydım, bir cani değildim, boğuşmanın sarhoşluğu mutlu kılmıştı beni. Oskar benden güçlüydü ama ben ondan çeviktim, daha uyanıktım ondan, daha tez canlı, daha ateşliydim. Kan ter içinde kalmıştık, kudurmuşçasına vuruyorduk birbirimize. Birden Oskar, umutsuzluk içinde elini atarak gömleğimin yakasını yırttı; yanıp kavrulan cildimin üzerinden soğuk havanın bir sel gibi aktığını duyumsadım, zevkle geçtim kendimden.

Yumruklar atar, tekmeler savurur, birbirimizi çekip çekiştirir, yere yıkmaya, gırtlaklamaya çalışırken lafla da birbirimize veriştirmekten, birbirimize sövüp saymaktan geri kalmıyorduk. Ağzımızdan çıkan sözler giderek daha kırıcı, daha sersemce, daha hain, daha şiirsel ve daha fantastik bir durum alıyordu. Hani bu bakımdan da Oskar'ı gölgede bırakıyor, ondan daha hain, daha şiirsel, daha hayal gücüyle dolu sözler bulup söyleyebiliyordum. O bana alçak mı dedi, ben de "şeytanın dölü" diye haykırıyordum yüzüne. İkimizin de orası burası kanıyor, ama hiçbirimiz bir şey hissetmiyorduk. Birbirimize lanetler yağdırıyor, birbirimize belalar okuyor, birbirimizi darağacına yolluyor, oh şimdi elimde bir bıçak olsa da senin şu karnına saplasam, delik deşik etsem seni gibilerden dileklerde bulunuyorduk, birbirimizin adına, soyuna sopuna, babasına, dedesine sövgüler döşenmeyi de unutmuyorduk hiç.

Tüm yumruklamaları, acımasızlıkları ve aşağılamalarıyla böyle bir bağrışmayı tam bir savaş esrikliği içinde sürdürü-

şüm ilk ve son kez oldu. Böylesi dövüşleri o zamana kadar sık sık izlemiş, bu bayağı ve yakası açılmadık sövgülerle yüz kızartıcı sözleri müthiş bir hazla ikide bir dinlemiştim. Ama şimdi kendim haykırıyordum hepsini; sanki küçüklüğümden beri bunlara alışkındım, bunları kullanmada talimliydim. Gözlerimden yaşlar geliyor, ağzımdan kanlar akıyordu. Bir harikuladelik kazanmıştı dünya, bir anlam taşıyordu şimdi; yaşamak güzel, insanın yumruklarla karşısındakine girişmesi güzel, bir yerinin kanaması güzel, başka birinin bir yerini kanatması güzeldi.

Sonradan belleğimi o kadar zorladım, söz konusu dövüşün nasıl bittiğini anımsayamadım bir türlü. Bir an gelmiş bitivermişti; bir an gelmiş, sessiz karanlıkta tek başıma kalakalmıştım. Sokağı, sokaktaki binaları seçebilmiş, evimizin yakınında bulunduğumu anlamıştım. Yavaş yavaş üzerimdeki esriklik uçup gitti; kanat vuruşları ve gök gürlemeleri yavaş yavaş son buldu, yavaş yavaş duyularımın önüne gelip dayandı gerçek. İlkin gözlerimle bu gerçeği algıladım: İşte orada çeşme, işte köprü, elimde kan, giysilerimin orasında burasında yırtıklar, çoraplarım aşağı düşmüş, dizimde bir sancı, gözümde bir ağrı; başımda daha önce bir şapka vardı, şimdi boştu yeri. Bütün bunlar parça parça gelip gerçeğe dönüştü, benimle konuşmaya durdu. Ansızın bir bitkinlik çöktü üzerime, dizlerim ve kollarım titremeye başladı; göz kararlamasına ilerleyip bir evin duvarına tutundum.

İşte evimize gelmiştim. Tanrıya şükür! Bu anda tek bildiğim şey, evimizin benim için bir sığınma, bir huzur, bir ışık ve güvenlik yeri olduğuydu. Rahat bir nefes alarak yüksek kapıyı itip süzüldüm içeri.

Taşlığın ve nemli serinliğin kokusunu duyar duymaz, birden anıların seline kapıldım, yüzlerce anı belleğime üşüştü. Aman yarabbi! Sert davranış, yasa, sorumluluk, baba ve Tanrı kokusu gelmeye başladı burnuma. Ben bir şey aşırmıştım; savaştan yara alarak eve dönen bir kahraman değildim. Evde

annesinin sıcak bir sevecenlik ve acıma duygusuyla bağrına bastığı zavallı bir çocuk değildim. Bir hırsızdım, suç işlemiştim. Merdivenin yukarısında sığınacak bir odaymış, yatakmış, uykuymuş, söz konusu olamazdı benim için; yemekmiş, ilgiymiş, avutulmakmış, unutmakmış, söz konusu olamazdı. Beni suç bekliyor, yargılama bekliyordu.

O zamanlar akşamsı karanlık holde ve ardından bir sürü basamağını güçlükle tırmandığım merdivende, sanırım hayatımda ilk kez kısa bir süre soğumuş teri, yalnızlığı ve yazgıyı soluyup içime çekmiştim. Bir çıkış yolu göremiyordum, tasarladığım bir şey yoktu, korku da duymuyordum, yalnızca o soğuk ve hoyrat duygu vardı içimde: "Yapacaksın!" Korkuluğa tutunup kendimi yukarı çeke çeke basamakları çıkıyordum. Cam kapıya varınca, bir an merdivene oturmayı düşündüm; azıcık soluklanıp yatışacaktım. Ama yapmadım, bir anlamı yoktu çünkü. İçeri girmem gerekiyordu. Kapıyı açarken, acaba saat kaç olmuştur gibi bir düşünce geçti kafamdan. Yemek odasına girdim. Yemek henüz yenmiş, herkes sofra başında oturuyordu. Elma dolu bir tabak henüz masanın üzerinde durmaktaydı. Saat sekize geliyordu. Hiç daha izinsiz eve böyle geç dönmemiş, hiç daha akşam yemeğinde bulunmadığım olmamıştı.

Beni görünce, "Tanrıya şükürler olsun, döndün!" diye seslendi annem. Anlaşılan beni merak etmişti. Bana doğru koştu; elimi yüzümü, kirlenip pislenmiş ve yer yer yırtılmış giysilerimi görür görmez korkarak durdu önümde. Ben bir şey demedim, kimseye de bakmadım başımı kaldırıp; yine de annemle babamın birbirine kaş göz ederek benimle ilgili bir kararavardıklarını açık seçik sezmiştim. Babam susuyor, kendini tutuyordu; ama ben, öfkesinin büyüklüğünü seziyordum. Annem benimle ilgilendi, elimi yüzümü yıkadı, yara bereleri üzerine plaster yapıştırdı. Sonra yemek çıkardı önüme. Şefkat ve özenle sarıldı çevrem; suskun ve pek mahcup oturuyor, bana gösterilen yakınlığı ve sıcaklığı hissediyordum. vic-

danında bir tedirginlik, tadını çıkarıyordum bunun. Derken gidip yatabileceğimi söylediler. Yüzüne bakmadan babamın elini sıktım, iyi geceler diledim.

Ben yatakta yatarken, bir ara annem içeri girdi. Eski giysilerimi sandalyenin üzerinden aldı, yerlerine yenilerini koydu; pazardı ertesi gün. Sonra annem kollayıp gözeterek sorular yöneltti bana; ben de çaresiz Oskar'la yaptığımız dövüşü anlattım. Annem kötü buldu davranışımı, ama paylayıp azarlamadı; böyle bir nedenden ötürü bu kadar ezilip büzülmeme, bu kadar ürküp çekinmeme biraz şaşırmışa benziyordu. Derken çıkıp gitti odadan.

Annemin korkulacak bir şey olmadığına inandığını düşündüm. Kavga dövüş etmiş, oram buram kanayacak gibi dayak yemiştim; ama yarın unutulup giderdi hepsi. Oysa öbür durumdan, işlediğim gerçek suçtan annemin haberi yoktu. Üzülmeye üzülmüştü, ama içtenlik ve sevecenlikle davranmıştı bana. Öyle anlaşılıyordu ki, babam da henüz kabahatimi öğrenmiş değildi.

Ansızın korkunç bir düş kırıklığı çullandı üzerime. Eve ayak attığımdan beri içimi oyup kemiren tek bir yakıcı isteğin benliğimi kapladığını fark etmiştim. Eve gelince fırtınanın artık kopmasından, yargılanmaktan, müthiş şeyin gerçekleşip korkunun sona ermesinden başka şey düşünmemiş ve özlememiştim. Her şeyi göze almıştım, hazırlıklıydım her şeye. Beni ağır cezalara çarptırılabilir, dövebilir, evde bir yere kapatabilirlerdi. Aç bırakabilirlerdi isterlerse. Bana lanetler okuyabilir, beni kapı dışarı edebilirlerdi. Yeter ki içimdeki şu korku kaybolsun, gerginlik sona ersindi!

Oysa ben yatakta yatıyordum. Üstelik sevgi ve ilgi görmüştüm; güler yüz görmüş, kollanıp gözetilmiş, işlediğim kabahat için sigaraya çekilmemiştim; dolayısıyla yeniden beklemem ve korkular içinde kıvranmam gerekiyordu. Giysilerimi yırtıp parçalamamı, uzun süre eve uğramayışımı, akşam yemeğine zamanında gelmeyişimi, bitkin halime ve oramdaki

buramdaki yara berelere bakıp bana acıyarak bağışlamışlardı. Ama beni bağışlamalarının başlıca nedeni, yalnızca küçük kabahatlerimi bilip işlediğim büyük suçtan haberleri bulunmamasıydı. Bu suçum gün ışığına çıktı mı, benim için bir kat daha kötü olacaktı durum. Belki daha önce bir defasında söylediklerini yapar, beni bir ıslahevine kapatırlardı, burada bana taş gibi bayat ekmekler yedirir, boş kaldığım zaman odun kestirir, çizmeler, ayakkabılar temizletirlerdi. Islahevinin yatakhanesindeki gözcüler insanı döver, sabah saat dörtte soğuk suyla herkesi uykudan uyandırırlardı. Ama bakarsın ıslahevine kapatmazlardı da polise teslim ederlerdi.

İster öyle, ister böyle, yine bir süre beklemem gerekiyordu kuşkusuz. Yine bir süre korkuya göğüs gerecek, içimdeki sırla düşüp kalkacak, evdekilerin her bakışı, her adımı karşısında irkilecek, kimsenin yüzüne bakamayacaktım.

Acaba hırsızlığımın hiç ama hiç farkına varmayabilirler miydi? Her şey şimdi nasılsa öyle kalabilir miydi? Bütün bu korku ve işkenceleri boşuna çekmiş olabilir miydim? Oh, böyle bir şey olabilse, bu düşünülemeyecek, bu mucizemsi şey gerçekleşse, o zaman yepyeni bir yaşama başlardım. O zaman Tanrıya şükürler eder, günün her saatinde tertemiz ve lekesiz bir ömür sürerek bana yaptığı bu iyiliğe layık olduğumu gösterirdim. Daha önce deneyip üstesinden gelemediğim şeyi şimdi başaracaktım. Şimdi niyet ve azmim yeterince güçlenmiş, bütün sefilliklerden, cehennemsi yaşantılardan sonra yeterince güç kazanmıştı. Ansızın bu istek tüm benliğimi ele geçirdi, kıskıvrak yakaladı beni; gökten avuntu yağıyor, önümde gelecek, masmavi ve günlük güneşlik, bana kucak açıyordu. Bu gibi hayaller ortasında uykuya daldım, bütün geceyi mışıl mışıl uyuyarak geçirdim.

Sabahleyin pazardı; daha yatakta yatarken, pek nefis bir pazar günü yaşadığım duygusu uyandı içimde, tadı tıpkı meyan kökünü andıran, kendine özgü tuhaf bir karışım oluşturan bir pazardı. Okula gittim gideli aşinası olduğum bir duy-

guydu bu. Pazar sabahları harikaydı: Doya doya uyumak, okula gitmemek, öğleyin nefis bir yemeğe konmak, öğretmen korkusundan, mürekkep kokusundan uzak kalmak ve bir sürü boş vakit ele geçirmek. Hepsinden önemlisi de bu boş vakitti. Yabancı ve yavan, başka şeyler de vardı pazar sabahları yapılacak; pek ön planda yer almamalarına karşın bunlar da sesini duyuruyordu. Örneğin, kiliseye ya da pazar okuluna gitmek, bütün aileyle gezintiye çıkmak, yabanlık giysilerin kirlenmemesine özen göstermek. Bunlar o temiz, güzel ve nefis pazarsı kokuyu biraz bozuyor, gölgeliyordu: nasıl aynı zamanda iki şey yersiniz, örneğin puding yer, meyve suyu içersiniz de, bu ikisi uyuşmaz birbiriyle ya da küçük dükkânlarda size eşantiyon verdikleri bonbon ve kurabiye gibi iki şeyi bir arada atarsınız ağzınıza da peynir ya da gaz tadı gibi hoş denemeyecek bir ikinci tat belli belirsiz kendini açığa vurur, tıpkı onun gibiydi işte. Size verilenleri, önünüze çıkarılanları yer, beğenir, ama yine de bunların öyle şahane ve toz kondurulamayacak nesneler sayılamayacağını sezer, bir gözünüzü yumarsınız. Pazarları da işte böyleydi tıpkı. Özellikle kiliseye ya da pazar okuluna gitmem gerektiği günler böyleydi. Neyse ki, her vakit olmuyordu bu. Söz konusu yükümlülükler, serbest pazar gününün gerçek lezzetine bir ödev ve sıkıntı tadı katıyordu. Çokluk güzel geçmesine karşın, ailece yapılan gezintilerde hep bir terslik baş gösterirdi pazarları: Ya kızkardeşlerle patırtı edilir, ya hızlı, ya yavaş yürünür ya da giysilere reçine bulaştırılırdı. Sık sık bir tatsızlık işte. Ama çıkarsa çıksındı. Neşem yerindeydi bugün. Dünden beri dünya kadar zaman geçmişti. Yaptığım yüz kızartıcı işi unutmuş değildim, daha sabahleyin yeniden anımsamıştım bunu; ama artık çok gerilerde kalmış, korkular uzaklara kayarak gerçekliğini yitirmişti. Vicdan azaplarıyla da olsa suçumun cezasını dün çekmiş, acılar içinde kıvranarak berbat ve perişan bir gün geçirmiştim. Şimdi ise kendime güven duyuyor daha çok, durumu o kadar kötü görmüyor, bundan böyle pek üzerinde düşünmü-

yordum. Henüz bütünüyle sıyırıp alamamıştım kendimi; o küçük ödev ve tasaların güzelim pazar sabahının üzerine gölgelerini salması gibi içimde hâlâ biraz korku ve sıkıntı varlığını sürdürüyordu.

Kahvaltıda hepimizin keyfi yerindeydi. Kiliseyle pazar okulu arasında seçme yapma işi bana bırakılmıştı. Ben, yine her seferki gibi kiliseyi seçtim. İnsan orada hiç değilse rahat bırakılıyor, istediği gibi düşünebiliyordu. Rengârenk pencereleriyle yüksek ve görkemli kiliseyi, çokluk güzel ve saygın buluyordum. Gözlerimi kısıp da yavaş yavaş aydınlanan uzunlamasına yan cemaat yerinden orga doğru baktım mı, bazen harikulade görüntülerle karşılaşıyordum. Karanlıkta yükselen org düdükleri, çokluk yüzlerce kulesi bulunan ışıl ışıl bir kente benziyordu. Sonra anımsadığım bir şey daha vardı: Kilisenin dolu olmadığı pek çok zaman, bazen tam bir saati, hiç kimse tarafından rahatsız edilmeksizin öykü kitapları okuyarak geçirmiştim.

Bugün kitap falan almadım yanıma. Daha önce bazen yaptığım gibi, kiliseye diye evden çıkıp kaytarmayı da düşünmüyordum. Akşam olanların etkisi üzerimden henüz bütünüyle silinmemişti; iyi ve temiz niyetler besliyordum. Tanrıyla, anne ve babamla, dünyayla dost ve uysal geçinmeyi aklıma koymuştum. Oskar'a karşı kızgınlığım da tümüyle uçup gitmişti. Hani şimdi çıkıp gelse, güler yüzle karşılayabilirdim kendisini.

Kiliseye gittiğimde ayin başlamıştı; okunan ilahilere ben de katıldım. "Koyunlarının Çobanı" ilahisi söyleniyordu, okulda ezbere öğrenmiştik. Bir dizenin şarkı olarak, hele kilisedeki gibi böyle hantal ve ağır bir tempoyla söylendiği zaman, bir kitaptan okunmasından ya da ezbere söylenmesinden apayrı nitelik kazandığı bir kez daha dikkatimi çekti. Gerçekte dizelerden her biri bir bütünlük taşıyor, bir anlam içeriyor, çeşitli cümlelerden oluşuyordu. Oysa şarkıya döküldüğünde yalnızca sözcükler kılığında varlığını sürdürüyor, cümleler oluşamı-

yor bir türlü ve bir anlam da seçilemiyordu. Buna karşılık tek tek sözcükler, şarkı içinde söylenip uzatılan sözcükler, tuhaf, güçlü ve özgür bir yaşam kazanıyordu. Hatta çokluk tek tek hecelerden başka bir şey bulunmuyordu ortada; gerçekte saçma heceler şarkıya dönüştü mü bağımsız bir durum alıyor, kendine özgü bir varlığa kavuşuyordu. "Uyku Bilmeyen Koyun Çobanı" ilahisi de bugün kilisede söylenirken bir tutarlıktan, bir anlamda yoksundu; ne çoban ne de koyunlar geliyordu akla, kısaca hiçbir şey düşünülemiyordu. Ama hiç de sıkıcı bir şey değildi bu. Tek tek sözcükler, özellikle "Uy–ku" sözcüğü, öylesine tuhaf bir zenginlik ve güzelliğe bürünüyordu ki, içerisine uzanıp bir salıncak gibi sallanası geliyordu insanın; beri yandan, "di–ye" mideyi anımsatıyor, insanın vücudunda barındırdığı karanlık, zengin bir duygu yükünü içeriyor, yarı buçuk bilinen daha başka nesneleri düşündürüyordu. Hele o org!

Sonra rahip geldi, vaaz başladı ve akıl almayacak kadar uzun sürdü. Kiliseye gelenlerin vaaza o acayip kulak verişi! Çokluk uzun bir süre konuşan sesin tonunun bir çıngırak gibi boşlukta sağa sola gidip geldiği duyuluyor, derken yine tek tek sözler, sınırları kesinlikle belirlenmiş ve açık seçik, anlamlarıyla birlikte duyulmaya başlıyor, elden geldiğince izlenmeye çalışılıyordu. Balkondaki insanların yanında değil de, korada olsaydım şimdi! Bazı kilise konserlerinde koroda yer almıştım; ağır koltuklara gömülüyordu insan, koltukların her biri küçük ve sağlam yapılı bir binaydı sanki; tepede tuhaf bir çekiciliği içerip bir ağı anımsatan çok yönlü kubbe bulunuyordu ve duvarın hayli yukarısına yumuşak boyalarla dağ vaazını anlatan sahne çizilmişti. Soluk mavi gökyüzünde Hazreti İsa'nın mavi ve kırmızı giysisi o kadar zarifti, insanın ruhunu öylesine bir mutlulukla dolduruyordu ki!

Bazen oturduğum sandalye gıcırdıyordu. Bu sandalyelere karşı derin bir tiksinti duyuyordum, çünkü sıkıcı, sarı bir vernik boyayla boyanmıştı hepsi ve her seferinde insanın bir yeri

sandalyeye yapışıyordu. Bazen bir sinek vızıldayarak havalanıyor, sivri kemerlerine mavi kırmızı çiçekler ve yeşil yıldızlar çizilmiş pencerelerden birine doğru uçuyordu. Ansızın vaaz sona erdi; rahibin dar ve karanlık merdiveni çıkıp gözden kayboluşunu izlemek üzere boynumu uzattım. Yine bir ilahi başladı. Ama bu kez rahat bir nefes alır gibi, çok tiz bir sesle söyleniyordu. Derken herkes ayağa kalkıp kiliseden dışarı seğirtmeye başladı. Yanımda getirdiğim beş kuruşu bağış kumbarasına attım; çıkan metalsi ses, kilisenin görkemli havasıyla uyuşmadı. Ben de kalabalığa karıştım; kiliseden çıkanlarla ilkin kapıya, sonra dışarıya sürüklendim.

İşte şimdi sıra pazar gününün en güzel bölümüne, kiliseyle öğle yemeği arasındaki o iki saatlik süreye gelmişti. Ödev yapılmış, uzun süre oturup durmaktan içte hareket etmek, oynamak, gezip tozmak özlemi birikmiş ya da bir kitap okuma hevesi uyanmıştı. Öğleye kadar yapılacak bir iş yoktu ve öğleyin nefis bir yemek bekliyordu insanı. Geze geze memnun eve yollandım, dost düşünceler ve duygular doldurmuştu yüreğimi. Dünya hiç de kötü değildi, yaşanabilirdi böyle bir dünyada. Huzur içinde ve barışık, bir solukta holden geçtim, merdivenleri tırmanmaya koyuldum.

Küçük odama güneş vurmuştu. İpek böceği kutuma bir göz attım, dün ilgilenmemiştim hayvancıklarla; içlerinde birkaç yeni tırtıl gördüm. Sonra çiçeklere su verdim.

Tam bu sırada kapı açıldı.

İlkin oralı olmadım. Hayli bir zaman geçmesine karşın sessizliğin bozulmaması tuhafıma gitti, arkama döndüm. Babam dikiliyordu oracıkta. Rengi soluktu, acı çeken bir görünümü vardı. Günaydın baba! demek istedim, sözcükler boğazımda düğümlendi. Yüzünden anlıyordum: Öğrenmişti babam. Demek yargılama başlayacaktı: Düzelen, cezası çekilen, unutulan bir şey yoktu demek. Güneş ışığı soldu, pazar sabahı solgun yığılıp kaldı oracığa.

Büyük bir şaşkınlıkla gözlerimi dikmiş babama bakıyor-

dunı. Nefret ediyordum kendisinden; ne diye dün gelmemişti? Şu anda hiçbir şeye hazırlıklı değildim, hiçbir şey hazırlamamıştım, pişmanlık ve suçluluk duygusu bile hazır değildi içimde. Hem ne diye babam komodinin gözünde incir bulundururdu. Acıdan ve inattan boğuluyordum.

"Bir şey mi var?" dedim.

Babam sesine hakim olmaya çalışarak tiksinti veren hafif bir tonla:

"Neden çaldın incirleri?" diye sordu.

Hemen konuşmaya başladım. Yalan söylemeye başladım hemen. İncirleri bir dükkandan satın aldığımı, bütününün de yuvarlak bir paket olduğunu açıkladım. Parayı nı nereden bulmuştum? Bir arkadaşımla ortak kumbaramızdan çıkarmıştım. Arkadaşımla bütün harçlıklarımızı kumbaraya atmıştık. Şey, kumbara da işte buradaydı. Kapağında bir yarık bulunan kutuyu çıkarıp babama gösterdim. İçinde yalnız bir on kuruş kalmıştı. Öbür parayı dün incire harcamıştık çünkü.

Babam, sessiz, hiç renk vermeyerek, ama benim asla inanmadığım bir yüzle söylediklerimi dinledi.

Pek yavaş bir tonla: "Peki, incirler kaç para tuttu?" diye sordu.

"Bir mark altmış fenik."

"Hangi dükkândan aldın?"

"Kuru yemişçiden."

"Hangisinden?"

"Bay Haager'den."

Bir sessizlik oldu. Hâlâ kumbarayı üşüyen parmaklarımda tutuyordum. Vücudumun her bir köşesi soğuktu ve üşüyordu.

Bunun üzerine, sesinde gözdağı veren bir edayla sordu babanı: "Doğru mu dediklerin?"

Yine çabuk çabuk konuşmaya başladım. Evet, doğruydu kuşkusuz, incir alırken arkadaşım Oskar da yanımdaydı. Pa-

ranın çoğu da onun, yani Oskar'ındı, benden az bir şey vardı kumbarada.

"Giy şapkanı," dedi babam. "Kuru Yemişçi Haager'e gideceğiz. Doğru mu söylüyorsun, yalan mı, öğreneceğiz bakalım."

Ben gülümsemeye çalıştım; vücudumdaki üşüme, yüreğime ve mideme vurdu. Önden yürüdüm, holde mavi kasketimi alıp başıma geçirdim. Babam cam kapıyı açtı, kendisi de şapkasını alıp giymişti.

"Bir dakika," dedim ben. "Tuvalete gitmek istiyorum."

Babam, peki git der gibi başını salladı. Tuvalete girdim, kapıyı kilitledim arkadan, yalnız kalmıştım, bir süre daha güvenlik içindeydim. Ah, keşke şu anda ölseydim!

Bir dakika, iki dakika geçti aradan. Çaresi yok. Öleyim deyince ölünmüyordu. Yapılması gereken şey dayanmaktı. Tuvaletin kapısını açıp yürüdüm. Merdivenleri indik.

Tam evin kapısından çıkıyorduk ki, parlak bir düşünce geldi aklıma. "Ama bugün pazar, Bay Haager açık olur mu?" dedim. Bu bir umuttu, ama ancak iki saniye sürdü. Babam, serinkanlı: "O zaman evine gideriz," dedi. "Haydi düş önüme!" Yola koyulduk. Şapkamı düzeltip bir elimi cebime soktum. Ortada olağanüstü bir şey yokmuş gibi babamın yanında yürümeye çalışıyordum. Herkes sanki halimden mevcutlu götürülen bir cani olduğumu anlıyordu; yine de ben, binbir oyuna başvurup örtbas etmeye uğraşıyordum bunu. Normal şekilde ve kuşku uyandırmayacak gibi nefes alıp vermeye çalışıyordum. Göğsümün nasıl kasılıp büzüldüğünü kimse görmemeliydi. Masum bir yüz takınmaya, dışa karşı doğallıkla davranmaya ve kendisine güvenen bir kimse izlenimini uyandırmaya özen gösteriyordum. Yeri yokken eğilip çoraplarımdan birini yukarı çektim; gülümsedim; oysa bu gülümsemeye dışarıdan korkunç derecede sersem ve yapmacık bir davranış gözüyle bakılacağını biliyordum. İçime, gırtlağıma ve diğer organlarıma şeytan gelip yerleşmiş, beni boğmaya çalışıyordu.

Meyhanenin, demircinin, araba kiralayıcısının, demiryolu köprüsünün önünden geçtik. Şu karşıda, dün akşam Oskar'la dövüşmüştüm. Gözümdeki çizik hâlâ ağrımıyor muydu? Tanrım! Tanrım!

Yürüyordum. Aklım başımda değildi. Kramplar içinde kıvranıyor, bozuntuya vermemeye çalışıyordum. Adlerscheuer meyhanesinin önünden geçtik, istasyon caddesini geride bıraktık. Bu caddenin daha dün ne iyi, ne masum bir görünümü vardı. Düşünme! Yürü! Yürü!

Kuru yemişçi Haager'in evine epey yaklaşmıştık.

Orada beni bekleyen sahneyi, birkaç dakika içinde belki yüz kez yaşamıştım. Sonunda eve vardık. İşte şimdi dananın kuyruğu kopacaktı.

Ama katlanmam olanaksızdı. Birden durdum.

"E? Niye durdun?" diye sordu babam.

"Ben içeri girmeyeceğim," dedim usulcacık.

Babam, yukarıdan bana baktı. Biliyordu kuşkusuz, ta başından beri biliyordu. Ne diye bütün bu oyunu ona karşı oynamış, kendimi bunca zahmete sokmuştum? Hiçbir anlamı yoktu çünkü. "İncirleri Bay Haager'den almamış mıydın?" diye sordu babam. Hayır anlamında başımı salladım.

"Demek Bay Haager'den almadın," dedi babam, görünürde sakindi. "O zaman ne işimiz var burada, eve dönebiliriz."

Babam efendice davranıyor, beni sokakta, insanların içinde rezil etmekten kaçınıyordu. Çok insan vardı yolda, her an babama selam veren biri çıkıyordu. Bu nasıl tiyatroydu! Bu ne sersemce, ne saçma bir çileydi çektiğim! Hani babam bu kollayıcı davranışından ötürü benden teşekkür bekliyorsa, boşuna umuda kapılıyordu.

Çünkü her şeyi biliyordu. Beni oynatıyor, yakalanan bir fare, başı suya sokulup boğulmadan nasıl tel kapan içinde oynatılırsa, babam da beni tüm sanatımı göstermeye, bana hiç yararı dokunmayacak perendeler atmaya zorluyordu. Ah, he

men daha işin başında sorgusuz sualsiz sopayı alıp kafama kafama indirmesi, sersem yalan dolanlarımla beni giderek kapana kıstırmasından, o serinkanlı adil davranışından daha iyiydi. Belki genellikle insanın kaba bir babası olması, ince ve adil bir babası olmasından yeğdi. Kimi anlatılarda karşılaşıldığı gibi, bir baba hırsa kapılıp ya da içkiliyken çocuklarını dayaktan geçiriyorsa, haksızlık ediyor demektir. Ancak, sopalar insanın canını acıtsa da, yine içten içe omuz silkip geçilir, önemsenmezdi pek. Benim babamdaysa olanaksızdı böyle bir şey; fazlasıyla ince, fazlasıyla kusursuzdu babam, hiç haksızlık ettiği görülmezdi. Onun karşısında hep küçülür, hep umutsuzluğa kapılırdı insan.

Babamın önü sıra yürüyüp eve girdim ve odama çıktım. Hâlâ sakin ve serinkanlıydı babam, daha doğrusu kendine o süsü veriyordu; çünkü açıkça seziyordum ki, gerçekte çok kızmıştı. Derken, her zaman ki gibi konuşmaya başladı:

"Bu komediyi bana karşı oynamaktaki niyetini öğrenebilir miyim? Bunu lütfen açıklar mısın acaba? Bana anlattığın bütün o güzelim masalın düzmece olduğunu zaten biliyordum. Ne diye böyle bir soytarılığa saptın, söyler misin? Sanırım, anlattıklarına inanacak kadar budala biri gözüyle bakmıyorsundur bana?"

Dişlerimi daha çok birbirine bastırdım ve yutkundum. Ne olurdu, şu konuşmasına artık son verseydi babam! Kafamdan böyle bir masal uydurup kendisine söylememin nedenini sanki ben biliyor muydum? İşlediğim suçu ne diye itiraf edip, kendisinden bağışlanma dilememiştim, biliyor muydum sanki! Bu baş belası incirleri neden çaldığımı biliyor muydum! Bunu isteyerek mi yapmıştım sanki! İsteyerek, bilerek, belli nedenlere dayanarak mı yapmıştım? Yaptıklarım beni üzmemiş miydi? Kendisinden daha çok kahretmemiş miydi beni?

Babam cevap vermemi bekliyordu, kolay üstesinden gelinemeyen bir sabrın okunduğu sinirli bir yüz takınmıştı. Bir an durum tümüyle açıklığa kavuştu benim için, bilinçaltında

aydınladı; ama bunu o gün, şimdiki sözlerle dile getiremezdim. Şöyleydi işin içyüzü: Babamın odasına bir teselli gereksindiğim için girmiştim, ama odayı boş bularak düş kırıklığına uğramış ve bunun üzerine hırsızlığa kalkmıştım. Çalmak gibi bir niyet beslememiştim gerçekte; babamın odasını şöyle bir kolaçan edip öteberilerini gözden geçirmek, gizlerini araştırmak, babam üzerinde bilgi edinmek istemiştim. Evet, bu olmuştu bütün amacım. Ama birden komedinin gözünde incirleri görerek dayanamamış, aşırmıştım onları. Ancak, sonradan hemen pişmanlığa kapılıp o günü acı ve umutsuzluk içinde geçirmiş, ölmeyi dilemiş, kendi kendimi yargılayıp mahkûm etmiş, ilerisi için yeni ve olumlu kararlar almıştım. Ama bugün - evet, bugün başkaydı durum. Şimdi pişmanlığın da, öbür davranışların da sonuna dek çıkarmıştım tadını; şimdi daha bir ayılmış durumdaydım, babama ve onun benden yapmamı beklediği şeye karşı, nedeni açıklanamayan, alabildiğine güçlü bir karşı koyma isteği duyuyordum.

Kendisine bunu söyleyebilseydim, babam anlardı beni. Ama küçükler, büyüklerden istedikleri kadar daha zeki olsun, yazgı denen güç karşısında tek başına ve çaresiz kalırlardı hep.

İnattan ve dışarı vurmadığım acıdan kaskatı, sustum; bilgiççe konuşmasını sürdürmesine olanak sağladım babamın; nasıl işin sarpa sardığını ve kötüye gittiğini, babamın nasıl acı çekip düş kırıklığına uğradığını, nasıl ruhumdaki iyi duygulara boş yere seslendiğini acıyla ve tuhaf bir oh olsun duygusuyla izledim.

Sonunda babam: "İncirleri çaldın mı, çalmadın mı?" diye sordu, başımı eğerek onayladım yalnızca. Bundan üzüntü duyup duymadığımı anlamak isteyince, yine evet der gibi hafifçe başımı eğmekten başka bir şey yapamadım. Onun gibi büyük ve akıllı bir adam, nasıl böyle saçma sorular sorabiliyordu. Yaptığımdan üzüntü duymamak hiç düşünülecek şey miydi? Bütün olup bitenlerin beni üzdüğünü, yüreğimi ıstırapla-

ra boğduğunu sanki halimden görmüyor muydu? Yaptığım işten, çaldığım incirlerden ötürü bir de sevinecektim, öyle mi?

Belki çocuksu yaşamımda ilk kez, neredeyse açık seçik kavradım ve bilincine vardım ki, birbirine akraba, birbirine karşı içinde iyi duygular besleyen iki kişi birbirini düpedüz yanlış anlayabilir, birbirine eza ve cefa edebilir, aralarında geçen tüm konuşmalar, bilgiçlik taslamalar, tüm ussal davranışlar, bu yanlış anlamaya yeni zehirler, yeni acılar, yeni iğnelemeler, yeni yanılgılar katabilirdi. Hiç mümkün müydü böyle bir şey? Ama mümkündü, olabiliyordu. Saçmaydı; zırva bir şey, gülünecek, ağlanacak bir şeydi, ama gerçekti.

Yeter artık bu olay üstüne anlattıklarım. Sonunda ceza olarak tavan arasına kapatmışlardı beni. Pazar öğle sonrasını burada geçirecektim. Bu sert ceza, kuşkusuz benden başka kimsenin bilmediği bir nedenden ötürü korkunçluğunun birazını yitirmişti. Diyeceğim, kullanılmayan karanlık tavan arasında toza toprağa bulanmış bir sandık duruyordu; içi yarısına kadar kitap doluydu ve kitaplardan birkaçı hiç de çocukların okuyacağı türden değildi. Çatıdaki kiremitlerden biri bir kenara itilince, kitap okumak için gerekli aydınlık da sağlanabiliyordu.

Bu yaslı pazar gününün akşamı, uyumadan az önce babamın benimle yaptığı kısa bir konuşma barışmamızı sağladı. Yatağa yattığımda babamın beni bütünüyle bağışladığına ilişkin bir kesinlik vardı içimde. Hatta benim kendisini bağışlamamdan daha da köklü bir bağışlamaydı bu.

Klein ve Wagner

1

Kaçıp sınırı geçmek için tez elden görülen hazırlıkları, yaşanmış bir sürü telaşı geride bırakıp gerilimli anların, çeşitli olayların, tehlike ve tedirginliklerin oluşturduğu curcunayı atlatan Friedrich Klein, sonunda kendini trene atmıştı; her şeyin yolunda gidip hiçbir aksiliğin çıkmayışından dolayı hâlâ hayretler içinde, bir pelte gibi yığılıp kaldı adeta. Tren tuhaf bir işgüzarlıkla –oysa aceleye gerek yoktu artık– güneye doğru yol alıyor, üç beş yolcusunu göllerin, dağların, çağlayanların ve diğer doğa harikalarının önünden apar topar çekip götürüyor, insanı serseme çeviren tünellerden geçirip hafifçe sallanan köprülerden aşırıyordu. Her şey yabancıydı, güzel ve biraz anlamsız; okul kitaplarından ve kartpostallardan çıkarıp alınmış manzaralara benziyordu. İnsanın daha önce bir kez gördüğünü anımsar gibi olduğu, ama gerçekte kendisiyle hiç ilişkisi olmayan manzaralar. Bütün bunlar gurbet denilen şeyi oluşturuyordu işte ve bundan böyle Klein'ın yeri bu gurbetti, evine yurduna dönüş diye bir şeyin sözü edilemezdi artık. Para işi tamamdı, yanındaydı para, hepsi de binlik, ceketinin iç cebinde taşıyordu yine.

Artık başına bir şey gelmeyeceği, sınırın ötesinde elinde sahte pasaportla şimdilik tüm izlenmelerden yakasını kurtaracağı düşüncesini, bu sevimli ve rahatlatıcı düşünceyi dönüp dolaşıp zihninden geçiriyor, bu düşünceyle ısınmak, bu düşünceyle açlığını gidermek istiyordu. Ama bu tatlı düşünce ölü bir kuş gibiydi, bir çocuğun üfleyerek kanatlarındaki tüyleri kabartmaya çalıştığı ölü bir kuş. Yaşamıyor, gözünü açını-

yordu hiç, kurşun gibi insanın elinden düşü düşüveriyordu, ne neşe, ne bir ışıltı, ne sevinçle dolduruyordu insanın yüreğini. Tuhaftı doğrusu, bu son günler birçok kez dikkatini çekmişti: Düşünmek istediği şeyi düşünemiyordu bir türlü, düşüncelerine söz geçiremiyor, düşünceleri canlarının istediği yönde akıp gidiyordu, özellikle de kendisine eza veren sorunların çevresinde dönüp dolaşıyor, onun diretmesini, onun karşı koymasını hiç umursamıyorlardı. Sanki beyni bir kaleydoskoptu da yabancı bir el kaleydoskoptaki görüntüleri dilediği gibi değiştirmekteydi. Kim bilir, belki de uzun süren uykusuzluklar ve telaşlardan kaynaklanan bir durumdu bu, çünkü hayli zaman var ki, sinirleri bozuktu. Ama ne olursa olsun hoş bir şey değildi, çok geçmeden yine biraz yatışıp neşesi yerine gelmedi mi, hali dumandı.

Friedrich Klein'ın eli paltosunun cebindeki tabancaya gitti. Bu da, bu tabanca da onun yeni donanımının, yeni rolü ve maskesinin bir parçasıydı. Aslında ne sıkıntılı, ne iğrenç bir şeydi bütün bunları insanın kendisiyle birlikte sürükleyip götürmesi, hafif ve tedirgin uykulardan içerlere taşıması, bir cinayeti, sahte belgeleri, ceketin iç cebine dikilerek gizlenmiş parayı, bir tabancayı, sahte bir ismi, bütün bunları. Tümü haydut masallarını çağrıştırıyor, ucuz bir romantizm kokuyor ve ona hiç yakışmıyordu, ona, Klein'a, bu iyi kalpli insana. Can sıkıcı ve iğrenç bir şeydi, öyle umduğu gibi oh dedirtecek ve özgürlüğe kavuştuğu duygusunu içte uyandıracak bir tarafı yoktu.

Tanrım, ne diye sanki bütün bu belayı sarmıştı başına, onun gibi biri, neredeyse kırkında bir adam, onun gibi işine gücüne bağlı bir memur, entelektüel eğilimlerle donatılmış, sessiz, kendi halinde bir vatandaş, gül gibi çocukları olan bir baba? Neden? Seziyordu; bir içgüdünün işi olmalıydı bu, yeterince güçlü bir iç zorlama ve dürtünün parmağı olmasa kendisi gibi bir insan böyle akıl almayacak bir eyleme kalkışamazdı. Ve bunu bildiği an, bu zorlama ve dürtünün içyüzünü öğ-

rendiği, kendi benliğinde yeniden düzeni sağladığı an biraz oh diyecek, rahat bir nefes alabilecekti.

Birden doğrulup dimdik oturdu Klein, başparmaklarını şakaklarına bastırıp düşünmeye çalıştı. Üstesinden gelemedi pek, başı sanki camdandı ve telaşlar, yorgunluklar, uykusuzluklarla içi oyulmuştu. Ama çaresiz, düşünmesi gerekiyordu. Aramak ve bulmak zorundaydı, kendi içinde yeniden bir orta noktayı ele geçirmek, kendi kendisini bir ölçüde tanımak ve anlamak zorundaydı. Yoksa bu yaşama daha fazla katlanılacak gibi değildi.

Küçük küçük parçacıkları cımbızla devşirip biraraya getirerek eski bir porselen kutudaki kırık yeri onarır gibi, bu son günlerde olup bitenlerin anılarını güçlükle biraraya toplamaya çalıştı. Küçük küçük bir sürü kırıntı halindeydi anılar ve kırıntılardan hiçbirinin ötekilerle ilişkisi bulunmuyordu, hiçbirinin ne yapısında, ne renginde bütünü anımsatacak bir taraf vardı. Ne acayip anılardı! Tanrım! Ufak ve mavi bir kutu canlandı gözlerinin önünde; içinden eli titreyerek patronunun resmi mührünü çıkarıp almıştı. Veznedeki yaşlı adamı anımsadı, uzattığı çekin karşılığında kahverengi ve mavi banknotlar yığmıştı önüne. Bir telefon kabini aklına geldi derken; telefonla konuşurken, ayakta durabilmek için sol elini kabinin duvarına dayamıştı. Doğrusu bunları yapan kişi olarak kendisini değil, bir başkasını, yabancı birini görüyordu gözlerinin önünde, adı Klein olan, ama kendisi olmayan birini. Bu kişiyi mektuplar yazarken, mektuplar okurken görüyordu. Bir restoranda otururken görüyordu ayrıca. Onu –hayır, yabancı biri değildi, kendisiydi bu, bizzat Friedrich Klein'dı– geceleyin yatakta yatan bir çocuğun üzerine eğilirken görüyordu. Yo, yo, başkası değil, bu onun ta kendisiydi! İçi ne kadar sızlamıştı o zaman, şimdi bile anımsaması ne çok acı veriyordu! Ne kadar yüreğine işlemişti uyuyan çocuğun yüzünü görmek, nefes alıp verişlerini işitmek ve o sevimli gözleri bir daha açık göremeyeceğini, bu küçük ağzın güldüğüne ve ye-

mek yediğine bir daha tanık olamayacağını, bir daha bu ağız tarafından öpülemeyeceğini bilmek! Ne kadar sızlatmıştı içini! Neden Klein denen o adam kendini böylesine acılara koymuştu!

Küçük küçük anı kırıntılarını toplayıp biraraya getirmekten vazgeçti derken. Tren durmuştu; bilmediği kocaman bir istasyon. Açılıp kapanan kapı sesleri işitiliyor, kompartıman penceresinin önünden sallana sallana geçirilen bavullar görülüyor, karton levhalar mavi ve sarı bağrışıyordu: Hotel Milano – Hotel Kontinental! Bütün bunlara dikkat etmesi gerekli miydi? Önemli miydi bunu yapması? Bir tehlike söz konusu muydu? Gözlerini yumdu bir an, kendisini bir duyarsızlığın kollarına bıraktı, ama hemen yine korkuyla silkindi, iyice açtı gözlerini, tetikte bekleyen bir adam konumunu aldı. Neredeydi? İstasyondan henüz ayrılmamışlardı. Dur bakayım. İsmim neydi? Nerdeyse birinci defadır yineledi provayı. Evet, ismim? Klein. Klein mı, lanet olsun! Çıkar şu Klein'ı aklından, Klein diye biri yok artık. Elini ceketinin iç cebine götürdü, pasaportun bulunduğu cebe.

Bütün bunlar ne yorucu şeylerdi! Genel olarak – bir cinayet işlemek ne zahmetli, insanın aklını başından alacak kadar zahmetli bir işmiş meğer! Harcadığı çaba ve yorgunluktan ellerini yumruk yapmıştı. Bütün bu istasyonda olup bitenler nihayet kendisini hiç ilgilendirmiyordu; Hotel Milano, istasyon, bavul taşıyan hamallar, bütün bunları rahatlıkla bir kenara bırakabilirdi – hayır kendisi için söz konusu olan bir başka şey vardı, önemli bir şey. Neydi peki?

Uyur uyanık –tren yine ayrılmıştı istasyondan– önceki düşüncelerine döndü. Kendisi için pek önemli olan, bu yaşama daha fazla katlanıp katlanamayacağıydı; buydu kendisi için söz konusu olan. Acaba bütün bu yorucu saçmalığa bir son vermek daha basit bir çözüm değil miydi? Nasıl olsa zehir yok muydu yanında? Afyon yok muydu? Ah ah, yoktu hayır, anımsadı, zehiri almamıştı yanına. Ama onun yerine yanında tabanca vardı. Öyle ya. Enfes. Mükemmel.

"Enfes" ve "mükemmel" sözcüklerini yüksek sesle yineledi kendi kendine, buna aynı türden daha başka sözcükler ekledi. Ansızın kendi kendine konuştuğunu fark ederek irkildi, pencere camında yansıyan bozguna uğramış yüzü ilişti gözüne, yabancı, yüzlükten çıkmış, mahzun. Tanrım, diye haykırdı kendi benliğinden içeri. Tanrım! Ne yapmalı? Ne diye yaşamalı hâlâ? Alnıyla bu yüz müsveddesinin içerisine dalmak; bu bulanık, bu sevimsiz pencerenin üzerine atılmak, cama dişlerini geçirmek, camla gırtlağını kesip doğramak. Tepesi üstü tren yolunun kenarına düşmek, boğuk bir sesle, pat diye; ve o bir sürü vagonun tekerlekleri altında rulo yapılmak, tüm organlarıyla, bağırsakları, beyni, kemikleri ve kalbiyle, gözleriyle ayrıca –ve rayların üzerinde un ufak olmak, hiçliğe dönüştürülmek, silinip atılmak. Arzu edilmeye değer tek şey kalmışsa buydu işte, anlam taşıyacak tek şey kalmışsa buydu.

Umutsuzluk içinde, burnunu pencerenin camına yapıştırmış, camdaki hayaline bakıp dururken yeniden daldı. Birkaç saniye sürdü uykusu belki, belki de saatler. Başı sağa sola vuruyor, ama gözlerini açmıyordu.

Uyandı derken; bir düş görmüştü, son kısmı belleğindeydi henüz. Bir arabanın ön tarafında oturuyordu; araba, hızlı ve atak, bir kentin içinde yol alıyor, bayırları tırmanıyor, yamaçlardan aşağı iniyordu. Yanı başında oturan biri arabayı kullanmaktaydı. Ansızın adamın karnına bir yumruk indirdi, kendisi geçti direksiyonun başına, çılgıncasına, nefes kesecek şekilde arabayı sürüyor, kaptırmış gidiyor, yolda karşılaştığı atların ve mağaza vitrinlerinin kıl payı yanından geçiyor, ağaçları sıyırarak ilerliyordu; öyle ki, gözlerinin önünde kıvılcımlar çakıyordu sürekli.

Böyle bir düşten uyanmıştı işte. Başında bir hafiflik hissediyordu. Düşte gördüklerine gülümsemeden duramadı. Yanındaki adamın karnına indirdiği yumruğa diyecek yoktu, bu bir memnunluk duygusu uyandırdı içinde. Düşün parçalarını

biraraya getirmeye, düşün üzerinde düşünmeye koyuldu. Ağaçları sıyırıp geçerken işitilen o ıslık sesi neydi öyle! Yoksa tren düdük mü çalmıştı? O değil de, direksiyon başında oturmak tüm tehlikelere karşın doğrusu haz vermişti kendisine. bir mutluluk, bir esenlik duygusuyla doldurmuştu içini. Evet, direksiyonu bir başkasının kullanıp bir başkası tarafından götürülüyor olmasından direksiyonun kendi elinde bulunması daha iyiydi, isterse araba yolda kırılıp dökülsün, parçalanıp dağılsındı. İyi ama düşünde karnına yumruğunu indirdiği bu kişi kimdi gerçekte? Kimdi o yabancı sürücü? Kim onun yanında, direksiyonun başında oturmuştu? Anımsayabildiği bir yüz, bir kişi yoktu, yalnızca bir duygu, belli belirsiz, karanlık bir iz kalmıştı ruhunda... Kim olabilirdi söz konusu bu kişi? Saygı duyduğu, yaşamı üzerinde söz sahibi olmasına izin verdiği, kendisine katlandığı, beri yandan içten içe kendisinden nefret ettiği ve sonunda karnına yumruğu yapıştırdığı biri miydi bu. Babasıydı belki? Belki de amirlerinden biri? Ama belki de - belki de o?

Klein birden açtı gözlerini. Kaybolmuş ipliğin bir ucunu ele geçirmişti. Her şeyi anımsamıştı yine. Düşü unuttu. Ortada daha önemli bir şey vardı şimdi. Artık biliyordu. Bilmeye başlamıştı artık, neden burada, bu trenin içinde oturduğunu, neden artık Klein ismini taşımadığını, neden yolsuzluğa kalkışıp sahte belgeler düzenlediğini sezmeye, belli bir tat halinde damağında duyumsamaya başlamıştı. Hele şükür, hele şükür!

Evet, öyleydi. Artık kendi kendisinden saklayıp gizlemesinin anlamı yoktu. Karısı için yapmıştı hepsini, yalnızca karısı için. Ne iyi, sonunda anlamıştı bunu!

Bunu anlaması önünde bir kule gibi dikildi adeta, ansızın bu kuleden gerilerde kalmış hayli uzak noktalara kadar yaşamını kuş bakışı görür gibi oldu, epeyce bir süredir küçük ve değersiz parçalar halinde dağılıp dökülen yaşamını. Geride bırakılmış uzun bir yolda gezdirdi bakışlarını, evlilik yaşamı-

nı bir baştan bir başa gözleriyle kucakladı: yürüyüp geldiği yol, sırtında ağır yüklerle bir adamın toz toprak içinde, tek başına sürüklene sürüklene teptiği uzun, yorucu, ıssız bir caddeydi sanki. Gençliğinin ışıl ışıl tepeleri ve hışırdayıp duran yeşil dorukları arkalarda bir yerde, toz toprak gerisinde yitip gitmişti. Evet, o da bir zaman gençti, başka gençlerden farklıydı üstelik, büyük büyük düşler kurmuş, yaşamdan ve kendisinden çok şey beklemişti. Ama toz topraktan başka bir şey geçmemişti eline ve sırtına vurulmuştu yükler; uzun bir yolu arşınlamış, sıcaklarda yanıp kavrulmuştu, bacaklarda yorgunluk ve susuzluktan kuruyan yürekte yuvalanmış, fırsat kollayan, yarı uykulu, yıllanmış bir özlem: işte bu olmuştu onun yaşamı. İşte bu olmuştu.

Pencereden bakınca hayrete kapıldı, irkildi. Alışmadığı manzaralar gördü dışarıda. Güneye gelmiş olduklarını fark ederek ansızın korkuyla sıçradı yerinden. Şaşırmış doğruldu, pencereden dışarı sarktı. Ve bir perde daha kalktı üzerinden, yazgısının bilmecesi biraz daha netleşti. Güneyde bulunuyordu! Yeşil teraslarda asmalardan çardaklar, eski gravürlerdekine benzer yarı yıkık altın kahverengisi duvarlar, çiçeğe durmuş gül kırmızısı ağaçlar seçiliyordu. Küçük bir istasyon geçip kayboldu önlerinden. İtalyanca bir ismi vardı, ogno ya da ogna ile biten bir isim.

Genel olarak Klein yazgısının kitabını bundan böyle okuyabiliyordu. Kendisini karısı ve çocuklarından, işinden gücünden, şimdiye kadar yaşamını ve yurdunu oluşturmuş her şeyden uzaklaştıran bir yoldaydı. Ve yol güneye iniyordu. Kaçmaların telaşı ve sarhoşluğu içinde ne diye İtalyanca isimli o kenti gideceği yer olarak seçmişti, ancak şimdi anladı. Otel adreslerini içeren bir kitaba dayanarak yapmıştı bunu, öyle görülüyor ki rasgele bir seçimdi, şansa bir seçim. Başka bir kenti, Amsterdam'ı, Zürich'i ya da Malmö'yü de seçebilirdi pekâlâ. Ancak seçim artık bir rastlantı niteliğini yitirmişti. Alplerden geçmiş, güneye ayak atmıştı. Böylelikle gençlik dö-

neminin isteğini, anlamsız yaşamının uzun ve ıssız yolunda anıları silinip giderek kayıplara karışmış gençlik yıllarının en görkemli isteğini gerçekleştirmişti. Bilinmedik bir güç işi öylesine düzenlemişti ki, yaşamının en ateşli iki isteği yerine gelmişti: Güneye karşı duyulup çoktan unutulmuş özlem ve evlilik yaşamının köleliğiyle kirinden pasından kaçıp özgürlüğe kavuşmak için duyduğu, her zaman içinde saklı tutup açığa vurmadığı şiddetli arzu. Amiriyle arasındaki kavga, parayı zimmetine geçirmek için bir sürpriz gibi karşısına çıkan fırsat, kısaca kendisine o zamana kadar alabildiğine önemli gözüken her şey şimdi parçalanıp dağılıyor, küçük küçük rastlantılara dönüşüyordu. Onu şimdi önüne katıp götüren söz konusu rastlantılar değildi. Ruhundaki o iki büyük isteğin zaferiydi bu, öbür şeylerin hepsi izlenmiş yol, kullanılmış araçtı sadece.

Bu yeni görüş Klein'ın içine derin bir korku saldı. Kibritlerle oynayıp bir evi ateşe vermiş bir çocuk gibi hissetti kendini. Ve şimdi ev yanmaya başlamıştı. Tanrım! Ve eline ne geçecekti bütün bunlardan? Diyelim Sicilya'ya da İstanbul'a kadar gitti, bu onu yirmi yıl gençleştirebilecek miydi?

Bu arada durmadan yol alıyordu tren, köyler birer birer karşıdan yaklaşıp kayboluyordu, egzotik bir güzellikle donanmış, güneyden beklenen ve kartpostallardan bilinen o şirin nesnelerle neşe saçan resimli bir kitap gibiydi adeta: Çayların ve kahverengi kayaların üstünde güzelim kemerleriyle taştan köprüler, üzüm bağlarının eğreltiotlarıyla kaplı duvarları, yüksek ve zarif çan kuleleri, kiliselerin bir renk cümbüşü içinde ya da hafif ve soylu kemerleriyle kubbeli revakların gölgeleri altında yatan ön cepheleri, gül kırmızısına boyanmış evler; alabildiğine serin mavi boyalarıyla kalın duvarlı revaklar, ehli kestane ağaçları, yer yer siyah serviler, tepelere tırmanan keçiler, bir villanın önündeki çimenlerin ortasında kısa boyları ve kalın gövdeleriyle ilk palmiyeler. Hepsi de dikkate değer ve enikonu gerçekdışıydı; ama topluca pek şirin

bir manzara oluşturuyor, insana teselliye benzer bir şeylerin müjdesini sunuyordu. Bu güney denen şey anlaşılan vardı gerçekten, efsane değildi. Köprüler ve serviler gençlik düşlerinin gerçekleştiğini gösteriyor, evler ve palmiyeler şöyle diyordu: Eskiler geride kaldı artık, bundan böyle seni hep yeni şeyler bekliyor. Havada ve güneş ışığında baharatımsı, güçlü bir tat vardı, insan daha rahat soluyabiliyordu; yaşamak daha olanaklı ve tabanca daha az gerekliydi, raylar üzerinde cansız serilip kalmak eskisi gibi ivedilik taşımıyordu artık. Denemeye değerdi, her şeye karşın bir kez daha denemeye. Kim bilir, belki de katlanılamayacak gibi değildi yaşam.

Yeniden bir gevşeme hissetti vücudunda, bu kez eskisinden kolay kendini bıraktı ve uyudu. Akşam vaktiydi, küçük otel – kentin çın çın yankılanan ismine gözlerini açıp acele indi trenden.

Kasketinde "Hotel Milano" yazılı bir adam Almanca konuştu kendisiyle, bunun üzerine Klein otelde bir oda ayırttı ve otelin adresini not etti. Uykulu uykulu yalpalayarak cam istasyondan ayrıldı ve adeta bir sarhoşluktan sıyrılıp çıkarak ılık akşamın içine daldı.

"Honolulu'yu aşağı yukarı böyle canlandırmıştım hayalimde," diye geçirdi zihninden. Fantastik tedirginlik içinde bir yer, neredeyse şimdiden geceye bürünmüş, yabancı ve anlaşılmaz, yalpalayarak yaklaştı karşıdan. Önündeki tepe dimdik iniyordu, aşağıda sımsıkı birbirine geçmiş binalarıyla kent yatmaktaydı; tepeden kentin aydınlatılmış meydanlarına baktı. Sarp ve sivri Zuckerhut dağları ansızın bir göle dalıp görünmez oluyordu. Rıhtımda yanan sayısız fenerlerin suya vuran yansılarıyla seçilebiliyordu göl. Bir teleferik, yarı tehlikeli, yarı oyuncaksı bir sepet gibi uçurumdan aşağı inerek kente ulaşmaktaydı. Koni biçimindeki yüksek tepelerin birkaçında ışıkları yakılmış evlerin aydınlık pencereleri görülüyor, pencereler akıllarına estiği gibi diziler, basamaklar ve yıldızsı burçlar oluşturarak ta doruklara kadar çıkıyordu.

Aşağıda, kentte büyük büyük otellerin yukarılara doğru başlarını kaldırmış çatıları görülmekte, otellerin arasında karanlık bahçeler yer almaktaydı. Yaz mevsimine özgü ılık bir akşam rüzgârı, toz ve kokuyla yüklü, parlak ışıklı fenerlerin altında keyifli keyifli salınıp duruyordu. Göl kıyısında karmakarışık ışıktan noktalarla bezenmiş karanlığın koynundan bir fanfar orkestrasının sağlam ritimli gülünç müziği kopup gelmekteydi.

Bulunduğu yer Honolulu'ymuş, Meksika'ymış ya da İtalya, hiç fark etmezdi Klein için. Yabancı bir ülkedeydi, yeni bir dünya vardı karşısında ve yeni bir hava. Kendisini ne kadar şaşkına çevirip el altından yüreğine bir korku salarsa salsın, bu hava bir sarhoşluğun, bir unutmanın ve sınanmamış yeni duyguların kokusunu da içermekteydi.

Açık alana doğru giden bir yol görüp aheste aheste o tarafa yöneldi, depoların ve boş kamyonların, daha sonra küçük banliyö evlerinin önünden geçti. Evlerden İtalyanca bağırıp çağırmalar geliyor, bir gazinonun bahçesinde çalan mandolinin cırtlak sesi duyuluyordu. Yol üzerindeki en son eve yaklaştığında, bir kızın söylediği İtalyanca bir melodi çalındı kulağına, ahenk dolu seslerin bayıltıcı kokusuyla adeta nefesi kesilir gibi oldu. Şarkının pek çok sözünü anladığını görerek sevindi, ayrıca nakaratını da aklında tutabilmişti:

Mama non voule, papa ne meno,
*Come faremo a fare l'amor?**

Gençliğinin düşlerinden kopup gelir gibiydi melodi. Kendinden geçerek ilerledi, cırcır böceklerinin ötüp durduğu ılık gecenin koynundan içeri bir su gibi coşkuyla bıraktı kendini. Karşısına bir bağ çıktı ve büyülenmiş gibi durdu: Havai fişeklerden bir şenlik; halkalar halinde dönüp duran, yeşil yeşil yanan küçük ışıklardan ortalık geçilmiyor, burcu burcu kokan

* Ne annem istiyor ne de babam/Aşk yapmayı nasıl başaracağız? (ÇN)

yüksek otlar yeşil ışıklarla kaynıyordu, binlerce akan yıldız esriklik içinde birbirine dolanmış salınmaktaydı. Bir yığın ateşböceği. Ilık ılık çakıp sönen gecenin içinde usulcacık, aheste aheste gezinen hayaletlere benziyorlardı. Yaz mevsiminin havası ve toprağı ışıl ışıl şekiller ve binlerce küçük devingen burç halinde fantastik bir görünüm oluşturuyor, yaşamanın tadını çıkarıyordu.

Kendini bu büyüye kaptıran Klein uzun süre dikildi oracıkta, geride bıraktığı yolculuğun ve geride kalan yaşamının korkulu serüveni bu seyrek rastlanır manzara karşısında aklından çıkıp gitmişti. Gerçek denen bir şey var mıydı hâlâ? Ticaret var mı, polis var mıydı? Hâlâ yüksek kademeden memur adayları ve borsa bültenleri var mıydı? Ve buradan on dakika kadar uzakta bir istasyon bulunuyor muydu?

Yaşadığı hayattan kaçarak yollara düşüp bir masal dünyasından içeri ayak atan Klein, dönüp yavaş yavaş kente yöneldi. Sokak lambaları yanmaya başlamıştı. Kendisine anlamadığı bir dilde bir şeyler söyleyen bazı kimselere rastladı yolda. Hiç tanımadığı devcileyin ağaçlar çiçeklerle donanmıştı. Baş döndürücü terasıyla uçurumun hemen kenarında yükselen taştan bir kiliseyle karşılaştı. Merdivenlerle aralanan aydınlık yollar, dağlardan inen sular gibi hızla aşağıdaki kente doğru akıp gidiyordu.

Klein otelini buldu, gereğinden fazla aydınlatılmış kuru, cansız holde, lobide ve merdiven sahanlığında esrikliği uçup gitti üzerinden, o korkulu çekingenliği, o lanet ve kardeş katili Kabil'in damgası dönüp geldi gerisin geri. Kapıcının, garsonların, asansörcü oğlanın ve otel müşterilerinin süzüp tartan bakışları altında süklüm püklüm yürüyüp restoranın en tenha köşesine gidip oturdu. Zayıf bir sesle yemek listesini istedi, hâlâ yoksul biriymiş de tutumlu davranması gerekiyormuş gibi yemek isimlerini okurken her birinin yanındaki fiyatı da titizlikle gözden geçirdi, ucuz bir yemek söyledi sonra, yarım şişe bordo şarabıylayapay bir yoldan neşelenmeye çalıştı, tadını bulamadı şarabın; külüstür küçük odasına girip

kapıyı kilitleyerek yatağa yatınca rahat bir nefes aldı. Çok geçmeden daldı; uykuya susamış, uyudu derin derin, ama topu topu iki, üç saat sürdü, gecenin henüz bir yarısıydı ki yeniden açtı gözlerini.

Bilinçaltının uçurumlarından çıkıp gelerek gözlerini odadaki düşmanca loşluğa dikti, nerede olduğunu kestiremedi ilkin, içinde önemli bir şeyi unutmuş ya da ihmal edip yapmamış gibi ezici bir duygu, bir suçluluk duygusu vardı. Elini bir süre körlemesine sağda solda gezdirdikten sonra bir düğme bulup ışığı yaktı. Küçük oda ansızın göz kamaştırıcı bir ışığa gömüldü, yabancı, ıssız, bir anlamdanyoksun. Neredeydi? Pelüş koltuklar dik dik kendisine bakıyor, her şey soğuk ve meydan okuyan bakışlarla kendisini süzüp duruyordu. Derken bir aynaya ilişti gözü ve unutmuş olduğu şeyi aynadaki yüzünden okudu. Evet, biliyordu. Eskiden kendisinden yoktu bu yüz, bu gözler sonra, bu kırışıklar, bu renkler. Yeni bir yüzdü, insanın aklını başından alan bu telaş dolu tiyatro oyununda bir ara bir cama yansımıştı, o zaman da yine dikkatini çekmişti. Kendi yüzü değildi bu, kendisinin o iyi, o sessiz ve biraz sabırlı yüzü, Friedrich-Klein-yüzü değildi. Kurda kuşa yem birinin yüzü, yazgısının yeni işaretlerle damgaladığı bir yüzdü, eskisinden biraz daha yaşlı, biraz daha genç bir yüz, maskemsi, ama yine de acayip şekilde yanıp tutuşan bir yüz. Kimse de sevmezdi böyle yüzleri.

Damgalı yüzüyle güneydeki bir otelin odasında oturuyordu Klein. Evde şimdi çocukları uyuyordu, terk edip geldiği çocukları. Bir daha hiç göremeyecekti onların uyuduklarını, bir daha uyandıklarını göremeyecek, bir daha seslerini işitemeyecekti. Bir daha o komodinin üzerindeki bardaktan su içemeyecekti asla, ayaklı lambanın yanı başında dururdu bardak, bardağın yanında da akşam gazetesiyle bir kitap olurdu hep. Yatağın üst tarafında da anne ve babasının resimleri asılıydı. Hiçbir şeyi, hiçbir şeyi göremeyecekti artık. Bütün bunların yerine yabancı bir otelde gözlerini dikmiş aynaya bakı-

yor, katil Klein'ın mahzun ve korkuyla dolu yüzüne bakıp duruyordu. Ve pelüş mobilyalar soğuk bakışlarla fena fena kendisini süzüyordu, her şeyde bir başkalık, her şeyde bir düzensizlik vardı. İyi ki babası hayatta değildi de onun bu halini görmüyordu!

Gençlik döneminden beri duygularına hiç daha böylesine dolaysız, böylesine yalnızlık içinde kendisini bırakmamıştı Klein, hiç daha böylesine yabancı bir ülkede, yazgının o amansız güneşinin altında böylesine çıplak, böylesine dikey durumda. Her zaman bir şeyle oyalanmıştı, kendisinden başka bir şeyle, her zaman yapacağı bir şey olmuş, belli bir amaç uğrunda çalışmış, para için, işinde terfi için, evde huzurlu bir ortamın sağlanması için çaba harcamıştı; okul işleri, çocukların hastalıkları meşgul etmişti kendisini; her zaman bir yurttaş, bir koca ve bir baba olarak insanı bekleyen büyük ve kutsal görevlerle çevresi sarılmış, bu görevlerin koruyucu kanatları ve gölgesi altında yaşamıştı, bu görevler uğruna özverilerde bulunmuş, bu görevler sayesinde yaşamı haklı bir nedene ve bir anlama kavuşmuştu. Şimdi ise bir boşluğa düşmüş, evrende ansızın çırılçıplak dikilmeye başlamıştı, ay ve güneş karşısında yapayalnız, çevresinde buzsu ve incelmiş bir hava.

Ve işin tuhafı yaşamı için bir tehdit oluşturan bu korkulu durum bir depremin eseri değildi, bir Tanrı ya da bir şeytan onu bu duruma sürüklememişti, yalnızca kendi işiydi bu, yalnızca onun kendi işiydi. Kendi eliyle kendisini kaldırıp böyle bir durumun kucağına atmış, buralara, yabancı bir sonsuzluğun ortasındaki bir yalnızlığın içine savurmuştu. Her şey onun kendi içinde büyümüş, kendi içinde dünyaya gözlerini açmıştı, yazgı onun kendi yüreğinde yeşerip filizlenmişti, cinayet ve başkaldırı, kutsal görevlerin bir kenara itilişi, evrenin içine kendini kaldırıp atışı, karısına karşı kin ve nefret, kaçış, yalnızlığa gömülüş, her şey kendi içinde. Belki ilerde canına kıymaya da kalkışabilirdi. Hani başkalarının da kötü şeyler gelmiş olabilirdi başına, insanı tepe taklak eden şeyler, bir

yangın sonucu örneğin, bir savaş, bir kaza sonucu, kötü niyetli kişilerin davranışları yüzünden. Ne var ki onun için, katil Klein için bu gibi şeyler söz konusu olamazdı, bu gibi şeylerin hiçbiriyle Klein kendisini bağışlatamaz, durumundan kimseyi sorumlu tutamazdı, olsa olsa karısını suçlayabilirdi belki. Evet, karısını, kuşkusuz karısını suçlayabilirdi, suçlaması da gerekiyordu, bir gün kendisinden hesap sorulmak istendi mi, suçlu olarak karısını gösterebilirdi!

Büyük bir öfke tutuşup alevlendi içinde ve ansızın aklına bir şey geldi, yakıp kavuran, ölümcül bir şey, çeşitli düşünce ve tasarımlardan oluşan bir yumak. Düşü anımsamıştı, gördüğü otomobil düşünü ve arabada düşmanının karnına indirdiği yumruğu.

Ve derken bir duyguyu anımsadı ya da bir hayal, garip ve sayrısal bir ruh durumu, bir şeytana uyuş, çılgınca bir istek ya da başka türlü nitelenecek bir şey. Tüyler ürpertici kanlı bir eylemin düşüncesi, karısının, çocuklarının ve kendisinin yaşamına son verme tasarımı ya da hayaliydi bu. Aynada o damgalanmış, o deli divane yüzü hâlâ kendisine bakıp dururken anımsamıştı şimdi, bu birden çok insanın hayatına mal olacak cinayeti işlemeyi pek çok kez kafasından geçirmiş, daha doğrusu o zaman karşısına dikilen bu çirkin ve saçma hayale karşı kendini savunmaya çalışmıştı. Tam o zaman başlamıştı işte sonradan kendisini zimmetine para geçirmeye zorlayan, kaçmaya zorlayan düşünceler, hayaller ve kahredici ruh durumları. Belki de -olabilirdi hani- onu evden uzaklaştıran sadece karısına ve evlilik yaşamına karşı içinde zamanla oluşmuş aşırı nefret değildi, tersine korkuydu bu, günün birinde çok daha korkunç bir cinayeti işleyebileceği, karısını, çocuklarını, hepsini öldürebileceği, hepsini boğazlayıp kanlar içinde yatışlarını görmek isteyebileceği korkusuydu. Sonra, kafasındaki bu düşüncenin de bir geçmişi vardı. Örneğin, ansızın insanın üzerine çullanan ve insanda yere çökmeden yapamayacağı duygusunu uyandıran hafif bir baş dönmesi gibi arada

bir aklından geçmişti. Ama cinayet, ama cinayetin hayali bir başka kaynaktan çıkıp geliyordu. Bunu ancak şimdi görmesi anlaşılacak gibi değildi.

Aile bireylerini öldürme düşüncesi ilk kez aklına gelip bu şeytani hayal kendisini ölümcül bir korkuya sürüklediğinde, küçük bir anımsama adeta kendisiyle alay ederek yakasına yapışmıştı. Şuydu anımsadığı şey: Yıllar önce, henüz kendi halinde, hatta neredeyse mutlu yaşayıp gittiği bir ara, günlerden bir gün meslektaşlarıyla, Güney Almanya'daki bir okulda çalışan bir öğretmenin işlediği tüyler ürpertici cinayet üzerinde konuşmuşlardı. Adam bütün ailesini alabildiğine kanlı bir şekilde boğazlamış, ardından kendi canına kıymıştı. Böyle bir cinayette cezai ehliyetin ne derece söz konusu olabileceği, ayrıca böyle bir eylemi, insandaki kötülüğün böyle dehşet verici şekilde patlak vermesini nasıl anlamak ve açıklamak gerektiği sorunu gündeme gelmişti konuşmada. Klein'ın kendisi o zamanlar iyice sinirlenmiş, cinayeti psikolojik bakımdan ele alan bir meslektaşına çok sert sözler söylemişti: Böyle iğrenç bir cinayet karşısında dürüst bir insanın takınacağı tek bir tutum olabilirdi, kızgınlık ve nefret; böyle kanlı bir eylem olsa olsa bir şeytanın beyninden doğup çıkabilirdi ve böyle bir cani ne kadar ağır şekilde cezalandırılsa, ne kadar acımasız şekilde yargılanıp işkence görse yine de azdı. Konuşma sırasında oturdukları masayı, kendisinin birden hırslanıp söylediği bu sözlerden sonra yaşlı meslektaşlarının şaşırmış, biraz eleştirici gözlerle kendisine şöyle bir bakmalarını dün gibi anımsıyordu.

Daha sonraları, kendisini kendi ailesi bireylerinin katili olarak ilk kez hayalinde canlandırıp bu hayalden dehşete kapılarak irkildiğinde, katil öğretmen W. üzerinde meslektaşlarıyla yaptıkları yıllar öncesinde kalmış konuşma hemen yine aklına gelmişti. O zamanki konuşmada gerçek duygularını tam bir içtenlikle dile getirdiğine yemin edebilirse de, ne tuhaftır ki şimdi yüreğinden yükselen çirkin bir ses kendisiyle alay

ederek ona şöyle sesleniyordu: Daha o zaman, daha yıllar önce öğretmen W.'yle ilgili konuşma sırasında onun işlediği cinayeti içten içe anlayışla karşılayıp onaylamıştın; o zaman kızıp köpürerek buna tepki göstermen, yüreğinin sesini bir küçüklük ve riyakârlıkla susturma çabasından öte bir şey değildi. Eşini katleden öğretmene layık gördüğü ceza ve işkenceler, gerçekleştirdiği eyleme ilişkin olarak ağzından büyük bir öfkeyle çıkmış aşağılayıcı sözler, aslında onun kendisi kendisine, kendi içinde tohum halinde yatan cinayet isteğine karşı yöneltilmişti. Söz konusu cinayet tohumu daha o konuşma sırasında içinde bulunuyordu kuşkusuz. O zaman kapıldığı büyük öfke ve buna yol açan neden, gerçekte, kendi kendisini hapiste yatıyor ve kanlı eylemi işlemekle suçlanıyor görmesindendi, her türlü suçlamaya ve her türlü ağır yargıya kendisini reva görerek vicdanını rahatlatmak istemesinden kaynaklanıyordu. Sanki kendi kendisine ateş püskürerek içinde gizlice yaşayan cinayet eğilimini cezalandırmak ya da sesini susturmak istemişti.

Klein'ın kafasından işte bu düşünceler geçti birden: öyle hissediyordu ki, kendisi için önemli bir şey söz konusuydu, hayatı söz konusuysa kısaca. Ama bir yumak gibi iç içe girmiş bu anımsama ve düşünceleri tel tel birbirinden ayırıp yerli yerine oturtmak anlatılmaz ölçüde güçtü. İçinde ansızın çakan bu kurtarıcı sezgiler yorgunluğa yenik düştü derken. Doğrulup ayağa kalkan Klein gidip yüzünü yıkadı, yalınayak odada bir aşağı bir yukarı gezinmeye koyuldu, üşür gibi oldu, bir ara yatıp uyumalı artık diye düşündü.

Ama uyku tutmadı. Acımasız bir şekilde içindeki duygularının eline düşmüş, hepsi de çirkin, ıstırap veren, onur kırıcı duyguların, karısına karşı bir kin ve nefretin, kendi kendisine acımanın, çaresizliğin, açıklamalara, kendini bağışlatacak, kendisi için teselli oluşturacak nedenlere duyduğu gereksinimin eline düşmüştü. Şimdilik başka avutucu nedenler aklına gelmedi, o alabildiğine gizli ve tehlikeli anımsamalar orma-

nın derinliklerine, kendini hiç kollayıp gözetmeden dalmaksızın olup bitenlerin anlaşılamayacağını görüyor, bir türlü uyuyamıyordu yeniden. Dolayısıyla, gecenin kalan bölümünü o zamana kadar hiç yaşamadığı berbat bir durumda geçirdi. İçinde savaşıp duran tüm iğrenç duygular biraraya gelerek müthiş boğucu, ölümcül bir korkuya dönüşüyor, şeytani bir kâbus halinde yüreğinin ve ciğerlerinin üzerine bastırıyor ve kâbus ikide bir güçlenerek katlanılmazlığın sınırına gelip dayanıyordu. Korkunun ne olduğunu öğrenmişti çoktan, yıllardır biliyordu, ama ancak son haftalar ve günlerden bu yana anlamıştı iyice! Gel gelelim şimdiki gibi asla boğazında hissetmemişti onu. Karşı koyamadığı bir güç alabildiğine önemsiz şeyleri düşünmeye zorluyordu kendisini; örneğin, unutulmuş bir anahtarı düşünüyor, otel hesabını düşünüyor ve bütün bunlar içini dağ gibi tasayla ve tatsız beklentilerle dolduruyordu. Kaldığı külüstür odanın bir gecelik ücretinin üç buçuk franktan fazla tutup tutmayacağı, fazla tutması durumunda otelde daha çok kalmayarak çıkıp gitmesinin uygun düşüp düşmeyeceği sorusu kuşkusuz bir saat kadar nefes nefese koydu, terletti kendisini, yürek çarpıntısı içinde bıraktı. Oysa bütün bu düşüncelerin ne sersemce şeyler sayılacağını çok iyi biliyordu, ikide bir mantıklı olmaya davet etti, yatıştırmaya çalıştı kendisini, dikbaşlı bir çocukla konuşur gibi kendi kendisiyle konuştu, tasa ve kaygılarının her türlü dayanaktan yoksunluğunu parmak hesabı yaparak kendi kendisine kanıtlamaya uğraştı – ama boşa gitti çabası, tümüyle boşa gitti. Hatta kendi kendisini teselliye ve iknaya yönelik bütün bu çabanın ardında acımasız alaya benzer bir şey sırıtır gibi oldu, bir zaman katil W. dolayısıyla sergilediği davranış gibi şimdi bu davranışı da yapmacıklık ve tiyatrodan başka şey değildi adeta. İçindeki ölümcül korkunun, o müthiş boğulma duygusunun, nefes alamayıp acı içinde kıvranarak ölmeye mahkûm edildiği hissinin birkaç frank konusundaki tasa ve kaygıdan yada benzer nedenlerden kaynaklanamayacağını açıkça görü-

yordu çünkü. Bunun arkasında kötü bir şey, ciddi bir şey pusuya yatmış bekliyordu. Peki ama neydi bu? Elini kana bulamış öğretmenle, kendi gönlünden geçen cinayet istekleriyle, ruhundaki bütün hasta ve düzensiz nesnelerle ilgili şeylerdi herhalde. Ama bunlara nasıl el atacaktı? Asıl nedeni nasıl bulup çıkaracaktı ortaya? İçinde hiçbir yer yoktu ki kanamasın, hasta, tembel ve acılara karşı işte öylesine duyarlı olmasın. Bu durumu uzun zaman katlanamayacağını seziyordu. Böyle giderse, hele bu geceki gibi ilerde başka geceler geçirmek zorunda kalırsa ya aklını kaçıracak ya da hayatına bir son verecekti.

Bir gerginlik içinde doğrulup oturdu yatakta, ruhunda canlanmış duyguları sonuna kadar yaşayıp tüketmek, bu duygularla artık işini bitirmek istedi. Ama her zamanki şey yine tekrarlandı: Yalnızlık ve çaresizlik içinde oturup durdu başı ateşler içinde yanarak, kalbinin üzerinde ağrılı bir basınç, yılan karşısında bir kuş gibi yazgı karşısında ölümcül bir dehşete kapılarak, büyülenmiş gibi bir yere kıpırdamaksızın, korkuyla kahrolarak. Yazgı denilen şey, artık biliyordu bunu, herhangi bir yerden çıkıp gelmiyor, insanın kendi içinde yeşerip büyüyordu. Bunu önleyecek bir çare bulamadı mı, onu yiyip yutacaktı yazgı – o zaman korku, bu müthiş korku tarafından adım adım izlenmesi ve aklının başından alınması kaçınılmazdı, adım adım izlenmesi, uçurumun kenarına gelinceye kadar adım adım, ki bunun da yakında gerçekleşeceğini seziyordu.

Anlayabilmek fena olmazdı hiç, belki bir kurtuluş sayılabilirdi! Durumunu ve kendisine neler olup bittiğini anlayabilmiş olmaktan enikonu uzaktı henüz. Daha işin başındaydı, çok iyi hissediyordu bunu. Kendini toparlasa, her şeyi gereği gibi çeki düzene sokarak üzerinde düşünebilse, belki ipin ucunu ele geçirebilecekti. Durum bütünüyle bir anlam kazanacak, belli bir kılığa bürünecek ve o zaman belki katlanılabilir nitelik kazanacaktı. Ama böyle bir çaba, son bir kez derlenip

toparlanış fazlaydı kendisi için, gücünü aşan bir şeydi, üstesinden gelmesi olanaksızdı kısaca. Ne kadar yoğun şekilde düşünmeye çalıştıysa, o kadar sonuçsuz kaldı düşünmesi, anımsamalar ve açıklamalar yerine içinde boş delikler buldu yalnızca, aklına hiçbir şey gelmedi; beri yandan yine o kahredici korku, özellikle en önemli şeyi unuttuğu korkusu yapıştı yakasına. Tüm ceplerini ve valizlerini karıştırarak biletini arayan asabi bir yolcu gibi kendi içini alt üst etti, arayıp taradı, belki şapkasındaydı aranan bilet ya da belki onu elinde tutuyordu. Ama kaç para ederdi bu belkiler?

Daha önce, bir saat ya da bir saatten biraz fazla bir zaman önce bir şey sezer gibi olmuş, bir şey keşfetmiş değil miydi? Neydi acaba bu, neydi? Aklından çıkıp gitmişti yine, bir türlü ele geçiremedi. Umutsuzlukla yumrukladı alnını. Aziz Tanrım, izin ver de bulayım şu anahtarı! Böyle geberip gitmeme göz yumma, böylesine sefil, böylesine aptalca, böylesine mahzun! Fırtınanın önüne kattığı bir bulut gibi bölük bölük tüm geçmişi geçip gitti gözlerinin önünden, milyonlarca görüntü, alt alta, üst üste, tanınmayacak gibi ve gülüp alay ederek, her biri ona belli bir şeyi anımsatarak – ama neyi? Ama neydi anımsatılmak istenen?

Birden Wagner ismi belirdi dudaklarında. Adeta bilinçsiz, ağzından fırladı isim: "Wagner!" Nereden çıkıp gelmişti? Hangi kuyulardan? Ve ne istiyordu kendisinden? Kimdi bu Wagner? Wagner?

İsme sarılıp bırakmadı. Bir ödev vardı şimdi önünde, bir sorun vardı ve şekilsiz bir ortamda salınıp durmaktan daha iyiydi böylesi. Evet, kim bu Wagner? Beni ne ilgilendirir? Ne diye dudaklarım, bir katilin yüzündeki büzülmüş bu dudaklar, şimdi gece vakti Wagner ismini kendi kendilerine nurıldanıp durur? Birden toparlandı Klein. Aklına türlü şeyler geldi. *Lohengrin* operasını ve bununla bağlantılı olarak müzisyen Wagner'le arasındaki biraz belirsiz ilişkiyi düşündü. Yirmi yaşındayken delicesine tutkundu Wagner'e. Ama sonrala-

rı ona kuşkuyla bakmaya başlamıştı; zamanla da itiraz ve yergi konusu yapılacak bir sürü şey bulmuştu Wagner'de, eleştirmedik tarafını bırakmamıştı. Belki de eleştirileri Richard Wagner'in kendisinden çok, bir zaman ona karşı duyduğu sevgiyi hedef alıyordu? Ha ha, işte yine enselemişti kendisini. Yine bir foyasını ortaya çıkarmıştı. Küçük bir düzenbazlığını, küçük bir rezilliğini. Öyle işte, birbiri ardından ortaya çıkıyordu – memur ve aile reisi Friedrich Klein'ın kusursuz görünen yaşamı hiç de kusursuz değildi, hiç de temiz sayılmazdı, her köşesinde bir pislik göz kırpıyordu! Evet, doğru, Wagner konusunda da başka türlü değildi durum. Müzisyen Richard Wagner'i Friedrich Klein acımasızca yargılamış, ondan nefret etmişti. Neden mi? Friedrich Klein aynı Wagner'e gençliğinde beslediği hayranlıktan dolayı kendi kendisini bir türlü bağışlamamıştı da onun için. Wagner'de kendi gençlik hayranlığının, kendi gençliğinin, kendi sevgisinin yakasına yapışmıştı. Neden mi? Gençliği, hayranlığı, Wagner ve bütün bunlar ona elden çıkartılmış bir şeyi acı bir biçimde anımsatmıştı çünkü; sevmediği ya da gereği gibi, yeterince sevgi duymadığı bir kadınla evlenmesine göz yummuştu kendisinin. Ah ah, Wagner karşısında nasıl davranmışsa, daha pek çok kişi, pek çok şey karşısında da öyle davranmıştı memur Klein. Efendi bir adamdı Bay Klein ve efendiliğinin gerisinde rezillik ve yüz karasından başka bir şey saklı değildi. Evet, doğruyu söylemek gerekirse, ne çok düşünceyi kendi kendisinden saklamadan yapamamıştı şimdiye kadar! Sokakta gördüğü alımlı kızlara bakıp etmeleri, akşamleyin işinden evine karısına dönerken yolda karşılaştığı sevgili çiftlerine karşı duyduğu kıskançlıkları kendi kendisinden gizlemişti. Cinayet düşüncelerini gizlemişti ayrıca. Sonra, gerçekte kendi kendisine karşı duyduğu kin ve nefreti, o öğretmene karşı da...

Birden irkildi Klein. Yeni bir bağlantı! Öğretmen ve katilin ismi Wagner'di çünkü! İşte işin püf noktası! Wagner, bütün aile bireylerini boğazlayan o korkunç herif, o çıldırmış ka-

til, Wagner isminde biriydi. Yıllardan beri Klein'ın bütün yaşamı Wagner'le şu ya da bu şekilde bir bağlantı içinde geçmemiş miydi? Nereye gitse bu kahrolası gölge izlememiş miydi kendisini?

Tanrıya şükürler olsun, işte şimdi ipin ucu yeniden ele geçirilmişti. Evet... ve bir zaman, yaşamının çoktan geçmişe karışmış şimdikinden daha iyi bir döneminde ateş püskürüp çileden çıkarak bu Wagner'e veriştirmiş, onun en acımasız cezalara çarptırılmasını dilemişti. Ama sonradan Wagner aklından çıkıp gitmiş, ama Klein bu kez kafasında aynı düşünceyi yaşatmış, ileriye yönelik bir hayal olarak kendisini karısının ve çocuklarının canına kıyarken hep kafasında canlandırmıştı.

Ve bu da aslında pek doğal değil miydi? Yerinde bir davranış değil miydi ayrıca? Çocuklarının yaşamı için taşıdığı sorumluluğu katlanılmaz, tıpkı kendi varlığı, hatadan, suçtan ve işkenceden başka bir şey gözüyle bakmadığı kendi yaşamı gibi katlanılmaz bulacağı bir duruma insan pek kolay düşemez miydi?

Göğüs geçirerek sonuna kadar peşinden gitti bu düşüncenin. Daha o zamanlar, daha ilk haber aldığında Wagner'in işlediği cinayeti yüreğinde anlayışla karşılayıp onayladığından şimdi hiç kuşkusu kalmamıştı. Elbet yalnızca bir olasılık olarak onaylamaydı bu. Daha o zamanlar, daha kendini henüz mutsuz ve yaşamını çar çur edilmiş hissetmezken, daha yıllar önce, karısını sevdiğini sanır, karısının da kendisini sevdiğine inanırken öğretmen Wagner'i içten içe anlamış ve onun korkunç cinayetinden onayını esirgememişti. Bir zaman Wagner'le ilgili olarak düşündüğü ve söylediği şeyler yüreğinin değil, aklının bir dışavurumuydu. Yüreği, yazgı denen şeyi kendisinde besleyip büyüten bu en derin varlığı, öteden beri hep ama hep bir başka düşünce ve görüşü benimsemiş, cinayeti anlayışla karşılayıp onaylamıştı. Öteden beri iki ayrı Fried-

rich Klein var olagelmişti, biri gözle görülen, öbürü gizli, biri memur, öteki katil, biri aile babası, öteki cani Klein.

Ne var ki o zamanlar hayatta hep içindeki "daha iyi" benin tarafını, memur ve namuslu insanın, aile reisinin ve dürüst vatandaşın tarafını tutmuştu. En iç varlığının gizli saklı düşüncesini hiçbir vakit doğru görmemiş, hatta bundan haberi bile olmamıştı. Ama içinden yükselen bu ses farkına varmadan kendisine eşlik etmiş, sonunda onu kaçak birine dönüştürmüş, aşağılık biri yapmıştı.

Bu düşünceye şükranla sarılıp bırakmadı. Ne de olsa bir doğruluk payı vardı düşüncede, bir mantıksallık vardı. Ama yetmezdi bu kadarı, henüz bütün önemli şeyler enikonu karanlık içindeydi, ancak yine de belli bir aydınlık nokta, belli bir gerçek ele geçirilmişti. Ve gerçek – önemli olan buydu. Allah vere de ipliğin kısa ucu yine yitip gitmeseydi!

Uyanıklıkla uyku arasında, bitkinlikten ateşler içinde, hep düşünceyle düş arasındaki sınırda, belki yüz kez ipliğin ucunu kaybedip yüz kez yeniden ele geçirdi. Gün ağarıp sokağın gürültüsü pencereden içeri doluncaya kadar sürdü bu.

2

Öğle öncesi kentte dolaşmaya çıktı Klein. Bir ara bir otelin önüne geldi, bahçesi hoşuna gitti otelin, içeri girip odaları gördü ve birini gece için ayırttı. Ancak çıkıp giderken otelin ismine baktı ve "Hotel Kontinental" yazısını okudu. Bir yerden bildiği bir isim değil miydi bu? Kendisine daha önceden bildirilmiş bir isim? Milano Oteli gibi tıpkı? Anımsamaya çalıştıysa da çok geçmeden bıraktı peşini; adeta yaşamını gelip kuşatan yabancı, oyunsu ve manidar hava bir memnunluk duygusu uyandırdı içinde.

Yavaş yavaş yine kendini dünkü büyü karşısında buldu. Ne iyi ettim de güneye geldim, diye düşündü bir şükran duygusuyla. Kılavuzuna diyecek yoktu doğrusu. Bu olmasaydı, dört bir yandaki bu cana yakın büyü olmasa, bu aheste gezip dolaşmalar, bu kendini unutuşlar olmasaydı, hiçbir an o korkunç saplantının elinden yakasını kurtaramayacak ve sonunda umutsuzluk çullanacaktı üzerine. Oysa şimdi tatlı bir yorgunluk içinde, üzerinde bir baskı hissetmeden, korkulardan uzak, hiçbir şey düşünmeden saatlerce gezip dolaştı. Bu da rahatlattı kendisini. İyi ki güney vardı ve iyi ki hastalığının çaresini bu güneyde aramıştı. Yaşamını kolaylaştırıyordu güney. Onu avutuyor, uyuşturup yatıştırıyordu.

Şimdi, güpegündüz de olağanüstü ve fantastik bir görünümü vardı çevrenin. Dağlar adeta elle tutulacak kadar yakındı, sarp mı sarp, yüksek mi yüksekti, antika bir ressamın elinden çıkmışa benziyorlardı. Ama yakın ve küçük ne varsa çevresinde, güzeldi: Bir ağaç örneğin, bir kıyı parçası, bir renk cümbüşü içinde güzel bir ev, bir bahçe duvarı, asmalar altında dar bir alana sıkışmış tarla, bir evin bahçesi gibi küçük ve bakımlı buğday tarlası. Bunların hepsi de sevimli, iç açıcı, güler yüzlü ve cana yakın şeylerdi, hepsinden de sağlıklı ve güvenilir bir hava esip geliyordu. Sessiz ve şen insanlarıyla bu küçük, gönül okşayıcı ve rahat yeri sevmemek elde değildi. Bir şeyi sevebilmek– ne büyük kurtuluş!

Unutmak ve kendi kaybetmek için duyduğu şiddetli arzuyla çevresindeki yabancı dünya içine dalmış yüzüyordu Klein, pusuda bekleyen korkulardan kaçmaya çalışarak. Aheste aheste yürüyüp kent dışına çıktı, hayli emek harcanarak sürülmüş tarlalara yöneldi. Kendi memleketinin tarlalarını ve çiftçilerini anımsatmıyordu gördükleri, daha çok Homeros'u ve Romalıları çağrıştırıyordu. Klein çok, çok eski, uygarlaştırılmış, ama yine de ilkel bir hava sezer gibi oldu bu tarlalarda, kuzeyde rastlanmayan bir masumiyet, bir olgunluk havası. Klein'a öyle geldi ki, bir yanda, yol kenarlarında ermişle-

rin onuruna yapılmış küçük şapeller ve dikilmiş haçlar, kısmen yıkılmaya yüz tutmuş, hepsi de çocuklar tarafından kır çiçekleriyle bezenmiş bu rengârenk kutsal yerler her korulukta, her pınar başında, her dağda taptıkları bir Tanrı bulunan ve şen dindarlıkları ekmek, şarap ve sağlık kokan eski insanların pek çok küçük tapınağı ve kutsal mekânı gibi aynı anlamı içeriyor, aynı ruhu kendisinde barındırıyordu. Kente geri döndü Klein, ayak sesleriyle yankılanan revakların altında dolaştı bir ara, kaba taş kaldırımda yürümekten yorgun düştü, meraklı gözleriniaçık dükkan ve atölyelerin içerisinde gezdirdi, İtalyanca gazeteler aldı, ama okumadı hiçbirini, sonunda yorgun argın göl kıyısındaki şahane bir parkta aldı soluğu. Yakındaki kaplıcanın müşterileri burada aheste aheste gezip dolaşıyor, kimisi de banklara oturmuş gazete, kitap okuyordu. Devcileyin yaşlı ağaçlar, adeta kendi hayallerine gönüllerini kaptırmış, siyahımsı yeşil suya sarkıyor, suyun üzerinde kara bir kubbe oluşturuyorlardı. Akıl almayacak bitkiler, yılan şeklinde kıvrılıp yükselen, peruğa benzeyen ağaçlar, mantar meşeleri ve diğer seyrek rastlanır bitkiler, arsız ya da ürkek ya da mahzun, çiçeklerden geçilmeyen çimenlerin ortasında duruyor, gölün uzaktaki kıyılarında ise aydınlık köyler ve sayfiye evleri, beyaz ve pembe, sularda yüzüyordu.

Bir bankın üzerine çökmüş tam dalmak üzereyken, sağlam ve esnek adımların sesine uyandı Klein. Ayaklarında kırmızımsı kahverengi, yüksek bağlı çizmeler, ince ajurlu çoraplarının üstünde kısa bir eteklik, bir kadın, bir kız önünden geçti, güçlü ve sağlam adımlarla, dimdik ve meydan okuyarak, şık, burnu havada, dudaklarına kırmızı ruj sürülmüş yüzünde soğuk bir ifade, parlak metalsi sarılıktaki saçları kabarık ve gür. Geçerken gözlerini bir an çevirip Klein'a baktı, bir otelin kapıcısı ya da garsonu gibi kendinden emin ve küçümseyen bakışlarla süzdü Klein'ı; sonra, umursamaz, yürüyüp gitti.

Kuşkusuz hakkı var, diye geçirdi içinden Klein, önemsene-

cek bir kimse değilim. Böyle biri bizim gibilere ne diye dönüp baksın. Amayine de kadının şöyle bir bakıp geçmesi ve bakışındaki soğuk ifade içten içe Klein'a dokundu, işin yalnızca yüzünü ve dışını gören biri tarafından küçümsenip horlanmış hissetti kendini, geçmişinin derinliklerinden eline geçirdiği silahlarla kadına karşı kendini savunmaya çalıştı. Kadının o zarif ve yaşam dolu çizmelerinin, alabildiğine esnek ve kendinden emin yürüyüşünün, ince ipek çoraplariçindeki diri bacaklarının kendisini bir an için büyüleyip mutluluğa boğduğunu çok geçmeden unuttu. Kadının giysisinden kopup gelen hışırtı, saçlarıyla cildini akla getiren o ince koku eriyip gitti. Cinsellik ve sevgi olanağının bir an için Klein'a dokunup geçen o hoş ve latif esintisi kaldırılıp bir kenara atıldı, ayaklar altında çiğnendi. Klein'ın belleğine üşüşen pek çok anımsama aldı bunların yerini. Bir zamanlar böylelerini ne kadar sık görmüştü Klein, böyle genç, kendinden böyle emin ve insana meydan okuyan kızları, kimi fahişe, kimi burnu havada sosyete kadınlarını! Onların hayasızca meydan okuyan bakışlarına hep içerlemiş, kendinden emin hallerine bozulmuş, davranışlarındaki soğukluk ve kabalık karşısında tiksinti duymuştu. Bir gezinti sırasında ya da kentteki restoranlardan birinde otururlarken bazen karısının bu gibi kadınlıktan uzak, böylesi fahişeleri andıran yaratıklar karşısında duyduğu kızgınlığa yürekten katılmıştı!

Canı sıkılmış, oturduğu yerde ayaklarını uzattı Klein. Bu kadın neşesini kaçırmıştı! İçerlemiş, sinirlenmişti; haksızlığa uğramış görüyordu kendini. Biliyordu, sarı saçlarıyla bu kadın bir kez daha önünden geçip onu bir kez daha bakışlarıyla süzmeye görsün, kızarıp bozaracak, giysileriyle, şapkasıyla, ayakkabılarıyla, yüzüyle, saçı ve sakalıyla kendisini aşağılık ve değersiz biri gibi hissedecekti. Lanet olası kadın! Sarı saçları yeterdi bir kez! Yapay bir saç, dünyanın hiçbir yerinde böyle sarı saçlar yoktu. Yüzü de makyajlıydı üstelik. Nasıl olur da bir insan dudaklarını boyayabilirdi – zenciler gibi tıp-

kı! Böyleleri de ortalıkta dolaşıyor, sanki dünyanın efendile riymiş gibi bir poz takınıyorlardı; kendilerine bir paye ver yor, kendilerinden emin ve arsızca bir davranış sergiliyor, namuslu ve dürüst insanların keyfini kaçırıyorlardı.

Neşesizlik, öfke, sıkıntı gibi duyguların gönlünde kabarmasıyla geçmişten bir büyük dalga yeniden gelip üzerine çullandı ve ansızın bir düşünce çaktı kafasında: Bak yine karını yardıma çağırıyorsun, yine hak veriyorsun ona, yine kendini onun sultası altına sokuyorsun! Bir an bir duygu, kendimi hâlâ namuslu insanların arasına katmakla eşeklik ediyorum, der gibi bir duygu kapladı içini; oysa artık böyle namuslu biri değildi; bundan böyle deminki sarı saçlı kızla aynı dünyadaydı yeri, onun eski dünyası, namuslu dünyası değildi bu artık, namuslu ile namussuz sözcüklerinin hiçbir anlam taşımadığı bir dünya, herkesin kendi başına çetin bir yaşamı omuzlamaya çalıştığı bir dünyaydı. Sarı saçlı kıza karşı duyduğu nefretin öğretmen katil Wagner'e karşı bir zamanki ateş püskürmesi gibi yüzeysel ve içtenlikten uzak bir nitelik taşıdığı duygusu bir an kapladı ruhunu; vaktiyle müziğini alabildiğine sıkıcı bulduğu öbür Wagner'den hoşlanmayışı da yine yüzeysel ve içtenlikten uzaktı. Sezgi gücü, üzerindeki örtüyü silkip attı bir an, yitip gitmiş beni gözlerini açtı ve her şeyi bilen bir bakışla ona şöyle dedi: Tüm ateş püskürmeler, tüm kızgınlıklar, tüm aşağılamalar bir hatadan ve çocukluktan başka şey değildir, aşağılayan, hor gören zavallıya gerisin geri dönüp gelir hepsi.

Bu kusursuz, bu her şeyi bilen sezgi gücü ayrıca şunları söyledi kendisine: İşte yine açıklanması yaşamı için önem taşıyan bir giz karşısında bulunmaktaydı, bu fahişe ya da bu sosyete kadınının, bu zarafet, ayartı ve cinsellik aromasının kendisi için asla tiksindirici ve aşağılayıcı bir yanı yoktu, böylesi yargılar kuruntuydu yalnızca, kendi eliyle kendi kafasına yerleştirdiği şeylerdi; kendi gerçek doğasından korktuğu, Wagner'den korktuğu için bir kez o ahlak ve gelenek bağlarından

ve giysilerinden sıyrılıp çıktı mı kendi içinde bulacağı hayvan ya da şeytandan korktuğu içindi bütün bunlar. Adeta bir gülüş, alaylı bir gülüş, bir şimşek gibi gürledi içinde, ama hemen yine sustu. Bir hoşnutsuzluk yeniden üstünlüğü ele geçirdi. Her uyanışın, her duygunun, her düşüncenin onu hep zayıf, hep eza ve cefalara yetenekli yerinden yakalaması, bunda hiç yanılmaması dehşet vericiydi. İşte şimdi yine sarmıştı çevresini bu güçsüzlük, yanlış yollara sapmış yaşamıyla, karısıyla, işlediği suçla, gelecekte kendisini bekleyen umarsızlıkla uğraşıp duruyordu. Korku yeniden yüreğinde baş kaldırmış, her şeyi bilen ben'i hiç kimsenin işitmediği bir iç çekiş gibi dibi boylamıştı. Of, ne büyük ıstırap! Hayır, sarı saçlı kızda değildi bunun suçu. Zaten ona karşı gönlündeki hisler kızı hiç incitmiyor, yalnızca kendi canını acıtıyordu.

Ayağa kalkıp yürümeye koyuldu. Hayli yalnızlık içinde bir yaşam sürdüğüne sık sık inanmıştı eskiden. Az buçuk kendini beğenmişlikle belli bir tevekkül felsefesi edinmişti, meslektaşları arasında da bilen okuyan bir kişi, gizli bir estet ve aydın bir insan sayılmıştı hep. Tanrım, yalnızlık nedir hiç bilmemişti! Meslektaşlarıyla, karısıyla, çocuklarıyla, akla gelebilecek her türlü insanla konuşup durmuş, günler bu konuşmalarla geçip tasa ve kaygılar göğüslenebilmişti. Yalnız kaldığı zaman bile gerçek bir yalnızlık olmamıştı bu. Pek çok kişinin görüş ve düşüncelerini, korkularını, sevinçlerini ve tesellilerini paylaşmıştı, pek çok kişinin, bütün bir dünyanın. Hep başkalarıyla beraber olmuş, bu beraberlik varlığının derinliklerine kadar uzanmıştı. Yalnızlıklarda, acılarda ve tevekkülde bile her vakit bir grubun, bir kalabalığın, koruyucu bir topluluğun, alnı pak kişilerin kusursuz ve dürüst insanların dünyasına kulak vermişti. Şimdi, ama şimdi yalnızlığın tadını tadıyor, bütün oklar gelip kendisini buluyordu; teselli için öne sürülen tüm nedenlerin saçmalığı anlaşılıyor, korkudan kaçışlar ilişkisini kestiği, kırılıp dökülerek elinden kayıp gitmiş o dünyaya gerisin geri alıp götürüyordu kendisini... Yaşamı bo-

yuvayı ve doğru olan şeyler artık bu özelliğini yitirmiş, gereksindiği her şeyi kendi içinden çıkarıp almak gibi bir durumla onu karşı karşıya bırakmıştı, el uzatıp yardımına koşacak kimse yoktu.

Onünden kaçtığı bir araba düşüncelerini başka yöne yöneltti, onlara yeni besinler sundu; uykusuz beyninde bir boşluk hissetti Klein, bir baş dönmesi hissetti. "Araba" diye geçirdi içinden ya da "araba" dedi kendi kendine ve bununla ne anlatmak istediğini bilemedi. Derken, o güçsüzlük duygusu içinde bir an gözlerini kapar kapamaz kafasında bir hayal belirdi, kendisine sanki aşinaydı bu hayal, kendisine bir şeyi anımsattı ve düşüncelerine taze kan sundu: Bir arabada oturmuş, arabayı kullanıyordu. Bir ara gördüğü düştü bu. Direksiyonun başındaki adamı alaşağı edip kendisinin direksiyon başına geçtiği düş adeta bir kurtuluşu, bir zaferi simgeliyordu. Bir teselli vardı, bir yerde bir teselli, ele geçirilmesi kolay olmayan. Ama vardı böyle bir teselli. İsterse hayalde ve düşte olsun, vardı. Arabasını tek başına yönetme olanağı öbür sürücüyü alay ederek direksiyon başından uzaklaştırma olanağı, bu hayırlı olanak vardı. Kendi yöneteceği araba yolda hoplaya zıplaya gitse, yaya kaldırımların üzerine çıkıp evlerden, binalardan içeri girse, insanların arasına dalsa yine de enfes bir şeydi bu, yabancı bir sürücünün koruyucu kanatları altında bir yolu tepmekten ve ölünceye kadar çocuk kalmaktan hayli daha iyiydi böylesi.

Bir çocuk mu! Gülümsemeden duramadı. Çocukluğunda ve delikanlılık döneminde taşıdığı Klein ismine bazen lanetler savurduğunu, bu isimden nefret ettiğini anımsadı. Artık aynı ismi taşımıyordu. Anlamlı bir şey değil miydi bu, bir mecaz, bir simge değil miydi? Küçük bir çocuk olmaya, başkalarınca yöneltilmeye son vermişti artık.

Oteldeki yemekte kaliteli, yumuşak bir şarap içti; rasgele söylemişti şarabı, ismini hatırda tuttu. Bir kimsenin yardımına koşan, bir kimseyi avutan ve yaşamını kolaylaştıran pek

az şey vardı dünyada; bu pek az şeyi bilip tanımak da önemliydi. İçtiği şarap da işte biriydi bunlardan, güneyin havası ve toprağı ise bir diğeri. Peki başka? Daha başkaları da var mıydı? Vardı evet, düşünme denen şey de insanı avutup teselli eden, içini rahatlatıp yaşamasına katkıda bulunan şeyler arasındaydı. Ama her düşünce değil kuşkusuz! Hiç değil! Bir düşünce de vardı çünkü, işkence demekti, cinnet demekti. Bir düşünce de vardı, değişmesi olanaksızın içinde eşinip durarak insana yapmadığını koymuyor, tiksintiden, yılgıdan başka bir şey sağlamıyor, insanı hayatından bezdiriyordu. Gerçekte aranıp bulunması ve öğrenilmesi gereken bir başka düşünceydi. Ama doğrusu bir düşünce miydi bu? Belli bir durumdu daha çok, insanın ruhunda esen bir havaydı; hep kısa bir an sürüyor, üzerinde yoğun olarak düşünülmek istendi mi elden çıkıp gidiyordu. Hayli özlenen böylesi durumlarda birtakım parlak düşünceler geliyordu akla, sıradan denemeyecek anılar, vizyonlar, hayaller, sezgiler insanın kafasına üşüşüyordu. Araba düşüncesi (ya da düşü) bunlar arasındaydı örneğin, bunlar gibi olumlu ve insanı içini ferahlatan bir nitelik taşıyordu. Ayrıca o katil Wagner'i ansızın anımsayışı, yıllar öncesi ona ilişkin konuştuğu sözlerin aklına birden gelişi de öyleydi yine. Klein ismiyle ilgili olarak o tuhaf anımsamada da durum yine farklı değildi. Söz konusu düşüncelerin ve anımsamaların sonunda kısa bir süre o korku ve iğrenç rahatsızlık duygusu gidiyor, içinde bir anda parlayan güven duygusuna bırakıyordu yerini. Böylesi anlarda öyle sanıyordu ki, her şey tıkırında gidiyordu, yalnızlığı güç ve gurur kaynağıydı, geçmişin defteri dürülmüştü ve ilerde korkusuz saatler bekliyordu kendisini.

Henüz kavraması gerekiyordu bunu, henüz buna akıl erdirmesi, bunu öğrenmesi gerekiyordu. Kendi içinde sık sık bu tür düşünceler ele geçirip onları özenle korumayı ve üretmeyi başarmaya görsün, esenliğe kavuştu demekti. Düşündü, uzun uzun düşündü. Öğle sonunun nasıl geçtiğini anlaya-

madı bir türlü, sanki saatler uykuda eriyip gitmişti. Kim bilir, gerçekten uyumuştu belki. Düşünceleri o gizin çevresinde sürekli dönüp dolanıyordu. Parkta önünden geçen sarışın kız üzerine hayli kafa yordu. Kız ne anlam taşıyordu kendisi için? Nasıl oluyor da bu kısa süreli karşılaşma, yabancı, güzel, ama kendisi için soğuk bir kadınla bir iki saniye göz göze gelişi saatler süren değişik düşüncelere, duygulara, kızgınlıklara, anımsamalara, kendini yiyip bitirmelere, kendini suçlamalara yol açıyordu? Nasıl oluyordu bu? Başkalarında da böyle miydi durum? Sarışın kızın vücudunun, yürüyüşünün, bacaklarının, çizmeleri ve çoraplarının çok kısa bir süre onu büyüleyişinin neydi nedeni? Niçin sonradan onun soğuk bir ifadeyle süzüp tartan bakışı bu büyülenişi silip atmış, kendisini ayıltmıştı? Niçin kızın uğursuz bakışı kısa süreli erotik büyülenmişliğinden onu çekip almakla kalmamış, beri yandan onu aşağılamış, çileden çıkarmış, kendi gözünde değersiz bir konuma sürüklemişti? Neden kızın bakışına bir zamanki dünyasından çekip aldığı sözcükler ve anımsamalarla karşı çıkmıştı; öyle sözcükler ki bir anlam taşımaktan uzaktı hepsi. Niçin artık inanmadığı nedenlerle karşı koymak istemişti söz konusu bakışa? Karısının yargılarını, meslektaşlarının konuşmalarını, bir zamanki ben'inin, bundan böyle var olmayan yurttaş ve memur Klein'ın düşünce ve görüşlerini sarışın kıza ve onun çirkin bakışına karşı seferber etmişti; bu bakışa karşı akla gelen tüm çarelere başvurup kendini haklı çıkarmak gereksinimini duymuş, ama söz konusu çarelerin artık geçerliğini yitirmiş eski paralardan geri kalır yeri olmadıklarını görmüştü ister istemez. Ve bütün bu uzun, bu sıkıntılı düşünceler onu bungunluğa, tedirginliğe sürüklemekten, kendisinin haksız olduğu duygusunu, bu eza verici duyguyu gönlünde uyandırmakta başka işe yaramamıştı. Ancak bir tek an vardı ki o diğer durumu, o çok arzu edilen durumu yeniden yaşamış, bütün o tatsız düşüncelere içten içe başını sallayıp geçmiş, durumu eskisinden daha iyi kavramıştı. Bir saniye sü-

rüp kaybolan bir sezgi uyanmıştı ruhunda: Sarışın kıza ilişkin düşüncelerim aptalca ve yakışıksız şeylerdir; o yazgı beni olduğu gibi onu da avcunda tutuyor, Tanrı benim gibi ondan da sevgisini esirgemiyor.

Nereden çıkıp gelmişti bu gönül okşayıcı ses? Onu yeniden nerede bulabilir, nasıl yine kandırıp ele geçirebilirdi? Hangi dalda tünüyordu bu kuş? Bu eşine seyrek rastlanan, bu ürkek kuş? Ses gerçeği konuşuyordu ve gerçek bir bağıştı, bir şifa, kaçıp sığınılacak yerdi. İnsanın yüreğinde yazgıyla yek vücut olmasının ve kendi kendisini sevmesinin sonucunda gözlerini dünyaya açıyordu bu ses; Tanrının sesiyle ya da insanın kendi ben'inin; insanın en gerçek, en deruni ben'inin sesiydi, tüm yalan dolanlardan arınmış, tüm kendini bağışlatmalardan, tüm komedyalardan uzak.

Neden bu sesi her zaman işitemiyordu? Neden Gerçek bir hayalet gibi geçip gidiyordu önünden; bir solukta insanın önünden geçip giden bir hayalet gibi yarı buçuk görülebiliyor, iyice görmek için gözler üzerine çevrildi mi ortadan kayboluveriyordu? Neden ikide bir bu mutluluk kapısını önünde açık buluyor, ama içeri girmeye davrandı mı kapı kapanıyordu birden.

Oteldeki odasında daldığı uykudan uyanınca, eli komedinin üzerinde duran kitaba uzandı, çıktığı gezilerde çokluk yanına aldığı Schopenhauer'in bir kitabıydı bu. Rasgele açıp içinden bir cümle okudu: "Geride bıraktığımız yaşam yoluna dönüp baktık mı, hele gözlerimizi attığımız mutsuz adımlarla bunların sonuçlarına çevirdik mi, falan şeyi nasıl yapıp filan şeyi nasıl ihmal ettiğimize çokluk akıl erdiremeyiz, dolayısıyla sanki yabancı bir güç adımlarımızı yönetmiş gibi gelir bize. Goethe *Egmont*'ta şöyle der: İnsan kendi yaşamına yön verdiğini, kendi kendisinin kılavuzu olduğuna inanır; ama beri yandan en içsel varlığıyla karşı konulmaz bir güç tarafından yazgısına doğru çekilip götürülür." –Bu cümlelerde kendisini de ilgilendiren bir şey yok muydu? Bugünkü düşünceleriyle yakın-

dan ve sıkı sıkıya ilişkili bir şey?- Büyük bir merakla okumasını sürdürdü, ne var ki ilerki cümlelerde bir şey bulamadı, sonraki satırlar ve cümleler hiç ilgilendirmedi kendisini. Kitabı elinden bırakıp cep saatine bir göz attı; kurmayı unutmuş, saat de durmuştu. Kalkıp pencereye yürüdü, dışarı baktı, anlaşılan akşam olmak üzereydi.

Adeta yoğun bir düşünsel çabadan sonra bitkin düşmüş hissetti kendini, ama hoş olmayan verimsiz bir çalışmanın ardından baş gösteren bir bitkinlik değildi bu, memnunluk verici bir uğraşı izleyen anlamlı bir yorgunluktu. Bir saat, hatta belki daha fazla bir süre uyumuş olmalıyım, diye geçirdi içinden; saçlarını taramak üzere aynalı dolabın karşısına geçti. Kendini tuhaf denecek kadar özgür ve rahat hissediyordu, aynada gülümsediğini fark etti. Hayli zamandır eciş bücüş, kaskatı ve şaşkın durumda gördüğü soluk, aşırı zorlanmış yüzünde yumuşak, cana yakın ve kusursuz bir gülümseme vardı. Hayretle başını salladı Klein, kendi kendisine gülümsedi.

Odadan çıkıp restorana indi ardından, masaların bir kaçında şimdiden akşam yemeği yiyenler görülüyordu. Az önce yemek yememiş miydi kendisi? Aldırmadı, yeniden oturup bir şeyler atıştırmak için büyük bir istek duydu, yemeklerle ilgili harıl harıl sorular yöneltti garsona, ardından güzel bir yemek söyledi.

"Acaba beyefendi bu akşam Castiglione'ye gitmek isterler mi?" diye sordu garson servis yaparken. "Otelden bir motor kalkıyor da."

Klein, başını sallayarak teşekkür etti. Hayır, otellerce düzenlenen bu gibi turlar ona göre değildi. - Castiglione? Daha önce bu ismi işitmişti. Bir eğlence yeriydi burası, bir kumarhanesi vardı, küçük bir Monte Carlo gibi bir şeydi. Aman Tanrım, ne işi vardı onun böyle bir yerde? Kahve söyledi yemeğin üstüne, önündeki kristal vazoda duran çiçek buketinden küçük bir kırmızı gül alıp göğsüne taktı. Bitişikteki bir masadan gelen yeni yakılmış bir puronun dumanı hemen yanı ba-

şından geçip gitti. Yalan değil, onun da içi iyi bir puro çekmiyor değildi.

Dışarı çıkıp otelin önünde kararsız ileri geri gezinmeye başladı. Yine o köylük yere, dün akşam İtalyan kızın şarkısını dinleyip ateş böceklerinin büyülü dansını izleyerek güneyin tatlı gerçeğini ilk kez duyumsadığı yere yollanmaya can atar gibiydi; beri yandan park da, yaprak ve dallardan bir kubbenin altında serilmiş yatan gölgeli su da kendine çekiyordu Klein'ı ve o garip ağaçlar sonra. Sarışın kız yine karşısına çıktı mı, soğuk bakışı bu kez kendisini ne sinirlendirecek ne de utandıracaktı. Hem dünden beri ne çok zaman geçmişti! Nasıl da bu güneyde kendini şimdiden evindeymiş gibi rahat hissediyordu! Ne çok şey yaşamış, düşünmüş, öğrenmişti!

Aheste adımlarla otelden bir sokak ileriye kadar yürüdü, yaz akşamının tatlı, yumuşak meltemi sarıp kuşattı çevresini. Az önce yakılmış sokak fenerlerinin etrafında pervaneler büyük bir aşkla dönüp duruyor, bu geç saate kadar çalışmış insanlar dükkanlarını kapayıp kepenklerini indiriyor, bir sürü çocuk hâlâ ortalıkta dolaşıyor, oyun oynayan küçükler kafeteryaların yol üzerine atılmış, kahve ve limonata içilen masalarının arasında koşuşuyorlardı. Duvar içindeki oyukta bir Meryem Ana heykeli yanan lambaların ışığında gülümsüyordu. Göl kıyısındaki bankların üzerinde de hayat vardı henüz; gülenler, kavga edenler, şarkı söyleyenler. Ve sırtlarında gömlek, kürek çeken erkekler ve beyaz bluzlu kızlarla gölün sularında hâlâ yer yer yüzen bir kayık görülüyordu.

Klein güçlük çekmeden yolu bulup parka geldi tekrar, ama kapı kapalıydı. Yüksek demir parmaklıkların gerisinde ağaçların suskun karanlığı yabancı, şimdiden geceye gömülmüş ve uykulu dikiliyordu. Hayli bir süre kapıdan içeri baktı. Gülümsedi ve ancak o anda kendisini bu yere, bu kapalı demir kapının önüne çekip getiren içindeki gizli isteğin bilincine vardı. Ama fark etmezdi, parksız da olurdu.

Göl kıyısındaki bir bankın üzerinde sakin sakin oturdu,

önünden gelip geçenleri izledi. İtalyanca bir gazete açıp fenerin parlak ışığında okumaya çalıştı. Okuduklarının hepsini anlamadıysa da, kendi diline çevirmeyi başardığı her cümleye sevindi? Ancak yavaş yavaş grameri bir yana bırakıp cümlelerin anlamına dikkat etmeye başladı, okuduğu yazıda halkının ve ülkesinin şiddetle ve insafsızca aşağılandığını görerek belli bir hayrete kapıldı. Ne tuhaf, diye düşündü, hâlâ başvuruluyor böyle bir yola. Ülkesindeki gazetelerde İtalyanlar üzerine çıkan yazılar gibi İtalyan gazetelerinde de kendi halkı üzerine yazılar yayınlanmaktaydı, tıpkı kendi gazetelerindeki yazılar gibi yargılayan, ateş püsküren, kendi insanlarının haklı, yabancıların haksız durumda olduğuna şaşmaz şekilde inanmış! Kin dolu, acımasızca yargılayan yazısıyla bu gazetenin de kendisini çileden çıkarıp kızdıramayışı doğrusu tuhaftı. Yoksa değil miydi? Hayır, niçin çileden çıkacaktı ki? Nihayet bütün bunlar kendisinin artık içinde yer almadığı bir dünyanın üslubu ve diliydi. İyi, daha iyi bir dünya, istenildiği gibi bir dünya olabilirdi bu, ama artık kendi dünyası olmaktan çıkmıştı.

Gazeteyi bankın üzerinde bırakıp ilerledi. Bir bahçedeki sık gül ağaçları üzerinden yüzlerce ışığın parıldadığı görülüyordu. Bahçeye giren insanların arasına kendisi de katıldı, bir kasa, garsonlar, afiş dolu bir duvar. Bahçenin orta yerinde duvarlardan yoksun bir salon, yalnızca kocaman bir tente; tenteden sayısız renkli fenerler sarkıyordu. Yarı boş pek çok masa havadar salonu dolduruyordu; arka planda göz kamaştırıcı gümüşsü, yeşil ve pembe renkler içinde daracık sahne yükseltisi gündüz gibi aydınlatılmış, ışıl ışıl parıldamaktaydı. Önde, sahne altında, oturan müzisyenlerden küçük bir orkestra yerini almıştı. Flütün rengârenk sıcak gecenin içine yolladığı coşkulu ve aydınlık soluyuşları duyuluyor, obuanın doygun ve şişip kabaran sesi yükseliyor, çello karanlık, ürkek ve sıcak yankılanıyordu. Orkestranın üstündeki sahnede komik şarkılar söyleyen yaşlı bir adamın boyalı ağzı kaskatı bir

gülüşle gülüyor, dazlak ve kasvetli kafasında parlak bir ışık yansıyordu.

Klein böyle bir şeyle karşılaşacağını beklememişti, bir an düş kırıklığına benzer bir duygu uyandı içinde, eleştiriye benzer bir duygu ayrıca ve şık giyimli şen bir insan topluluğu ortasında tek başına oturmaktan duyduğu o eski ürküntü. Yapay eğlence havası, bahçedeki burcu burcu kokan akşamla pek bağdaşmaz göründü gözüne. Ama yine de gitmeyip oturdu, pek çok renkli fenerden akıp gelen hafif ışık çok geçmeden kendisini yatıştırdı; ışık, büyülü bir tül gibi açık sahnenin üstünden aşağı sarkıyordu. Küçük orkestranın sesi nazlı ve içten, bahçedeki pek çok gülün kokusuyla sarmaş dolaş esip geliyordu karşıdan. İnsanlar süslenip püslenmiş ve şen şakrak, hafi bir neşe havası içinde oturuyordu; fincanların, şişelerin ve dondurma kaselerinin üstünde yumuşak renkli ışığın gönül okşayıcı nefesiyle buğulanıp pudralanmış aydınlık yüzler ve ışıl ışıl kadın şapkaları süzülüyor, kadehler içindeki sarı ve pembe dondurma, kırmızı, yeşil, sarı limonatalarla bardaklar söz konusu görünüm içinde mücevherleri andıran bir görkemle yerini alıyordu.

Sahnedeki komedyeni dinleyen yoktu. Biçare yaşlı adam bir umursamazlık ve yalnızlık içinde dikilmiş, öğrendiği şarkıları söylüyor, yukarıdan inen canım ışık zavallı vücudundan aşağılara dökülüyordu. Derken bitirdi şarkısını, sahneden ayrılıp gideceği için memnun görünüyordu. En öndeki masalarda oturan iki üç kişi alkışladı. Sonunda sahneyi terk etti adam, çok geçmeden bahçe içinden geçerek salona girdi, orkestraya yakın ilk masalardan birine oturdu. Genç bir bayan bir bardağa soda doldurup kendisine uzattı. Bu arada yarı doğrulmuştu kadın ve o tarafa bakan Klein tanıdı: Sarışın kadındı bu.

Derken bir yerde bir zilin acı acı çaldığı duyuldu, uzun uzun, ısrarlı. Hareketlenen salondan pek çok kişi, şapkalarını ve pardösülerini almaksızın çıkıp gitti. Orkestranın yanı

başındaki masa da boşaldı, sarışın kadın da ötekilerle salondan ayrılmıştı; saçları dışarıda, bahçenin loşluğunda bile ışıl ışıl parıldamasını sürdürdü. Masada sadece şarkı söyleyen yaşlı adam kalmıştı.

Klein bir cesaret kalkıp masaya yürüdü, adamı nazikçe selamladı; adam yalnızca başını eğmekle yetindi.

"Bu zil sesinin anlamını bana söyleyebilir misiniz acaba?" diye sordu Klein.

"Antrakt," diye yanıtladı yaşlı adam.

"Peki, bütün bu insanlar nereye gitti böyle?"

"Oyunda şanslarını deneyecekler. Yarım saatlik bir ara veriliyor. Bu süre içinde karşıdaki kaplıca otelinde şanslarını deneyebilirler."

"Teşekkür ederim. Burada da bir kumarhane olduğunu bilmiyordum."

"Ahım şahım bir şey değil. Çocuklar için adeta, en yüksek miza beş frank."

"Çok teşekkürler."

Klein bir kez daha şapkasını çıkarıp adamı selamladıktan sonra tam arkasına dönmüştü ki, aklına sarışın bayanın kim olduğunu sorup öğrenmek geldi. Adam kadını tanıyordu çünkü.

Şapka hâlâ elinde, duraksadı. Derken uzaklaştı oradan. Ne istiyordu Tanrı aşkına? Sarı saçlı kadından kendisine neydi? Ama hissediyordu açıkça, kadın yine de onu ilgilendiriyordu. Ne var ki çekingenliği, kafasındaki bir kuruntu, bir tutukluk önüne durmaktaydı. Hafif bir hoşnutsuzluk dalgası yükseldi içinde, ince bir bulut kalktı. Güç zamanların yine eli kulağındaydı, yine bir ürkeklik, bir tutukluk üzerine çullanmıştı, kendi kendine kızdı. En iyisi otele yollanmaktı. Ne arıyordu burada, bu şen şakrak insanların arasında? Onların içinde yeri yoktu.

Hesabı ödemesini isteyen bir garson canını sıktı. Sinirlendi.

"Ben hesabı isteyinceye kadar bekleyemez miydiniz?"

"Özür dilerim, beyefendi gidiyorlar sandım da. Müşterilerden biri hesabı ödemeden gitti mi, kimse çıkıp uğrayacağım zararı karşılamaz."

Klein, fazlasıyla bol bir bahşiş tutuşturdu garsonun eline.

Tam salondan çıkıyordu ki, sarışın kadının dönüp geldiğini gördü. Kadın önünden geçip gidinceye kadar bekledi: dimdik bir yürüyüşü vardı kadının, tüyler üzerinde yürüyormuş gibi güçlü ve hafif adımlar atıyordu. Gözü Klein'a ilişti derken, soğuk bir bakışla baktı, ama tanımadı Klein'ı. Klein aydınlığa gömülmüş yüzünü gördü kadının: sakin ve zeki bir yüz, sağlam ve solgun, biraz kendini beğenmiş, boyalı dudaklar kan kırmızısı, gri gözler uyanık ve tetikte, ayrıca zarif ve güzelim bir kulak. Kulaktan sarkan yeşil, uzunca bir taş yanıp sönüyordu. Üzerinde beyaz ipekten bir giysi vardı kadının, narin boynu yukarıdan inip opal taşlarının gölgesinde kayboluyordu, yeşil taşlardan ince bir zincir dolamıştı boynuna.

Klein kadına baktı, içten içe heyecanlanmış; yeniden çelişik bir izlenim uyandı üzerinde. Kadında bir şey vardı, onu cezbediyor, ona mutluluklardan ve içtenliklerden söz açıyordu; et ve saç kokuyor, bakımlı bir güzellik kokuyordu. Ama bir başka şey de vardı, onu itip uzaklaştırıyor, yapay bir görünüm içeriyor, yaşanabilecek düş kırıklıklarının korkusunu ruhundan içeri salıyordu. Eskiden beri sürüp gelen, alışılmış ve bir yaşam boyu üzerine titrenmiş ürkeklikti bu, ruhunda kibar fahişemsi bir duygu uyandıran kadınlardan, kendini bilinçli sergileyen güzelliklerden, cinsellik uğruna, sevi uğruna kavgaları anımsamalardan duyulan ürkeklik. Çelişkinin kendi içinden kaynaklandığını kuşkusuz seziyordu Klein. Yine o Wagner, yine o güzelliklerin dünyası, ama terbiye edilmemiş güzelliklerin, büyüleyiciliklerin dünyası, ama gizliliklerden,

saklılıklardan uzak, çekinmesiz, vicdan rahatsızlığı diye bir şey tanımayan büyüleyiciliklerin. Klein'ın içine bir düşman çöreklenmiş, cennetten içeri girmesini yasaklıyordu.

Yalnızlık içindeki Klein'ın ruhunda bir ses "Gitme, kal!" diye yükseltti sesini. Şimdi çekip giderse nasıl bir gecenin kendisini beklediğini sezebiliyordu. Dünkünün eşi bir gece, hatta belki daha kötüsü. Bir lokmacık uyku, kâbuslar, umutsuzluk, kendini kahredişler, bu yetmiyormuş gibi duyularının sızlanması, inci rengi beyaz bir kadın göğsünde yeşil taşlardan bir kolyeyi düşünüp durmalar. Belki yaşama artık katlanılamayacak o noktaya ulaşmak an sorunuydu. Oysa yaşama sarılmış bırakmıyordu Klein, tuhaf denecek kadar sımsıkı sarılmıştı. Gerçekten yapıyor muydu bunu? Öyle olmasa burada ne işi vardı? İçi isteklerden ve gelecek düşüncesinden soyutlanmış olsa, hiç terk eder miydi karısını? Hiç arkada kalan gemileri ateşe verir, bütün bu sinsi çarkı harekete geçirir, kendi etini kıymık kıymık doğrar mıydı? Hiç kalkıp gelir miydi bu güneye? Yaşama sarıldığını bugün açık seçik duyumsamamış mıydı olağanüstü güzellikte bir duyguyla, o leziz şarabı içerken, parkın kapalı kapısının önünde sonra ve rıhtımdaki bankın üzerinde otururken?

Gitmeyip kaldı Klein, şarkıcıyla sarışın kadının oturdukları masanın yanı başındaki masaya geçip oturdu. Altı, yedi kişi bitişik masada; öyle görülüyor ki adeta burası evleriymiş gibi kendilerini rahat hissediyorlardı, bahçedeki şenlik ve eğlencenin bir parçasıydılar adeta. Klein, gözlerini masada oturanlardan ayırmıyordu. Onlarla gazinonun gedikli müşterileri arasında senli benli bir hava esmekteydi. Orkestradaki müzisyenler de tanıyordu kendilerini, arada masalarına gidiyor ya da bulundukları yerden onlara esprili sözler söylüyorlardı. Masadakiler senli benli konuştukları garsonlara, soyadıyla değil, adlarıyla hitap ediyorlardı. Almanca, İtalyanca, Fransızca konuşmalar birbirine karışıyordu.

Klein'ın gözü sarışın kızdaydı. Kız, halindeki vakur ve so-

ğuk ifadeyi elden bırakmıyordu hiç. Klein onun gülümsediğini henüz görmemişti, yüzündeki serinkanlılık olduğu gibi varlığını sürdürüyordu. Masadakilerin ona değer verdikleri Klein'ın gözünden kaçmamıştı, erkeklerin ve kızların onunla konuşmalarında arkadaşça saygılı bir ifade kendini açığa vuruyordu. Derken masadakilerden birinin ağzından kızın ismi çıktı: Teresina. Kızın güzel sayılıp sayılmayacağını, gerçekten hoşuna gidip gitmediğini düşündü Klein. Bilemiyordu. Boyu posu ve yürüyüşü güzeldi kuşkusuz, hatta alışılmadık bir güzelliği içeriyordu; oturuşu, gayet bakımlı ellerinin devinimleri de güzeldi ayrıca. Ne var ki yüzünde ve bakışındaki sessiz soğukluk, mimiklerindeki güven ve dinginlik, neredeyse maskemsi katılık Klein'ın aklını karıştırıyordu. Cennet ve cehennemini kendi içinde taşıyan, kimsenin bunları onunla paylaşamayacağı biriydi adeta. Düpedüz haşin, yanına yaklaşılmaz, belki de mağrur, hatta sinsi görünen bu ruhta da istek ve tutku ateşleri yanıyor olacaktı kuşkusuz. Acaba hangi duyguların peşinden koşuyor, hangilerinden kaçıyordu? Zayıf noktaları nelerdi? Korkuları, gizleyip sakladıkları neler? Güldüğü zaman nasıl bir ifade beliriyordu yüzünde? Uyuduğu, ağladığı, birini öptüğü zaman nasıl bir ifade?

Sonra nasıl oluyordu da neredeyse bütün bir gün kız zihnini meşgul ediyor, onu izlemeden, incelemeden, ondan korkmadan, ona içerlemeden duramıyordu; oysa kızdan hoşlanıp hoşlanmadığını bile bildiği yoktu. Acaba bu kız bir hedef miydi kendisi için, bir yazgı mıydı? Gizli bir güç nasıl onu güneye çekip getirmişse, aynı şekilde onu kıza doğru çekip götürmüyor muydu? Doğuştan bir içgüdü, yazgının bir cilvesi, yaşam boyu bilinçaltında yaşanan bir dürtü? Kızla karşılaşması alnına mı yazılmıştı? Böyle bir karşılaşmayla yükümlü mü kılınmıştı önceden?

Büyük bir dikkatle dinledi, çok sesli söyleşi içinde kızın konuşmasından birkaç söz çalındı kulağına. Dalgalı siyah saçları ve pürüzsüz yüzüyle yakışıklı, esnek vücutlu, şık giyimli

bir delikanlıya şöyle dediğini işitti: "Bir ara adamakıllı şansımı denemek isterdim kumarda, burada değil, hayır, çikolata kazanmak için değil, karşıda Castiglione'de ya da Monte Carlo'da." Ve delikanlının yanıtı üzerine şöyle söyledi: "Hayır, bunun nasıl bir şey olduğunu bilmezsiniz hiç! Belki çirkin bir şeydir, akıllıca denemez belki, ama büyüleyici olduğu kuşkusuz."

Eh, kızla ilgili sonunda bir şey öğrenmişti Klein. Konuşmasına gizlice kulak vermiş olmaktan büyük bir haz duydu. Dışarıda nöbet tutarak aydınlık bir pencereden kızın ruhuna bir casus gibi şöylece bir göz atabilmişti. Ruhunda bir istek yaşatıyordu kız. Heyecanlı ve tehlikeli bir şeye, kendini kaybedip kendinden geçebileceği bir şeye karşı duyduğu özlemle kıvranıyordu. Bunu bilmek Klein için hoş bir şeydi. Şu Castiglione de neyin nesiydi? Bugün bir ara bu yerden söz açıldığını işitmemiş miydi? Ne zamandı? Ve nerede?

Neyse, bunu şu anda düşünecek durumda değildi. Ama bu acayip günlerde pek çok kez olduğu gibi yine bir duygu uyandı içinde: Yaptığı, işittiği, gördüğü her şeyin kendisiyle enikonu ilişkisi vardı, bir zorunluluğu içeriyordu, bir rehber peşine takmış götürüyordu kendisini, uzun ve uzak nedenler zinciri meyveye durmuştu. Eh, buyursunlar, meyvelerini versinlerdi. İyiydi böylesi.

Bir mutluluk duygusu yeniden boy gösterdi içinde, yüreğini saran bir dinginlik ve güven duygusu, korku ve dehşeti tanıyan biri için olağanüstü derecede büyüleyici bir duygu. Çocukluk günlerinden bir sözcük geldi aklına. Okulda bir ara arkadaşlar arasında nasıl olup ip cambazlarının ip üzerinde öylesine kendinden emin ve korkusuz yürüyebildikleri konuşulmuştu. İçlerinden biri şöyle demişti o zaman: "Odada yere tebeşirle bir çizgi çektin diyelim, çizgi üzerinde hiç sapmadan yürümek, alabildiğine ince bir ip üzerinde yürümek kadar zordur. Ama yine de sakin sakin yürür insan, çünkü bir tehlike söz konusu değildir. İpin sadece tebeşirle çekilmiş bir çiz-

gi, ipin çevresindeki havanın da odanın zemini olduğunu düşündün mü, hangi ip olursa olsun, sen de üzerinde güvenle yürüyebilirsin." İşte bu sözleri anımsamıştı birden. Ne kadar güzel bir şeydi bu! Acaba kendisinde bunun tersi bir durum söz konusu değil miydi? Dümdüz bir yerde bile artık sakin sakin ve güvenle gidemiyor, çünkü bu yere bir ip gözüyle bakıyor değil miydi?

Moralini güçlendiren bu gibi şeyleri anımsayabilmesine, ruhunda uyuyan bu gibi şeylerin zaman zaman gözlerini açmasına içten içe sevindi. Önemli olan ne varsa kendi ruhunda barındırıyordu insan, dışarıdan kimse ona el uzatamazdı. Yeter ki insan kendisiyle savaş durumunda olmasın, kendi kendisiyle sevgi ve güvene dayalı bir yaşam sürsün, üstesinden gelemeyeceği bir şey gösterilemezdi. O zaman ipte cambazlık yapabileceği gibi, kanatlanıp uçabilirdi hatta.

Bir süre çevresindeki her şeyi unutup ruhunun yumuşak ve kaygan patikalarında söz konusu duyguların peşine düştü arayarak, yoklayarak, bir avcı, bir izci gibi, başı masanın üzerinde eline dayalı, dalgın. Tam bu sırada kendisinden tarafa baktı kız ve onu gördü. Kızın bakışı çok eğleşmedi üzerinde, ama Klein'ın yüzündeki ifadeyi dikkatle inceledi, okudu. Kızın kendisine baktığını fark eden Klein da kıza baktı, saygıya, ilgiye ve akrabalığa benzer bir şeyler sezdi kızın bakışında. Bu kez kızın bakışı kendisini incitmemiş, ona haksızlıkta bulunmamıştı. Öyle hissetti ki bu kez kendisine bakmıştı kız, giysilerine, duruş ve oturuşuna, saçlarına ve ellerine değil, onun bizzat kendisine bakmıştı, ondaki gerçek olana, değişmeyene, ondaki gizemsele bakmış, ondaki bir kezliğine, ondaki tanrısal, ondaki yazgısal olan şeye bakmıştı.

Bugün hakkında ağır ve çirkin şeyler düşündüğünden dolayı içten içe özür diledi kızdan. Ama hayır, özür dileyecek bir şey yoktu ortada. Kızın hakkında düşündüğü, kızla ilgili olarak içinde hissettiği kötü ve aptalca şeyler kıza değil, onun

kendi kendisine indirilmiş darbeler olmuştu yalnızca. Hayır, özrün yeri yoktu.

Birden irkildi, müzik yeniden duyurmuştu sesini, orkestra bir dans havası çalmaya başlamıştı. Ama sahne boş ve karanlık kalmaya devam etti, müşterilerin gözleri sahne yerine masalar arasındaki boş bırakılmış dörtgen şeklindeki yere çevrildi. Klein anladı, dans edilecekti.

Gözlerini kaldırınca bitişik masadaki sarı saçlı kızın ve yanındaki yakışıklı tüysüz delikanlının doğrulup kalktıklarını gördü. Bu delikanlıya karşı da içinde bir hoşnutsuzluk hissettiğini, yakışıklılığını, pek centilmence davranışlarını, sevimli saçlarını ve yüzünü içinde bir hoşnutsuzlukla algıladığını görerek bu haline gülümsemeden duramadı. Delikanlı kıza elini uzattı, onu alıp piste götürdü; derken bir başka çift daha yöneldi piste, her iki çift çalan tango havasına uyup zarif ve kendinden emin adımlarla güzel güzel dans etmeye koyuldu. Danstan fazla anladığı yoksa da, çok geçmeden Teresina'nın harikulade dans ettiğini gördü Klein. Ve gördü ki, Teresina iyi bildiği ve ustalıkla başardığı bir şeyi, kendisinde var olan ve doğallıkla içinden kopup gelen bir şeyi yapmaktaydı. Dalgalı siyah saçlarıyla delikanlının kendisi de fena dans etmiyordu, uyum içinde bir çifttiler kısaca. Yaptıkları dans, seyredenlere hepsi de gönül okşayıcı, aydınlık, sade ve sevimli şeyler anlatıyordu. Kızla delikanlının elleri, hafif ve narin, birbirini sarmıştı. Dizleri, kolları, ayakları ve belleri, istekli ve şen, o nazlı-güçlü işte üzerlerine düşeni yerine getiriyordu. Danslarından mutluluk ve neşe taşıyor, güzellik ve lüks, kusursuz bir yaşam üslubu ve yaşam sanatı taşıyordu. Sevgi ve cinsellik taşıyordu beri yandan, ama azgın ve alev alev bir sevgi değil, alabildiğine doğallık içeren bir sevgiydi bu, naiflik ve zarafetle dolu bir sevgi. Kaplıca motelinin varlıklı müşterilerine danslarıyla güzellikler sunuyorlardı; müşterilerin kendi yaşamlarında bulunan, ama kendilerinin dile getiremedikleri,

hattadışarıdan böyle bir uyarı olmaksızın asla duyumsayamayacakları güzellikler. Bu parayla tutulmuş, bu usta dansçılar sosyeteye mensup insanlara hizmet ediyor, onlardaki bir eksiğin kapatılmasına yardımcı oluyorlardı. Böylesine çarpıcı, böylesine kıvrak dans etmenin üstesinden gelemeyen, yaşamlarının bu tatlı oyununun doğru dürüst tadına varamayan kaplıca müşterileri, dansçıları bütün ustalıklarını ortaya dökerek karşılarında dans ettiriyorlardı. Ama bu kadar değildi hepsi. Dansçıları dans ettirip yaşamın kuş gibi hafifliğini ve neşe saçan görkemini hissetmekle kalmıyor, duyumsama ve algılamaların doğallık ve saflığını da anımsıyorlardı. Aşırı telaş ve çalışmaların ya da miskinlik ve doymuşlukla sürdürülen yaşamlarının, çılgınca uğraşlar, eğlenmeler ve zoraki perhizler arasında salınan yaşamlarının penceresinden bu sevimli ve usta gençlerin dansına gülümseyerek bakıyorlardı, alık alık ve içten içe duygulanmış, gönül okşayıcı bir yaşam baharına bakar gibi tıpkı, yitirilmiş bir cennete, ancak bayram günleri çocuklara sözü edilen, bundan böyle kimsenin varlığına inanmadığı, ama geceleri ateşten özlemlerle düşlerde yaşanan bir cennete bakar gibi.

Dans sırasında sarışın kızın yüzünde bir değişikliğin gerçekleştiğini gördü Klein ve bu değişikliği izlemek kendisini sonsuz hazlara boğdu. Pek yavaştan ve farkına varılmaksızın, sabahsı gökyüzüne yayılan bir gül kırmızılığı gibi kızın vakur ve soğuk yüzünü yavaş yavaş büyüyen, büyüdükçe ısınan bir gülümseme kapladı. Dosdoğru önüne bakıp dururken adeta bir uykudan uyanır gibi gülümsemeye başlamıştı kız, sanki benliğindeki soğukluk dans sayesinde yerini bir sıcaklığa bırakmış ve kız gerçek bir yaşama kavuşmuştu. Yanındaki delikanlı da gülümsedi derken; ardından gülümseme ikinci çifte sıçradı; maskemsi ve kişisellikten uzak görünümlerine karşın dört tayrı yüzün dördü de olağanüstü güzellikteydi. Ama Teresina'nın yüzündeki gülümseme hepsinden güzeldi, hepsinden gizemsel. Kimse onun gibi gülümseyemezdi, onun gibi

dış etkilere kapalı, onun gibi gönlü rahat, içte tomurcuklanan bir gülümsemeyle gülümseyemezdi. Klein enikonu duygulandı, izledi gülümsemeyi, gizli bir hazineyi keşfetmiş gibiydi adeta. Yakınında birinin usulca: "Ne harikulade saçları var kızın!" dediğini işitti. Kendisinin bu harikulade saçları küçümsediğini ve kuşkuyla karşıladığını düşündü.

Tango sona ermişti. Kızın pistten ayrılmayarak kavalyesinin yanında bir an dikildiğini gördü Klein. Delikanlı, kızın sol elini parmaklarıyla hâlâ omuz hizasında tutuyordu. Kızın yüzündeki büyü bir süre daha varlığını sürdürdü, yavaş yavaş silinip gitti derken. Salonda fazla gürültülü olmayan bir alkış koptu, kızla oğlan adeta havada süzülen adımlarla masalarına dönerken herkes arkalarından onlara baktı.

Kısa bir aradan sonra başlayan ikinci dansı yalnızca tek bir çift yaptı: Teresina ve yakışıklı kavalyesi. Kurallara bağlı olmayan fantezi bir danstı, küçük çapta karmaşık bir sanat ürünü, neredeyse bir pantomim. Ve kızla oğlan birbirinden bağımsız dans ediyor, ancak dansın doruk noktası sayılan görkemli birkaç yerinde ve adeta dolu dizgin bir tempoyla yapılan son bölümünde damla kavalyenin yine birlikte yaptıkları bir dansa dönüşüyordu.

Bu dans sırasında herkeste öyle bir duygu uyanmıştı ki, pistteki iki dansçı davranışları ve adımlarıyla, ayrılmaları ve birleşmeleriyle, dengenin boyuna elden çıkarılıp boyuna yeniden ele geçirilmesiyle bütün insanların aşinası bulunduğu ve bütün insanların yürekten arzuladığı, ama ancak pek az mutlu kişi tarafından böylesine sade, böylesine güçlü ve kusursuz şekilde yaşanan yaşantıları sergiliyorlar, sağlıklı insanın kendi kendisiyle kıvanmasını, bu kıvancın güçlenerek ben dışında bir başkasına duyulacak sevgiye dönüşümünü, insanın kendi doğasıyla inanç dolu barışıklığını, yüreğin isteklerine, düşlerine ve oyunlarına güvenle teslimiyetini dile getiriyorlardı. Seyircilerden pek çoğu bir an için, yaşamlarıyla içgüdüleri arasında bu kadar büyük bir çelişki ve kavganın varlığından

dolayı, yaşamlarının bir dans değil, yüklerin, kendi elleriyle sırtlarına vurdukları yüklerin altında ıkına sıkına nefes alıp vermelerden oluştuğu için bir an düşüncelere dalıp hüzünleniyordu.

Klein bir yandan dansı izlerken, bir yandan yaşamının geride kalmış pek çok yılına dönüp baktı, karanlık bir tünelden bakar gibi. Tünelin öbür başında yitirilmiş hazine, gençlik, güçlü ve yalın duygular, mutluluğa inançla yöneliş yeşillikler ortasında güneş ve rüzgârda ışıl ışıl parıldayıp duruyordu – ve bütün bunlar yine tuhaf denecek kadar yakınındaydı, bir adım ilerisindeydi yalnız; bir büyüyle çekilip beriye alınmış, aynalarda yansıtılmıştı.

Yüzünde hâlâ danstaki içtenlikli gülümseme, önünden geçip gitti Teresina, Klein'ın gönlünü sevinç ve hayranlığa boğdu. Sanki kendisine seslenmiş gibi, kız başını çevirip candan bir bakışla ona baktı, henüz ayılmamış, ruhu henüz mutlulukla dolup taşarak, dudaklarında o tatlı gülümseme. Ve Klein da gülümsemeden duramadı kıza, az ilerisindeki bu mutluluk parıltısına, yitirilmiş pek çok yılın karanlık dehlizinden baktı gülümseyerek.

Aynı zamanda ayağa kalktı, tek bir söz söylemeden eski bir dost gibi kıza elini uzattı. Kız uzatılan eli sıkıca tuttu bir an, ama durmayıp yürüdü. Klein kızın peşinden gitti. Sanatçıların masasında kendisine yer açtılar. Teresina'nın yanı başına oturup kızın boynunun aydınlık cildindeki ışıldayıp duran uzunca yeşil taşları seyre koyuldu.

Ancak pek azını anlayabildiği konuşmalara katılmadı pek. Teresina'nın arkasında, bahçede yanan fenerlerin parlak ışığında açmış güllerle gül ağaçlarına ilişti gözü, belirgin kenar çizgileriyle koyu renkte yusyuvarlak toplar, yer yer üzerlerinde uçuşan ateş böcekleri. Top top güller gece esintisinde hafifçe sallanıyordu. Teresina yanı başında oturuyor, kulağından sarkan yeşil taş ışıl ışıl parıldıyordu. Her şey yerli yerindeydi dünyada.

Klein'ın kolunu tuttu Teresina.

"Konuşacağız. Ama burada değil. Şimdi anımsadım, parkta görmüştüm sizi. Yarın sabahyine orada olacağım, aynı saatte. Şimdi yorgunum, az sonra gidip yatacağım. Siz benden önce çıkıp giderseniz iyi olur. Yoksa meslektaşlarım sizden borç para sızdırmaya kalkar."

Tam o sırada bir garson geçiyordu, seslendi Teresina:

"Eugenio, beyefendi hesabı ödeyecek."

Klein hesabı ödedi, şapkasını çıkarıp selamladı masadakileri, gazinodan ayrılıp göle yöneldi, nereye gittiğini bilmiyordu. Oteldeki odasına dönüp yatmak şu anda düşünülecek gibi değildi. Göle giden yolda yürüdü, kenti, banliyöleri geride bıraktı, göl kıyısındaki banklar ve parklar son buldu derken. Bunun üzerine kıyıdaki duvarın üzerine oturdu, şarkılar mırıldandı kendi kendine, gençlik yıllarında söylediği yarı unutulmuş şarkılardan parçalar. Hava soğudu giderek ve sarp dağlar düşmanca bir görünüm kazandı. Doğrulup kalktı Klein, şapkası elinde, otele döndü.

Uykulu yüzüyle gece kapıcısı kapıyı açtı. "Evet, biraz geç kaldım," dedi Klein, adamın eline bir frank bahşiş tutuşturdu.

"Aman efendim," dedi kapıcı. "Biz alışığız. Sizden sonra daha gelecekler var. Castiglione'ye giden motordakiler de henüz dönmedi."

3

Dansöz kız Klein'dan daha önce parka gelmişti. Hafif ve esnek adımlarla parkın içinde çimenliklerin çevresinde dönüp dolanmış, bir ağaçlığın girişinde ansızın Klein'ın karşısına dikilmişti.

Teresina açık gri gözleriyle dikkatle süzdü Klein'ı, yüzünde vakur ve biraz sabırsız bir ifade vardı. Birlikte yürüdüler. Teresina konuşmaya başladı hemen.

"Dün olup biteni açıklayabilir misiniz? Nasıl oluyor da birbirimizin karşısına çıkıyoruz böyle? Bunun üzerinde düşündüm. Dün kaplıcanın bahçesinde iki kez gördüm sizi. Birincisinde çıkış kapısında dikilmiş bana bakıyordunuz. Sıkılmış gibiydiniz ya da bir şeye kızmış bir haliniz vardı. Sizi fark eder etmez aklıma geldi, daha önce parkta rastlamıştım diye geçirdim içimden. Üzerimde iyi bir izlenim bırakmadınız, sizi hemen yine kafamdan silip atmaya çalıştım. Ama aradan on beş dakika bile geçmemişti ki, yeniden gördüm sizi. Bize bitişik masada oturuyordunuz, ansızın değişmiş, sanki bambaşka birine dönüşmüştünüz. Daha önce kendisine rastladığım kimse olduğunuzu ilk anda fark edemedim. Daha sonra, yaptığım dans biter bitmez birden karşımda dikiliverdiniz, beni elimden tuttunuz ya da ben elinizden tuttum sizi, emin değilim. Nasıl oldu bütün bunlar? Herhalde bu konuda bir şey biliyorsunuz. Umarım bana aşk ilanında bulunmak için kalkıp gelmemişsinizdir şimdi?"

Teresina, buyurgan bir bakışla Klein'a baktı.

"Bilmem," diye yanıtladı Klein. "Belli bir niyetle buraya gelmiş değilim. Sizi seviyorum, dünden beri, ama şimdi bundan söz açmasak daha iyi olur sanırım."

"Evet, başka şeyden konuşalım. Dün bir an bana öyle geldi ki, sizinle aramızda bir benzerlik var ya da ortak olan bir şey; zihnimi kurcaladı bu duygu, beri yandan beni korkuttu. Nedir bu benzerlik? Sonra, asıl öğrenmek istediğim şey, sizdeki o değişiklik? Nasıl oluyor da, bir saatin içinde birbirinden apayrı iki yüz takınabildiniz? Öyle bir haliniz vardı ki, sanki başınızdan çok önemli bir olay geçmişti."

"Nasıl bir hal?" diye sordu Klein, çocuksu bir edayla.

"Şey, ilkin yaşlı, biraz kederli, sevimsiz biri gibi görünü-

yordunuz. Duyarsız, kendi yeteneksizliğinin acısını başkalarından çıkarmaya alışmış bir haliniz vardı."

Klein büyük bir ilgiyle söylenilenleri dinliyor, başını onaylar gibi hızlı hızlı sallıyordu. Teresine konuşmasını sürdürdü.

"Ve sonra, sonra, pek anlatılacak gibi değil. Biraz öne doğru eğilmiş oturuyordunuz; kazara gözlerim size ilişince, ilk anda aklımdan şunlar geçti: Tanrım, şu kaba adamın üzgün haline bak! Başınızı elinize yaslamıştınız; bu bana ansızın öyle tuhaf göründü ki, dünyada bir tek siz vardınız sanki, başınıza gelecekler, ayrıca dünyanın başına gelecekler sanki hiç umurunuzda değildi. Yüzünüz bir maskeyi andırıyordu, alabildiğine mahzun ya da alabildiğine ilgisiz..."

Teresina durdu birden, konuşacağı sözcükleri arar gibiydi, ama sustu, bir şey söylemedi artık.

"Haklısınız," dedi Klein alçakgönüllü. "Durumu öylesine doğru bir şekilde gördünüz ki, şaşmamak elde değil. Tıpkı bir mektup gibi okudunuz içimi. Ama doğrusu bütün bunları görmeniz de doğal ve beklenen bir şey."

"Neden doğal?"

"Çünkü biraz değişik şekilde de olsa aynı şeyi siz de dans ederken açığa vuruyorsunuz. Dans ederken, Teresina – ve diğer bazı anlarda bir ağaç gibisiniz ya da bir dağ, bir hayvan, bir yıldız ya da tümüyle dışa kapalı, tümüyle kendi başınasınız. İyi ya da kötü fark etmiyor, olduğunuzdan başka türlü olmayı düşünmüyorsunuz. Bu da bende gördüğünüz şeyin aynısı değil midir?"

Teresina bir yanıt vermeksizin süzen, tartan bakışlarla Klein'a baktı. "Acayip bir insansınız" dedi duraksayarak. "Söyleyin şimdi, gerçekten kaplıca bahçesinde göründüğünüz gibi misiniz? Başınıza şu gelmiş, bu gelmiş, gerçekten hiç fark etmez mi sizin için?"

"Fark etmez, evet. Ama her zaman için değil. Sık sık korkuya kapıldığım da olur. Ama sonra yine aynı durum çıkıp gelir ve korku silinip gider içimden, her şeyi yine umursamazlık-

la karşılarım. O zaman güçlü hissederim kendimi. Daha doğrusu umursamazlık yerinde bir sözcük değil, ne olursa her şeyi harikulade bulurum, her şeyi baş tacı ederim."

"Suç işlemiş biri olabileceğiniz bile geçti aklımdan."

"Bu da düşünülmeyecek bir şey değil. Hatta olası da. Bakın, 'bir suçlu' denir ve bununla anlatılmak istenir ki, bir kimse başkalarınca yasaklanmış bir eylemi gerçekleştirmiştir. Oysa kendisinin, yani suçlunun yaptığı, içinde olan bir şeyi eyleme dönüştürmektir. – İşte sizinle aramızdaki benzerlik: Her ikimiz de orada burada, seyrek kimi anlarda içimizdeki bir şeyi eyleme dönüştürmekteyiz. Bundan daha seyrek karşılaşılacak bir şey yoktur. İnsanların büyük bir çoğunluğunun tümüyle bilmediği bir şeydir bu. Ben de bilmiyordum, ben de bir süre bana yabancı, bana öğretilmiş şeyleri söyledim, düşündüm ve yaşadım, yalnızca iyi ve doğru olan şeyleri. Ama günün birinde hepsi sona erdi. Bu tutumu daha çok sürdüremedim, çareyi kaçmakta buldum, iyi benim için iyi olmaktan çıkmış, doğru doğru olmaktan çıkmıştı, yaşam katlanılacak gibi değildi artık. Ama yine de katlanmak istiyorum, hatta seviyorum yaşamayı, karşıma çıkardığı onca kahır ve minnetlere karşın seviyorum."

"İsminizi ve kim olduğunuzu öğrenebilir miyim?"

"Yalnızca karşınızda gördüğünüz kişiyim, o kadar. Bir ismim yok, bir ünvanım yok, bir mesleğim de yok ayrıca. Bunların hepsinden yüz çevirdim. Öyle bir durumdayım ki, dürüstlük ve çalışkanlıkla yaşanmış uzun yıllardan sonra bir gün yuvadan düştüm, olayın üzerinden fazla zaman geçmiş değil, şimdi ise ya helak olup gidecek ya da uçmasını öğreneceğim. Dünya beni ilgilendirmiyor artık, yapayalnızım."

Biraz çekinerek sordu Teresina: "Bir klinikte yattınız mı?"

"Aklımı kaçırdığımı mı söylemek istiyorsunuz? Hayır. Olabilirdi, ama olmadı." Klein daldı derken, iç dünyasından kopup gelen düşüncelerin ağına yakalandı. Bir tedirginlik başlangıcıyla konuşmasını sürdürdü: "Bundan bahsetmeye kalk-

tık mı, alabildiğine basit şey hemen karmaşık ve anlaşılmaz bir niteliğe bürünecektir. En iyisi hiç değinmeyelim buna. Zaten anlamak istenmediği zaman bundan söz açılır hep, bunun üzerinde konuşulur."

"Böyle bir şeyi nasıl söylersiniz? Gerçekten anlamak istiyorum ben. İnanın! Beni çok ilgilendiriyor."

Klein, coşkuyla gülümsedi.

"Evet, evet. Siz bu konuda sohbet etmek istiyorsunuz. Yaşadığınız bir şey var, bunun üzerinde şimdi konuşmak istiyorsunuz benimle. Yazık ki bir yararı olmayacak. Konuşmak her şeyi yanlış anlamanın, her şeyi bir sığlık ve boşluk içine sürüklemenin emin yoludur. – Çünkü beni anlamak istemiyorsunuz, kendinizi de ayrıca. İstediğiniz tek şey, size yöneltildiğini hissettiğiniz uyarıdan yakanızı kurtarmak. Gereken etiketi bulup beni bir yere yerleştirmek, böylece hem uyarının, hem benim yüzüme kapıları kapamak. Suçlu ve akıl hastası gibi sözlerle yapmayı deniyorsunuz bunu, durumumu ve ismimi öğrenmeye kalkıyorsunuz. Ne var ki, bütün bunlar insanı anlamaktan uzaklaştıran aldatmacadır, çünkü hepsi, Sevgili Froylayn, anlamanın yerine geçirilen kötü bir şeydir, anlamak istemekten, anlamak zorunda olmaktan bir kaçıştır daha çok."

Konuşmasına ara verdi Klein, içi içini yiyerek elini gözlerinin üzerinde gezdirdi, ansızın aklına sevimli bir şey gelmiş gibi gülümsedi yeniden. "Oh Tanrım! Bakın Froylayn, dün sizinle bir an tastamam aynı şeyi duyumsamıştık, ama hiçbir şey konuşmamış, hiçbir şey sormamıştık birbirimize, hiçbir şey düşünmemiştik. Ansızın birbirimizin elinden tutmuştuk ve iyi olmuştu böylesi. Oysa şimdi –şimdi konuşuyor, düşünüyor ve açıklamalarda bulunuyoruz– ve gayet basit olan şey, acayip ve anlaşılmaz bir niteliğe büründü sonunda. Oysa benim sizi anladığım gibi sizin de beni anlamanızın hiçbir zorluğu yoktu."

"Beni o kadar iyi anladığınızı mı sanıyorsunuz?"

"Elbette. Nasıl yaşadığınızı bilmiyorum. Ama siz de benim gibi, herkes gibi yaşıyorsunuz, karanlıkta çokluk; kendi kendinizin uzağında, herhangi bir amacın, bir ödevin, bir niyetin peşinde koşarak. Hemen bütün insanların yaptığı şey, bütün dünyanın yakalandığı hastalık bu. Ve günün birinde dünyanın başını yiyecek. Ama bazen, dans ederken örneğin, içinizdeki niyet ya da ödev çıkıp gidiyor aklınızdan, her zamankinden kesinlikle başka türlü yaşamaya başlıyorsunuz. Ansızın öyle bir duyguya kapılıyorsunuz ki, sanki bu dünyada sizden başka kimse yoktur ya da sanki yarın ölebilirsiniz; bu durumda gerçek kimliğiniz olduğu gibi açığa çıkıyor. Hatta dans ederken, içinizdeki bu duyguyu başkalarına da yaşatıyorsunuz. İşte sizdeki giz."

Teresina adımlarını açmıştı ansızın, bir süre böyle yürüdü. Göl üzerindeki bir burnun en son ucuna gelip durdu.

"Tuhaf birisiniz," dedi. "Söylediklerinizden bazısını anlamıyor değilim. Ama... neydi peki benden istediğiniz?"

Klein başını eğdi, bir an bir mahzunluk belirdi halinde.

"Sizden hep bir şey istenmesine alışmışsınız. Sizden, sizin kendinizin istemeyeceği, kendinizin seve seve yapmayacağı bir şey istiyor değilim. Sizi sevmemi umursamayabilirsiniz. Sevilmek bir mutluluk sayılmaz çünkü. Her insan kendi kendisini sever, yine de binlerce kişi yaşam boyu acılar içinde kıvranır. Hayır, sevilmek mutluluk değildir. Sevmeye gelince, işte budur mutluluk!"

"Sizi sevindirecek bir şey yapmayı çok isterdim doğrusu. Elimden gelsin yeter ki," dedi Teresina ağır ağır, adeta acımaklı.

"Elinizden gelebilir: Herhangi bir isteğinizi yerine getirmeme izin verin lütfen!"

"Tanrım! Benim isteklerim konusunda ne bileceksiniz siz!"

"Doğru, hiçbir isteğinizin bulunmaması gerekir. Nasıl olsa cennetin anahtarı elinizde, dansınız yani. Ama biliyorum, yi-

ne de bazı istekleriniz vardır, bu da bana göre sevindirici bir şey. Ve şimdi size şunu söyleyeyim ki, biri duruyor karşınızda, her isteğinizi yerine getirmeyi kendisi için zevk sayacak biri."

Teresina düşünceye daldı. Uyanık gözlerinin bakışlarına yeniden bir keskinlik ve serinkanlılık gelip oturdu. Karşısındaki adam onun hakkında ne bilebilirdi? Aklına bir şey gelmeyince ihtiyatla temkinli bir edayla konuşmaya başladı:

"Sizden ilk ricam, açık yürekli olmanız. Şimdi söyleyin bana, kim size benden bahsetti?"

"Hiç kimse. Sizin hakkınızda asla biriyle konuşmuş değilim. Bütün bildiklerim -çok az bir şey bu da- sizin kendi anlattıklarınızdan kaynaklanıyor: Dün akşam, Castiglione'deki kumarhanede bir ara şansınızı denemeyi pek arzuladığınızı söylemiştiniz."

Teresina'nın yüzünde bir seyirme dolaştı ansızın. "Şimdi anladım, demek benim konuşmalarımı gizlice kulak verip dinlediniz."

"Evet, dinledim kuşkusuz. İsteğinizi anlayışla karşıladım. Kendi kendinizle uzlaşma içinde bulunmadığınız zamanlar heyecan arıyor, sizi uyuşturup sarhoş edecek bir şeyler arıyorsunuz."

"Yanılıyorsunuz. Sandığınız kadar romantik biri değilim. Kumarda aradığım beni sarhoş edecek bir şey değil, yalnızca paradır. Karşılığında kendimi satmak zorunda kalmaksızın varlıklı biri olmak isterdim günün birinde, en azından tasa ve kaygılardan uzak yaşayabilecek kadar para sahibi olmayı. Hepsi bu."

"Bu sözler çok doğru gibi geliyor insana, ancak ben yine de inanmıyorum. Öyle olsun! Çünkü doğrusu kendinizi satmanız gerekmediğini çok iyi biliyorsunuz. Bundan söz etmeyelim şimdi! Ama ister şansınızı denemek, ister başka şey için, paraya ihtiyacınız olursa ben verebilirim size. Bana gerekenden çok param var, parayı da önemsemem hiç."

Teresina, kendini yine geriye çekti.

"Sizi pek tanımıyorum. Nasıl sizden para kabul edebilirim?"

Klein, bir acı tepesine çullanmış gibi ansızın şapkasını çıkardı başından, soruyu yanıtsız bıraktı. "Neniz var kuzum?" diye sesini yükseltti Teresina. "Yok bir şey, yok bir şey. – İzin verin, gideyim! Çok konuştuk, fazlasıyla çok. Bu kadar konuşmak iyi değildir."

Ve birden, Teresina'ya veda bile etmeksizin yolu tuttu Klein; hızlı hızlı, adeta bir umarsızlık rüzgârının önüne katılmış, ağaçlıklı yolda seğirterek yürümeye başladı. Teresina, içinde birikmiş çelişik duygularla onun arkasından baktı; gerek Klein, gerek kendisiyle ilgili olarak gerçek bir şaşkınlığa kapılmıştı.

Ne var ki umutsuzluktan çekip gitmemişti Klein; nedeni, içindeki katlanılmaz gerilim ve doluluk hissiydi. Ne daha fazla bir söz söyleyecek, ne bir söz işitecek duruma gelmişti ansızın. Yalnız kalması gerekiyordu; elinde değildi, yalnız kalacak, düşünecek, kendi içine kulak kabartacaktı. Teresina'yla aralarındaki söyleşi onu şaşırtmış, gafil avlamıştı, sözler adeta istemeyerek ağzından dökülmüştü, yaşantı ve düşüncelerini Teresina'ya açıklamak, bunlara sözcüklerle bir biçim vermek, bunları kendi kendisine duyurmak için hissettiği gereksinimin şiddetiyle adeta boğulacak gibi olmuştu. Ağzından çıkan her sözcüğü hayretle karşılamıştı, giderek içinde öyle bir his uyanmıştı ki, konuşa konuşa bundan böyle basit ve doğru sayılmayacak bir şeyin içine yuvarlanmış, aklı erdirilemeyecek bir şeyi boş yere açıklamaya uğraşmıştı. Ve ansızın bu duruma daha fazla katlanamaz olmuş, konuşmayı ister istemez yarıda kesmişti.

Ama şimdi, geride kalan on beş dakikalık konuşmayı anımsamaya çalıştı, söz konusu yaşantı sevinç ve şükran duygusu uyandırdı içinde. Bir ilerlemeydi bu, bir esenliğe çıkış, bir onaylayıştı.

Tüm aşina dünyanın kendisi için kuşkuyu davet eder niteliğe bürünmesi, korkunç derecede yormuş ve hırpalamıştı Klein'ı. Tüm anlam ve önemlerin yitirildiği anlarda yaşamın her zamankinden çok anlam kazandığını şimdiye kadar adeta bir mucize gibi yaşamıştı. Ne var ki ikide bir o tatsız kuşku içinde baş kaldırmış, söz konusu yaşantıların gerçekten önemli olduklarından şüphe etmiş, bunların yorgun düşmüş hasta bir ruhun yüzeyindeki tesadüfi, küçük harelenmelerden, doğrusu istenirse kaprisler ve ufak sinirsel çalkantılardan fazla bir şey sayılmayacaklarına inanır gibi olmuştu. Ama şimdi görmüş, dün akşam ve bugün görmüştü ki, yaşantısı gerçekti, içinden dışarı vurmuştu parlaklığı, onu değiştirmiş, bir başka insanı çekip yanına getirmişti. Yalnızlık duvarında bir gedik açılmış, sevmeye başlamıştı yeniden, artık hizmet etmek ve sevindirmek istediği biri vardı, yeniden gülümseyebilir, yeniden gülebilirdi.

Dalga bir sızı gibi, bir haz gibi dolaştı, gezindi vücudunda; söz konusu duygu karşısında titredi, sarsıldı; yaşam kıyıya vurup parçalanan bir dalga gibi gümbürdeyerek içinde ötüyordu, hiçbir şeye akıl erdirilecek gibi değildi. Gözlerini açtı birden ve gördü: Bir yolda ağaçlar, gölde gümüşten toplar, koşan bir köpek, bisikletle dolaşanlar -- ve her şeyde bir acayiplik, her şey de bir masalsılık saklıydı, her şey fazlasıyla güzeldi, neredeyse Tanrının oyuncak kutusundan henüz alınmışlar gibi gıcır gıcırdı ve her şey kendisi için vardı sadece, Friedrich Klein için vardı; Klein da bu mucize, acı ve sevinç ırmağının içinden kendi akıp gidişini titreyerek, sarsılarak duyumsamak için vardı yalnız. Dört bir taraf güzelliklerden geçilmiyordu, yol kenarındaki süprüntü yığınları güzeldi; dört bir tarafta derin acılar, dört bir tarafta Tanrı göze çarpıyordu. Evet, Tanrıydı bu, Klein çok, çok uzun bir zaman önce, küçükken "Tanrıyı ve Tanrının her yerde hazır ve nazır" oluşunu ne zaman düşünse böyle hissetmiş ve kalbiyle böyle aramıştı. Katlan gönül, bu zenginlik karşısında yıkılma sakın!

Yaşamının unutulmuş tüm kuyularından özgürlüğüne kavuşmuş anılar yine çıkıp gelmeye başlamıştı, sayılamayacak kadar çok anı, çeşitli konuşmalara, nişanlılık dönemine, çocukken giydiği giysilere, öğrencilik yıllarındaki bayram sabahlarına ilişkin anılar. Halka halka olup sağlam kalmış bazı odak noktalarının çevresinde sıralandı hepsi: Karısının çevresinde örneğin, annesinin, katil Wagner'in, Teresina'nın çevresinde. Aklına Klasik yazarların yapıtlarından bazı yerler geldi, öğrenciyken kendisini etkilemiş Latince atasözleri, halk şarkılarından aptalca ve duygusal melodiler. Babasının hayali gelip dikildi arkasına, bir kez daha kayınvalidesinin ölümünü yaşadı. Bir zaman gözünün ve kulağının, insanların ve kitapların aracılığıyla haz ya da acı vererek ruhuna girip sonradan unutulmuş ne varsa yeniden çıkıp geldi adeta, hepsi birden geldi, bir girdap gibi iç içe geçmiş, karman çorman, düzensiz, ama anlamla dolup taşarak, hepsi de önemli, hepsi de değerli, eksiksiz.

Anıların saldırısı bir eziyete dönüştü giderek, ama bu eziyet alabildiğine yüce bir hazdan ayırt edilebilecek gibi değildi. Klein'ın kalbi hızlı hızlı çarpmaya başladı, gözlerinde yaşlar belirdi. Aklını kaçırmak üzere olduğunu görüyor, ama kaçırmayacağını biliyordu. Ruhun cinnetten oluşan bu yeni ülkesine tıpkı geçmişe, tıpkı göle, tıpkı gökyüzüne bakar gibi hayret ve hayranlıkla bakıyordu; beri yandan, bu ülkede de her şey bir büyüsellik içermekte, ahenkle, anlamla dolup taşmaktaydı. Soylu ulusların inanışında cinnete neden kutsal gözüyle bakıldığını anlıyordu. Her şeyi anlıyordu, her şey onunla konuşuyordu, her şey kapılarını açmıştı kendisine. Bunları dile getirecek sözcükler yoktu, bir şeyi sözcüklerle düşünmek ve anlatmaya çalışmak yanlıştı, umutsuzca bir çabaydı. Yapılması gereken, sadece gönül kapılarını açık tutmak, sadece hazır beklemekti, o zaman her şey, o zaman bütün dünya ardı arkası kesilmeyen bir alay halinde Nuh'un gemisinden içeri

girer gibi insanın ruhuna girer, insan o zaman bunları ele geçirir, bunları anlar, bunlarla yek vücut olurdu.

Derken bir hüzün kapladı içini. Tanrım, bütün insanlar bunu bilseler, bunu yaşasalardı! Nasıl düşünmeden yaşanıyor, düşünmeden günahlar işleniyor, nasıl körü körüne ve ölçüsüz acılar çekiliyordu! Daha dün kendisi Teresina'ya kızıp içerlememiş miydi? Daha dün karısından nefret etmemiş, karısından yakınmamış, yaşadığı tüm kahır ve çilelerden onu sorumlu tutmaya kalkmamış mıydı? Ne kadar hazin, ne kadar aptalca, ne kadar umarsız! Oysa her şey ne kadar basitti, ne kadar iyi, ne kadar anlamlı; yeter ki dıştan değil, içten bakılsındı, yeter ki her şeyin arkasında o varlığın dikildiği, onun, Tanrının dikildiği görülsündü.

Bir yol yeni hayal bahçelerine ve hayal ormanlarına saptı derken. Bugünkü duygusunu geleceğe yöneltir yöneltmez yüzlerce mutluluk düşü kıvılcım kıvılcım parlayıp çaktı, Klein'ın kendisi için ve herkes için. Geçmişteki o bunaltıcı, o berbat yaşamı sızlanma ve suçlamalara konu yapılmayarak, yargılanıp mahkum edilmeyerek yenilenmeli ve tersine çevrilmeli, anlamla, sevinçle, iyilikle, sevgiyle dolup taşmalıydı. Yaşadığı Tanrı bağışı kendisinden başka taraflara yansımalı ve etkinliğini başka taraflarda sürdürmeliydi. Kutsal Kitap'tan kutsal sözler geldi aklına, Tanrının inayetine kavuşmuş dindar kişilere ve ermişlere ilişkin bütün bildiklerini anımsadı. Her zaman böyle başlamıştı, böyleydi hepsinde. Hepsi de kendisi gibi çetin ve karanlık bir yoldan geçirilmişti, ödlek ve yüreği korkuyla dolu, ta ki vakti saati gelsin ve Tanrının nuru aydınlatsın kendilerini. Öğrencilerine "Dünyada korkun!" demişti İsa. Ama korkuyu yenenler dünyada yaşamaktan el çekmiş, Tanrıda, sonsuzlukta yaşamaya başlamıştı.

Hepsi de bunu savunmamışlar mıydı öğretilerinde, dünyanın bütün bilge kişileri, Buda ve Schopenhauer, İsa, Yunanlılar, hepsi. Yalnızca bir tek bilgelik vardır, yalnızca bir tek inanç, bir tek düşünüş yalnızca: Tanrı bilgisi bizim kendi içi-

mizdedir. Okullarda, kiliselerde, kitaplarda ve bilimlerde nasıl da çarpıtılmıştı bu gerçek, insanlara nasıl da yanlış öğretilmişti!

Geniş kanat vuruşlarıyla Klein'ın ruhu iç dünyasının, bilgi ve kültür hazinesinin değişik bölgelerinde gezindi. Dış yaşamında olduğu gibi varlığının bu iç bölgelerinde zenginlikler birbirini kovalıyor, hazineler, pınarlar birbirini izliyordu. Ama her biri tek başınaydı, her biri ötekilerden soyutlanmış, ölü ve değersiz. Ama şimdi, bilmenin ışığı üzerlerine vurur vurmaz, Tanrı nuruyla aydınlanır aydınlanmaz buralardaki karmaşa da ansızın bir düzene, bir anlama kavuştu, şekillenip biçim kazandı, bir yaratılış süreci başlayıp yaşam ve ilişki kutuptan kutba sıçrayarak ilerledi. En karmaşık meditasyonlara ilişkin sözlerin hiç yadırganacak tarafı kalmadı artık, karanlıklar aydınlandı, çarpım tablosu mistik bir inanca dönüştü. Klein'ın içindeki dünyaya da can suyu yürüdü, bu dünya da sevgiyle yanıp tutuşmaya başladı. Gençlik yıllarında sevgiyle kucak açtığı sanat yapıtları yeni bir büyüyle yüz gösterdi içinde. Ve sanatın o bilmecemsi sihrinin aynı anahtar karşısında kapılarını araladığını gördü. Sanat, Tanrı inayetine, Tanrı nuruna mazhar olduğu anlarda insanın dünyayı temaşasından başka şey değildi. Sanat, her nesnenin arkasında Tanrının varlığını göstermekti.

Dirilmiş, alev alev yanarak, dünyanın içinden yürüyüp gitti Klein. Her bir ağaçtaki her bir dal cezbe halini yaşadı, başı daha bir soylu kalktı yukarılara, daha soylu aşağılara sarktı, bir simgeye, bir vahye dönüştü. Bulutların ince, mor gölgeleri gölün yüzeyine düştü, sevecen bir tatlılıkla ürperdi. Her taş, kendi gölgesinin yanı başında bir anlam yüküyle yüklü durmaya başladı. Hiç daha bu kadar güzel olmamıştı dünya, bu kadar derin, kutsal bir sevgiyle sevilmeye bu kadar layık. Ya da ilk çocukluğun o gizemsel, o efsanevi yıllarından sonra bu konuma hiç gelmemişti. "Çocuklar gibi olmazsanız eğer" sözü aklına geldi birden, bir duygu kıpırdandı gönlünde: Yeniden çocuk oldum, cennetin kapısından girdim içeri.

Yorgun düşüp acıktığını hissettiğinde kentin pek uzağında değildi. Nereden gelmişti bulunduğu yere, daha önce neler olmuştu, anımsadı derken; kendisine veda etmeden Teresina'dan ayrılıp yolu tutmuştu. İlk karşılaştığı köyde yemek yiyecek bir yer aradı. Küçük bahçesindeki taflan ağacının altında ayakları yere çakılmış ahşap masasıyla küçük bir kır meyhanesinin cazibesine karşı duramayarak o tarafa yöneldi. Yemek getirtecek oldu, ama meyhanede şarapla ekmek vardı sadece. Çorba getirmelerini istedi, olmazsa yumurta ya da jambon. Hayır, bunlar da yoktu meyhanede. Her şeyin kıt olduğu bu dönemde çevrede söz konusu şeyleri kimse yemiyordu. Klein ilkin meyhaneci kadınla, daha sonra meyhanenin kapısının taştan eşiğinde oturmuş çamaşır yamayan bir büyükanneyle konuştu. Bahçede koyu gölgeli ağacın altına gidip oturdu derken, önünde ekmek ve buruk kırmızı şarap. Komşu bahçede, asma yapraklarının ve asılı çamaşırların arkasında kendileri görünmeksizin şarkı söyleyen iki kızın sesi geldi kulağına. Şarkıdaki bir sözcük ansızın duygulandırdı kendisini, ama sözcüğü iyice işitememişti. Bir sonraki dizede sözcük yeniden karşısına çıktı, Teresina ismiydi bu. Yarı komik bir kuple olan şarkıda Teresina diye bir kızdan söz açılıyordu. Şöyleydi güfte:

La sua mama alla finestra
Con una voce serpentina:
Vieni a casa, o Teresina,
*Lasc' andare quel traditor!**

Teresina! Ne çok seviyordu onu! Sevmek ne harikulade bir şeydi!

Başını masanın üzerine koyup daldı, uyukladı, uyandı yeniden, pek çok kez, sık sık. Akşamdı. Meyhaneci kadın gelip

* Annesi pencerede/Dili yılan dili/Ey Teresina, eve gel/Bırak o haini! (ÇN)

masanın önüne dikildi, müşterinin haline şaşırmış. Klein para çıkarıp masanın üzerine koydu, bir bardak daha şarap istedi, demin söylenen şarkıyı sordu kadına. Kadının yüzü güldü, şarabı alıp geldi. Klein'ın yanı başından ayrılmadı. Klein şarkıyı tümüyle söyletti kadına, özellikle şu dizelere bayıldı:

Io non sono traditore
E ne meno lusinghero,
Io son' figlio d'un ricco signore,
Son' venuto per fare l'amor.

Meyhaneci kadın isterse şimdi kendisine çorba getirebileceğini, biraz sonra dönecek olan kocası için zaten çorba pişirmekte olduğunu açıkladı.

Klein, ekmek yiyip getirilen sebze çorbasını içti. Kadının kocası döndü derken, geç akşam güneşi köyün gri taş çatılarının üzerinde yavaş yavaş sönüyordu. Klein geceyi geçirmek üzere bir oda istedi, bir oda verdiler, kalın ve çıplak taş duvarlarıyla küçük bir odaydı. Şimdiye kadar böyle bir odada hiç yatmamıştı, bir haydut oyunundaki külüstür odalara benziyordu. Kalkıp yavaş yavaş akşam karanlığına gömülen köyün içinde dolaşmaya koyuldu, henüz açık bulduğu küçük bir bakkal dükkanından biraz çikolata alıp sokakta arı gibi kaynaşan çocuklara dağıttı. Çocuklar Klein'ın peşine takıldı, anne ve babaları ise Klein önlerinden geçerken onu selamladılar; herkes iyi geceler diledi Klein'a, Klein da iyi geceler dileyerek karşılık verdi; kapıların eşiklerinde ve dış merdivenlerinde oturan genç yaşlı herkesi başıyla selamlayarak yürüdü.

Meyhanedeki odası aklına gelince yüzü güldü; ilkel, mağara gibi bir yerdi, gri duvarların üzerindeki eski kireç badana pul pul dökülmeye başlanmıştı, çıplak duvarlarda işe yaramaz

* Ben hain değilim/Dalkavuk da değilim/Ben zengin bir beyin oğluyum/Aşk yapmaya geldim. (ÇN)

hiçbir şey asılı değildi, ne bir resim, ne bir ayna görebildi bir yerde, ne duvar kâğıdı, ne perde. Klein, bir serüvenin içinden geçer gibi akşamı karşılayan köyün içinden geçti. Her şey ışıl ışıldı, her şey gizli bir sözveriyle dolup taşıyordu.

Meyhaneye dönüp müşterilere ayrılmış boş ve karanlık salona giren Klein, bir kapı aralığında ışık görüp o tarafa yöneldi, derken bir mutfakla karşılaştı. Mutfak masallarda geçen bir in gibi göründü gözüne, bir tutam cılız ışık kırmızı taş döşemenin üzerine vuruyor, duvarlara ve tavana ulaşmaya kalmadan yoğun ve sıcak bir loşluğa dönüşüyordu; yukarıdan sarkan kocaman ve simsiyah bir baca adeta dipsiz bir karanlıklar kuyusu gibi boyuna karanlık salıyordu dışarı.

Meyhanecinin karısı nineyle mutfakta oturuyordu, alçak ve boynu bükük taburelerde iki büklüm, ufak tefek ve güçsüz, eller dizlerin üzerinde. Meyhanecinin karısı ağlıyordu. Mutfaktan içeri giren Klein'a dönüp bakmadı hiçbiri. Klein, sebze kalıntılarının yanı başındaki bir masanın kenarına iliştı. Kör bir bıçak kurşunsu bir parıltıyla parıldadı. Lambanın ışığında kap kacak duvarlarda kırmızı kırmızı ışıldıyordu. Yaşlı nine ağlayan kadını avutmaya çalışıyor, yörenin ağzıyla mırıldanarak ona bir şeyler söylüyordu. Klein evde bir patırtı çıktığını ve meyhaneci kocanın kavganın ardından evden ayrılıp gittiğini yavaş yavaş anlamıştı. Kocasının kendisini dövüp dövmediğini sordu kadına, ama sorusu yanıtsız kaldı. Kadını teselliye koyuldu derken. Kocasının çok geçmeden mutlaka yine dönüp geleceğini söyledi. Kadın: "Bugün gelmez artık, belki yarın da gelmez," diyerek kestirip attı. Klein da kadını teselliden vazgeçti. Kadın taburenin üzerinde doğruldu biraz; suskun oturdular, kadının ağlaması kesilmişti. Üzerinde pek konuşulmayan olayda harikulade bir sadelik buldu Klein. Hır gür çıkmıştı evde, acı çekilmişti, göz yaşı dökülmüştü. Ama geride kalmıştı hepsi, artık sessizce oturuluyor ve bekleniyordu. Yaşam yine yoluna devam edecekti. Çocuklardaki gibi tıpkı. Hayvanlardaki gibi. Konuşulmaması, basit olanın

karmaşık duruma sokulmaması gerekiyor, ruhun içini dışa çevirmemek gerekiyordu.

Klein, nineden her üçü için kahve pişirmesini istedi. Kadınların gözlerinin içi parladı ansızın, nine hemen biraz ocağa çalı çırpı attı, kırılan dalların, yırtılan kâğıtların, çalı çırpıyı yutan alevlerin çıtırtısı duyuldu. Ateşin birden yükselen alevlerinin ışığında meyhanecinin karısının yüzünü gördü Klein, alttan yukarı vuran ışıkta aydınlık bir yüz, biraz üzgün, ama yatışmış. Kadın ateşe dikmişti gözlerini, arada gülümsediği oluyordu. Birden doğrulup kalktı, ağır ağır yürüyerek muslukta ellerini yıkadı. Her üçü mutfaktaki masanın başına oturup sıcak ve koyu kahveyi yudumlamaya başladılar, kahvenin yanı sıra bir kadehçik de yıllanmış ardıç likörü içtiler. Kadınlar biraz canlandı, çeşitli şeyler anlatıp sorular sordular Klein'a, dillerini güçlükle konuşan Klein'ın konuşurken yaptığı hatalara güldüler. Klein, çok uzun zamandır bu köyde bulunuyormuş hissine kapıldı. Bu son günlerde ne çok şey yaşamıştı, şaşılacak şey! Geniş zaman ve yaşam dilimleri bir tek ikindi içinde kendilerine yer bulabiliyorlardı bazen, saatlerden her biri yaşam yüküyle ağzına kadar yüklenmiş oluyordu. Bir an bir korku şimşek gibi çaktı Klein'ın içinde: Yorgunluk ve yaşam gücündeki tükeniş eskisinden yüzlerce kez daha büyük bir şiddetle ansızın üzerine çullanacaktı, güneşin bir kaya parçasından su damlalarını yalayıp yutması gibi onun kanını iliğini emip kurutacaktı. Hemen belirip kaybolan, ama bazen sonradan yine dönüp gelen bu anlarda, bu yabancı şimşek çakmalarında kendi kendisinin yaşadığını gördü, hissetti, beyninin içine bakıp oradaki hızlı titreşimlerde anlatılmaz ölçüde karmaşık, narin, değerli bir mekanizmanın binlerce uğraşlar içinde titreştiğini algıladı: Bir camın arkasında alabildiğine hassas, işlemesini aksatmayan bir toz zerresinin elvereceği bir saat çarkı gibiydi adeta.

Anlatılanlara bakılırsa, meyhaneci koca parasını çürük işlere yatırıyor, eve pek uğramıyor, sağa solda başka kadınlar-

la düşüp kalkıyordu. Çocukları yoktu meyhaneciyle karısının. Klein kendisine yöneltilen basit soruları yanıtlayıp istenen bilgileri verebilmek üzere gereken İtalyanca sözcükleri güçlükle arayıp bulmaya çalışırken, camın arkasındaki o narin saat çarkları hummalı bir şekilde durup dinlenmeden çalışmasını sürdürüyor, yaşanan her anı ölçüp tartıyor, hesaba geçiyordu.

Erkenden kalktı Klein, gidip yatacaktı. Her iki kadına elini uzattı, ilkin yaşlısına, sonradan gencine; nine esnemelerle boğuşup dururken meyhanecinin genç karısı keskin bakışlarla Klein'a baktı süzerek. Klein el yordamıyla karanlık taş merdiveni çıkmaya koyuldu, şaşılacak derecede yüksek basamakları tırmanıp odasına geldi. Toprak bir testideki suyla yüzünü yıkadı; bir an sabunun, terliklerin, geceliğin eksikliğini hissetti, yatmadan bir çeyrek saat kadar pencerenin başında, kollarını mermer pervaza dayayıp durdu, ardından çırılçıplak soyunup sert yatağa girdi, kaba çarşaftan pek hoşlandı, çarşaf köy yaşamına ilişkin iç açıcı bir sürü düşüncenin kafasında uyanmasına yol açtı. Doğru olan tek şey, her zaman böyle yaşamak değil miydi? Dört taş duvarla çevrili bir odada, duvar kâğıtlarının, süslemelerin, mobilyaların, bütün o abartmalı ve aslında ilkel ayrıntıların ıvır zıvır, gülünç kalabalığından uzak? Başının üzerinde yağmura karşı bir çatı, üzerinde soğuğa karşı basit bir yorgan, açlığa karşı biraz ekmek, biraz şarap ya da süt, sabahları güneşle uyanmak, akşamları alacakaranlıkla yatmak – insana bundan fazla bir şey gerekli miydi?

Ne var ki, ışığı söndürmesiyle meyhanenin, kaldığı odanın ve bulunduğu köyün kafasından silinip gitmesi bir oldu. Yeniden göl kıyısında Teresina'nın yanında buldu kendini, onunla konuşmaya başladı, bugünkü söyleşilerini güçlükle anımsayabildi, ona söylediği sözler yitirdi kesinliğini, hatta bütün konuşmanın bir düş ya da bir hayal ürünü olup olmadığını bile kestirecek durumda değildi. Karanlık iyi geldi kendisine. Allah bilir yarın gözlerini nerede açacaktı?

Kapıdaki bir sese uyandı ansızın. Kapının tokmağı usulcacık döndürüldü, ince bir ışık demeti sızdı içeri, kapı aralığında bir an duraksadı. Şaşırmıştı Klein, ama yine de olup bitenin farkındaydı, kapıya dikti gözlerini, henüz tastamam kendine gelememiş. Derken kapı iyice açıldı, elinde ışıkla meyhanecinin karısı girdi içeri, yalınayak, sesini çıkarmadan. Derin derin Klein'a baktı; Klein gülümsedi ve kollarını açıp uzattı, afallamış, bir şey düşünmeyerek. Meyhanecinin karısı yaklaştı hemen; karanlık saçları Klein'ın yanı başında sert ve kaba yastığın üzerinde duruyordu. Hiçbir şey konuşmadılar. Kadının öpücüğü Klein'ın içinde bir ateş tutuşturdu, meyhanecinin karısını kucaklayıp kendine doğru çekti. Göğsünde bir insan vücudunun ansızın beliren yakınlığı ve sıcaklığı, boynuna sarılmış yabancı ve güçlü kol tuhaf bir sarsıntı uyandırdı ruhunda – bu sıcaklık ne kadar bilinmedik, ne kadar yabancıydı kendisine, ne kadar ıstırap verici, ne kadar yeniydi. Ne kadar yalnız, ne çok yalnız kalmıştı ve ne kadar uzun sürmüş bir yalnızlıktı bu! Kendisiyle tüm dünya arasında uçurumlar ve alevden cehennemler açılmıştı. Derken şimdi biri çıkıp gelmişti, yabancı bir insan, suskun bir güvenle, bir avuntu arayışı içinde, zavallı, ihmal edilmiş bir kadın, yıllar yılı ihmal edilip yılgınlığa sürüklenerek yaşamış kendisi gibi tıpkı. Ve boynuna sarılmıştı bu kadın, kısır bir yaşamın bir damlacık hazzını ona sunmuş, ona bağışlayıp ondan tekrar soğurup almış, bir mestlik içinde, ama ürkek ve çekingen, onun ağzını arayıp bulmuştu; mahzun bir narinliği içeren parmakları onun parmaklarıyla oynamış, yanağını onun yanağına sürtmüştü. Klein doğrulup kadının solgun yüzüne eğilmiş, kapalı her iki gözünü öpmüş ve şöyle geçirmişti içinden: Aldığını sanıyor, ama verdiğini bilmiyor, yalnızlığından kaçıp bana sığınıyor, ama benim yalnızlığımı hiç sezmiyor! Bütün bir akşam kör gözlerle yanında oturduğu kadını ancak şimdi görüyordu, uzun, narin elleri ve parmakları olduğunu görüyordu kadının, şirin omuzları, yazgının korkusu bürümüş bir yüzü ve

aman zaman tanımayan çocuksu kör bir susuzluğu olduğunu görüyordu, sevecenliklerin kendi halinde, hoşa giden yöntemlerine ve uygulamalarına ilişkin yarı ürkek bir bilgiyle donanmış olduğunu ayrıca.

Beri yandan kendisinin sevgide bir çocuk olarak, acemi biri olarak kaldığını görüyor ve buna üzülüyordu; uzun sürmüş, tatsız, kuru bir evlilikte senin olsun diyen biri, mahcup, ama masumiyetten uzak, istekli, ama vicdanı rahatsız biriydi. Dudakları susamış öpücüklerle kadının ağzında ve göğsünde gezinir, kadının sevecen, neredeyse annemsi elini saçlarında hissederken, kendisini ileride bekleyen bir düş kırıklığını sezdi adeta, yüreği sıkışır gibi oldu. O berbat halin, o korkunun yeniden çıkıp geldiğini duyumsadı, varlığının derinliklerinde sevgilere yeteneksizliğin saklı yattığının, sevginin kendisine eza ve cefadan, kötü niyetli büyülerden başka bir şey getirmeyeceğinin sezgi ve korkusu, dondurucu bir soğuklukla bir baştan bir başa dolaştı vücudunu. Hazların kısa fırtınası henüz sona ermeden, bir bungunluk ve güvensizlik ruhunda hain gözlerini açtı, kendisi verecekken alınmış ve ele geçirilmiş olmanın hoşnutsuzluğu ve gelecekteki bir tiksintinin önsezisi çullandı üzerine.

Kadın, elinde mum, yine sessiz sedasız odadan çıkıp gitmişti. Karanlıkta yatakalmıştı Klein, doygunluğun doruk noktasında önceden, saatler öncesinden şimşek şimşek çakıp sönen sezgiyle dolu saniyelerde geleceğinden korktuğu şey buyurup gelmişti sonunda; berbat an, yaşamının alabildiğine zengin müziğine sunacağı yorgun ve akortsuz tellerden başka şeyi bulunmadığı, binlerce haz duygusunun karşılığının ansızın bezginlik ve korkuyla ödeneceği an. Bir yürek çarpıntısıyla tüm düşmanların pusuda beklediği duygusuna kapıldı: uykusuzluk, bunalım, kâbuslar. Kaba çarşaf tenini yakıp kavuruyor, soluk gece pencereden içeri bakıyordu. Burada kalmak ve ileride üzerine çullanacak işkenceleri savunmasız gö-

güslemek olacak şey değildi. Tanrım, yine çıkıp gelmişti, suç ve korku çıkıp gelmişti yine, üzüntü ve çaresizlik çıkıp gelmişti. Atlatılıp geçmişe karışmış ne varsa çıkıp gelmişti. Kurtuluş yoktu. Işığı yakmadan acele giyindi, kapının önünde tozlu çizmelerini bulup ayağına geçirdi, usulcacık indi aşağı, evden çıkıp koşmaya başladı, yorgun ve bükülü büküveren ayaklarının üzerinde, köyün içinden, gecenin içinden vurup gitti, kendi kendisiyle alay ederek, kendisi tarafından izlenip kendi kendisinden nefret ederek.

4

Klein, ruhundaki iblisle umutsuzluk içinde boğuşup duruyordu. Yazgısını belirleyen günlerin Yeni adına, bilgi ve kurtuluş adına kendisine getirip buyur ettikleri, düşüncelerinin bir mestlik içindeki hızlı akışıyla ve bir zihin açıklığıyla kabarmış, yüksekliğini bundan böyle elden çıkıp gitmeyecek sandığı bir dalgaya dönüşmüştü, oysa çok geçmeden dalganın üzerinden gerisin geri aşağılara düşmeye başlamıştı. İşte yine düzdeydi şimdi ve gölgedeydi, henüz savaşı sürdürerek, henüz içten içe umut ederek, ama derinden derine yara almış. Bütün bir gün, kısa ve pırıl pırıl bütün bir gün boyu rasgele bir ot parçasının üstesinden geleceği bir hüneri sergilemeyi başarmıştı. Bütün bir gün kendi kendisini sevmiş, kendisini birlik ve bütünlük içinde duyumsamış, birbirine düşman parçalara ayrılmamıştı. Kendi kendisini sevmiş, kendi içinde dünyayı ve Tanrıyı sevmiş, gözleri her yanda sevgiden, onaylayıştan ve neşeden başka bir şey görmemişti. Dün bir haydut gelip çullansa üzerine, bir polis gelip onu tutuklasa bir

onaylayış olurdu, bir gülümseme, bir uyum olurdu. Oysa şimdi mutluluğun tam doruk noktasında yeniden devrilip yıkılmış ve küçülmüştü. Kendi kendisini yargılamaya koyuldu; ama içten içe biliyordu ki, tüm yargılamalar düzmece ve aptalcaydı. Bütün bir şahane gün boyu berraklığını koruyan ve Tanrıyla dolup taşan dünya yeniden eski hoyratlık ve ağırlığına bürünmüştü. Her şeyde kendine özgü bir anlam vardı yine ve her anlam ötekilerle çelişiyordu. Dünkü günün coşkusu yine sığlaşıp kaybolabilmişti sonunda. Bu kutsal coşku bir kaprise, Teresina yaşantısı bir kuruntuya, meyhanedeki serüven kuşkuyla bakılacak yüz kızartıcı bir olaya dönüşmüştü.

Kendisini boğacak gibi olan korkudan ancak kendisini sigaya çekip eleştirmeye son vermesi, yaralarını, içindeki eski yaraları deşmeye kalkmaması durumunda yakasını kurtarabileceğini biliyordu artık. Biliyordu ki insana acı veren, budalaca, kötü her şey tersine dönüşebilirdi, yeter ki Tanrı olarak algılanabilsin hepsi, yeter ki en dipteki kökleri, tüm acı ve tatlının, tüm iyi ve kötünün hayli ötesine uzanan kökleri aranıp bulunmaya çalışılsındı. Klein biliyordu bunu. Biliyor, ama elinden bir şey gelmiyordu, içinde kötü ruh baş kaldırmıştı, Tanrı yine bir sözcük olup çıkmıştı çünkü, güzel ve uzak bir sözcük. Kendinden nefret ediyor, kendini aşağılıyordu. Ve bu nefret zamanı gelince, sevgi ve güvende bazen karşılaştığı gibi onun isteğine bakmadan, önüne geçilmez, gelip çullanıyordu üzerine. Dönüp dolaşıp Tanrının lütuf ve keremini yaşayacak, dönüp dolaşıp bunun karşıtını yaşayacaktı. Asla yaşamı kendi isteminin belirlediği yönü izlemeyecekti. Bir oyun topu, suda yüzen bir mantar gibi aralıksız sağa sola savrulacaktı. Ta ki bir an gelip sona ersin oyun, bir dalga üzerine devrilip onu altına alsın, ölüm ya da cinnet ona kucak açsın. Ah, keşke bir an önce gerçekleşseydi bu!

Hanidirişte öylesine acı bir şekilde aşinası bulunduğu düşünceler dönüp geldi yeniden, yararsız kaygı ve tasalar, işe yaramaz korkular, saçmalığını görmenin bir başka eziyet oluş-

turduğu işe yaramaz özsuçlamalar. Kısa süre önce (sanki aradan aylar geçmiş gibi geliyordu kendisine) buraya gelirken yolda zihninden geçen bir düşünce yeniden aklına geldi: Baş önde, kendini trenin altına, rayların üzerine atıverse ne iyi olacağını geçirmişti zihninden. Hırsla peşine takıldı bu hayalin, onu hava gibi soluyup içine çekti: Baş ileride, bütün vücut lime lime parçalanmış, un ufak olmuş, tekerleklere dolanmış, raylar üzerinde öğütülüp toz haline getirilmiş, hiçliğe karışmış! Ruhundaki acı bu görüntüler içinden oya oya ilerledi, derinlere daldı; Friedrich Klein alkış tutarak, hazla kendinden geçerek Klein'ın vücudunun bir güzel ortadan kaldırılışını işitti, gördü ve tattı, yüreğinin ve beyninin parça parça edildiğini, parçaların sağa sola savrulduğunu, adeta bir havanda dövülerek ezildiğini, ağrıyan başının çatır çutur kırılıp döküldüğünü, ağrıyan gözlerinin göz çukurlarından dışarı aktığını, karaciğerinin ayaklar altında ezilip hamura çevrildiğini, böbreklerinin kıymık kıymık edildiğini, saçlarının kökten kazındığını, kemiklerinin, dizlerinin ve çenelerinin tozdan zerrelere dönüştürüldüğünü hissetti. Katil Wagner de bütün bunları hissetmek için karısını, çocuklarını ve kendisini kan seline boğmamış mıydı! Aynen böyleydi, evet. Tanrım, onu ne kadar da iyi anlıyordu! Kendisi Wagner'di adeta, seçkin yeteneklerle donanmış biriydi, Tanrısalı duyumsamaya yetenekli, sevmeye yetenekli bir insandı, ama fazlasıyla yük altındaydı, fazlasıyla düşünen, gereğinden çabuk yorulan, kendi kusur ve hastalıkları konusunda gereğinden fazla bilgi sahibi bir insan. Böyle biri, böyle bir Wagner, böyle bir Klein için ne vardı ortada yapılacak? Kendisini Tanrıdan ayıran uçurumu hep gözleri önünde görerek dünyadaki çatlağı hep yüreğinde hissederek, hep yorgun, sürekli geriye düşmelerle sonuçlanan yücelme, Tanrıya yaklaşma girişimleriyle yıpranmış – böyle bir Wagner, böyle bir Klein için kendisinin ve kendisini anımsatacak ne varsa tümünün varlığına son vermekten, kendisini varlıkların geçici dünyasını durup dinlen-

meksizin bağrından dışarı salan o akıl sır erdirilemeyecek gücün karanlık sinesine kendisini gerisin geri bırakmaktan başka ne vardı yapılacak! Hayır, bundan başka yapılacak bir şey düşünülemezdi. Wagner'in sahneden çekilip gitmesi gerekiyordu, Wagner'in ölmesi, Wagner isminin yaşam kitabından silinmesi gerekiyordu. Belki kendi canına kıymak bir yarar sağlamayabilirdi, gülünç bir eylem olabilirdi belki. Belki de bırakıp geldiği dünyada yaşayan saygıdeğer kişilerin intihar konusunda söylediklerinin hepsi tümüyle doğruydu. Ama kendi durumundaki biri için yararsız olmayan, gülünç sayılmayacak bir başka şey söz konusu olabilir miydi? Hayır, olamazdı hiç. En iyisi kafasının demir tekerlekler altında çatırdayıp ezildiğini hissetmek, kendi arzusuyla onu uçurumun içine kaldırıp atmaktı.

Dizleri titreyerek saatlerce durup dinlenmeden yürüdü. Yolda karşısına çıkan bir tren hattının rayları üzerine uzanıp yattı bir süre; hatta, başı rayları üzerinde, uykuya daldı, ama sonra uyandı yine, içindeki niyeti unutup ayağa kalktı, sallana sallana ilerlemeye koyuldu, tabanlarında sızılar, başı zonklayarak, düşe kalka. Bir defasında vücuduna bir diken battı, bazen bir kuş gibi hafif, adeta havada süzülerek, bazen adımlarını bir bir, zahmetle atarak sürdürdü yürümeyi.

"Olgunlaştım, tam şeytanın ağzına layık bir lokma oldum!" diye mırıldandı kendi kendine. Olgunlaşmak! Eza ve cezalarda bir güzel pişip kızarmak, iyice kavrulup kebap olmak, şeftalinin içindeki çekirdek gibi olgunlaşıp ölebilmek!

İçindeki karanlıkta bir kıvılcım çaktı ansızın, darmadağın ruhunun tüm ateşini hemen bu kıvılcıma yöneltti. Bir düşünceydi kıvılcım: Kendini öldürmek bir işe yaramayacaktı; şu sıra canına kıymak, kendini parça parça doğratıp yok ettirmek, hiçbir değer taşımayacak, boşuna zahmet olacaktı. Buna karşılık ıstırap çekerek kahır ve çileler ve göz yaşlarıyla pişmesi, yiyeceği darbelerin, çekeceği acıların örsünde dövüle dövüle tava gelmesi iyi olacaktı, esenliğe kavuşturacaktı kendisini.

Daha sonra ölebilirdi, daha sonra hayırlı bir ölüm olurdu bu, güzel ve anlamlı bir ölüm, dünyanın en mutlu şeyi, tüm sevi gecelerinden daha çok mutluluk bağışlayacak bir şey. İyice pişmiş, tam bir teslimiyetle o gücün sinesine kendini gerisin geri bırakmak, yok olmak, kurtulmak, yeniden doğmak. Böyle bir ölüm, böyle olgun, böyle seçkin, böyle soylu bir ölüm bir anlam taşıyabilirdi ancak, böyle bir ölüm kurtuluş olur, yuvaya dönüş olurdu. Özlem, yüreğinde akıtmaya başlamıştı gözyaşlarını. Tanrım, neredeydi o dar, o çetin yol, neredeydi kapı? Hazırdı kendisi, bitkinlikten titreyen bedeninin, ölüm acısıyla sarsılan ruhunun her çırpınışıyla bu kapıyı özlüyordu.

Sabahleyin gökyüzü ağarmaya başlayıp kurşunsu göl ilk serin ve gümüşsü parıltılarla gözlerini açtığında, acı ve ıstıropların önüne kattığı Klein küçük bir kestane ormanında bulunuyordu, gölün ve kentin yukarısında bir yerde, eğreltiotları ve görkemli ispirler arasında, bütün vücudu çiğden ıslak. Fersiz gözleriyle, ama gülümseyerek çevresindeki harikulade dünyaya bakıyordu. O içgüdüsel serseri yolculuğunun amacına ulaşmıştı. Öylesine ölümcül bir yorgunluk üzerine çökmüştü ki, korkular içindeki ruhu susuyordu. Hepsinden önce, gece geride kalmıştı! Savaş savaşılmış, bir tehlike atlatılmıştı. Bitkinlikten ayakta duramayarak cansız bir külçe gibi ormanın zeminine, eğreltiotlarıyla bitki köklerinin arasına yığılıp kaldı, başı yabanmersinlerinin içinde. Canı çekilen duyularının önünde dünya eriyip gitti. Elleri otların içinde yumruk yapılmış, göğsü ve yüzüyle toprağın üzerinde, bir açlık duygusuyla kendini uykunun kollarına bıraktı, özleyip durduğu son uykuydu bu adeta.

Sonradan ancak birkaç parçasını anımsayabildiği düşünde büyük bir kapı gördü; bir tiyatro kapısına benziyor, üzerindeki kocaman tabelada çok iri harflerle ya "Lohengrin" ya da "Wagner" yazıyordu (hangisi olduğu belli değildi). Bu kapıdan girdi içeri. İleride bir kadınla karşılaştı, bu geceki meyha-

necinin karısına benziyordu, ama kendi karısını da andırmıyor değildi. Biçimsiz bir başı vardı, fazlasıyla iriydi; yüzü değişmiş, bir soytarı maskesine dönüşmüştü. Kadına karşı güçlü bir tiksinti duydu, eline geçirdiği bir bıçağı sapladı karnına. Ama bir başka kadın, birincisinin adeta bir kopyası, arkadan yaklaşıp üzerine atıldı; birincisinin öcünü almak isteyerek keskin, güçlü pençelerini boynuna geçirdi, Klein'ı boğacak oldu.

Bu derin uykudan uyanıp da başının üstünde ormanı görünce şaşırdı Klein, sert toprağın üzerinde yatmaktan vücudu kaskatı olmuştu, ama kendini daha bir zinde hissediyordu şimdi. Hafif bir korku salarak içinde varlığını sürdürdü gördüğü düş. Kendisini "Wagner" tiyatrosuna girmeye buyur eden kapı aklına geldi, hayal gücünün ne acayip, ne naif, ne ilkel oyunları bunlar, diye geçirdi içinden gülümseyerek. Wagner'le olan ilişkisini sergilemek için doğrusu ne parlak bir buluştu! Kaba, ama dahiyane bir espriyi içeriyordu düş. Turnayı gözünden vuruyordu. Ve düşün ne demek istediğini tastamam anlar gibiydi Klein. Tabelasında "Wagner" yazılı tiyatro onun kendisi değil miydi? Kendi dünyasının kapısından içeri buyurup girmeye davet edilmiyor, kendi gerçek iç dünyasının yabancı ülkesine ayak atmaya çağrılmıyor muydu? Çünkü Wagner onun kendisiydi, Wagner onun içindeki katil ve peşine düşülen kişiydi; ama Wagner müzisyendi beri yandan, sanatçıydı, dahiydi, baştan çıkarıcıydı, yaşam hazlarına, duyusal zevklere, lüks hayata duyulan eğilimdi – Wagner bastırılmış, dibe çökmüş, memur Friedrich Klein'ın içinde hakkı yenmiş bütün duyguların toplu adıydı. "Lohengrin"e gelince – o da yine kendisi değil mi, gizemsel bir amaç peşinde dolaşıp duran, kimsenin ismini sormaya cesaret edemediği şövalye Lohengrin değil miydi? Ama düşün bundan sonrasında bir açıklık yoktu, korkunç maskeli başıyla o kadın, sonra güçlü pençeleriyle ikincisi; birinci kadının karnına sapladığı bıçak da kendisine bir şeyi anımsatır gibiydi ve ne olduğunu keşfe-

deceğini umuyordu bunun; düşte esen cinayet ve ölümcül tehlike havası tuhaftı doğrusu; tiyatro, maske ve oyun imajıyla belirgin şekilde karışmıştı. Kadınla bıçağı düşünür düşünmez evde karısıyla yattıkları oda canlandı gözlerinin önünde. Aklı ister istemez çocuklarına gitti. Nasıl da unutabilmişti onları! Sabahları üzerlerinde pijamalarla küçük yataklarından çıkarken gördü onları. İsimlerini düşündü, özellikle Elly'nin ismini. Tanrım, çocuklar! Uykulu yüzüne gözlerinden akan yaşlar yuvarlandı yavaş yavaş. Başını sallayıp biraz zahmetle doğruldu, buruşmuş giysilerinden yaprakları ve toprak parçalarını uzaklaştırmaya koyuldu. Ancak şimdi, yaşanmış geceyi anımsadı açık seçik, köy meyhanesindeki çıplak taş odayı, koynundaki yabancı kadını, köyden kaçışını, ardından bir kovalayan varmış gibi yollara düşüşünü anımsadı. Kara kuru eline ve bacağındaki egzamaya bakan bir hasta gibi bu küçük, bu çarpık yaşam parçasına çevirdi gözlerini.

Serinkanlı bir hüzünle, gözlerinde henüz yaşlar, usulcacık mırıldandı kendi kendine: "Tanrım, niyetin ne, ne yapacaksın bundan sonra bana?" Geceki düşüncelerden yalnızca bir tek ses özlemle dolup taşarak varlığını sürdürdü içinde, olgunlaşma özlemiyle, yuvaya dönüş özlemiyle, rahat ölebilme özlemiyle. Acaba geride bırakacağı çok yol var mıydı? Kavuşmak istediği yurt uzak mıydı daha? İleride çok, çok acı, akıl almayacak kadar çok çile var mıydı kendisini bekleyen? Hazırdı hepsine, buyurup gelebilirdi, kalbi açık duruyordu: Ey yazgı, durma, atıl üzerime!

Çayır çimenler içinden, üzüm bağları arasından ağır ağır inip kente geldi. Odasına çıkıp elini yüzünü yıkadı, saçlarını taradı, giysilerini değiştirdi. Restorana inip yemek yedi, o nefis şaraptan içti biraz, kaskatı vücudundaki yorgunluk çözülür gibi oldu, bir rahatlık hissetti. Kaplıca otelinin salonundaki dans vaktini sorup öğrendi ve çay saatinde kalkıp oraya yollandı.

Salona girdiğinde Teresina'nın dans etmekteydi. Teresi-

na'nın dans ederken yüzünde beliren o tuhaf o ışıl ışıl gülümsemeyi yeniden gördü, sevindi buna. Danstan sonra masasına dönerken kendisini selamladı ve masasına gidip oturdu. "Akşam benimle Castiglione'ye gelmeye davet ediyorum sizi," dedi usulca.

Teresina düşündü.

"Hemen bugün mü?" diye sordu. "Bu kadar acele mi?"

"Bekleyebilirim isterseniz. Ama güzel bir şey olurdu. Nerede buluşalım?"

Teresina daveti geri çevirmedi, Klein'ın yalnızlık içindeki kırış kırış yüzünde yanıp yıkılmış bir evin son kalan duvarındaki iç açıcı, rengârenk bir kâğıt gibi kimi anlar kendini açığa vuran o tuhaf, o tatlı ve çocuksu gülüşe karşı koyamadı.

"Neredeydiniz kuzum?" diye sordu merakla. "Dün ansızın ortadan kayboldunuz. Sonra, her defasında bir başka yüzle görüyorum sizi. Bugün de yüzünüz yine bir başka, morfinman değilsiniz umarım?"

Klein güldü sadece, tuhaf ve tatlı, biraz yabancı bir gülüş; ağzı ve çenesi tümüyle çocuksu bir görünüm aldı gülerken, alın ve gözler üzerindeki o dikenli halka ise değişmeden kaldı.

"Saat dokuza doğru Hotel Esplanada'nın restoranına gelip alın beni lütfen. Sanırım dokuzda Castaglione'ye bir motor kalkıyor. Peki, söyleyin şimdi, dünden bu yana ne yaptınız?"

"Sanırım gezip dolaştım, bütün gün, bütün gece sonra. Köyün birinde kocası evden kaçıp gitmiş bir kadına rastlayıp, teselli ettim onu. Ayrıca, İtalyanca bir şarkı dinledim, güftesini ezberleyeceğim diye bir hayli zorladım kendimi, çünkü Teresina diye birinden söz açılıyordu."

"Nasıl bir şarkı bu?"

"Başı şöyle: *Su in cima di quel boschetto.*"

"Bak sen, demek bu şarkıyı da biliyorsunuz artık? Evet, moda şimdi, tezgâhtar kızların ağzında."

"Ne bileyim, benim pek hoşuma gitti."

"Sonra da bir kadını teselli ettiniz, öyle mi?"

"Evet, çok üzgündü kadın, kocası evden kaçıp gitmişti, ihanet ediyordu kendisine."

"Ya? Peki, nasıl teselli ettiniz onu bakayım?"

"Yalnızlığını unutmak için benim odama geldi. Ben de onu öptüm, yanımda yatmasına izin verdim."

"Kaşı gözü yerinde biri miydi bari?"

"Bilmiyorum. Pek alıcı gözle bakmadım kendisine. – Hayır, gülmeyin, bana, gülmeyin! Yürekler acısıydı."

Yine de güldü Teresina. "Öyle komiksiniz ki! Sanırım uyumamışsınızdır da? Böyle bir haliniz var çünkü."

"Uyudum, hayır. Birkaç saat, yukarıda, bir ormanda."

Teresina tavanı gösteren parmağına baktı Klein'ın ve yüksek sesle güldü.

"Bir meyhanenin otel odasında mı?"

"Hayır, ormanda. Yabanmersinlerinin içinde. Şimdiden olmuşlar neredeyse."

"Sizin gibi antika adam görmedim. Ama benim dans etmem gerekiyor şimdi, şef sopasını tıklatıyor. Neredesiniz Claudio?"

Esmer tenli, yakışıklı kavalye, Teresina'nın sandalyesinin arkasında hemen bitivermişti. Derken müzik başladı. Dans sona erer ermez, durmayıp gitti Klein.

Akşam tam saatinde gelip Teresina'yı aldı, sırtına bir smokin geçirmiş olduğuna sevindi, çünkü Teresina bayrama gider gibi giyinip kuşanmıştı, pek çok dantellerle süslü mor bir elbise vardı üzerinde, adeta bir prensese benzemişti.

Rıhtımda Teresina'yı otelin feribotunu değil, akşam için kiraladığı güzel bir motora çekip götürdü Klein. Motora bindiler; yarı açık kamarada Teresina için battaniyeler, çiçekler hazırlanmış bekliyordu. Keskin bir dönüşle motor rıhtımdan çıkıp hızla denize açıldı.

Açıkta, gece ve sessizlik içinde şöyle söyledi Klein: "Teresina, şimdi Castiglione'deki kumarhaneye gidip kalabalığın arasına karışmak yazık olmaz mı? Dilerseniz daha ilerilere açılır, belli bir hedef gözetmeksizin bıkıncaya kadar gezip dolaşırız, ama isterseniz gürültüsüz ve şirin bir köye gideriz, taşra şarabı içer, köy kızlarının söylediği şarkıları dinleriz. Ne diyorsunuz?"

Teresina sustu. Klein, kızın yüzündeki düş kırıklığını fark etmekte gecikmedi. Güldü.

"Hani aklıma geldi de söyledim, özür dilerim. Siz nasıl eğleneceksenız, nasıl hoşunuza gidecekse öyle yapalım, başka bir programımız yok. On dakika sonra Castiglione'deyiz."

"Oyuna karşı hiç ilgi duymuyor musunuz?" diye sordu Teresina.

"Bakalım, denemeden bir şey söyleyemem. Oyunun anlamına hâlâ biraz kuşkuyla bakıyorum. Para kazanılabilir oyunda, para kaybedilebilir. Sanırım, insan için bundan daha sansasyonel şeyler vardır."

"Kazanmak için oynanan paranın yalnızca bildiğimiz para olması gerekmez. Herkes için bir simgedir para, herkes kumarda yalnızca para kazanıp para kaybetmez, tüm isteklerine, tüm düşlerine kavuşur ya da elden çıkarır bunları. Benim için para özgürlük demektir. Param oldu mu kimse bana şöyle yap, böyle yap diyemez, gönlümce yaşayabilirim. Ne zaman canım isterse o zaman dans ederim ya da nerede istersem, kimin için istersem. Dilediğim yere kalkıp gidebilirim param olursa."

Klein, Teresina'nın sözünü kesti.

"Tıpkı bir çocuk gibi konuşuyorsunuz, Sevgili Froylayn! Sizinkisi gibi bir özgürlüğü içinizde yaşattığınız istekler dışında hiçbir yerde bulamazsınız. Diyelim yarın bir servet sahibi oldunuz da özgürlük ve bağımsızlığa kavuştunuz; ertesi gün gönlünüzü kaptırabileceğiniz bir adam bu parayı yine çekip

alır elinizden, vermeyecek oldunuz mu geceleyin gırtlağınızı kesiverir."

"Böyle tatsız şeylerden konuşmayın lütfen! Bakın: Zengin olsam şimdikinden daha sade bir hayat sürerdim, ama hoşuma gittiği için yapardım bunu, kendi gönlümle yani, dışarıdan zorlamayla değil. Zorlamadan nefret ederimi! Ve şunu bilin ki, oyunda ister kazanayım, ister kaybedeyim, her iki durumda da bütün isteklerim işin içindedir, benim için önemli ve arzu edilmeye değer ne varsa hepsi söz konusudur. Bu da bana öyle bir duygu sağlar ki, başka yerde kolay kolay ele geçirilemez."

Teresina konuşurken ağzından çıkan sözlere pek dikkat etmedi Klein, kızın kendisine bakıp durdu. Farkında olmaksızın Teresina'nın yüzünü, ormanda uyurken düşünde gördüğü kadının yüzüyle karşılaştırdı.

Ancak motor Castiglione koyuna girdiğinde anladı nedenini: İskelenin ismi yazılı aydınlatılmış teneke levha, düşünde gördüğü ve üzerinde "Lohengrin" ya da "Wagner" yazılı levhayı anımsatmıştı kendisine. Düşündeki levha da böyleydi tıpkı, bu büyüklükte, böyle gri ve beyaz, böyle göz kamaştırıcı bir şekilde aydınlatılmış. Kendisini bekleyen sahne bu muydu yoksa? Kalkıp Wagner'e mi gelmişti? Teresina'nın düşündeki kadına benzediğini, daha doğrusu karnına bıçak saplayıp birini öldürdüğü, pençeleriyle gırtlağına sarılan öteki tarafından ise öldürüldüğü kadınlara benzediğini fark etti derken. Ansızın kuşkudan tüyleri diken diken oldu. Bütün bunlar birbiriyle bağlantılı mıydı? Yine yabancı kötü ruhlar onu önüne katmış götürüyor muydu? Nereye peki? Wagner'e mi? Cinayet işlemeye mi yoksa? Ölüme mi?

Motordan inerlerken, Teresina koluna girdi Klein'ın; gürültülü, küçük ve renkli rıhtımdan aşağı indiler, köyün içinden geçip gazinodan içeri girdiler. Gazinoda her şey yarı büyüleyici, yarı bıkkınlık veren olağanüstü bir parıltıyla ışıl ışıldı, aç gözlü insanların yollarını şaşırıp kentlerden uzak sessiz

köy yerlerinde düzenlediği eğlencelerde her zaman rastlanan bir parıltıydı bu. Tek tek yapılar fazlasıyla büyük, fazlasıyla yeni, ışık fazlasıyla göz kamaştırıcı, salonlar fazlasıyla görkemliydi ve insanlar fazlasıyla hareketli. Kocaman ve karanlık sıradağlarla kadifemsi engin göl arasında bu hırslı ve aşırı doygun insanlardan oluşan küçük ve yoğun arı sürüsü öylesine korkulu bir sıkışıklık içinde duruyordu ki, adeta bir saatlik bile ömrü kalmamıştı, sanki her an bir şey olabilir, kendisini silip süpürebilirdi. Yemek yenip şampanya içilen salonlardan baygın, fazlasıyla sıcak bir keman müziği geliyor, palmiyelerle fıskiyeler arasındaki merdivenlerde çiçek öbekleriyle kadın giysileri karmakarışık parıldıyor, önü açık ceketleriyle erkeklerin şolgun yüzleri, altın yaldızlı düğmelerle bezenmiş lacivert üniformalı hamarat, hizmete koşmaya hazır ve çok bilmiş uşaklar, yanıp tutuşan solgun güneyli yüzleriyle, güzel ve hasta, lavanta kokan bayanlar, sağlam yapılı, eti budu yerinde, buyurgan ve kendinden emin kuzeyli hanımlar, Turgenyev ve Fontane'nin kitaplarındaki renkli resimlerden çıkmışa benzeyen yaşlı beyler.

Salonlara ayak atar atmaz kendini rahatsız ve yorgun hissetti Klein. Geniş oyun salonunda cebinden iki tane binlik banknot çıkardı.

"Ne diyorsun?" diye sordu. "Ortak oynayalım mı?"

"Hayır, hayır!" diye yanıtladı Teresina. "Güzel bir şey olmaz bu. Herkes tek başına oynasın."

Binliklerden birini Teresina'ya verdi Klein, önüne düşüp kendisine kılavuzluk etmesini rica etti. Az sonra bir oyun masasının başına geldiler. Klein kendi binliğini bir numaraya koydu, rulet tekerleği döndürüldü, Klein, oyunun dilinden hiç anlamıyordu, sadece koyduğu paranın silinip süpürüldüğünü, ortadan kaybolduğunu gördü. Her şey nasıl çarçabuk olup bitiyor, diye geçirdi içinden memnun. Teresina'ya dönüp gülümseyecek oldu. Ama Teresina gitmişti; o anda bir başka masanın başında dikiliyor, elindeki parayı bozduruyor-

du. Yanına yaklaştı. Düşünceli görünüyordu Teresina. Tıpkı bir ev kadını gibi düşünceler, tasa ve kaygılar içindeydi ve çok meşgul bir hali vardı.

Teresina'nın peşine takılıp bir başka oyun masasına geldi ve kızı seyre koyuldu. Teresina anlıyor, dikkat kesilerek oyunu izliyor, asla elli frangı geçmeyen küçük miktarlardaki parayı bazen bu, bazen şu numaraya koyuyordu. Birkaç kez kazandı, kâğıt paraları alıp boncuk işlemeli el çantasına soktu, sonra çantasından yine paralar çıkardı.

"Nasıl gidiyor?" diye sordu Klein bir ara.

Teresina, rahatsız edildiği için kızdı.

"Bırakın oynayayım Tanrı aşkına! Kazanacağım, merak etmeyin!"

Çok geçmeden masayı değiştirdi; peşinden gitti Klein, ama Teresina kendisini fark etmedi. Teresina'nın çok meşgul olduğunu, kendisine bir hizmette bulunamayacağını gören Klein, bir duvar kenarındaki deri kaplı banka gidip oturdu. Yalnızlık tepesine çullandı birden. Gördüğü düşle ilgili olarak yeniden düşüncelere daldı. Düşü anlamaya çok önem veriyordu. Belki ileride sık göremeyeceği düşlerden biriydi bu, belki düşte masallardaki gibi periler kendisine yol gösteriyordu: İki, ya da üç kez çağrılır insan ya da uyarılır, hâlâ gözünü açmazsa yazgı duyurur sesini, ondan sonra da hiçbir dost güç yazgısının dönmeye başlamış çarkını durduramaz. Klein zaman zaman başını çevirip Teresina'ya bakıyor, onun bir masanın başında bazen oturduğunu, bazen ayakta dikildiğini görüyor, Teresina'nın sarı saçları erkeklerin frakları arasında ışıl ışıl parıldıyordu.

Bir ara kendisinden yana dönüp başını salladı Teresina. Aradan bir saat geçmişti ki yanına geldi, Klein'ı kendi içine gömülmüş bularak elini onun kolunun üzerine koydu.

"Ne yapıyorsunuz? Siz oynamıyor musunuz peki?"

"Oynadım."

"Kayıp mı ettiniz?"

"Evet. Zaten çok bir şey değildi."

"Ben kazandım biraz. Benim paramdan size verebilirim."

"Teşekkür ederim, bugün yeter artık. – Memnun kaldınız mı?"

"Evet, güzel doğrusu. Şey, ben gidip oynayacağım yine. Yoksa şimdiden eve dönmek mi istiyorsunuz?"

Teresina oynamaya devam etti. Klein, Teresina'nın saçlarının bazen burda, bazen şurda, diğer oyuncuların omuzları arasında parıldadığını gördü. Bir ara bir kadeh şampanya alıp götürdü Teresina'ya, kendisi de bir kadeh içti. Ardından yine duvar dibindeki banka dönüp oturdu.

Düşteki o iki kadın nasıl şeylerdi? Karısına benziyorlardı, ayrıca köydeki meyhaneci kadına, Teresina'ya sonra. Klein'in bildiği başka kadın yoktu, yıllardır yoktu. İki kadından birini bıçaklayıp öldürmüştü, kadının o maskara şişkin suratı tiksintiyle doldurmuştu içini. Ötekisi ansızın arkadan üzerine çullanmış ve kendisini boğmak istemişti. Doğru olan neydi şimdi burada? Anlamlı olan neydi? Kendisi mi karısını yaralamıştı, karısı mı kendisini? Teresina mı onun canına okuyacaktı, yoksa o mu Teresina'nın? Yaralayıp incitmeden ya da onun tarafından yaralanıp incitilmeden karısını sevemez miydi? Onun yakasını bırakmayan lanet miydi bu? Yoksa genellikle böyle miydi? Herkesin başına gelen bir şey miydi bu? Bütün sevgilerde böyle miydi durum?

Peki, kendisini bu dansçı kıza bağlayan neydi? Sevgi miydi yoksa? Şimdiye kadar pek çok kadını sevmiş, ama hiçbirinin bundan haberi olmamıştı. Neydi kendisini ona bağlayan, karşıda dikilmiş, ciddi bir işe sarılır gibi talih oyununa sarılmış bu kıza bağlayan neydi? Nasıl da çocuksu bir şevkle kendini oyuna vermişti! Sağlıklı, naif ve yaşama susamış! Kendisindeki o derin özlemi, ölüme karşı duyduğu güçlü eğilimi, bu dünyadan göçüp Tanrının sinesine dönmek için duyduğu hasreti öğrendiğinde ne anlayacaktı bundan? Belki kendisini se-

vecekti, çok geçmeden gönlünü kaptıracaktı kendisine -- iyi ama başka türlü mü olacaktı her şey, karısıyla olduğundan başka türlü mü? Varlığının alabildiğine derinliklerindeki duygularla yine her zaman tek başına kalmayacak mıydı?

Teresina düşüncelerinin arasına girdi. Yanı başına gelip dikilmişti, Klein'ın eline bir tomar banknot tutuşturdu.

"Bunları saklayın, daha sonra alırım sizden."

Bir süre sonra -uzun bir süre mi, yoksa kısa mı bildiği yoktu Klein'ın- yine dönüp gelerek parayı geri istedi.

"Demek kaybediyor oyunda, Tanrıya şükürler olsun!" diye geçirdi içinden Klein. "Umarım çok geçmeden oyuna son verir."

Gece yarısını biraz geçiyordu ki dönüp geldi Teresina, neşeli ve biraz terlemiş. "Tamam, oynamıyorum artık. Siz zavallıcık yorulmuşsunuzdur mutlaka. Yola koyulmadan bir iki lokma bir şey yesek mi, ne dersiniz?"

Bir yemek salonuna girip jambonlu yumurta yediler, ardından meyve geldi, daha sonra şampanya içtiler. Klein uyanıp gözlerini açmış, keyfi yerine gelmişti. Teresina değişmişti, neşeli bir hali vardı, hafif ve tatlı bir esriklik içindeydi. Güzel olduğunu görmüş, güzelliğinin bilincine varmıştı yeniden, şık giysilerinin ayrıca; bitişik masada oturan erkeklerin kur yapan bakışlarını üzerinde hissetmeye başlamıştı. Teresina'daki değişiklik Klein'ın da gözünden kaçmamıştı. Onu yine bir büyünün ve gönül okşayıcı bir ayartının ortasında görüyor, yine sesinde o meydan okuyuşu ve cinselliği işitiyordu; Teresina'nın ellerindeki beyazlık yine ön plana çıkıp sedef rengindeki boynu danteller arasından dışarı fırlamıştı.

"Yüklü bir para kazanabildiniz mi bari?" diye sordu Klein gülerek.

"Eh işte. Ama devlet kuşu henüz konmuş değil başıma. Yaklaşık beş bin frank kadar bir şey şimdilik."

"Bilmem ama, fena bir başlangıç sayılmaz."

"Öyle. Tabii peşini bırakmayacağım, kısa zamanda yine oynayacağım. Ama doğrusunu isterseniz böylesi hoşuma gitmiyor. Birden kazanmalıyım, damla damla değil."

Klein: "O zaman siz de damla damla para sürmeyin oyunda, hepsini birden yatırın," diyecek oldu; ama vazgeçti sonra, ileride başına konacak o büyük devlet kuşunun şerefine Teresina'yla kadeh tokuşturdu, gülüp çene çalmaya devam etti.

Ne kadar da şirindi kız, ne kadar sağlıklı; sevincinden ne büyük bir sadelik taşıyordu! Daha bir saat kadar önce oyun masalarının başında dikilmişti hoyrat, endişeli, buruş buruş, çirkin, hesap kitaba dalınış bir yüzle. Oysa şimdi, tasa ve kaygılar daha önce yanına hiç yaklaşmamış, aklında ne para, ne oyun, ne iş varmış, neşeden başka, lüksten, yaşamın ışıl ışıl ırmağında rahatçacık yüzüp durmaktan başka şey bilmiyormuş gibi bir hali vardı. Bütün bunlar gerçek miydi, yapmacıklıktan uzak mıydı hepsi? Hani Klein'ın kendisi de gülmüyor değildi, kendisi de neşeliydi, kendisi de Teresina'nın gülen gözlerindeki sevinç ve sevgiye kucak açıyordu – ama yine de bütün bunlara inanmayan biri vardı, kurulmuş oturuyordu içinde, bütün bunlara güvensizlik ve alayla bakan biri. Başkalarında acaba değişik miydi durum? Tanrım, başkaları hakkında ne kadar az şey biliyordu insan, ne kadar az şey! Okulda gülünç savaşlara ilişkin yüzlerce tarih ezberlenmiş, eski gülünç kralların isimleri ezberlenmişti; her Allahın günü vergiler üzerine yazılar okunuyor gazetelerde, Balkanlar üzerine haberler okunuyor, öyleyken insan konusunda hiçbir şey bilinmiyordu! Diyelim bir zil çalsa, bir soba tütse, makinenin birinde bir çark dursa, bozukluğun nereden kaynaklanabileceği saptanıyordu hemen ve harıl harıl aranıp aksayan yer bulunuyor, arızanın nasıl onarılacağı biliniyordu. Gel gelelim içimizde o nesne, yaşama tek başına anlamını kazandıran o gizli zemberek, yalnızca yaşayan, haz ve elemi duyumsamaya, mutluluğu istemeye, mutluluğu yaşamaya tek yetenekli o nesne gizler içindeydi, hiçbir şey bilinmiyordu hakkında, hiçbir

şey; hastalansa örneğin, şifa bulması olanaksızdı. İnsanı deli edecek bir şey değil miydi bu?

Bir yandan Teresina'yla şampanya içip gülerken Klein'ın ruhunda bu gibi sorular bir belirip bir kayboluyordu, bilincine bazen biraz daha yakın, bazen biraz daha uzak. Her şey kuşkuyu davet ediyor, her şey bir belirsizlik içinde yüzüyordu. Bari tek bir şeyi bilseydi: Sevincin ortasında bu güvensizlik, bu sıkıntı, bu çaresizlik duygusu, bu düşünmelerden, bu sormalardan kendini alamayışlar başkalarında da karşılaşılan bir şey miydi, yoksa yalnızca onda mı, o antika Klein'da mı böyleydi durum?

Bir şey saptamıştı Klein, kendisini Teresina'dan ayıran bir şey, Teresina'nın kendisinden ayrıldığı bir şey, bu da kızdaki çocuksuluktu, ilkel sağlıklığıydı kızın. Teresina herkes gibi, eskiden Klein'ın kendisinin de yaptığı gibi geleceğin, yarının, öbür günün, ilerisinin her zaman içgüdüsel olarak hesabını yapıyordu. Yoksa oyunda şansını deneyebilir ve parayı bu kadar ciddiye alabilir miydi? Ve işte bu bakımdan, hissediyordu böyle olduğunu, işte bu bakımdan durum kendisinde farklıydı. Kendisinde her duygunun ve her düşüncenin ardında kapı açık duruyordu, hiçliğe açılan kapı. Kendisi korkmaya korkuyordu kuşkusuz, pek çok şeyden, aklını kaçırmaktan, polisten, uyku uyuyamamaktan korkuyor, ayrıca ölümden korkuyordu. Ama korktuğu her şeyi istiyor ve özlüyordu aynı zamanda – acıya, yok oluşa, peşine düşülmelere, aklını kaçırmaya ve ölüme duyduğu özlem ve merakla yanıp tutuşuyordu.

"Komik dünya," diye söylendi kendi kendine; bununla anlatmak istediği çevresindeki değil, kendi iç dünyasıydı. Konuşa konuşa yemek salonundan ve kumarhaneden ayrıldılar, fenerlerin soluk ışığında uykuya dalmış göl kıyısına indiler; uyuyan motorcuyu uyandırdılar. Motor harekete hazır oluncaya kadar bir süre geçti aradan, Klein'la Teresina yan yana dikilmiş beklediler, ansızın kumarhanenin göz kamaştırıcı ışı-

ğından ve renkli kalabalığından adeta büyülenerek, terk edilmiş gecemsi göl kıyısının karanlık sessizliğine getirilip bırakılmış, kızgın dudaklarda hâlâ kumarhanedeki gülüşlerin izi ve şimdiden gecenin, yaklaşan uykunun ve yalnızlıktan korkunun soğuk elini vücutlarında hissederek. Birden el ele tutuşmuşlardı, şaşırmış, ne yapacaklarını bilemeyerek karanlıktan içeri gülümsediler, birinin titreyen parmakları ötekinin eli ve koluyla oynadı. Kaptan seslenince motora bindiler, kamaraya girip oturdular; Klein sert bir el hareketiyle Teresina'nın sarışın ve ağır başını yakalayıp kendine doğru çekti, öpücüklerinin ansızın alevlenen ateşinin içine aldı.

Öpücükler arasında zaman zaman karşı koymaya çalışarak doğrulup oturdu Teresina ve sordu: "Yakında yine buraya gelecek miyiz?"

Klein, sevginin coşku ve heyecanı içinde gülmeden duramadı. Her şeye karşın hâlâ oyunu düşünüyordu Teresina, ileride yine kumarhaneye gelip şansını denemek niyetindeydi.

"Sen istersen," diye yanıtladı Klein sevecen bir bakışla. "Yarın ya da öbür gün, ne zaman dilersen geliriz."

Teresina'nın parmaklarının ensesinde gezindiğini hisseder hissetmez, düşteki o korkunç duygunun anısı birden çaktı içinde, kadının intikam duygusuyla tırnaklarını ensesine geçirdiğini anımsadı.

"Keşke şimdi ansızın öldürüverse beni, yapılması gereken en doğru iş yapılmış olurdu böylece," diye düşündü ateşler içinde yanarak. "Ya da ben öldürsem onu."

Yoklayan elleriyle Teresina'yı sararak kendi kendine güldü usulcacık. Haz ve elemi birbirinden ayıracak durumda değildi. Duyduğu hazzın, bu güzel ve güçlü kadını kucaklamak için duyduğu şiddetli özlemin de korkudan pek kalır yeri yoktu. İdama mahkûm birinin boynuna inecek baltayı beklemesi gibi özlemle bekliyordu bu korkuyu. Her ikisi de yaşıyordu içinde, alev alev haz ve avutulamaz bir hüzün, her ikisi de içinde yanıp duruyordu, her ikisi de hummalı bir şekilde yıldız

yıldız içinde çakıyor, her ikisi de ısıtıyor, her ikisi de öldürüyordu.

Teresina, fazlasıyla ileriye vardırılmış bir okşayıştan çevik bir hareketle kurtardı kendini, Klein'ın her iki elini tutup gözlerini onun gözlerine yaklaştırdı ve adeta aklı bir başka yerde, fısıldayarak şöyle dedi: "Ne biçim bir insansın sen kuzum? Ne diye seviyorum seni bilmem? Yaşlı birisin, yakışıklı da değilsin üstelik. Niçin peki? Bak, daha önce inanmamıştım ama, suç işlemiş biri olduğuna inanıyorum şimdi. Suçlu değil misin? Paran çalıntı değil mi"

Klein, ellerini kurtarmaya çalıştı: "Konuşma böyle, Teresina! Bütün paralar çalınmış para, bütün servetler haksız edinilmiş servetlerdir. Bu önemli mi o kadar? Hepimiz de günahkârız, hepimiz de suçluyuz, yaşıyor olmamız bir kez yeterli bunun için. Bu önemli mi o kadar?"

"Tanrım, nedir peki önemli olan?" dedi Teresina birden irkilerek.

"Önemli olan, bizim bu kadehi sonuna kadar içmemizdir," diye yanıtladı Klein yavaşça. "Diğer şeyler önemsizdir. Belki bu kadeh bir daha sunulmaz bize. Otele gelip benimle yatar mısın ya da ben seninle gelebilir miyim?"

"Benimle gel," dedi Teresina usulcacık. "Senden korkuyorum, ama yine de senin yanında olmadan yapamayacağım. Sırrını söyleme bana! Bilmek istemiyorum!"

Motor sesinin susmasına uyandılar, Teresina kendini Klein'ın kollarından kurtardı; saçlarına çeki düzen verdi, giysisindeki kırışıklıkları düzeltti. Motor sessizce iskeleye yanaştı. Fenerlerin ışıkları karanlık suda yer yer yansıyordu. Motordan çıktılar.

On adım kadar yürüdükten sonra: "Hey, çantam," dedi Teresina. Dönüp iskeleye seğirtti ardından, motora çıkıp kamaraya girdi; kanepenin üzerinde duruyordu çantası, kuşkuyla kendisine bakan kaptana çantanın içindeki banknotlardan birini alıp attı, koşarak döndü sonra, kendini rıhtımda bekleyen Klein'ın kollarına bıraktı.

5

Ansızın çıkagelmişti yaz, sıcak geçen iki gün içinde dünyanın çehresini değiştirmiş, ormanlara bir derinlik kazandırmış, geceleri büyülemişti. Kızgın saatler itiş kakış ilerliyor, güneş hızlı bir tempoyla ateşten yarım dairesini dolanıyordu; yıldızlar onun peşinden gökyüzünde acele boy gösteriyor, yaşam yangınının alevleri hayli yukarılara çıkıyor, suskun ve açgözlü bir telaş dünyayı önüne katmış götürüyordu.

Bir akşam Teresina'nın kaplıca otelinin salonundaki dansı, ortalığı kasıp kavuran bir fırtınayla yarıda kesildi. Lambalar söndü, şaşkın yüzler çakan şimşeklerin beyaz ateşinde sırıttı, kadınlar çığlıklar attı, uşakların yüksek sesle oradan oraya bağırdıkları duyuldu, fırtınada pencere camları şangur şungur kırılıp döküldü. Klein, Teresina'yı tuttuğu gibi yaşlı komedyenle oturdukları masaya getirdi.

"Şahane!" dedi. "Haydi gidiyoruz. Korkmuyorsundur sanırım?"

"Hayır. Ama bugün benimle gelmesen iyi olur. Üç gecedir uyuduğun yok, berbat görünüyorsun. Beni eve bırak, sonra da otele gidip uyu! Gerekirse veronal al. Senin bu yaşam tarzın intihardan farksız."

Yola koyuldular. Teresina'nın sırtında garsonun birinden ödünç alınmış bir palto vardı; fırtınanın, şimşeklerin, inleyip uğuldayan toz girdaplarının içinden geçerek boşalmış sokaklarda ilerlediler. Altı üstüne getirilmiş gecenin içinde gök gürlemelerinin sevinçten bayram yaparak ışıl ışıl bir kırbaç gibi şakladığı duyuluyordu. Ansızın bir yağmur boşandı, kaldırımın üzerine çarparak parçalanmaya başladı damlalar; yaz mevsimine özgü semiz dal ve yapraklar içinden çılgınca dökü-

len suyun esenliğe kavuşturan hıçkırığıyla giderek hızlandı yağmur.

Islanmış, tir tir titreyerek Teresina'nın evine geldiler. Klein otele gitmedi, böyle bir şeyin sözü de edilmedi artık. Rahat bir nefes alarak yatak odasından içeri girdiler, üzerlerindeki sırılsıklam giysileri gülüşerek soyunup çıkardılar. Çakan şimşeklerin göz kamaştırıcı ışığı pencereden içeri yansıyor, fırtına ve yağmur akasya ağaçlarında dönüp dolanmaktan yorgun düşüyordu.

"Castiglione'ye gitmedik bir daha," dedi Klein alay ederek.

"Gideceğiz, görürsün. Sıkılıyor musun?"

Teresina'yı tutup kendisine doğru çekti Klein; ikisi de ateşler içinde yanıyor, çakan şimşekler sevişmelerinde parıltısını sürdürüyordu. Pencereden durup durup soğuk bir hava içeri akın ediyor, yaprakların buruk, toprağın künt kokusunu odaya taşıyordu. Çok geçmeden, sevgi boğuşmasından uykunun kollarına yıkıldılar. Klein'ın çukura gömülmüş yüzü Teresina'nın körpe yüzünün, Klein'ın seyrek ve kuru saçları Teresina'nın gür ve parlak saçlarının yanı başında dinleniyordu yastıkta. Pencerenin önünde gece fırtınası son kalan alevleriyle parıldamış, derken yorgun düşüp sönerek uykuya dalmıştı sonunda, sessiz bir yağmur ağaçların içine yağıyordu.

Saat biri az bir şey geçiyordu ki, geceleri artık fazla uyuyamayan Klein, bir yumak gibi iç içe geçmiş kasvetli ve bunaltıcı düşlerden kafasının içi karmakarışık, gözlerinde ağrılarla uyandı. Bir süre yattı hiç kımıldamadan, gözleri iyice açılmış, nerede olduğunu düşünerek. Geceydi ve yanında biri nefes alıp veriyordu; Teresina'nın evinde olduğunu anladı.

Yavaşçacık doğruldu. İşte yine çıkıp gelmişti o işkence; işte yine saatleri uzanıp yatmakla geçirecekti, yüreğinde acı ve korku, tek başına, o kısır çilelere katlanacak, o kısır düşünceleri düşünecek, o kısır tasa ve kaygıları göğüsleyecekti. Kendisini uyandırmış kâbustan sürünerek çıkıp gelen kasvetli

sessiz duygular peşine düşmüştü: tiksinti, dehşet, bıkkınlık, kendini aşağılama. Elini sağa sola gezdirdi, ışığı bulup yaktı. Serin aydınlık beyaz yastığın, giysilerle yüklü sandalyelerin üzerine aktı, pencere boşluğu fazla geniş olmayan duvarın içinde asılmış kara kara duruyordu. Teresina'nın öbür tarafa dönük yüzü gölgede kalmıştı, ama ensesi ve saçları ışıl ışıldı.

Karısını da bazen bu durumda yatarken görmüştü Klein, karısının yanında da bazen uyumadan yatmıştı, karısının uykusuna imrenerek, karısının doygun ve memnun soluyuşlarıyla adeta alaya alınmış. İnsanda kendisine en yakın kişi tarafından terk edildiği, tümüyle terk edildiği duygusunu uyandıran bir şey varsa, o da söz konusu kişinin uyumasıydı, başka hiçbir şey değil. Daha önce de sık sık olduğu gibi aklına yine İsa geldi, ölüm korkusunun gırtlağına sarılıp kendisini boğacak gibi olduğu, öğrencilerinin ise uyuduğu, hepsinin uyuduğu Getsemane bahçesindeki acı çeken İsa.

Yastığı yavaş yavaş kendinden yana çekti Klein, Teresina'nın uyuyan başı biraz daha yakına geldi. Şimdi görüyordu Teresina'nın yüzünü, uykuda kendisine işte öylesine yabancıydı bu yüz, öylesine kendi kendisiyle yalnız, öylesine ona sırt çevirmiş. Bir omzu ve göğsü açıkta duruyordu Teresina'nın ve her nefes alışta şişip kabarıyordu. Tuhaf şey, diye geçirdi içinden Klein, sevi sözcüklerinde, şiirlerde, aşk mektuplarında boyuna tatlı dudakların ve yanakların sözü edilir de karından ve bacaklardan hiç söz açılmazdı. Düzmece! Düzmeceden başka şey değil! Teresina'dan uzun süre gözlerini ayırmadı. Bu güzel vücutla, bu göğüs, bu beyaz, sağlıklı, gürbüz bakımlı kollar ve bacaklarla Teresina onu ileride de sık büyüleyecek, onu kollarıyla sarıp sarmalayacak, ondan istediği hazzı çekip alacak, sonra da uyuyup dinlenecekti, doymuş, derin derin, acı ve ıstıraplardan uzak, korkusuz, sezgilere kapalı, güzel, duyarsız ve beyinsiz, uyuyan sağlıklı bir hayvan gibi tıpkı. Kendisi de onun yanı başında yatacaktı, gözüne uyku girmeksizin, sinirleri gerilmiş, ölüp ölüp dirilerek. İleride daha

sık olacak mıydı bu? Daha sık? Olmasındı, hayır, sık sık olmasın, bundan böyle pek sık olmasın, hatta hiç olmasındı! Birden irkildi. Hayır, biliyordu: Artık hiç olmayacaktı ileride!

İnildeyerek başparmağını her iki gözü arasındaki boşlukta gezdirdi oyar gibi, o şeytani ağrıların yuvalandığı göz ve alın arasındaki boşlukta. Kuşkusuz bu ağrıları Wagner de hissetmişti, öğretmen Wagner de. Bu ağrıları hissetmiş, bu çılgınca ağrıları, kuşkusuz yıllarca hissetmişti, içinde taşımıştı bu ağrıları, onlara göğüs germiş, çektiği işkencelerle, o kısır işkencelerle giderek olgunlaşıp pişerek Tanrıya yaklaştığını düşünmüştü. Bir gün de gelmiş, tıpkı Klein'ın artık katlanamadığı gibi o da bu işkencelere katlanamaz olmuştu. Bu işkenceler gene hiçbir şeydi, ille o düşünceler yok mu, o düşler, o kâbuslar yok muydu! Derken Wagner bir gece yataktan kalkmış, daha çok, daha pek çok böyle işkence dolu geceyi uç uca ulamanın saçmalığını görmüş, bu yoldan Tanrıya ulaşılamayacağını anlamıştı. Ve bıçağı alıp gelmişti. O cinayeti boşuna işlemişti belki, belki böylelikle sersemce ve gülünç bir iş yapmıştı. Çektiği işkenceyi, çektiği acıyı bilmeyen niçin böyle davrandığını anlayamazdı çünkü.

Kendisi ise kısa bir süre önce düşünde, çirkin yüzünü görmeye katlanamadığı bir kadını bıçaklayarak öldürmüştü. Kuşkusuz sevilen her yüz, yalan söylemeyi bıraksın, susmaya, uyumaya görsün, çirkin ve kışkırtıcıydı. Söz konusu durumda içyüzü görülebilirdi böyle bir yüzün, sevgiden iz eser taşımadığı görülebilirdi, nitekim kendi yüreğinin derinliklerine göz atan biri de sevgiden iz eser bulamayacaktı. Tek karşılaşacağı şey yaşamak hırsı ve korku olacaktı, korktukları için, soğuktan, yalnızlıktan, ölümden duyulan sersemce ve çocuksu bir korkuya kapıldıkları için insanlar kaçıp birbirlerine sığınıyor, birbirleriyle öpüşüp kucaklaşıyor, yanaklarını birbirine sürtüyor, bacaklarını birbirlerinin bacaklarına doluyor, dünyaya yeni insanlar salıyorlardı. Böyleydi, evet. Kendisi de bir zaman buyüzden kalkıp karısına sığınmıştı. Köydeki mey-

hanecinin karısı da bu yüzden kalkıp ona gelmişti, bir zaman, şimdiki yolunun başında çıplak taş bir odaya gelmişti yalınayak ve suskun, korkunun, yaşam hırsının ve avutulma gereksiniminin dürtüsüne karşı duramayarak. Kendisi de yine aynı nedenle Teresina'ya, Teresina da aynı nedenle kendisine sığınmıştı. Hepsinde de aynı dürtü, aynı istek, aynı yanlış anlama söz konusuydu. Ve hepsinde aynı düş kırıklığı, aynı şiddetli acı. Tanrıya yakın bulunulduğuna inanılıp kollar bir kadının vücuduna dolanmıştı. Uyum denen şeye erişildiğine inanılmış, oysa kendi günahını ve sefaletini gelecekteki uzak bir yaratığın sırtına yüklemekten başka bir şey yapılmamıştı. Bir kadınla koyun koyuna yatılmış, kadının dudakları öpülmüş, göğüsleri okşanmış ve birlikte bir çocuk dünyaya getirilmişti. Gün gelip aynı yazgı çocuğun da yakasına yapışacak, o da bir gece bir kadının yanında yatacaktı ve aynı şekilde bu sarhoşluktan uyanıp gözlerini açacak, gözlerinde ağrılarla önündeki uçuruma bakıp bütün olup bitenleri lanetleyecekti. Bu düşüncelerin peşine takılıp onları sonuna kadar izlemek katlanılacak gibi değildi!

Büyük bir dikkatle, uyuyan Teresina'nın yüzünü seyretti, omuzuna, göğsüne ve sarı saçlarına baktı. Bütün bunlar onu büyülemiş, onu düş kırıklığına uğratmış, onu ayartıp baştan çıkarmıştı. Bütün bunlar yalancı hazlara ve mutluluklara boğmuştu onu. Ama sonu gelmişti artık, hesabın görüleceği an gelmişti. Wagner Tiyatrosu'ndan içeri adımını atmış, üzerindeki aldatmaca perdesi kalkar kalkmaz her yüzün böyle çirkin ve katlanılmaz görünmesinin nedenini anlamıştı.

Klein yataktan kalktı, bir bıçak bulup getirecekti. Sandalyenin yanından geçerken kazara Teresina'nın açık kahverengi uzun çoraplarına dokundu, çoraplar yere düştü. Teresina'yı ilk kez parkta görüşünü, kendisini ilk büyüleyici etkinin nasıl onun yürüyüşünden, ayakkabısından ve gergin çoraplarından kopup geldiğini anımsadı birden. Yavaşçacık güldü, oh olsun der gibi; Teresina'nın giysilerini tek tek aldı, elleyip

yoklayarak yere bıraktı. Sonra aramasını sürdürdü, bazı anlar oldu arada, her şeyi unuttu. Şapkası masanın üzerinde durmaktaydı, bir şey düşünmeden şapkayı eline aldı, evirip çevirdi, ıslak olduğunu gördü, tutup başına geçirdi. Pencerenin önüne gelip dikildi sonra, dışarıdaki siyahlığa baktı, yağmurun şarkısına kulak verdi; unutulup gitmiş başka zamanlardan kopup gelir gibiydi ses. Bütün bunlar ne istiyordu kendisinden, pencere, gece, yağmur – kendisini ne ilgilendirirdi çocukluk döneminde bu resimli eski kitap.

Ansızın durdu. Eline bir şey geçirmişti, masanın üzerinde duran bir şey. Ne olduğuna baktı, gümüşten oval bir el aynaydı bu, aynadan kendisine bakan yüzü gördü, kendi yüzünü, Wagner'in yüzünü, derin ve gölgeli çukurlarla, hırpalanıp çatlamış hatlarla şaşkın, çarpık bir yüz. Bu tuhaf olayı şu sıra sık sık yapıyordu, birden bir aynada görüyordu kendini, sanki daha önce yıllar boyu bir aynaya bakmamıştı. Beri yandan, bu da Wagner Tiyatrosu'nun bir parçasıymış gibi bir duyguya kapıldı.

Durup uzun uzun baktı aynaya. Bir zamanki Friedrich Klein'ın yüzünün işi tamamdı, harcanıp tüketilmiş bir yüzdü, vaktini doldurmuştu artık, kırışıklıklardan her birinde bir çöküş süresi yaşanmaktaydı. Bu yüzün ortadan kaybolması, kaldırılıp bir kenara atılması gerekiyordu. Kocayacağı kadar kocamıştı yüz, aynasında çok şeyi yansıtmıştı, pek çok şeyi, pek çok yalan ve dolanı yansıtmış, üzerinden pek çok toz ve yağmur geçmişti. Bir zaman pürüzsüz ve sevimli bir yüzdü, bir zaman sevmişti bu yüzü Klein, onu bakımlı tutmaya çalışmıştı, hoşlandığı pek çok anlar olmuştu bu yüzden, ama sık sık nefret ettiği de olmuştu. Neden? Her iki davranışına da akıl erdirilecek gibi değildi.

Peki, ne diye dikiliyordu şimdi burada, geceleyin, bu küçük yabancı odada, elinde bir ayna ve başında bir şapkayla, acayip bir palyaço gibi – neydi bu hali? Ne istiyordu? Masanın

kenarına oturdu. Ne yapmak istemişti? Ne arıyordu? Bir şey aramıştı galiba, çok önemli bir şey aramıştı.

Bir bıçak, evet.

Ansızın büyük bir sarsıntıyla sıçrayıp kalkarak yatağa seğirtti, üzerine eğildi yatağın, sarı saçlarıyla uyuyan kıza baktı. Yaşıyordu henüz! Kafasındaki her şeyi henüz gerçekleştirmemişti! Bir dehşet duygusu buz gibi gezindi vücudunda. Tanrım, işte gelmişti o an! Vakit tamam olmuş, yaşanmış alabildiğine korkunç saatlerde geleceği önceden sezilmiş şey çıkıp gelmişti. Buradaydı artık. İşte şimdi o, Wagner, uyuyan birinin yatağının başında dikiliyor ve bıçağı arıyordu –Hayır, yapmayacaktı. Hayır, aklını kaçırmamıştı henüz! Tanrıya şükürler olsun, henüz aklını kaçırmamıştı! Evet, her şey düzelmişti yine.

Klein yatışmış, huzura kavuşmuştu. Ağır ağır giysilerini geçirdi üzerine, ceketini, ayakkabılarını giydi. Evet, düzelmişti yine.

Tekrar yatağa doğru yürümek istiyordu ki, ayağının yumuşak bir şeylere dokunduğunu hissetti; Teresina'nın yerde duran giysileriydi, Teresina'nın çorapları, açık gri elbisesi. Özenle eğilip kaldırdı yerden, hepsini sandalyenin üzerine koydu.

Işığı söndürüp odadan çıktı. Evin önünde serin ve sessiz yağmur damlaları yukarıdan üzerine düşmeye başladı. Ne bir ışık vardı bir yerde, ne bir insan, hiçbir taraftan bir ses gelmiyor, yalnızca yağmurun yağdığı işitiliyordu. Yüzünü yukarıya çevirdi, yağmur damlaları alnından ve yanaklarından aşağı yuvarlanmaya başladı. Gökyüzü görünürlerde yoktu. Ne kadar karanlıktı ortalık. Kendi yıldızını görmeyi ne çok isterdi şimdi, ah ne çok!

Sakin sakin yürüdü caddelerde, yağmurda sırılsıklam. Ne bir insana, ne bir köpeğe rastladı, yeryüzünde yaşam sönmüştü. Sahile indi, sandalları dolaştı, hepsi de karaya çekilmiş, zincirlerle yerinden oynamayacak gibi bağlanmıştı. İyice kent

dışına çıkmıştı ki, bir sandal ilişti gözüne, oracığa iple gevşecik bağlanmıştı; kolayca ipinden çözülüp alınabilirdi. Ve çözdük sandalı, kürekleri yerlerine taktı. Bir anda kıyı gerilerde kalıp sandal şimdiye kadar görülmedik bir grilikten içeri kayıp gitmeye başladı. Dünyada yalnızca grilik, siyahlık ve yağmur kalmıştı, gri göl, ıslak göl, gri göl, ıslak gökyüzü ve hepsi de sonsuz.

Açıkta, kıyıdan çok ötede kürekleri sandaldan içeri aldı. Tamamdı artık, bir memnunluk kapladı içini. Eskiden, ölmesinin gözüne kaçınılmaz göründüğü anlarda hep biraz duraksamaktan hoşlanmıştı, hep bir gün sonrasına bırakmış bu işi, bir kez daha yaşamı sürdürmeyi denemişti. Ama artık olmayacaktı böyle bir şey. Küçük tekne kendisiydi, onun küçük, sınırlı, yapay güvenceler içindeki yaşamıydı, çevresinde uzanıp giden grilik de dünyaydı, evrendi ve Tanrıydı, kendine bu griliğin içerisine bırakıvermenin güçlüğü yoktu, kolay üstesinden gelinecek bir şeydi, insanın gönlünü ferahlatan bir şey.

Sandalın kenarına oturdu, ayaklarını suya sarkıttı. Usul usul ileri doğru verdi vücudunu, usul usul, derken sandal esnek bir oynayışla altından kayıp gitti. Klein, evrenin koynundaydı artık.

Bundan sonra ölünceye kadar geçen az sayıdaki anların içerisine, bu hedefe ulaşmak için şimdiye kadar yollarda geçirdiği kırk yıla sığdırdığından daha çok yaşantı gelip sıkıştı.

Şöyle başladı: Sandaldan düştüğü, çakan bir şimşek süresince sandalın bordasıyla su arasında boşlukta kaldığı an içinde bir intihara kalkıştığı, bir çocuklukta bulunduğu, fena sayılmasa da gülünç ve hayli salakça bir iş yaptığı düşüncesi canlandı kafasında. Ölmek isteğinin ve bizzat ölmenin coşkusu sönüp gitti, yitirdi anlamını. Ölmesi gerekli olmaktan çıktı. Arzulanan bir şeydi, güzel bir şey, memnunlukla karşılanacak bir şey, ama ille de zorunlu değildi artık. O andan, şimşek gibi çakıp sönen o saniye parçacığından beri, bütün isteğiyle, her türlü isteğe düpedüz sırt çevirerek, katıksız bir tes-

limiyetle kendini kayığın bordasından suya bıraktığı, annenin kucağına, Tanrının kollarına bıraktığı o saniye kırıntısından bu yana ölmek hiçbir anlam taşımaz olmuştu. Çünkü her şey işte öylesine basitleşmiş, öylesine olağanüstü kolay bir niteliğe bürünmüştü, ne uçurum kalmıştı bundan böyle, ne bir güçlük. Bütün hüner, kendini bırakıvermekti! Yaşamının bir ürünü olarak tüm varlığı içinden ışıl ışıl parıldadığı görülüyordu bunun, bu kendini bırakıvermenin! Bir kez yapıldı mı böyle bir şey, bir kez insan kendini elden çıkardı mı, kendini havale etti mi, teslim oldu muyaradana, her türlü desteğe, ayaklarının altındaki her türlü sağlam zemine senin olsun dedi mi, bundan böyle yalnız ve yalnız yüreğindeki yol göstericinin kılavuzluğuna bıraktı mı kendini, her şey kazanılmış demekti o zaman, her şey yoluna girmiş demekti, ne korku, ne tehlike kalırdı o zaman.

İşte bu hedefe ulaşılmıştı, bu büyük, bu biricik hedefe: Kendini bırakıvermişti düşmeye! Kendini suya ya da ölümün kucağına bırakması şart değildi, pekâlâ yaşamın kucağı da olabilirdi kendini bırakacağı yer. Ama üzerinde pek durulacak bir şey değildi bu, önemsizdi. Yaşayacak, yeniden gelecekti dünyaya. Ama o zaman artık canına kıyması gerekmeyecek, bütün bu tuhaf dolambaçlı yollardan hiçbirini yapmak, bütün bu zahmet ve ıstırap verici sersemliklerden hiçbirine başvurmak zorunda kalmayacaktı, korkuyu yenmiş olacaktı, çünkü. Ne harikulade düşünce: Korkusuz bir yaşam! Korkuyu yenmek, işte buydu mutluluk, işte buydu esenlik. Yaşam boyu nasıl da korkular içinde kıvranmıştı, ölümün gırtlağına sarılıp onu boğmaya çalıştığı şimdi ise ne korku, ne dehşet, hiç bir şey duyumsamıyordu. Duyumsadığı tek şey gülümsemeydi, yalnızca esenlik, yalnızca rıza göstermek, evet demek. Birden anlamıştı korkunun ne olduğunu ve korkuyu ancak onu anlayan birinin alt edebileceğini. İnsanı korkutan binlerce şey vardı, acılardan korkuyordu insan, yargıçlardan korkuyor, kendi kalbinden korkuyordu, uykudan korkuyor, uyan-

maktan korkuyor, yalnız kalmaktan, soğuktan, çıldırmaktan, ölümden korkuyordu. Ve en çok ondan korkuyordu, en çok ölümden. Ama bütün bunlar maskelerden ve kılık değiştirmelerden başka bir şey değildi. Gerçekte tek şey vardı korkulan: kendini düşmeye bırakmak, belirsizlikten içeri adımını atmak, var olan tüm güvenceleri çiğneyip küçük adımını atmak. Kim bir defa, bir tek defa kendini elden çıkardı mı, kim bir defa o büyük güveni gösterip kendini yazgının eline bıraktı mı özgürlüğüne kavuşmuş demekti. Yeryüzünün yasalarına uyması gerekmezdi artık, evrenin kucağına düşer, yıldızlarla birlikte döner, raks edip dururdu.

Başka şeyleri düşündüğü gibi düşünmemişti bunları. Klein, yaşıyor, hissediyor, dokunarak algılıyor, kokluyor, tadıyordu. Dünyanın yaratılışını görüyor, dünyanın batışını görüyordu, her ikisi de iki ordu gibi karşıt yönlerden birbirine doğru sürekli devinim durumundaydı, bir türlü devinimi sona ermeyen, hep yollarda iki ordu. Dünya aralıksız yeniden doğuyor, aralıksız yeniden ölüyordu. Her yaşam Tanrının bir nefes verişi, her ölüm Tanrının bir nefes alışıydı. Karşı koymamayı, kendini düşmeye bırakmayı öğrenen kimse kolay ölüyor ve kolay doğuruluyordu. Karşı koyanlar ise korkuyla kahroluyor, güç ölüyor, istemeye istemeye yeniden doğuruluyordu.

Suya gömülmekte olan Klein, geceyi yaşayan gölün yağmursu karanlığında dünya oyununun yansıdığını ve sergilendiğini gördü: Güneşler ve yıldızlar yuvarlana yuvarlana çıkıyor yukarı, yuvarlana yuvarlana aşağı iniyordu. İnsanlardan ve hayvanlardan, cinlerden ve meleklerden oluşan korolar karşılıklı dikiliyor, şarkılar söylüyor, susuyordu; kafileler halinde çeşitli yaratıklar birbirlerinin üzerine yürüyordu, her biri kendisini doğru dürüst tanımaktan uzak, kendi kendisine kin besleyerek, başkalarında kendisinden nefret ederek ve kendi kendisinin peşine düşerek. Hepsinin de içinde Tanrı özlemi saklı yatıyordu, huzura kavuşma özlemi; hepsinin de

Tanrıydı hedefi, Tanrıya dönüş ve Tanrı içinde kalıştı. Bu hedef de korkulara yol açıyordu, çünkü yanılgıdan başka bir şey değildi. Tanrıda sürekli kalmak diye bir şey yoktu çünkü! Sükûn diye bir şey yoktu. Tek şey vardı: Habire, habire yinelenen görkemli ve kutsal nefesle alınıp nefesle verilme, şekillendirilme ve çözülüp dağılma, doğum ve ölüm, göçüp gitme ve dönüp gelme, artsız aralıksız, bitip tükenmeden. Ve bu yüzden bir tek sanat vardı, bir tek öğreti, bir tek giz yalnızca: kendini düşmeye bırakmak, Tanrının istemine karşı durmamak, iyi olsun, kötü olsun, hiçbir şeye bir daha bırakmayacakmış gibi sarılmamak. Ancak o zaman esenliğe kavuşurdu insan, o zaman acıdan da, korkudan da yakasını kurtarırdı, ancak o zaman.

Adeta yaşamı ormanların, ovaların ve köylerin yer aldığı bir ülkeydi de yüksek bir dağın sırtından kuşbakışı bakılıyormuş gibi önünde serilmiş duruyordu. Kötü olan hiçbir şey yoktu bu yaşamda, her şeyde bir sadelik ve mükemmellik vardı; ama her şey korkusu yüzünden, diretip karşı koyması yüzünden bir işkence, bir karmaşa olup çıkmış, tüyler ürpertici perişanlık ve sefalet yumaklarına dönüşmüştü. Hiçbir kadın yoktu ki, onsuz bir yaşam sürdürülemesin. Yine hiçbir kadın yoktu ki, kendisiyle birarada yaşanamasın. Dünyada hiçbir şey yoktu ki, karşıtı kadar güzel, karşıtı kadar arzu edilmeye değer nitelik taşımasın, karşıtı kadar mutluluk bağışlamasın insana. Yeter ki insan evrenin boşluğunda tek başına süzülüp durabilsin, yaşamak mutluluk, ölmek mutluluktu. Dışarıdan gelecek bir huzur söz konusu değildi insan için, gömütlükte bir huzur, Tanrı da bir huzur söz konusu değildi, doğumların o başı sonu olmayan zincirini, Tanrı nefeslerinin o sonsuz dizisini kesip koparacak hiçbir büyü yoktu. Buna karşılık bir başka huzur vardı ki, insanın kendi içindeydi. Ve şöyleydi adı: Kendini düşmeye bırak! Karşı koyma! Öl seve seve! Yaşa seve seve!

Yaşamının bütün kişileri yanı başındaydı, sevgilisinin bü-

tün yüzleri, acı ve ıstıraplarının tüm çeşitlemeleri yanı başında. Karısı da kendisi gibi temiz ve suçsuzdu, Teresina çocuksu gülümsüyordu kendisine. Gölgesi Klein'ın yaşamı üzerine olanca genişliğiyle düşen katil Wagner ciddi ciddi onun yüzüne gülümsüyor ve gülümsemesi Wagner'in kalkıştığı eyleme de esenliğe götüren bir yol, bir nefes, beri yandan bir simge gözüyle bakılabileceğini, cinayetin, kanın ve zulmün bir gerçeklik taşımayıp bizim kendi kendine eziyet edip duran ruhumuzun değerlendirmelerinden başka bir şey sayılmayacağını dile getiriyordu. Wagner'in cinayetiyle yıllarını geçirmişti Klein, onu lanetleyip onaylayarak, mahkûm edip hayranlık duyarak, onu aşağılayıp ona özenerek bu cinayetten bitimsiz bir zincir halinde uzayıp giden işkenceler, korkular ve perişanlıklar üretmişti. Belki yüz kez korkuyla kendi ölümüne tanık olmuş, idam sehpasında can verdiğini görmüştü; usturanın ağzını gırtlağında, tabancanın kurşununu şakağında hissetmişti. Ama şimdi, o korkulan ölümü gerçekten yaşadıktan sonra ölmek işte öylesine kolaylaşmış, öylesine basitleşmiş, bir kıvanca, bir zafere dönüşmüştü. Dünyada korkulacak hiçbir şey yoktu, hiçbir şey dehşet verici değildi, bütün bu korkular, bütün bu acılar, yalnızca bizim kuruntularımız, bizim sayıklamalarımızdı, iyi ve kötü, değer ve değersizlik, can ve gönülden istemelerimiz ve korkup çekinmelerimiz bizim kendi ürkek ruhumuzda doğup çıkıyordu ortaya.

Wagner'in hayali çok uzaklarda kayboldu. Kendisi Wagner değildi, artık değildi, Wagner diye biri yoktu, bütün bunların hepsi bir aldanmaydı. Eh, Wagner buyurup ölebilirdi. Kendisi, Klein yaşayacaktı.

Ağzından içeri sular giriyor, giren suları içiyordu. Dört bir taraftan, tüm duyuları içinden akıp geliyordu sular, her şey çözülüp eriyordu. Soğurulup emiliyor, bir nefesle içeri çekiliyordu. Yanı başında, hemen yakınında sudaki zerreler gibi kendisiyle sıkı bir birliktelik içinde başka insanlar yüzüyordu, Teresina yüzüyor, o yaşlı şarkıcı yüzüyor, bir zamanki ka-

rısı yüzüyor, babası, annesi ve kızkardeşi yüzüyor, binler ve binlerce başka insan yüzüyordu; resimler ve evler de, *Tizian'ın Venüs*'ü ve Strassburg Katedrali de yüzüyor, her şey sıkı bir birliktelik içinde, devcileyin bir akıntıya kapılmış yüzüyordu, bir zorunluğun önüne katılmış, giderek hızlanarak, çılgın bir tempoyla yüzüp gidiyordu. Ve çeşitli kişilerin oluşturduğu, çılgınca bir tempoyla akıp giden bu akıntıya ters yönde bir başka akıntı seçiliyordu, devcileyin, baş döndürücü bir tempoyla akıp giden bir akıntı çeşitli yüzlerden, bacaklardan, karınlardan, hayvanlardan, çiçeklerden, düşüncelerden, cinayetlerden, intiharlardan, kitaplardan, akıtılmış gözyaşlarından, iç içe, kucak kucağa, çocuk gözleri, siyah bukleler, balık kafaları, kanlı karnında kaskatı duran uzun bir bıçakla bir kadın, kendisine benzeyen bir genç, yüzü baştan aşağı kutsal tutkuyla yanan biri, kendisi, yirmi yaşlarında, bir zamanki Klein, o kayıplara karışmış Klein! Ne iyi, bunu da bilip öğrenmişti şimdi, zaman diye bir şeyin olmadığını da öğrenmişti. Yaşlılık ile gençlik, Babil ile Berlin, iyi ile kötü, vermek ile almak arasında bulunan tek şey, dünyayı ayrımlarla, çeşitli değer yargılarıyla, acıyla, kavgayla, savaşla dolduran tek şey insan usu, tek şey henüz bilmelerden uzak, henüz Tanrıdan uzak yaşayan gençliğin o toy, atılgan ve acımasız usuydu. Us karşıtlıklar uyduruyor, isimler uyduruyordu, kimi şeylere güzel, kimi şeylere çirkin diyor, kimi şeyleri iyi, kimi şeyleri kötü diye niteliyordu. Bir yaşam parçası sevgi olarak gösterilirken bir diğeri cinayet olarak gösterilmekteydi. Bu us böyleydi işte, toy, budala ve gülünçtü. Uydurduğu şeylerden biri de zamandı. Kendisini daha bir içten yiyip bitirmesini, dünyayı basitliğinden çekip alarak zorlaştırmasını sağlamaya elverişli eşsiz bir buluş, ustalıklı bir araç. İnsanı özleyip arzuladığı şeyleri ele geçirmekten alıkoyan hep tek şey olmuştu, o da zamandı, usun uydurduğu bu zaman, bu akıl almaz icat. Özgürlüğüne kavuşmak istiyorsa, insanın her şeyden ön-

ce kaldırıp atacağı desteklerden biriydi zaman, koltuk değneklerinden biriydi.

Gerek Tanrı tarafından soğurulup emilen, gerek ters yönde Tanrının nefes verişleriyle dışarı saldığı karşıt varlıkların evrensel ırmağı giderek daha çok kabardı. Klein öyle varlıklar gördü ki ırmağa karşı koymaya çalışıyor, korkunç kramplar içinde şahlanıyor ve kendi elleriyle kendilerini müthiş işkence ve azapların kucağına atıyorlardı. Kahramanlar vardı bunların içinde, caniler vardı, cinnet getirmişler, düşünürler, âşıklar, din adamları vardı. Öyle kişiler de gördü ki, kendisine benziyorlardı, teslimiyetin, evet deyip rıza göstermenin derunî hazzıyla çarçabuk ve kolayca ırmakta sürüklenip gidiyordu. Kendisi gibi mutlu kişiler. Esenliğe kavuşmuş bu kişilerin şarkısı ve mutsuzların acıyla sürekli bağrışmasından her iki ırmak üzerinde kristal bir ses küresi ya da bir ses kubbesi, bir müzik katedrali oluşuyor, orta yerinde de Tanrı oturuyordu; parlak, parlaklıktan gözle görülmeyen bir yıldız, ışığın özü oturuyor ve çevresinde gümbür gümbür öten evrensel koroların müziği kıyılarını aralıksız dövüp duruyordu.

Kahramanlar ve düşünürler yürüyüp çıkıyorlardı ırmaktan, peygamberler, müjdeciler çıkıyor, biri "İşte orada, Aziz Tanrı; gösterdiği yol bizi huzura kavuşturan Rabbimiz!" diye sesini yükseltiyor ve pek çok kişi onun peşine takılıyordu. Bir başkası da Tanrının yolunun insanı kavga dövüşlere ve savaşlara götüreceğini haykırıyordu. Biri ışık diyor, bir başkası gece diyor ona, biri baba, biri anne ismini yakıştırıyordu. Biri dinginlik, bir başkası devinim, ateş, soğukluk, yargıç, avutucu, yaradan, yok eden, bağışlayıcı, intikam alıcı diye niteleyip ona övgüler döşeniyordu. Tanrının kendisi bir şey demiyordu kendisi için. Kendisine isimler takılsın, sevilip övülsün, lanetlenip nefret edilsin, kendisine tapılsın istiyordu, çünkü evrensel koroların müziği onun tapınağı, onun yaşamıydı. Ne var ki, hangi isimlerle sevgilere, övgülere, kinlere, nefretlere konu edildiğine, kendisine huzur ve uyku aramak için mi, yoksa

dans edip eğlenmek, çılgınlıklarda bulunmak amacıyla mı başvurulduğuna hiç baktığı yoktu. Her isteyen arayabilir, her isteyen bulabilirdi.

Derken kendi sesini işitti Klein: Şarkı söylüyordu. Yeni, güçlü, aydınlık, yankılanan bir sesle bağırarak şarkı söylüyor, yankılanan ve yüksek bir sesle Tanrıyı övüyor, ululuyordu. Baş döndürücü bir tempoyla ırmakta akıp giderken, milyonlarca yaratığın ortasında şarkı söylüyordu, bir peygamber ve bir müjdeciydi. Şarkısı çınçınötüyor, seslerden oluşan katedralin kubbesi giderek yükseliyor, Tanrı da bu kubbenin altında oturuyordu. Ve müthiş bir gümbürtüyle akıp gidiyordu ırmaklar.

Klingsor'un Son Yazı

Kırk iki yaşındaki Ressam Klingsor, yaşamının son yılını Pampambio, Kareno ve Laguno dolayındaki güney bölgelerinde geçirdi, geçmiş yıllardan sevip sık sık geldiği yerlerdi buralar. Görüntüler dünyasının şekillerine ilişkin özgür dışavurumlardan oluşan son resimlerini, eğri büğrü ağaçları ve bitkimsi evleriyle o acayip, ışıl ışıl, ama yine de suskun, bir düş suskunluğu içindeki tablolarını, uzmanlarca sanatının "klasik dönemine" üstün tutulan bu tabloları söz konusu yerlerde yaptı. O günler paletinde az sayıda parlak boya yer aldı yalnızca: Kadmiyum kırmızısı, kadmiyum sarısı, Verones yeşili, emerald, kobalt, kobalt moru, Fransız zincifresi ve geranium verniği.

Klingsor'un güz sonundaki ölüm haberi korkuttu dostlarını. Daha önce mektuplarının bazısında ölüm sezgisini ya da ölme arzusunu dile getirmişti. Canına kıydığı söylentisi ortalıkta dolaşmaya başlamıştı bu yüzden. Genelde tartışmalı bir ismi gelip bulmakta gecikmeyen daha başka söylentiler de çıkmıştı ve bu ilk söylentiden daha az tutarsız değillerdi. Pek çok kişi tarafından ileri sürüldüğüne göre, Klingsor ölmeden aylarca cinnet getirmiş durumda yaşamış, biraz aklı başında bir sanat eleştirmeni de Klingsor'un son tablolarındaki o şaşırtıcılığı, o cezbe havasını bu sözde cinnet durumuyla açıklamaya çalışmıştı. Ne var ki, Klingsor'un içkiye düşkünlüğüne ilişkin zengin anekdot hazinesi, bütün bu söylentilerden daha sağlam bir neden oluşturuyor ölümü için. Gerçekten de içkiye düşkün biriydi Klingsor ve bizzat kendisi herkesten daha açık yüreklilikle bunu itiraftan çekinmemişti.

Belli zamanlarda, aynı şekilde yaşamının son aylarında

sık sık içki içip neşelenmekle kalmamış, beri yandan ağrı ve sızılara katlanabilmek, ikide bir dayanılmaz boyutlara ulaşan melankoli havasından kurtulabilmek amacıyla bilerek şarabın esrikliğine başvurmuştu. Alabildiğine bir derinliğe sahip içki şarkılarının yazarı Li Tai Pe en çok sevdiği şairdi, sarhoşluk anlarında sık sık kendinden Li Tai Pe diye söz açmış, dostlarından biri için de Thu Fu ismini kullanmıştı.

Yapıtları yaşamını sürdürüyor Klingsor'un, kendisine en yakın eşi dostunun fazla kalabalık olmayan çevresinde yaşamının ve geçirdiği son yazın söylencesi de bu bakımdan yapıtlarından aşağı kalmıyor.

Klingsor

Ateşli ve kısa ömürlü bir yaz yaşanmaktaydı. Ne denli uzun olursa olsun sıcak gündüzlerin adeta yanan bayraklar gibi parlayıp sönmesi bir oluyordu. Kısa ve bunaltıcı mehtaplı geceler yerini kısa ve boğucu yağmurlu gecelere bırakmış, ışıl ışıl haftalar düşler gibi görüntülerle dolup taşarak hummalı bir aceleyle geçip gitmişti bir solukta.

Vakit gece yarısını geçmişti, çıktığı bir akşam yürüyüşünden eve dönen Klingsor, atölyesinin daracık taş balkonunda dikiliyordu. Teraslar halinde hayli aşağılara kadar inen eski bahçe, insanın başını döndürüyordu adeta. Sık ağaç doruklarının koyu gölgeler içinde yatan kalabalığı, palmiyeler, sedirler, kestaneler, erguvan ağaçları, kızıl kayınlar, okaliptüsler ve bunların tümünü kucaklayan sarmaşıklar, lianlar ve morsalkımlar. Ağaçların siyahı üstünde soluk yansımalarla yaz manolyalarının kocaman metalsi yaprakları parıldıyordu, aralarında yarı açılmış kar beyazı devcileyin çiçekler, insan başı

iriliğinde, ay kadar, fildişi kadar soluk. Çiçeklerden keskin bir limon kokusu yükseliyor, güle oynaya seğirtip geliyordu. Belirsiz bir uzaklıktan yorgun kanatlarla bir müzik sesi uçup geliyordu ayrıca, belki bir gitar, belki bir piyano, ayırt edilecek gibi değildi. Çiftliğin birinde bir tavuskuşu öttü iki üç kez, sanki tüm hayvanlar dünyasının çilesi, kaba ve tiz, derinlerden kopup geliyormuş gibi acılı sesin kısa, öfkeli ve tahtamsı tonu ormanlı geceyi bölüp parçaladı. Yıldızların aydınlığı ağaçlık ovanın içinden süzülüp gidiyor, beyaz bir şapel, yüksekte ve öksüz, sonsuz ormanın içinden başını çıkarmış bakıyordu büyülenmiş ve eski. Göl, dağlar ve gökyüzü uzaklarda iç içe geçmişti.

Balkonda dikiliyordu Klingsor, çıplak kollarını demir korkuluğa dayamıştı. İçinde biraz hoşnutsuzluk, gözleri ateş gibi yanarak, soluk gökyüzündeki yıldızların ve bir yumruyu andıran siyah ağaç bulutu üzerindeki yumuşak ışıkların yazısını okumaya çalışıyordu. Tavuskuşunun sesiyle anımsamıştı: Evet, gece olmuştu yine, geç olmuştu, artık gidip yatma zamanıydı mutlaka, ne pahasına olursa olsun. Birkaç gece gerçekten uyundu mu, altı ya da sekiz saat doğru dürüst bir uyku çekildi mi bakarsın toparlanılabilirdi yine, gözler yine söz dinler, sabırla katlanır, kalp rahatlar biraz, şakaklardaki zonklamalar kaybolurdu. Ama o zaman da uçup gitmiş olurdu bu yaz, bu şahane, bu titrek alevlerle tedirgin yanıp duran yaz düşü; ve bu düşle binlerce kadeh şarap içilmeden dökülüp saçılmış, binlerce sevgi dolu bakış farkına varılmadan geçilmiş, bir daha geri gelmeyecek binlerce manzara gözlerle algılanmadan silinip gitmiş olurdu.

Alnını ve ağrıyan gözlerini demir korkuluğun serinliği üzerine dayadı, bir an için rahatladı adeta. Belki bir yıl sonra, hatta bir yıla kalmadan bu gözler görmeyecek, yüreğindeki bu ateş sönecekti. Hayır, bu alev alev yanan yaşama hiç kimse uzun süre katlanamazdı, kendisi de, on canlı olan Klingsor da dayanamazdı buna. Hiç kimse uzun süre gece ve gündüz

yüreğindeki tüm ışıkları, yüreğindeki tüm yanardağları yanar durumda tutamaz, hiç kimse kısa bir sürenin ötesinde alevler içinde kalamaz, her gün pek çok saati yakıp kavurucu çalışmalara, her gece pek çok saati yakıp kavurucu düşüncelere ayıramazdı, sürekli tadına vararak, sürekli yaratarak, tüm duyu ve sinirlerini sürekli aydınlık ve uyanık durumda tutarak, tüm pencerelerinden gece gündüz müzik sesi duyulan, odalarında gece gündüz binlerce mum yanan bir şato gibi tıpkı. Son yakındı, pek çok güç harcanmış, pek çok göz nuru tüketilmiş, pek çok yaşam akıtılan kanlarla savrulup gitmişti.

Birden güldü Klingsor ve doğruldu. Sık sık ruhunda bu gibi duygular uyandığını, sık sık böyle düşündüğünü, böyle korkulara kapıldığını anımsamıştı. Yaşamının bütün olumlu, bütün verimli ve ateşli dönemlerinde, hatta henüz gençlik çağında böyle yaşamıştı, mumu iki ucundan yanıp durmuştu hep, çılgınca israfların ve yanmaların bazen sevinçten bayram ettiren, bazen hıçkırıklara boğan duygusuyla, kadehi dibine kadar boşaltmayı amaçlayan umutsuz bir açgözlülükle, sonun çıkıp gelmesinden duyulan, saklanıp gizlenmiş derin korkuyla. Daha önce de sık sık böyle yaşamıştı, daha önce de cayır cayır yanıp kavrulmuştu. Çıkıp gelen son bazen yumuşak olmuştu, derin ve bilinçsiz bir kış uykusunu andırmıştı adeta. Kimi zaman da korkunç olmuştu bu son, anlamsız bir yıkım, çekilmez ağrılar, hekimler, hazin bir vazgeçiş, güçsüzlüğün zaferi. Ve kuşkusuz zaman zaman bir yangın döneminin sonu daha da kötü olmuştu, daha da hazin ve yıkıcı. Ama her defasında atlatılmıştı, haftalar ya da aylar sonra, çekilen işkencelerin ya da kendini uyuşturup duygusuzlaştırmaların ardından yeniden diriliş, yeni yangın, yeraltındaki ateşlerin ansızın yeniden alevlenişi, ateşten yeni yaratılar, ışıl ışıl bir yaşam esrikliği. Böyle olmuştu hep, çile ve yetersizlik dönemleri, o sefil ara dönemler bellekten çıkıp gitmiş, derinlere gömülüp kaybolmuştu. Ve iyiydi böylesi. Sık sık nasıl üstesinden gelinmişse, yine öyle üstesinden gelinecekti.

Gülümseyerek Gina'yı düşündü, Gina'yı bu akşam görmüş, gece eve dönerken bütün yol boyunca okşayan düşünceleri Gina'yla oynayıp durmuştu. Ne kadar güzel bir kızdı Gina, içinde yanan toy ve ürkek ateşle ne kadar sıcak! Yine kızın kulağına fısıldar gibi, oyunsu ve sevecen, kendi kendine mırıldandı: "Gina! Gina! Cara Gina! Carina Gina! Bella Gina!"

Odaya dönüp yeniden ışığı yaktı. Ortadaki karmakarışık kitap yığını içinden kırmızı ciltli birini çekip aldı; aklına bir şiir gelmişti, bir şiirin anlatılmaz derecede güzel ve sevimli bulduğu bir dörtlüğünü uzun zaman aradı buldu:

Gecenin eline koyma beni
Ve acıların eline, sevgilim
Ay yüzlüm, fosforum, mumum benim
Işığım benim, bir tanem, güneşim.

Bir güzel tadına vararak sözcüklerdeki karanlık şarabı yudumladı. Ne kadar güzel, ne kadar içtenlikli ve büyüleyici bir sözdü: Fosforum! Ve şu sözcük ayrıca: *Benim ay yüzlüm!*

Gülümseyerek yüksek pencerelerin önünde ileri geri gezindi Klingsor; dizeleri okuyarak, uzaklardaki Gina'ya seslendi: *"Ey, benim ay yüzlüm!"* Ve sevecenlik içinde eriyip gitti ses.

Derken uzun bir çalışma gününün ardından bütün bir akşam yanında taşıdığı çantayı açtı. Eskiz albümünü aldı içinden, çok sevdiği o küçük albümü, dün ve bugün çiziktirdiği eskizleri bulup çıkardı. Kayalıkların koyu gölgeleriyle bir dağın konik tepesi. Bir taş maskeye hayli benzeyen bir şekil vermişti dağın tepesine; adeta çığlık çığlığaydı dağ yarılıp ikiye bölünmenin acısından. Yamaçta bir yerde mermer bir kuyu görülüyordu, yarım daire şeklinde bir kuyu; duvarla örülmüş yay parçasının üzerini siyah gölgeler örtmüştü ve kuyunun

başında çiçeğe durmuş, kanlar içinde yanıp tutuşan bir nar ağacı vardı. Her şey yalnızca Klingsor'un okuyabileceği bir yazıydı, yalnızca Klingsor'un kendisi için söz konusu olan gizli bir şifre, belli bir anda tez elden ve açgözlü düşülmüş bir not, doğa ve kalbin yeni ve gür sesli bir uyum içinde dile geldiği anlardan her biri için sıcağı sıcağına kotarılmış bir anımsamaydı. Büyücek renkli eskizlere gelmişti sıra; sulu boya parlak yüzeyleri içeren beyaz resim yaprakları. Koruluktaki kırmızı villa, yeşil kadife üzerinde bir yakut parçası gibi alev alev; Castiglia'daki demir köprü, mavi–yeşil dağ üzerinde kırmızı; yanı başında mor renkli bent, pembe renkli yol. Daha ileride kiremithanenin bacası, ağaçların serin ve aydınlık yeşili karşısında kırmızı bir havai fişek, yol üzerinde mavi renkli bir işaret levhası, adeta üzerinden silindirle geçilmiş kalın bir bulut ve açık mor bir gökyüzü. Bu eskize diyecek yoktu, saklanmaya değerdi. Arabaların ahıra giriş çıkış kapısına üzülmemek elde değildi, çeliksi gökyüzü karşısında kırmızı–kahverengi renk iyi gitmişti, konuşuyor ve ses veriyordu, ama yarım kalmış, bitirilememiş, beyaz yaprak üzerine düşen güneş ışığı gözlerinde müthiş ağrılara yol açmıştı. Sonradan bir çayda uzun uzun yıkamıştı yüzünü. O sinsi metal mavisi karşısında kahverengi–kırmızı vardı eskizde, buna da diyecek yoktu doğrusu, yapay ya da başarısız düşmüş en ufak bir nüans, en ufak bir titreşimden söz açılamazdı. İngiliz, kırmızısı olmadan üstesinden gelinecek gibi değildi. Burada, bu alanda bulunuyordu bütün gizler. Doğadaki şekiller, onların altı üstü, kalınlığı inceliği yerinden oynatılabilir, doğanın taklidinde başvurulan bütün o beylik yöntemlere sırt çevrilebilirdi. Ayrıca, renklerde bir bozmacaya gidilebilirdi kuşkusuz, renkler daha yoğun kullanılabilirdi ya da biraz baskılanabilir, bir başka dile çevrilebilirdi, yüzlerce yolu vardı bunun. Ne var ki, boyayla bir doğa parçası değiştirilmek istendi mi, kullanılacak birkaç rengin tıpkı doğadaki gibi birbiriyle aynı ilişki, aynı gerilim içinde bulunmasına özenle, kılı kırık yaran bir titizlikle

dikkat etmek önemliydi. Bazen gri yerine oranj, siyah yerine karmen kırmızısıyla çalışılsa bile bu noktada bağımlılıktan ayrılmamak, bu noktada natüralist kalmak gerekiyordu.

Evet, işte bir gün daha tüketilmişti ve bu bir günün kazancı çok bir şey sayılmazdı: Fabrika bacasının yer aldığı eskiz, kırmızı-mavi uyumuyla bir diğeri, ayrıca o kuyulu eskiz belki. Yarın hava kapalı olursa, Carabbina'nın yolunu tutacaktı; orada kadın ve kızların çamaşır yıkadığı bir çamaşırhane vardı. Ama bakarsın yine yağmur yağar, evde kalıp o yağlı boya çay tablosuna başlardı. Eh, yatağa yollanmanın zamanıydı artık! Saat biri geçmişti.

Yattığı odada gömleğini sıyırıp attı üzerinden, omuzlarından aşağı su döktü, kırmızı taş döşemede şapırdadı su; ardından sıçradığı gibi yüksek yatağa attı kendini, lambayı söndürdü. Pencereden bakınca soluk Monte Salute'yi gördü, şimdiye kadar yattığı yerden binlerce kez dağın çeşitli görünümlerini izlemişti. Ormanın derinliğinden öten bir baykuşun sesi geldi, pes ve kof, uyku gibi adeta, unutma gibi.

Gözlerini yumdu Klingsor, aklı Gina'ya gitti, çamaşır yıkayan kızlar ve kadınlarla çamaşırhaneyi düşündü. Tanrım, binlerce şey kendisini bekliyor, binlerce kadeh doldurulmuş önünde duruyordu! Resme geçirilemeyecek hiçbir şey gösterilemezdi yeryüzünde! Ve sevilmeyecek hiçbir kadın! Ne diye vardı şu zaman denen şey? Ne diye yapılan işler hep salakça birbirini izliyordu? Ne diye bütün işler gümbür gümbür bir eşzamanlılık içinde insana gereken doyumu sağlayarak yapılıp çıkarılmazdı aradan? Ne diye şimdi yatakta yine yalnız yatıyordu, dul bir erkek gibi, yaşlanıp kocamış biri gibi? Bütün o kısa yaşam süresince güzelliklerin tadı çıkarılabilir, eserler yaratılabilirdi kuşkusuz; ama her vakit yeni bir şarkıya başlamak için bir öncekinin bitmesi bekleniyor, hiçbir vakit yüzlerce ses ve saz aynı zamanda biraraya getirilip bütün bir senfoni halinde tümüyle ortaya konamıyordu.

Uzun bir süre önce, on iki yaşındayken on canlı biri olmuş-

tu Klingsor. Çocukların oynadığı bir "hırsız polis" oyunu vardı ve hırsızlardan her biri on canlıydı, kendisini kovalayanın eli dokundukça ya da kendisini kovalayanın mızrağı bir yerine değdikçe, canlarından biri gidiyordu. İnsan altı canla, üç canla, hatta bir tek canla kaçıp kurtulabiliyor, ancak onuncu canın da elden çıkması üzerine her şey sona eriyordu. Ama o, Klingsor on canından hiçbirini yitirmeden kaçıp kurtulmayı onur sorunu yapmış, dokuz ya da yedi canla kaçıp kurtuldu mu, bunu kendisi için hep bir yüzkarası saymıştı. Çocukken böyle biriydi işte, o inanılmayacak çocukluk döneminde, dünyada olanaksız diye bir şeyin bilinmeyip hiçbir şeyin güç görülmediği, herkesin Klingsor'u sevgiyle kucakladığı, Klingsor'un herkese söz geçirdiği, her şeye Klingsor'un sahip olduğu o inanılmayacak çocukluk döneminde böyle biriydi. Ve böyle kalmıştı ileride de, hep on canla yaşamıştı. Her ne kadar doyuma, her ne kadar gümbür gümbür öten eksiksiz bir senfoniye asla ulaşamamışsa da söylediği şarkı hiçbir vakit tek sesli ve yoksul nitelik taşımamış, her zaman başkalarından birkaç tel daha fazla ses çıkarmış sazından, her zaman başkalarından dövülecek birkaç demir daha fazla bulundurmuş ateşte, arabasına başkalarından birkaç at daha fazla koşmuştu. Tanrıya şükürler olsun!

Bahçenin karanlık sessizliği nasıl da bütün gücüyle, atan bir nabız diriliğiyle odadan içeri doluyordu, uyuyan bir kadının soluğu gibiydi adeta! Tavuskuşu nasıl da bağırıyordu! Bağır içinde nasıl da bir ateş yanıyor, yürek nasıl da çarpıyor, haykırıyor, acı çekiyor, sevincinden bayram ediyor ya da kan ağlıyordu! Her şeye karşın bu yukarıda, Castagnetta'da nefis bir yaz yaşanmaktaydı; Klingsor eski ve soylu viranesinde günlerini güzel güzel geçiriyor, yukarıdan aşağı yüzlerce kestane ormanını girintili çıkıntılı sırtına bakıyordu. Arada bir bu soylu ve eski ormanlarla şatolar dünyasından çıkıp açgözlülükle aşağılara inmek, aşağıdaki renkli ve neşeli oyuncağı seyretmek, eşsiz şen şakrak göz kamaştırıcılığı içinde onu res-

me geçirmek, fabrikanın, trenlerin, mavi tramvayların, rıhtımdaki ilan sütunlarının, o çalımlı yürüyüşleriyle tavuskuşlarının, kadınların, rahiplerin, otomobillerin resmini yapmak hoş bir şeydi doğrusu. Ve yüreğindeki bu his, renkli yaşamlara karşı duyulan bu sevgi, bu alev alev yanan doymazlık, görme ve gördüğünü resmetme konusundaki bu tatlı, bu ele avuca sığmaz dürtü, ama beri yandan o gizli, o ince örtüler altında saklı yatan sezgi, tüm çabalarının çocuksuluğunu ve boşunalığını bilmek ne kadar güzel, ne kadar kahredici, ne kadar akıl almaz bir şeydi.

Kısa yaz gecesi hummalar içinde eriyip gitti, bir buğu yükseldi ovanın yeşil derinliklerinden, binlerce ağacın gövdesinde özsuyu fokurdamaya başladı, Klingsor'un hafif uykusunda binlerce düş boy verdi, Klingsor'un ruhu yaşamının aynalı salonundan geçti, tüm görüntüler bu salonda çoğaltılıp her defasında yeni yüzler ve yeni anlamlarla birbirinin karşısına çıktı, aralarında yeni ilişkiler kuruldu, adeta yıldızlarla döşenmiş bir gökyüzü meşin kaplardaki oyun zarları gibi sallana sallana birbirine karıştırıldı.

Pek çok düşler içinden özellikle biri Klingsor'u büyülemiş, sarsmıştı: Bir ormanda bulunuyordu, koynunda kızıl saçlı bir kadın vardı, siyah saçlı bir diğeri de başını omuzlarına dayamış yatıyor, yine bir başkası yanı başında diz çökmüş, elini tutuyor ve parmaklarına öpücükler konduruyordu. Çepeçevre kızlar ve kadınlarla sarılıydı, bazıları çocuktu henüz, ince ve uzun bacakları vardı, bazıları çiçek çiçek baharını yaşıyordu; yine bazıları olgunluğa erişmiş, titreşen yüz hatları bilmelerin ve yorgunlukların izlerini taşımaktaydı. Hepsi de onu seviyor, onun tarafından sevilmek istiyordu. Ansızın kadınlar arasında bir savaş başladı, yandı tutuştu ortalık, kızıl saçlı kudurmuşçasına elini esmer kadının siyah saçlarına daldırdı, saçlarından tutup yere yuvarladı onu, kendisi de onunla birlikte yere yıkıldı, bütün kadınlar birbirinin üzerine atıldı derken, bağırıyor, birbirlerini çekip çekiştiriyor, birbirleri-

ni ısırıyor, herkes karşısındakinin canını yakıyor ve karşısındaki tarafından canı yakılıyordu. Gülmeler, öfkeyle haykırmalar, acıdan ulumalar iç içe geçmiş, bir düğüm olmuş yankılanıyor, kanlar akıtılıyor dört bir yanda, eller pençe olup semiz etler içinde kendilerine kanlı yollar açıyordu.

Bir hüzün ve bunguluk içinde bir ara uyandı Klingsor; iyice açılmış gözleri duvardaki aydınlık boşluğa dikildi. Gözlerini hırs bürümüş kadınların suratları hayalinden gitmemişti henüz, içlerinden pek çoğunu tanıyor, isimleriyle sayabiliyordu: Nina, Hermine, Elisabeth, Gine, Edith, Berta. Kısık bir sesle, hâlâ düş görüyormuş gibi mırıldandı: "Hey, bırakın kavgayı! Nasıl olsa yalan söylüyorsunuz, bana yalan söylüyorsunuz; birbirinizi değil, beni parçalayın gelin, beni!"

Louis

Gaddar Louis gökten düşer gibi apansızın çıkıp gelmişti, Klingsor'un eski dostu, göçebe Louis, sağı solu belli olmayan, bir tren vagonunda yatıp kalkan ve bütün atölyesini sırt çantasında taşıyan Louis. Aramakla bulunmayacak saatler damla damla gökten döküldü aşağı, eli yüzü düzgün rüzgârlar esti. Birlikte resimler yaptılar Zeytin Dağı'nda ve Cartago'da.

"Bütün bu çalışmalarımız gerçekte bir değer taşıyor mu sence?" diye sordu Louis, Zeytin Dağı'nda, çıplak vücutla otlar içinde uzanmış yatarak, sırtı güneşte kızarmış. "Yapılacak başka şey bulamadığımız için resim yapıyoruz, sevgili dostum. Şöyle hoşlanacağın gibi bir kız kucağında otursa ve iştahının çektiği bir çorba da her zaman önünde dursa, resim yapmak gibi bu akıllı işi olmayan çocuk oyunuyla uğraşıp kendini sıkıntıya mı sokarsın hiç! Doğada binlerce renk var, oysa biz

bu sayıyı yirmiye indirgemeyi kafamıza koymuş durumdayız. İşte bizim ressamlığımız! Yaptığımız işten hiçbir vakit memnun kaldığımız söylenemez. Bu yetmiyormuş gibi bir de eleştirmenlerin karnını doyur. Oysa şöyle nefis bir Marsilya balık çorbası, caro mio, yanında bir şişecik Burgonya şarabı, ardından bir parça Milano pirzolası, soğukluk olarak da armut ve bir dilim gorgonzola, hepsinin üstüne de bir Türk kahvesi – işte sana gerçek nesneler, beyim, gerçek değerler. Sizin burada ne berbat şeyler yeniyor böyle! Tanrım, ne olur bir kiraz ağacının içinde olsaydım da kirazlar olgunlaştıkça ağzıma giri giriverselerdi, hemen üstümdeki bir merdivende de bu sabah kendisine rastladığımız o esmer ve ateşli kız dikilseydi! Klingsor, bırak artık çalışmayı. Seni koyda güzel bir ziyafete davet ediyorum, yemek zamanı neredeyse."

"Şaka yapmıyorsun ya?" dedi Klingsor gözlerini kırpıştırarak.

"Ciddi söylüyorum. Ama önce bir koşu istasyona gitmem gerekiyor. Senin anlayacağın, ne yalan söyleyeyim, bir kız arkadaşıma telgraf çektim, ölmek üzere olduğumu bildirdim; saat on bir treniyle burada olabilir bakarsın."

Klingsor, yeni başladığı çalışmayı gülerek sehpadan çekip aldı.

"Haklısın delikanlı. Koya yollanalım haydi! Gömleğini geçir sırtına, Luigi. Buradaki ahlak kuralları enikonu doğallığını koruyor henüz, ama yine de çıplak vücutla ne yazık ki kente boy gösteremezsin."

Küçük kente yollandılar, istasyona gittiler, güzel bir kadın indi trenden, hep beraber bir restorana girip ağız tadıyla yemek yediler. Aylardır kentten uzakta yaşayan Klingsor, bütün bu yiyeceklerin hâlâ var olduğunu görüp şaşırdı: Alabalık, sombalığı jambonu, kuşkonmaz, Chablis, Walliser Dole, Benedikten likörü.

Yemekten sonra teleferikle sarp kentten yukarı çıktılar, evlerin arasından, pencerelerin ve asma bahçelerin önünden

geçtiler, pek hoştu doğrusu, teleferikten çıkmayarak gerisin geri indiler aşağı, ardından bir kez daha çıkıp indiler. Acayip güzeldi dünya ve tuhaftı, rengârenk, biraz kuşku uyandıran, biraz olasılıkdışı, ama yine de güzel mi güzeldi. Ne var ki, biraz tutuk, biraz çekingen davranıyordu Klingsor, halinde bir soğukluk vardı, Luigi'nin sevimli kız arkadaşına gönlünü kaptırmak istemiyordu. Yeniden bir kahveye girdiler, kahveden çıkıp öğle tenhalığı içindeki parka yollandılar, su kenarındaki devcileyin ağaçların altına uzandılar. Resmi yapılacak pek çok şey gördüler; koyu bir yeşil içinde kırmızı mücevherler gibi oturtulmuş evler, yılana benzeyen ağaçlar, pas tutmuş mavi ve kahverengi gövdeleriyle peruk ağaçları.

"Sen pek sevimli ve hoş resimler yaptın, Luigi dostum," dedi Klingsor. "Benim bayıldığım şeyler: Bayrak direkleri, palyaçolar, sirkler. Ama bana hepsinden çarpıcı gelen, gece vakti dönme dolabı canlandıran resimdeki bir köşedir. Hani o mor çadırın üstünde, sirkin tüm ışıklarının uzağında, yüksekte, gecenin içinde, küçük, serin bayrak dalgalanır açık pembe; işte öylesine güzeldir, öylesine serin, öylesine yalnız, koyu bir yalnızlık içindedir. Li Tai Pe'nin bir şiiridir adeta ya da Paul Verlain'in. Bu küçük aptal pembe bayrakta dünyadaki tüm acılar, tüm tevekkülle tüm katlanışlar biraraya toplanmıştır, beri yandan acılara ve katlanışlara bütün o canım gülmeler. Yaptığın bu bayrak resmi, yaşamını haklı bir nedene kavuşturdu. Bu bayrakçıkla büyük bir iş başardın."

"Evet, biliyordum onu sevdiğini."

"Sen kendin de seviyorsun. Diyeceğim, o bayrakçık gibi birkaç şey yapmayaydın, bütün o nefis yemekler, şaraplar, kadınlar ve kahveler bir işe yaramayacak, yoksul zavallının biri olup çıkacaktın. Ama şimdi zengin bir adamsın, herkes tarafından seviliyorsun. Bak Luigi, ben de sık sık senin gibi düşünüyorum: Bizim bütün sanatımız bir bedeldir, yaşanmamış yaşamların, yaşanmamış hayvansallığın, yaşanmamış sevgilerin güç bela ve ağır bir şekilde ödenmiş bedelidir. Ama bu dü-

şünce doğru değildir sanırım. Bambaşka bir şey söz konusu. Tinselliğe duyusal yoksulluğu giderecek bir nesne gözüyle baktık mı, duyusallığa aşırı değer vermiş oluruz. Duyusal, tinselden zerrece daha önemli değildir, bunun tersi de öyle. Her şey birdir, her şey eşdeğerdir birbirine. İster bir kadını kollarınla sar, ister otur bir şey yaz, fark yoktur ikisi arasında. Yeter ki o temel şey bulunsun ortada, sevgi olsun, yanıp tutuşsun insan, duygulansın, o vakit ister Athos Dağı'nda bir keşiş olarak yaşa, ister Paris'te zevk ve sefaya dal, aynı şeydir ikisi de."

Louis, dostu Klingsor'a giderek alaylı gözlerle bakmaya başlamıştı. "Delikanlı, bırak yine inciler döktürmeyi!"

Yanlarında güzel bir kadınla çevreyi gezip dolaştılar. Bakma konusunda ikisi de ustaydı, bakıp görmesini biliyordu ikisi de. Birkaç kasabayla köyde Roma'yı gördüler, Japonya'yı, Büyük Okyanus'u gördüler, kafalarındaki görüntüleri bir parmak oynatışıyla silip attılar yine. Canları öyle istedi, gökyüzüne yıldızlar oturttular, sonra yine çekip aldılar hepsini, bereketli geceler içinden havai fişeklerini yukarılara fırlattılar; dünya bir sabun kabarcığıydı, bir operaydı dünya, bir saçmalıktı.

Louis, bisikletine atlayıp dağlık tepelik çevrede bir kuş gibi süzüldü, gezip dolaştı sağı solu. Klingsor ise resim yaptı. Bazı günleri gözden çıkarıyor, ama sonra yine açık havada inatla oturup çalışmaya koyuluyordu. Louis çalışmaya yanaşmıyordu pek. Derken çekip gitti kız arkadaşıyla, uzaklardan Klingsor'a bir kart yazdı. Klingsor onu bir daha göremeyeceğini sanarken, Louis yine çıkıp geldi ansızın, başında hasır şapka, üzerinde yakası açık bir gömlekle kapının önünde dikildi, sanki hiç gitmemiş, burada kalmıştı hep. Klingsor, kendi gençlik döneminin alabildiğine tatlı kadehinden bir kez daha içti dostluk içitini. Pek çok dostu vardı, pek çok kişi seviyordu kendisini, pek çok kişiye kendinden bir şeyler vermiş, pek çok kişiye o tez canlı kalbini açmıştı; ama dostlarından

yalnızca ikisi vardı ki bu yaz mevsiminde de dudaklarından eskisi gibi o yürekten çağrıyı işitmişti: Ressam Louis ve Tu Fu adıyla anılan şair Hermann.

Kimi günler Louis kırda bir armut ağacının, bir erik ağacının gölgesinde ressam sandalyesinde resim falan yapmaksızın oturuyordu. Oturuyor, düşünüyor, sehpanın tahtasına iliştirdiği kâğıdı yazıyla donatıyor, boyuna yazıyor, mektup üstüne mektup döşeniyordu. Bu kadar çok mektup yazan insanlar mutlu mudur? Yazarken bazen zorlanıyordu Louis, tasa kaygı nedir bilmeyen Louis; gözlerini tam bir saat kâğıttan ayırmıyor, sıkıntılı anlar yaşıyordu. İçinde saklı tuttuğu pek çok şey kendisine bir türlü rahatlık vermiyordu. Ve Klingsor bu yüzden seviyordu onu.

Klingsor'da ise durum başkaydı. Susmasını beceremeyen biriydi Klingsor. Yüreğindekileri saklayıp gizlemek elinden gelmiyor, yaşamındaki fazla kişinin bilmediği kahır ve çileleri yakın dostlarına açmaktan hiç çekinmiyordu. Çokluk bir korku gelip yakasına yapışıyor, gönlüne bir hüzün çöküyor, ikide bir zifiri karanlıkların kuyusunda hapsolup kalıyordu. Zaman zaman geçmiş günlerden gölgeler, yaşamakta olduğu günlerin üzerine boylu boyunca düşerek onları karartıyordu. Böylesi zamanlarda Louis'nin yüzünü görmek yüreğini rahatlatıyor ve zaman zaman ona içini döküyordu.

Louis'ye gelince, dostu Klingsor'un böyle güçsüz anlarını görmekten hoşlanmıyordu pek. Bunlar onun neşesini kaçırıyor, onu merhamete davet ediyordu. Klingsor, dostu Louis'ye içini dökmeye alışmıştı; ama bunu yapmakla onu kaybettiğini ancak iş işten geçtikten sonra anladı.

Louis yine gitmekten söz etmeye koyulmuştu; Klingsor dostunu bilemedin birkaç gün daha, üç ya da beş gün daha alıkoyabileceğini biliyordu; ama sonra dostu kendisine hazırlamış olduğu bavulu gösterip gidecek, uzun zaman da artık dönmeyecekti. Yaşam ne kadar kısaydı! Nasıl da her şey elden çıkıp gidiyor ve bir daha geri gelmiyordu. Dostları içinde bu en

değerlisini, sanatını tümüyle anlayan, sanatı kendisininkine yakın ve eşdeğer bu biricik dostunu işte yine ürkütmüş, onun başını ağrıtıp keyfini kaçırmış, kendisine karşı soğuk davranmasına yol açmıştı; bütün bunları da aptalca bir güçsüzlükten ve rahatlık duygusundan yapmıştı yalnızca, dostu karşısında sere serpe davranmak, ondan hiçbir şey gizlememek, onun karşısında onurunu kollamamak gibi çocuksu ve yakışıksız bir gereksinimden yapmıştı. Ne budalalık, ne çocuksuluktu bu! Böylesi düşüncelerle iş işten geçtikten sonra kendi kendini cezalandırmaya kalkıyordu.

Son gün birlikte gezmeye çıkıp altın ovalarda dolaştılar. Louis'nin keyfine diyecek yoktu, yeniden yollara düşecek olması bir yaşam kıvancıyla dolduruyordu göçmen kuş yüreğini. Klingsor da onun neşesine ayak uydurmuştu, birlikte yine o eski, uçarı, oyunsu ve takılgan günlerin havasını yaşamaya başlamışlardı ve bu havadan bir daha ayrılmamaya çalıştılar. Akşam bir restoranın bahçesinde oturdular. Balık kızarttırdılar, mantarlı pirinç pilavı söylediler, şeftali getirtip üzerine Maraskino likörü döktüler.

"Yarın nereye yolculuk?" diye sordu Klingsor.

"Bilmiyorum."

"O güzel kadına mı yoksa?"

"Evet. Belki. Kim bilebilir bunu? Bu kadar çok soru sorma. Şimdi seninle yemeğin üzerine bir şişe de şöyle kaliteli beyaz şarap içelim. Ben, Neuenburger olsun derim."

Şarap getirtip içtiler. Birden sesini yükseltti Louis: "Buradan gitmem iyi olacak, kocaoğlan. Bazen senin yanında otururken, örneğin şimdi ki gibi, aklıma ansızın sersemce bir şey geliyor. Kendi kendime diyorum ki, işte sevgili vatanımızın yetiştirdiği iki ressam oturuyor şurada yan yana. Derken berbat bir duygu hissediyorum dizlerimde, sanki ikimiz de bronzdan yapılmışız da el ele tutup bir anıtın üzerinde dikilecekmişiz, Goethe ve Schiller gibi örneğin. Onlar da nihayet hep öyle dikilip durmak ve bronz elleriyle birbirlerinin elinden tut-

mak, bu durumlarıyla giderek bizde hoşnutsuzluk ve nefret uyandırmak istemezlerdi ama, ne çare! Belki pek kusursuz kişilerdi ikisi de, cana yakın insanlardı; bir ara Schiller'in bir oyununu okumuştum, bayağı güzeldi. Peki şimdi? Yüce bir şahsiyetten başka bir şey değil. Siyamlı ikiz kardeşinin yanından ayrılmaması gerekiyor, alçıdan bir baş alçıdan bir diğer başın yanında; toplu yapıtları sağda solda gözüne çarpıyor insanın, okullarda açıklamalara konu ediliyor. Korkunç şey! Düşün bir, yüz yıl sonra bir öğretmen lisenin birinde öğrencilere vaazda bulunur gibi anlatıyor: Klingsor, doğumu 1877, çağdaşı Louis, takma adıyla Obur, resim sanatında devrimyapan iki kişi; renklerin doğalcılığından kurtardılar resim sanatını, yakından bakıldığında bu iki sanatçının sanatında birbirinden açıkça ayrılabilen üç dönem saptayabiliriz. İleride başıma böyle bir şey geleceğine, bugünden tezi yok kendimi bir trenin altına atarım daha iyi."

"Trenin altını öğretmenlerin boylaması daha uygun olur."

"O kadar büyük lokomotifler nerede. Bizim teknolojinin ne eli sıkı olduğunu biliyorsun."

Yıldızlara çoktan boy göstermişti gökyüzünde. Birden Louis dostuyla kadeh tokuşturmak istedi.

"Haydi bakalım, tokuşturalım kadehleri, içip şarabımızı kalkalım. Sonra da ben bisiklete atladığım gibi sana güle güle! Hesap ödenmiştir. Sağlığına Klingsor!"

Kadehlerini tokuşturup kafalarına diktiler. Bahçede Louis bisikletine atladı, şapkasını sallayıp veda etti, gözden kayboldu. Gece, yıldızlar. Louis Çin'deydi. Louis bir efsaneydi.

Klingsor mahzun gülümsedi. Ne de çok seviyordu bu göçmen kuşu! Bahçenin çakıl taşlarının üzerinde uzun süre dikildi öylece, boş caddeden aşağı baktı.

Kareno Günü

Barengo'dan gelen dostlarıyla, ayrıca Agosta ve Ersilia'yla yürüyerek Kareno'ya gitti Klingsor. Sabah saatinde keskin kokulu çayır melikeleri arasından, ormanların kıyı bölgelerinde henüz çiğden ıslak titreşen örümcek ağlarının içinden geçtiler, dik ve sıcak ormandan aşağı inip Pampambio ovasına geldiler; burada üzerlerinde yaz gününün sersemliği, sarı yol boyunca gözleri kamaştıran bir ışık altında öne doğru bel vermiş, yarı ölü uyuyan evlerle karşılaştılar. Kurumuş çayın iki yakasında beyaz metalsi söğütler ağır kanatlarla altın çayırlar üzerine sarkıyordu. Dostların renkli kervanı, pembe yolda vadinin buram buram tüten buğulu yeşilliği içinde ilerledi: Erkeklerin üzerinde keten ve ipekten giysiler; kadınlar beyaz ve pembe giymişlerdi. Ersilia'nın o şahane Verones yeşili güneş şemsiyesi, sihirli bir yüzükteki mücevher parçası gibi çakıp sönüyordu.

O insancıl sesiyle doktor acı acı yakınarak şöyle dedi: "Yürekler acısı bir şey, Klingsor, sizin o harikulade sulu boya tablolarınızın hepsi on yıl içinde rengini yitirecek, beyazlaşacak; kullandığınız bu boyaların hiçbiri dayanıklı değil çünkü."

"Doğru," diye yanıtladı Klingsor. "Ama daha fenası var: Sizin o canım kumral saçlarınız, doktor, on yıl içinde tümüyle ağaracak ve çok geçmeden bizim o sevimli, o gülüp oynayan kemikçiklerimiz rasgele bir çukurun içinde serilip kalacak. Yazık ki sizin o güzelim, o sağlıklı kemikleriniz de, Ersilia! Çocuklar, aklınızı başımıza toplamakta fazla geç kalmamaya bakalım. Dostum Hermann, ne diyor Li Tai Pe?"

Hermann durdu ve okumaya başladı söz konusu şiiri:

"Geçer yaşam çakan bir şimşek gibi
Kaybolur bir anda parlaklığı gizlenir gözlerden
Yer ve gök durur yerinde hiç kımıldamadan
Oysa değişen zaman ne çabuk uçar yüzlerden
Ve sen, dostum, önünde dolu kadeh, otursun öyle
Söyler misin, ah, kimi beklersin içmeye."

"Hayır," dedi Klingsor. "Benim kastettiğim öbür şiirdi, kafiyelisi, hani daha sabahleyin siyah olan saçlardan...

Hermann hemen söylemeye başladı şiiri:

"Sabahtı, ışıldıyordu saçların siyah ipekten
Akşam oldu, serpildi karlar üzerine
Yaşarken ölüm acısını tatmak istemeyen
Kaldırın kadehi elinde, ayı da buyur etsin
Eşlik etmeye kendisine."

Klingsor, biraz kısık sesiyle bir kahkaha attı.

"Aşkolsun şu Li Tai Pe'ye! Güçlü sezgilerle donatılmıştı, bilmediği şey yoktu. Biz de pek çok şey biliyoruz; Li Tai Pe bizim eski, kafası çalışan kardeşimizdir. Bu sarhoş günü sevecekti kuşkusuz; öyle bir gün ki, akşamında Li Tai Pe'nin ölümünü ölmek doğrusu güzel olurdu, sessiz ırmakta bir kayık içinde ölmek. Göreceksiniz, bugün her şeyde bir harikuladelik bizi bekliyor."

"Li Tai Pe'nin ırmaktaki ölümü nasıldı?" diye sordu ressam hanım.

Ama Ersilia atıldı oradan, altından pes sesiyle: "Hayır," dedi. "Yeter! Susun bakayım! Kim ölümden ve ölmekten bahsederse onu sevmeyeceğim artık. *Finisca adesso, brutto Klingsor!*"

Klingsor gülerek Ersilia'ya yaklaştı: "Ne kadar da haklısınız, bambina! Ölmekle ilgili bir söz daha çıkarsa ağzımdan,

elinizdeki şu şemsiyeyle iki gözümü de oyup çıkarabilirsiniz. Ama şaka etmiyorum, aziz dostlarım, harika bir gün gerçekten! Bir kuş bugün şakıyıp duruyor, bir masal kuşu, daha sabahleyin dinledim. Bir rüzgâr esiyor bugün, bir masal rüzgârı, tanrısal çocuk, uyuyan prensesleri uykusundan uyandırıyor, aklını başından alıyor insanın. Bugün bir çiçek açıyor, bir masal çiçeği, rengi mavi, hayatta yalnız bir kezliğine açan bir çiçek, kim onu koparırsa esenliğe kavuşmuş sayılır."

"Bütün bunlarla ne demek istiyor?" diye sordu Ersilia, doktora dönüp. Klingsor da işitmişti söyleneni.

"Demek istediğim: Böyle bir gün gelmez bir daha, onu yiyip içmeyene, onu tadıp koklamayana ömür boyu artık sunulmayacaktır böyle bir gün. Güneş bir daha asla bugünkü gibi parlamayacaktır; bugün gökyüzünde özel bir konumda bulunuyor çünkü, Jüpiter'le, benimle, Agosta'yla ve Ersilia'yla ve bizim hepimizle ilişki içinde, böyle bir konum asla geri gelmez bir daha, asla yinelenmez, bin yıl geçse bile aradan. Bu yüzden şimdi, uğur getireceğine inandığım için biraz sizin sol yanınızda yürümek ve o zümrüt şemsiyenizi taşımak istiyorum, Ersilia; şemsiyenin ışığında başım bir opal gibi parıldayacaktır. Ama siz de buna katkıda bulunmalısınız, bambina, bir şarkı söylemelisiniz, en güzel şarkılarınızdan birini."

Ersilia'nın koluna girdi Klingsor, keskin hatlarla bezenmiş yüzünü şemsiyenin mavi-yeşil gölgesine daldırdı yumuşacık, deli divane olduğu şemsiyenin, göz kamaştıran tatlı rengiyle kendisini büyüleyen şemsiyenin.

Ersilia, şarkı söylemeye koyuldu:

"Il mio papa non voule,
*Ch' io spos'un bersaglier-"**

Derken başka sesler de katıldı, şarkı söyleye söyleye ormana

* Babam hiç istemiyor/Bir nişancıyla evlenmemi-

yaklaştılar, ormandan içeri girip ilerlediler bir süre; giderek hayli dikleşti yol, eğreltiotları arasından bir merdiven gibi bayır yukarı, yüksek tepeye doğru çıkmaya başladı.

"Harikulade dolaysız bir şarkı bu!" dedi Klingsor överek. "Papa her zaman olduğu gibi severlere karşı. Siz de bir bıçak geçirirsiniz elinize, şöyle keskin bir bıçak, işini bitirirsiniz Papa'nın. En iyisi geceleyin; aydan başkası görmez yaptığınızı, o da sizi ele vermez; yıldızlara gelince, sesleri çıkmaz onların, Tanrı Baba ise sizi bağışlayacaktır. Ne güzel, ne içtenlikli bir şarkı bu! Sözlerini günümüz şairlerinden biri yazsaydı, linç edilirdi kuşkusuz."

Güneş ışığında yıkanan kestanelerin oyunsu gölgeleri altında dar patikayı tırmandılar. Klingsor başını kaldırdıkça, gözleri hemen önündeki ressam kadının saydam çoraplar içindeki pembe pembe ışıldayan ince baldırlarına ilişiyordu. Başını çevirip arkaya baktı mı, Ersilia'nın kıvırcık kara başının üstünde güneş şemsiyesinin kubbemsi turkuvaz mavisini görüyordu. Şemsiyenin altında mor renkli ipek bir giysi içindeydi Ersilia, bütün kafiledekiler arasında biricik esmer kişiydi.

Mavi ve turuncu bir köy evinin yanı başında çayırın üzerine ağaçlardan yeşil elmalar düşmüştü, serin ve ekşi, elmalardan alıp tadına baktılar. Ressam kadın bir zaman Paris'te, Seine ırmağında savaştan önce yaptığı bir geziden anlatmaya başladı hayran hayran. Öyle, Paris ve gerilerde kalmış mutlu günler!

"Bir daha gelmez. Bir daha mı asla."

"Gelmesi de gerekmez," diye sesini yükseltti Klingsor ve keskin hatlarla bezenmiş atmaca başını öfkeyle salladı. "Hiçbir şeyin dönüp gelmesi gerekmez! Ne diye hem? Ne çocuksu dileklerdir bunlar! Savaş kendinden önceki dönemi cennete dönüştürdü, en aptalca şeyleri, en vazgeçilebilir şeyleri bile cennet yapıp çıktı. İyi, Paris güzeldi, Roma güzel, Arles güzeldi. Peki ama, bugün burası daha mı az güzel? Cennet ne Paris, ne savaştan önceki barış dönemidir, cennet burasıdır, şu

yukarıda tepenin üstündedir cennet, bir saat sonra göbeğinde olacağız cennetin, İsa'nın kendilerine 'bugün benimle cennette olacaksın' dediği katilleri olacağız."

Orman içindeki patikanın benekli gölgelerinden çıkıp açıktaki geniş araba yoluna geldiler. Yol geniş helezonlar yaparak, aydınlık ve sıcak, tepeye tırmanıyordu. Klingsor, gözlerinde ışığa karşı koyu yeşil gözlük, en arkadan geliyor, sık sık geride kalıp önü sıra gidenlerin devinimlerini ve renkli konumlarını izliyordu. Çalışmak için yanına kasten bir şey almamıştı, küçük eskiz defteri bile yanında değildi. Öyleyken pek çok kez durmadan yapamadı olduğu yerde, çevresindeki görüntüler karşısında duygulanmış. Sıska vücuduyla tek başına dikiliyordu kırmızımsı yolda beyaz, akasya koruluğunun kıyısında. Yaz tepenin üstüne sıcak nefesini üflüyor, ışık dikine dökülüyor yukarıdan, yüzlerce değişik renk buram buram aşağılardan tütüp geliyordu. Beyaz köyleriyle yeşil ve kırmızı parıldayan yakın tepelerin gerisinde mavimsi sıradağlar uzanıyor, onların gerisinde daha aydınlık ve mavi sıradağlar, yeni, boyuna yeni sıradağlar görülüyor, çok uzaklarda ve adeta gerçekdışı, karlı dağların kristal dorukları seçiliyordu. Akasya ve kestane ormanının üstünde Salute Dağı'nın kayalık sırtı ve hörgüçlü tepesi daha bir özgür ve daha bir belirgin açığa vuruyordu kendini, kırmızımsı ve açık menekşe rengi. Ama bütün bunların hepsinden güzel olan bir şey varsa insanlardı, yeşil örtü altındaki aydınlıkta çiçekler gibi duruyorlardı, devcileyin bir bokböceği gibi ışıldıyordu zümrütten güneş şemsiyesi ve şemsiyenin altında Ersilia'nın siyah saçları, pembe yüzü, beyaz ve ince uzun vücuduyla ressam kadın ayrıca ve bütün ötekiler. Klingsor susamış gözlerle yudum yudum içiyordu hepsini, ama aklı Gina'daydı. Ancak bir hafta sonra onu yeniden görebilecekti. Gina, kentteki bir büroda sekreterlik yapıyordu, Klingsor ancak seyrek görebiliyordu kendisini ve her seferinde Gina'nın yanında başkaları oluyordu. Ve Klingsor Gina'yı seviyor, inadına onu, kendisi hakkında hiçbir şey

bilmeyen, kendisini tanımayan, kendisini anlamayan, kendisine binde bir karşılaşılan antika biri, ünlü yabancı bir ressam gözüyle bakan bu kızı seviyordu. Başkaları dururken gönlünün Gina'ya kayması, başka hiçbir aşk kadehiyle yetinmeyişi ne tuhaftı. Bir kadın uğruna bu kadar uzun boylu zahmetlere katlanmak âdeti değildi. Ama Gina için, onunla şöyle bir saatçik birlikte olabilmek, onun ince ve uzun parmakçıklarını elinde tutabilmek, ayakkabısını onun iskarpinlerinin altına itip sürmek, ensesine kaşla göz arasında bir öpücük kondurmak için buna katlanıyordu. Acayip bir bilmeceydi adet ve Klingsor bu bilmece üzerinde düşünüp durmaktaydı. Yoksa yaşamında bir dönüm noktası mıydı bu? Yaşlılıktan mıydı yoksa? Bu muydu yalnız nedeni, kırk yaşındaki bir adamın yirmi yaşındaki bir kıza karşı duyduğu bir güz sevdası mıydı?

Dağın sırtına varmışlardı sonunda ve ileride yeni bir dünya gözler önünde belirmişti; gerçekdışı Gennaro Dağı, baştan başa sarp ve sivri piramitlerle konilerden kurulup çatılmış; arkada çapraz bir güneş, her biri koyu mor bir gölge üzerinde yüzen emaye gibi ışıl ışıl düzlükler. Karşısıyla bulundukları yer arasında pırıl pırıl titreşen bir hava, aşağılarda gölün ince ve mavi kolu, sonsuz derinliklerde yitik, ormanların yeşil yangınının gerisinde durgun.

Dağın sırtında minicik bir köy: küçük eviyle bir malikâne, dört, beş başka ev, mavi ve pembe renklere boyanmış taş binalar, bir şapel, bir su kuyusu, kiraz ağaçları. Kafile kuyunun yanı başında güneş altında mola verdi, ama Klingsor yürümesini sürdürdü, kemerli bir kapıdan geçip gölgeler içinde yatan bir çiftlikten içeri ayak attı, mavimsi üç ev dikildi karşısına, pencereleri biraz küçüktü evlerin, evler arasında çayırlık alanlar ve yer yer molozlar görülüyordu, bir keçi sonra ve ısırgan otları. Bir çocuk koşup gitti önünden, çocuğu kandırıp yanına çekmek istedi, bir çikolata çıkardı cebinden. Çocuk durdu, Klingsor yetişti, okşayıp sevdi çocuğu, çikolata yedirdi ona, ürkek ve güzel bir çocuktu, koyu esmer, küçük bir kızdı,

korkmuş ve siyah hayvansı gözleri vardı, ince uzun çıplak bacakları esmerdi ve ışıl ışıl parıldıyordu. "Nerede oturuyorsunuz bakayım?" diye sordu Klingsor. Kız kayalıklar içine oyulmuş ev blokuna doğru seğirtti, tam o anda evlerin birinde bir kapı açılmıştı.

İlk çağlardaki mağaraların birinden çıkar gibi karanlık taş evin kapısından bir kadın çıktı dışarı, kızın annesiydi, Klingsor ona da çikolata uzattı. Kirli giysilerin içinde esmer bir boyun yükseliyordu ve sağlam yapılı geniş bir yüz ayrıca, güneşte yanmış, güzel bir yüz, geniş ve dolgun bir ağız, iri gözler, belirgin Asyalı yüz çizgilerinden kaba ve tatlı bir albeni, bir cinsellik ve bir annelik açığa vuruyordu kendini, geniş ve sessiz. Klingsor, baştan çıkarmak ister gibi üzerine eğilecek oldu kadının, kadın gülümseyerek geriye çekildi, kendisiyle Klingsor'un arasına çocuğu koydu. Klingsor kadını bırakıp yürüdü, ama kafasına koymuştu, dönüp gelecekti yine. Bu kadını resme geçirecek ya da onu sevgili yapacaktı kendine, isterse yalnız bir saatçik olsun. Her şeydi kadın: Anne, çocuk, sevgili, hayvan, Madonna, her şey.

Acele etmeden kafilenin yanına dönüp geldi, yüreği düşlerle dolup taşıyordu. İçindeki ev boş ve kapalı gibi duran çiftliğin duvarları üzerine eskiden kalmış kaba top mermileri tutturulmuştu; derme çatma bir merdivenle çalılıklar arasından bir koruluğa ve tepeye çıkılıyor, en yukarıda bir anıt görülüyordu, barok üslupta yapılmış, yalnızlık içinde bir büst, üzerinde Wallenstein kostümü, saç lüleleri, ondüleli bir sivri sakal; parlak öğle güneşinde hayaller, hayaletler tepeyi kuşatıyordu. Harikulade bir şey bekliyordu pusuda, dünya her zamankinden bir başka makama göre akort edilmiş bekliyordu. Klingsor çeşmeden su içti, bir gündüz kelebeği uçup geldi derken, çeşmenin kireç taşından kenar kısımları üzerine su damlaları sıçramıştı, hortumuyla bunları emmeye koyuldu.

Dağ yolu sırta doğru devam ediyordu, kestaneler ve ceviz ağaçlarının altında, güneşli, gölgeli. Bir kavşakta yol kenarın-

da bir şapel, eski ve boyalı; nişin içinde solmuş eski resimler, bir ermiş başı, meleksi tatlılıkta ve çocuksu; bir giysi parçası kırmızı ve kahverengi, giysinin kalan bölümü ufalanıp dökülmüştü. Klingsor kendisi aramaksızın karşısına çıkıveren eski resimlere bayılıyordu; onları seviyor, bu güzel eserlerin gerisin geri toz ve toprağa dönüşümünü seviyordu.

Yeniden ağaçlar, asma çubukları, göz kamaştıran sıcak yol, yeniden bir kavşak: Varmak istedikleri yeri beklenmedik bir anda karşılarında buldular: Bir evin kemerli ve karanlık araba girişi, kırmızı taştan büyük ve yüksek bir kilise, neşeyle ve kendinden emin gökyüzüne doğru boy vermiş; güneş, toz ve huzur dolu bir alan; güneşte yanıp kızarmış, ayaklar altında çıtır çıtır kırılan bir çayır, duvarlardan yansıyan keskin öğle ışığı; bir sütun, üzerinde bir figür, parlak ışıkta gözle görülecek gibi değil; mavi bir sonsuzluk üstündeki geniş alanı çevreleyen taştan bir korkuluk. Arkada köy, Kareno köyü, eski mi eski, dar bir yere sıkışmış; koyu karanlıklar içinde, Araplara ve Müslümanlara özgü bir hava, solmuş kahverengi kiremitler altında taştan kasvetli kovuklar; bunaltıcı, düşsü, dar sokaklar, koyu karanlıklar içinde; beyaz güneşte ansızın çığlığı basan küçük meydanlar, Afrika ve Nagasaki, üstte orman, altta mavi uçurum, tepede doymuş bulutlar, beyaz ve tıkız.

"Komik doğrusu," dedi Klingsor. "Dünyayı biraz tanıyabilmek için ne çok zaman gerekiyor! Bir ara Asya'ya gidiyordum, yıllar önceydi, geceleyin trenle buranın altı kilometre ilerisinden geçtim ya da on kilometre ve böyle bir yerden hiç haberim olmadı. Asya'ya gitmiştim, o zamanlar çok gerekliydi bunu yapmam. Ama Asya'da gördüğüm her şeyi bugün burada da karşımda buluyorum: Balta girmemiş ormanlar, sıcak, güzel, yabancı ve sinirleri sağlam insanlar. güneş, tapınaklar. Bir tek günde üç kıtayı birden gezip görmeyi öğrenmek ne uzun sürüyormuş meğer. İşte karşınızda üç kıta. Hoş geldin, Hindistan. Hoş geldin, Afrika! Hoş geldin, Japonya!

Klingsor'un dostları bu tepelerde oturan genç bir kadını tanıyordu. Tanımadığı bu kadını ziyaret edecek olmaları Klingsor'u pek sevindirdi. Dağların Kraliçesi adını verdi kadına; çocukluğunda okuduğu kitaplardaki gizemsel bir Doğu öyküsünün ismiydi bu.

Kervan, beklentiyle dolu, sokakların mavi gölgeli dehlizlerinde yürümeye koyuldu. Ne bir insan, ne bir ses, ne bir tavuk, ne bir köpek. Ama yarı gölgeler içindeki kemerli bir pencerede birinin sessiz sedasız dikildiğini gördü Klingsor, güzel bir kız, kara gözlü, siyah saçları kırmızı bir eşarp içinde. Sessiz sedasız yabancıları izliyordu; Klingsor'la göz göze geldiler derken, uzun bir nefes boyunca bakıştılar, erkek ve kız, olanca dikkatle ve ciddi ciddi, yabancı iki dünya bir an yaklaştı birbirine. Ansızın ikisi de gülümsedi, kısa ve içten, karşıt cinsiyet mensuplarının o ezeli selamıyla, o eski, tatlı, açgözlü düşmanlığıyla birbirlerine gülümsediler. Ve attığı bir adımla evin köşesini dönüp kayboldu erkek, kızın çeyiz sandığında gözlerini açtı, pek çok resmin yanında bir resim, pek çok düşün yanında bir düş. Klingsor'un asla doymak bilmeyen gönlüne küçük bir diken saplandı, duraksadı bir an, dönmeyi düşündü, Agosto kendisini çağırıyordu, Ersilia şarkı söylemeye başlamıştı. Gölgeli bir duvar silinip gitti ortadan, göz kamaştırıcı bir ışık altında küçük bir meydan ve iki sarı saray büyülü öğle vaktinde sessiz sedasız ve göz kamaştırarak duruyordu; taştan dar balkonlar, kapalı pencere kepenkleri; bir operanın ilk perdesi için olağanüstü bir sahne.

"Şam'a geldik," diye seslendi doktor. "Hangi evde oturuyor Fatma, şu kadınların incisi?"

Bir sürpriz gibi sarayların küçüğünden yanıt geldi. Aralık balkon kapısının serin siyahlığından tuhaf bir ses fırladı dışarı, ardından bir ses daha, aynı ses, sonra on kez yinelendi, bir oktav eklendi buna, on kez akort edilen bir piyano, Şam kentinin göbeğinde çın çın ötüp şarkı söyleyen bir piyano.

Burada olmalıydı, burada oturuyor olacaktı. Ama evin bir

kapısı yok gibiydi, yalnızca pembemsi sarı duvarlar, iki balkon ve balkonların üstündeki çatıda eski bir resim: Mavi ve kırmızı çiçeklerle bir papağan. Boyalı bir kapısı olmalıydı evin, üç kez vurulup da açıl susam açıl dendi mi, boyalı kapı açılacak ve içeriye ayak atacak yolcuyu Acem parfümlerinin ıtırlı kokusu karşılayacaktı, yüksek bir tahtta Dağların Kraliçesi tüllerin, peçelerin gerisinde kurulmuş oturuyor olacaktı. Ayaklarının dibinde tahta çıkılan merdiven basamaklarında çömelmiş halayıklar ve bir çığlık atarak gelip hanımının omzuna konan renkli papağan.

Bir yan sokakta küçücük bir kapı buldular; tiz bir çıngırak, bu şeytani aygıt hain hain öttü; portatif bir merdiven gibi dar basamaklarıyla dik bir merdivenden yukarı çıkılıyordu. Piyanonun bu eve nereden gelip girdiğine akıl erdirilecek gibi değildi. Pencereden mi? Çatıdan mı yoksa?

İri siyah bir köpek dolu dizgin yaklaştı ileriden, sarışın bir aslanyavrusu onu izledi; hayli bir gürültü; dar merdiven gıcır gıcır ediyordu, arkalarda piyanodan on bir kez aynı ses döküldü. Pembe badanalı bir odadan yumuşak ve tatlı bir ışık sızdı dışarı, açılıp kapatılan kapı sesleri. Bir papağan var mıydı odada?

Birden Dağların Kraliçesi belirdi karşıda, ince uzun boyuyla eğilip bükülebilir bir çiçek, pürüzsüz ve esnek, baştan aşağı kırmızılar içinde, yanmakta olan bir alev, gençliğin bir portresi. Klingsor'un gözlerinin önünde yüzlerce sevilen hayal silinip gitti, yeni hayal ışıl ışıl onların yerini aldı. Hemen anlamıştı Klingsor, kadının resmini yapmadan duramayacaktı. Nasılsa öyle değil, gelip kendisini bulmuş olan ışığı, o şiiri, o güler yüzlü ve buruk ahengi resme geçirecekti: Gençliği, kırmızıyı, sarışını, Amazonu. Ona bakacaktı önce, bir saat, belki de pek çok saat onu seyredecekti. Yürüyüşünü görecek, oturup kalkışını, gülüşünü görecekti, hatta dans ettiğini görecekti belki, hatta şarkı söyleyişini izleyecekti. Gün taçla taçlanmış, gün bir anlam kazanmıştı. Buna eklenecek şeyler bir ar-

mağan olacaktı yalnızca, işin cabası olacaktı. Hep böyleydi zaten: Bir yaşantı hiçbir zaman tek başına çıkıp gelmiyordu, kuşları yolluyordu önden; habercileri ve geleceğini müjdeleyen işaretleri yolluyordu, kapı eşiğindeki o annemsi Asyalı hayvansı bakışı örneğin, pencerede dikilen o siyah köy güzelini, falan ya da filan şeyi.

Bir duygu bir saniyelik bir süre çakıp parladı içinde: "On yaş daha küçük, on kısa yıl daha genç olaydım, bu kadın beni ele geçirebilir, avcuna alabilir, parmağına dolayabilirdi. Hayır, pek gençsin benim için, küçük kırmızı kraliçe, o kocamış büyücü Klingsor için pek küçüksün! Sana hayranlık besleyecektir o, seni ezberleyecek, senin resmini yapacak, gençliğinin şarkısını dünya durdukça durmak üzere resme geçirecektir; ama senin uğruna bir hac yolculuğuna koyulmayacak, sana gelmek için bir merdiveni tırmanmayacak, senin uğruna bir cinayet işlemeyecek, o sevimli balkonunun önünde senin için bir serenat söylemeyecektir. Hayır, bütün bunları ne yazık ki yapmaya kalkışmayacaktır o kocamış ressam, o Klingsor, o yaşlı budala! Seni sevmeye yeltenmeyecek, o Asyalı kıza, penceredeki o siyah kıza baktığı gibi sana bakmayacaktır, belki senden bir gün bile küçük olmayan o kız için fazla yaşlı sayılmaz Klingsor, yalnızca senin için yaşlıdır, Dağların Kraliçesi, dağdaki kırmızı çiçek. Senin için, yabani karanfil, yaşlıdır o. Çalışmayla dolu bir gündüz ve kırmızı şarapla dolu bir akşam arasında Klingsor'un armağan edebileceği sevgi yetmez sana. Ama gözlerim rahatlıkla seni içebilir, ince belli havai fişek, bende çoktan silinip gitsen bile gözlerim bir daha seni asla unutmaz.

Taş döşemeli ve açık kemer kapılı odalardan geçip bir salona geldiler; yüksek kapıların üstünde Barok üslupta ele avuca sığmayan alçıdan figürler alev alev yanıyor, karanlık frizler üzerine resmedilmiş yunus balıkları, beyaz atlar ve ellerinde ok ve yayla kanatlı aşk tanrıları kalabalık bir efsane denizinde yüzüp duruyordu. Birkaç sandalyeden ve piyanonun sökü-

lüp dağıtılmış yerde duran parçalarından başka geniş salonda bir şey seçilmiyor, ama baştan çıkarıcı iki kapı güneşte ışıl ışıl yanan opera meydanının üstündeki iki küçük balkona açılıyordu. Karşı köşede ise komşu sarayın balkonları kurumla öne çıkmaktaydı; bu balkonlar da resimlerle süslenmişti, kırmızı semiz bir kardinal güneşte bir süs balığı gibi yüzüyordu.

Salonda kaldılar. Azıklar çıkarıldı çantalardan, bir sofra kuruldu, şarap geldi: kuzey ürünü seyrek ele geçen beyaz bir şarap, anı ordularının kapısını açacak bir anahtar. Piyanoyu akort edecek adam kaçıp gitmişti, parçalara ayrılmış piyano susuyordu. Klingsor, çırılçıplak ortaya çıkmış bağırsaklara benzeyen tellere dikti gözlerini düşüncelere dalarak, sonra gidip piyanonun kapağını kapadı. Gözleri ağrıyordu, ama yüreğinde yaz günü şakıyor, Sarazenli anne şakıyor, Kreno düşü mavi mavi, çiçek çiçek şakıyordu. Klingsor yemek yedi, kadeh tokuşturdu, bağıra çağıra, şen şakrak konuşup durdu. Ama bütün bunların ötesinde atölyesinde bir çalışma sürüp gitti, bakışlarıyla yabani karanfili, bu ateşten çiçeği bir balığı sarıp kuşatan su gibi sarıp sarmaladı; beyninin içinde çalışkan bir vakanüvis oturmuş, formları, ritimleri, devinimleri adeta demirden sayı sütunları halinde kayda geçirmekteydi.

Söyleşiler ve gülüşmeler salonu dolduruyordu. Zeki ve sevecendi doktorun gülüşü, Ersilia'nın gülüşü pes perdeden ve güler yüzlüydü, Agosto'nunki güçlü ve yerin altından kopup gelir gibi, ressam kadınınki ise kuş hafifliğindeydi; şair akıllıca sözler ediyor, Klingsor şakayla karışık konuşuyor, kırmızı kraliçe salondakileri gözlemleyerek ve biraz çekinerek, konukları arasında, yunuslar ve atlar arasında dolaşıyordu; bir oraya, bir buraya seğirtiyor, bazen piyanonun başına gelip dikiliyor, bazen bir minderin üzerine büzülüp oturuyor, ekmek dilimliyor, acemi kız elleriyle kadehlere şarap dolduruyordu. Serin salon neşeyle çın çın ötüyor, gözler, kara ve mavi, parıldıyor, aydınlık ve yüksek pencerelerin önünde öğle vakti göz kamaştırarak hiç kımıldamadan nöbette bekliyordu.

Kadehlere ışıl ışıl dolan soylu şarap, mütevazı soğuk öğle yemeğiyle iç acıcı bir karşıtlık oluşturmaktaydı. Kraliçenin giysisinin kırmızı parıltısı yüksek salonun içinden akıp gidiyor, yaşlı bayların gözleri dikkatle bu parıltıyı izliyordu. Kraliçe bir ara gözden kayboldu, sonra yine dönüp geldi; yeşil bir şal atmıştı omuzlarına. Derken yine kayboldu bir ara, sonra yine dönüp geldi, başına mavi bir eşarp bağlamıştı bu kez.

Yemeğin ardından, yorgun ve doymuş, güle oynaya kalkılıp ormana gidildi, otların ve yosunların içine uzanılıp yatıldı; güneş şemsiyeleri parıldıyor, hasır şapkalar altında yüzler yanıp tutuşuyordu. Dağların Kraliçesi, yeşil otlar içinde kırmızı, uzanmış yatıyor, nazlı boynu alevler içinden ışıl ışıl boy verip çıkıyor, yüksek ökçeli ayakkabısı narin ayakçığını bir doygunluk ve canlılıkla kucaklıyordu. Kraliçenin yakınında ağlaşan Klingsor, tıpkı çocukken o büyülü öyküyü okuyup içini öyküyle doldurduğu gibi Dağların Kraliçesini etüt ediyordu.

Dinlendiler, uyudular, sohbet ettiler, karıncalarla boğuştular, sağda solda gezinen yılan sesleri duyar gibi oldular zaman zaman. Şimdi aralarında bulunsalar ne iyi olacağını düşündükleri dostların anımsadılar, sayıları pek çok değildi bu dostların; Gaddar Louis'yi aradılar, Klingsor'un dostunu, atlı karıncaların ve sirklerin bu ressamını; Louis'nin fantastik ruhu kafiledekilerin hemen üzerinde uçuşup duruyordu.

Cennette bir yıl gibi geçti ikindi. Ayrılıp giderlerken bol bol güldüler. Klingsor hepsini yüreğinde taşıyıp kendisiyle götürdü: kraliçeyi, ormanı, sarayı, yunuslu salonu, her iki köpeği, papağanı sonra.

Dostlar arasında bayır aşağı yürürken ruhunu yavaş yavaş şen ve coşkulu bir hava sardı. Kendi isteğiyle çalışmaları bir yana bıraktığı seyrek günlerde ruhunda esen bir havaydı bu. Ersilia'yla, Hermann'la, ressam hanımla el ele tutuşarak güneşli yoldan aşağı indi, şarkılar söyledi, çocuksu bir hazla nükteler yaptı, sözcük oyunlarına başvurdu, katıla katıla gül-

dü. Kafiledekileri geride bırakıp önden seğirtiyor, ileride bir yerde pusuya yatıp onları korkutuyordu.

Hızlı bir tempoyla yürüyorlar, ama güneş onlardan daha hızlı ilerliyordu, Palazetto'ya vardıklarında dağın arkasında gözden kaybolmuş, aşağıdaki ovaya şimdiden akşamın loşluğu çökmüştü: Yolu şaşırıp çok aşağılara inmişlerdi, açlık ve yorgunluk çullanmıştı üzerlerine, bu durumda akşam için tasarladıkları plandan vazgeçmek zorunda kaldılar, sözde Korn'dan geçerek Barengo'ya gidecek, göl kıyısındaki köyün restoranında balık yiyeceklerdi.

Yol kenarındaki bir duvarın üzerine çıkıp oturan Klingsor: "Sevgili dostlarım," diye başladı konuşmaya. "Bu akşam için yaptığımız planlara doğrusu diyecek yoktu, balıkçıların arasında ya da Monte d'oro'da yiyeceğim nefis bir akşam yemeğini öpüp başıma koyacaktım. Ama o kadar uzağa gidemeyeceğiz artık, en azından ben. Yoruldum, acıktım sonra. Karşımıza çıkacak ilk meyhaneye kadar yürürüm ancak, daha ileri bir adım bile atmam, yakında bir meyhane vardır kuşkusuz. Şarapla ekmek olsun yeter. Kim geliyor şimdi benimle?"

Hepsi de Klingsor'u izledi. Bir meyhaneye vardılar, sarp ormanlık bayırda küçük bir terasta ağaçların karanlığında taştan banklar ve masalar buldular. Meyhaneci kayalar içine oyulmuş mahzenden şarap alıp geldi, ekmek çıkardı önlerine. Gelenler konuşmadan banklara çöktü, yiyip içmeye koyuldu, oturacak bir yer buldukları için keyifleri yerindeydi. Ağaçların yüksek gövdelerinin arasında gün ışığı sönüp gidiyor, mavi dağ siyah, kırmızı yol ise beyaz bir renk alıyor, yolun geceye bürünmüş aşağı kısmında seyreden bir arabanın sesi duyuluyor, bir köpek havlıyor, gökyüzünde sağda solda yıldızlar, yeryüzünde lambalar yanıyor, birbirlerinden pek ayırt edilemiyorlardı.

Mutluluk içinde oturuyordu Klingsor, dinleniyordu, gözlerini gecenin içine dikmişti, midesine kara ekmeği yolluyor, şa-

rapla dolu mavimsi kadehleri sessiz sedasız boşaltıyordu. Doymuş, yeniden gevezeliğe koyuldu, şarkılar söyledi, şarkıların ritmine uyarak sallandı oturduğu yerde, kadınlarla oynadı, elleşti, saçlarının parfümünü kokladı havada. Şarabı beğenmişti. Başkalarını ayartıp kandırmada bu usta kişi kalkıp yola koyulmalarına ilişkin tüm önerileri güçlük çekmeden saf dışı bıraktı, şarap yuvarladı, kadehlere şarap doldurup sevecenlikle kadeh tokuşturdu, şarap getirtti yeniden. Ölümlülüğün simgesi mavimsi toprak kupalardan yavaş yavaş birbirinden değişik büyüler çıkıp geldi, dünyanın çehresini değiştirip yıldızlara ve ışığa renk kattı.

Yüksekte, dünyanın ve gecenin oluşturduğu uçurumun üstünde süzülen bir salıncakta oturuyorlardı; altın bir kafeste kuşlar gibiydiler, yersiz yurtsuz, tüm ağırlıklardan soyutlanmış, yıldızlarla yüz yüze şarkı söylüyorlardı, egzotik şarkılar; esrik yüreklerinden gecenin içine hayal ürünü nağmeler yolluyorlardı, gökyüzünden içeri, ormandan, o coşkulu, o sihirli evrenden içeri nağmeler. Ve yıldızlardan ve aydan, ağaçlardan ve dağlardan yanıtlar geliyordu; Goethe'nin ve Hafız'ın sesi duyuluyor, Mısır'ın kızgın, Yunanistan'ın içten kokusu burcu burcu yükseliyordu aşağılardan; Mozart gülümsüyor, Hugo Wolf çılgın gecede piyano çalıyordu.

Ansızın bir patırtı işitip ürktüler, bir ışık çaktı gümbürtüyle aşağıda, göz kamaştıran sayısız ışıklı pencereleriyle bir tren yeryüzünün yüreğinin ortasından geçerek dağın ve gecenin içine daldı, yukarıda gözle görülemeyen bir kilisenin çan sesleri duyuldu. Yarımay, pusuda, kollayarak, masanın üstüne çıktı, karanlık şaraplardan içeri düştü yansıyan bakışı, bir kadının ağzını ve gözlerini zifiri karanlıktan çekip aldı, gülümsedi, yükseklere tırmandı giderek, yıldızlara şarkılar yolladı. Gaddar Louis'nin ruhu bir bankın üzerinde çömelmiş, mektuplar yazıyordu.

Klingsor, gecenin bu kralı, saçlarında yüksek bir taç, taş bankın üzerinde arkasına yaslanmış, dünyanın raksını yöneti-

yor, tempo tutuyor, ayı çekip çıkarıyor sahneye, trene yol veriyordu. Ve gözden kayboluyordu tren, gökyüzünün bir kenarından aşağı düşen bir takımyıldız gibi gözden kayboluyordu. Dağların Kraliçesi neredeydi? Ormanda bir piyano sesi duyulmuyor, uzakta işkillenmiş bir aslan yavrusu havlamıyor muydu? Daha demin mavi bir eşarp yok muydu başında? Hey, kocamış dünya, dikkat et, dağılıp dökülmeyesin! Sen buraya, orman! Sen de oraya, dağ! Tempoya dikkat edin! Hey yıldızlar, bu ne mavilik, bu ne kırmızılık! O halk şarkısındaki gibi tıpkı: "Kırmızı gözlerin ve mavi ağzın!"

Güzel şeydi resim yapmak, uslu çocuklar için güzel ve sevimli bir oyundu. Ama yıldızları yönetmek, kendi kanının temposunu, kendi gözlerinin ağtabakasındaki renkten halkaları dünyanın içine aktarmak, kendi ruhunun titreşimlerini gecenin rüzgârıyla sürdürmek daha değişik bir şeydi, daha yüce, daha görkemli bir şey. Kaybol ortadan, siyah dağ! Bulut olup Acem ülkesine uç, yağmur olup Uganda'nın üzerine yağ! Ve sen yaklaş Shakespeare'in ruhu, bize bir sarhoş soytarı şarkısı söyle yağmur üstüne, her Tanrının günü yağan!

Klingsor bir kadının küçük elini öptü, tatlı tatlı soluyan bir kadının göğsüne yaslandı. Masanın altında bir ayak Klingsor'un ayağıyla oynadı. Kimin eliydi, kimin ayağı ya da, bildiği yoktu; çevresinde bir sevecenlik sezdi, eski büyüyü yeniden duyumsadı ve öpüp başına koydu: Gençti henüz, son denilen şeyin uzağındaydı, çevresine ışınlar saçıyor, çevresini büyülüyordu henüz, seviyordu, o ürkek kadıncıklar henüz bel bağlıyordu kendisine.

Bir çiçek gibi giderek daha yükseklere boy verdi Klingsor, şarkı söyler gibi kısık bir sesle anlatmaya koyuldu, olağanüstü bir öyküyü anlatmaya, bir sevginin öyküsünü, daha doğrusu Büyük Okyanus'a bir yolculuğun, Gauguin'in ve Robinson'un eşliğinde yaptığı ve Papağan Adasını keşfedip Mutlu Adalar Cumhuriyetini kurduğu bir yolculuğun öyküsünü. Binlerce papağan akşam aydınlığında nasıl da yanıp sönmüş-

tü; mavi kuyrukları koyun yeşilliğinde nasıl da yansımıştı! Papağanların bağrışması, büyük büyük maymunların attığı çığlıklar, kurduğu cumhuriyeti ilan eden Klingsor'u bir gök gürlemesi gibi karşılayıp selamlamıştı. Beyaz sorguçlu papağanı kabineyi kurmakla görevlendiren Klingsor, asık suratlı gergedan kuşuyla kocaman koko kaplarından Hindistan cevizi şarabı içmişti. Tanrım, o zamanların gökteki ayı, mutlu gecelerin ayı, sazlıklar içinde kazıklar üzerindeki kulübelerin üstünde parıldayan ay! Kül Kalüa idi kızın, esmer tenli ürkek prensesin adı; ince belli ve uzun boylu, muz ormanının içinde yürüyüp gidiyordu, devcileyin yaprakların özsulu çatısının altında bal gibi ışıldayarak, şirin yüzünde ceylan gözleri, güçlü ve esnek sırtında bir kedi ateşi, esnek topuklarında ve sırım gibi bacaklarında bir kedi sıçrayışı. Kül Kalüa, Güneydoğunun çocuğu, Güneydoğu'nun ilk ateşi ve çocuksu masumiyeti; sayısız gecelerde Klingsor'un koynunda yattın ve her biri yeniydi bu gecelerin, her biri öncekilerden daha içli, öncekilerden daha güler yüzlü. Oh, yer cininin o şenliği, Papağan Adası bakirelerinin Tanrının önündeki dansı!

Adanın, Robinson'un ve Klingsor'un üstünde, öykünün ve onu dinleyenlerin üstünde beyaz yıldızlı gece bir kubbe oluşturuyordu, ağaçların, evlerin ve ayakların altında usulca soluyan bir karın ve bir göğüs gibi sevecen şişip kabarıyordu dağ; nemli ay gökyüzü yarımküresinde esnek adımlarla hızlı hızlı seğirtiyor, suskun bir çılgınlıkla rakseden yıldızları peşinden sürüklüyordu. Halkalara geçirilmiş zincirler halinde gökyüzünde dizilmişti yıldızlar, cennete götüren bir teleferiğin pırıl pırıl ipini anımsatıyorlardı. Balta girmemiş orman annemsi bir karanlığa bürünmüştü; ilkel dünyanın batağından yokoluşun ve yaradılışın kokusu yükseliyordu. Yılanlar ve timsahlar yerlerde sürünüyor, yaratıklar ırmağı kıyısız bir haznenin içine habire akıp dökülüyordu.

"Yine resim yapacağım!" dedi Klingsor. "Yarından tezi yok kolları sıvayacağım. Ama artık bu evlerin, bu insanların ve

ağaçların değil, timsahların ve deniz yıldızlarının, canavarların ve erguvan rengi yılanların resmini yapacağım, oluşum sürecini yaşayan ne varsa, değişim sürecini yaşayan ne varsa geçireceğim resme; insan olma, yıldız olma özlemiyle yanıp tutuşan ne varsa, doğumla, çürüyüp kokuşmayla, Tanrıyla ve ölümle dolup taşan ne varsa."

Klingsor'un adeta fısıldayarak söylediği sözlerin ve altı üstüne getirilmiş sarhoş saatin orta yerinde Ersilia'nın pes perdeden duru sesi yankılanmaya başladı, *bel mazzo di flori* şarkısını kendi kendine sessizce söylüyor ve şarkıdan çevreye huzur taşıyordu. Klingsor zaman ve yalnızlık denizlerinde yüzen uzak bir adadan gelir gibi kulak veriyordu şarkıya. Elinde döndürüp durduğu boş şarap kupasına artık şarap doldurmuyordu. Şarkı dinliyordu Klingsor. Bir çocuk şarkı söylüyor, bir anne şarkı söylüyordu. Yolunu şaşırmış alçak herifin biri miydi, dünyanın batağında, çamurunda yıkanmış serseri ve kepaze bir adam mı, yoksa küçük, aptal bir çocuk mu?

"Ersilia," dedi saygılı bir tonla. "Sen her zaman bizim uğurlu yıldızımızsın."

Zifiri karanlık sarp ormandan aşağı, dallara ve bitki köklerine tutuna tutuna kayıp gidiyorlardı aşağı, dönüş yolunu arayarak. Derken ormanın aydınlık kıyısına ulaştılar, açık alana rampa ettiler; mısır tarlasındaki dar yol gece ve dönüş havasını soluyor, mısırların yapraklarında ayın bakışı yansıyor, dizi dizi asma çubukları önlerinden geçip gidiyordu. Ansızın Klingsor başladı şarkı söylemeye, usulcacık, biraz kısık sesle, usulcacık ve bol bol söylenen bir şarkı, Almanca ve Malezyaca söylenen, sözcüklerle ve sözsüz. İçinde birikmiş ne varsa şarkıyla dışarı saldı, kahverengi bir duvarın gündüz kendisinde topladığı ışığı akşamleyin yansıtması gibi adeta.

Kafiledeki dostlardan biri burada, biri ötede veda edip ayrıldı, küçük patikada, asmaların gölgesinde gözden kayboldu. Herkes gidiyordu, herkes tek başınaydı, gökyüzünün altında yuvaya dönüşü arıyordu tek başına. Kadınlardan biri iyi gece-

ler dileyerek Klingsor'u öptü, ağzı Klingsor'un ağzını emdi yakıp kavurarak. Paldır küldür yuvarlanıp gitti herkes, eriyip kayboldu. Klingsor, ev varıp merdivenleri çıkarken hâlâ şarkı söylüyordu. Tanrıya ve kendisine övgüler döşeniyordu söylediği şarkıyla; Li Tai Pe'yi övüyor, Pampambio'nun nefis şarabını övüyordu. Bir put gibi onaylayıp evet demenin bulutlarının üstünde dinleniyordu. "İçte altından bir küreyim ben," diye söylüyordu şarkıda. "Bir katedralin kubbesi gibiyim, diz çökülüp Tanrıya yakarılan bir katedralin. Altın ışıklar yansır katedralin duvarlarından, eski bir freskte Kurtarıcı İsa kanlar içindedir ve kanar yüreği Meryem'in. Bizlerin de kanı akıp durur, biz kalanların da, biz yolunu şaşırmışların, biz yıldızların, biz kuyrukluyıldızlarında. Yedi kılıç, on dört kılıç geçip gider mutlu göğüslerimizin içinden. Seni seviyorum, sarışın ve siyah kadın, herkesi seviyor, siz darkafalıları da seviyorum. Hepiniz de benim gibi zavallılarsınız, sizler de sarhoş Klingsor gibi zavallı çocuklar, istenildiği gibi yaratılamamış yarı tanrılarsınız. Selam sana sevgili yaşam! Selam sana, sevgili ölüm!"

Klingsor'un Edith'e Mektubu

Yaz gökyüzündeki sevgili yıldız!

Ne kadar tatlı bir mektup yazdın, ne kadar gerçek. Ve sevgin nasıl da acıyla sesleniyor bana, hiç bitmeyen bir çile, hiç bitmeyen bir sitem gibi. Ama bana, ama kendine yüreğindeki tüm duyguları itiraf et yeter ki, doğru yoldasın demektir. Ancak, hiçbir duyguyu küçük, hiçbir duyguyu yakışıksız diye niteleme sakın! Duyguların hepsi iyidir, hatta çok iyidir, kin de iyidir sonra, çekemezlik de, kıskançlık da, acımasızlık da iyi-

dir. Bizi yaşatan tek şey, bizim biçare duygularımız, bizim güzel ve şahane duygularımızdır, kendisine haksızlık ettiğimiz her duyguyla bir yıldızımızı söndürmüş oluruz. Gina'yı seviyor muyum, bilemeyeceğim. Hayli kuşkuluyum. Kendisi için herhangi bir özveride bulunamazdım doğrusu. Genel de sevmeye yetenekli biri miyim, bildiğim yok. Birinin istekle peşinden koşabilir, başkalarında kendimi arayıp bulmaya çalışabilir, başkalarında nasıl bir yankı uyandırdığımı merak edebilir, bir ayna sahibi olmayı dileyebilir, haz peşinde koşabilirim ve bütün bunlar da sevgi gibi görünebilir.

Sen ve ben. İkimiz de aynı labirentte dolanıyor, duygularımızın, bu berbat dünyada hakkı yenmiş duygularımızın bahçesinde dolanıp duruyoruz ve her birimiz kendine göre bu rezil dünyadan bunun acısını çıkarmaya çalışıyoruz. Ama birimiz ötekinin düşlerine dokunmaktan kaçınıyor, düş şarabının ne çok kırmızı rengi, ne hoş bir tadı olduğunu biliyoruz çünkü. Duyguları konusunda, davranışlarının "kapsam" ve sonuçları konusunda bir açıklığa varabilenler, yaşama inanan ve yarın ya da öbür gün onaylamayacakları hiçbir adımı atmaya yanaşmayan seçkin insanlar, güven içindeki insanlardır yalnızca. Ben bu kişiler arasında sayılacak mutlu kişilerden değilim. Duygularım ve davranışlarım, yarına inanmayan ve her yeni güne en son gün gözüyle bakan biz kimsenin duygu ve davranışlarıdır.

İnce belli, uzun boylu sevgili kadın! Düşüncelerimi dile getirmeye uğraşıyor ama başaramıyorum. Dile getirilen düşünceler, her zaman işte öylesine yitiriyor dirimselliğini! Öldürmeyelim, bırakalım yaşasın onlar! Beni anladığını, içinde bana akraba bir şeylerin saklı yattığını derinden hissediyor, bunu şükranla karşılıyorum. Yaşam kitabında bunun nasıl kayda geçileceği, sevgi, şehvet, şükran, merhamet gibi duygularımızın annece mi, yoksa çocukça mı şeyler sayılacağı konusunda bir bilgim yok. Her kadına işini bilen yaşlı bir çapkın, sık sık da küçük bir çocuk gözüyle bakıyorum. Bazen alabildiği-

ne iffetli kadınlar, bazen de şehvetle dolup taşan kadınlar beni ötekilerden çok kendine çekiyor. Tümü güzeldir kadınların, tümü de kutsal, sevebileceğim her şey, işte öylesine kusursuzdur. Neden, ne kadar zaman, ne ölçüde, saptanması olanaksız.

Sevdiğim yalnızca sen değildin, biliyorsun bunu, Gina da değil; yarın, öbür gün başkalarını da sevecek, başkalarının da resmini yapacağım. Ama yaşayacağım hiçbir sevgi, sevdiklerim uğruna kalkışacağım hiçbir bilgece ya da budalaca eylem pişmanlık duygusu uyandırmayacaktır bende. Belki seni sevmemin nedeni bana benzemendir. Başka kişiler de çıkacak, bana hiç benzemedikleri için onları da seveceğim. Gece, vakit hayli geç oldu, ay Salute Dağı'nın üzerinde. Nasıl gülüyor yaşam, nasıl da gülüyor ölüm!

Bu sersemce mektubu at ateşe olmaz mı, at ateşe Klingsor'unu.

Çöküş Müziği

Temmuzun son günü çıkıp gelmişti, Klingsor'un hepsinden çok sevdiği ay, Li Tai Pe'nin o yüce şenlik dönemi solup çiçeklerini dökmüş, bir daha gelmemek üzere kayıplara karışmıştı, bahçede günebakanlar gökyüzünün maviliğine altınsı çağrılarını iletip duruyordu. Klingsor, sadık dostu Thu Fu'yla temmuzun bu son günü yola düştü. Sevdiği bir semtten geçti yürüyerek: güneşte yanıp kavrulmuş banliyöler, yüksek ağaçlar altında uzanan tozlu yollar, gölün kumsalına bakan kırmızı ve turuncu renklerde kulübeler, kamyonlar, gemilerin yükleme rampaları, mor renkli uzun duvarlar, yoksul melezler. Akşam olduğunda bir kenar mahallenin kıyısında, toz toprak içinde oturup rengârenk çadırları ve bir atlıkarıncanın araba-

larının resmini yapmaya koyuldu, yolun kenarında güneşte kavrulmuş çıplak çimenlerin üzerine çöküvermişti, çadırların parlak renklerine karşı duramayarak. Bir çadır bordürünün rengi atmış eflatun rengine, konut olarak kullanılan hantal arabaların şen şakrak yeşili ve kırmızısına, çadırın çatısını ayakta tutan direklerin mavi-beyazına vurulmuştu. Hırsla kadmiyumun altını üstüne getirdi, tatlı serin kobalta yüklendi çılgınca, sarı ve yeşil gökyüzünün içinden kırmızı vernikle akıp dağılan çizgiler çekti. Bir saatçik daha, Tanrım, hatta bir saate de varmaz, resim biterdi. Gece çöktü derken; ertesi gün ağustosun biriydi, yanıp tutuşan kadehini pek çok ölüm korkusu, pek çok tasa ve endişeyle dolduran yakıp kavurucu ağustos ayı. Orak bilenmişti; gündüzler kısalıyor, ağaçların giderek bakırlaşan yapraklarında gizlenmiş ölüm gülüyordu. Çın çın çınlasın, gümbür gümbür ötsün sesin, kadmiyum! Övün bağıra bağıra bolluk ve bereket içinde yüzen kırmızı vernik! Gül göz kamaştırarak, limon sarısı! Gel beri, uzakların koyu mavi dağı! Tozsu yeşil mat ağaçlar, buyrun kalbim sizin! Ne kadar da yorgun düşmüşsünüz, doğru yoldan şaşmayan o vefalı dallarınızı nasıl da öyle sarkıtmışsınız! Sizleri içiyorum bir su gibi, ey sevimli nesneler! Sizlere yalancı sürekliliker ve ölümsüzlükler bağışlıyorum, ben, alabildiğine ölümlü, alabildiğine inançsız, alabildiğine hüzünlü varlık, sizin hepinizden çok ölüm korkusuyla kahrolan ben. Temmuz yanıp kavruldu, ağustos göz açıp kapamadan yanıp kül olacak, çiğden ıslak bir seher vakti sararmış yapraklardan o büyük hayalet soğukta üşüyerek ansızın bize bakacak. Ansızın kasım süpürüp geçecek ormanın üzerinden. Ansızın büyük hayalet gülecek, ansızın bir üşüme alacak yüreğimizi, o canım pembe etlerimiz ansızın kemiklerimizden dökülecek, çölde çakallar uluyacak, akbabalar boğuk sesleriyle o lanet olası şarkılarını söyleyecekler. Büyük kentteki gazetelerden biri benim resmimi basacak ve altında şöyle yazacak resmin: "Eşsiz sanatçı, dışavurumcu ressam, renk ustası, bu ayın on altısında aramızdan ayrıldı."

Yeşil çingene arabasının altına hınçla dolup taşarak Paris mavisinden bir oyuk açtı Klingsor. Ateş püskürerek kaldırım taşlarının krom sarısı kenarlarını kırdı. Koyu bir umutsuzluğa kapılarak boş bir köşeye zincifre kırmızısını oturttu, meydan okuyan beyazı silip attı, süreklilik uğruna akıttı kanını, savaştı, zalim Tanrıya açık yeşil ve Napoli sarısıyla seslendi. İnleyip sızlanarak o ruhsuz toz yeşiline daha çok mavi karıştırdı, sızlanıp yakararak akşam göğünde daha diri ışıklar tutuşturdu. Alabildiğine parlak, saf ve katıksız boyalarla dolu paleti tek avuntusuydu Klingsor'un, kulesiydi, silah deposu, dua kitabı, topuydu, o kalleş ölümün üzerine mermiler yağdırdığı. Erguvan rengi ölümün yadsınması, zincifre kırmızısı çürüyüp kokuşmaların alaya alınmasıydı. Silah deposuna diyecek yoktu doğrusu, yürekli askerlerden küçük birliği göz kamaştırarak duruyor ortada, toplarından tez canlı mermiler ışıl ışıl gümbürdüyordu. Hiçbir şey kâr edecek gibi değildi, yağdırılan mermiler boşunaydı, ama yine iyiydi ateş etmek, mutluluktu, avuntuydu, yaşam demekti henüz, yenmek, zaferi kazanmaktı.

Thu Fu, fabrikayla yükleme rampası arasında sihirli şatosunda oturan bir dostunu görmeye gitmişti. Dönüp geldi derken, onu, o Ermeni müneccimi de yanında getirdi.

Resmi bitirmişti Klingsor; yanı başında iki yüz görünce, Thu Fu'nun sarışın güzelim saçlarıyla büyücünün siyah sakalını ve beyaz dişleriyle gülümseyen ağzını görünce oh deyip rahat bir nefes aldı. Gelenlerle birlikte Gölge de çıkıp gelmişti, uzun ve koyu gölge, derin çukurların içinde hayli gerilere kaçmış gözleriyle. Sen de hoş geldin Gölge, sevgili arkadaşım!

"Bugün günlerden ne, haberin var mı?" diye sordu Klingsor dostuna.

"Temmuzun son günü, biliyorum."

"Bugün bir yıldız falına baktım," dedi Ermeni müneccim. "Falda gördüğüme göre, bu akşam bir şeyler olacak. Zühal

kaşlarını çatmış, Merih tarafsız, Müşteri baskın. Li Tai Pe, Temmuzda doğmadınız mı siz?"

"Temmuzun ikisinde."

"Tahmin etmiştim. Yıldızlarınız karışık, dostum, yalnızca kendiniz onları yorumlayabilirsiniz. Bereket, çatladı çatlayacak bir nar gibi sarıp sarmalıyor sizi. Yıldızlarınızın konumunda bir acayiplik var, Klingsor. Bunu hissediyor olmalısınız."

Li toparlandı. Resme geçirdiği dünya sönmüştü, sarı ve yeşil gökyüzü sönmüş, ışıl ışıl mavi bayrak boğulmuş suda, canım sarı katledilmiş; sararıp solmuştu. Acıkmış ve susamıştı Klingsor, gırtlağı tozla dolup taşıyordu.

"Dostlarım," dedi can ve gönülden. "Bu akşam birbirimizden ayrılmayalım. Biz dördümüz bir daha böyle biraraya gelmeyeceğiz çünkü, bunu yıldızlardan okuyor değilim, gönlüme yazılmış duruyor. Benim temmuz ayı gerilerde kaldı, son saatleri karanlıkta yanıyor alev alev, derinliklerden o büyük ana beni çağırıyor. Dünyayı hiç daha böyle güzel görmedim, hiç daha böyle güzel bir resim yapmadım. Ufukta şimşekler çakıyor, yokoluşun müziği yankılanmaya başladı. Katılalım bu müziğe, bu tatlı ürkek müziğe, hep beraber burada kalalım, şarap içip ekmek yiyelim."

Üzerindeki çadır az önce kaldırılıp akşam için hazırlanan atlıkarıncanın yanı başında, ağaçların altına birkaç masa atılmıştı, topallayarak yürüyen garson kız arada bir görünüp kayboluyordu, gölgede küçük bir restoran vardı. Burada kalıp tahta bir masaya oturdular; ekmek getirildi, toprak kaplar içinde şarap getirilip kondu önlerine. Ağaçların altında ışıklar yandı, karşıdaki atlıkarıncanın orgu gümbür gümbür yankılanmaya başladı, ufalanıp dökülen çığırtkan müziğini akşamın koynundan içeri savurup durdu.

"Bugün üç yüz kadeh boşaltmak istiyorum," diye sesini yükseltti Li Tai Pe ve Gölge'yle kadeh tokuşturdu. "Selam sana, ey Gölge, kolay pes etmeyen kurşun asker! Selam size, ey dostlar! Selam size, elektrik fenerleri, ark lambaları! Selam si-

ze, atlıkarıncanın üzerine çivilenmiş, ışıl ışıl metal pulcuklardan süslemeler! Tanrım, şimdi burada olmalıydı Louis, o göçmen kuş burada olmalıydı! Belki de bizden önce uçup cennete gitti. Ama bakarsın yarın çıkıp gelir yine, bu kaşarlanmış çakal, gelip bizi bulamaz, güler ve mezarımıza arkus lambalarıyla bayrak direkleri diker."

Büyücü sessiz sedasız gitti, şarap alıp geldi yeniden; beyaz dişleri kırmızı ağzında şen şakrak gülüyordu.

Klingsor'dan yana bir göz atarak: "Hüzün öyle bir şeydir ki, insanın yanında taşımaması gerekir. Bunun da pek bir zorluğu yoktur – insanın dişlerini sıkıp bir saatlik kısa ve yoğun çalışmasına bakar, hüznü yener o zaman, bir daha da onunla alıp vereceği kalmaz."

Klingsor dikkatle ağzına baktı büyücünün, onun bir zaman şevkle yanıp tutuşan saatlerin birinde içindeki hüznü boğup atan, onu dişleyip canını cehenneme yollayan pırıl pırıl dişlerine baktı. Bu büyücü müneccimin üstesinden geldiği şeyin kendisi de üstesinden gelebilir miydi? Tanrının, o uzak bahçelere kısa ve tatlı bakış: korkusuz yaşam, hüzünden uzak bir yaşam! Biliyordu, bir başka türlü yazılmıştı kendi yazgısı, Müşteri yıldızı kendisine bir başka türlü bakıyor, Tanrı onun sazının tellerinden daha değişik nağmeler döktürmek istiyordu.

"Herkesin kendine göre yıldızları vardır," dedi Klingsor acele etmeden, "herkesin kendine göre bir inancı vardır. Ben yalnızca bir tek şeye inanıyorum, o da çöküştür. Bir uçurumun üstündeyiz, bir arabanın içinde gidiyoruz ve atlar ürkmüştür. Çöküş üzreyiz, biz hepimiz; ölmemiz, ölüp yeniden dünyaya getirilmemiz gerekiyor, bizler için o büyük dönence vakti gelip çattı. Dört bir yanda aynı şey: büyük savaş, sanatta büyük değişim, Batıdaki devletlerde büyük çöküş. Bizim orda, eski Avrupa'da ölüp gitti her şey, bizim Avrupa'da iyi olan ve bizim kendimize özgü olan her şey öldü; bizim güzel usumuz cinnette aldı soluğu, paramız pul oldu, makineleri-

miz ateş etmekten ya da infilak etmekten başka işe yaramıyor artık, sanatımız intihar kimliğine büründü. Çöküş üzre bulunuyoruz, dostlarım, böyle yazılmış yazgımız, Çing Çe'nin müziği yankılanmaya başladı."

Ermeni müneccim şarap doldurdu kadehlere.

"Nasıl isterseniz," dedi. "Evet denebilir, hayır denebilir bu söylediklerinize, bir çocuk oyunundan kalır yeri yok. Çöküş diye bir şeyin sözü edilemez. Çöküş ya da yükseliş diye bir şeyin olabilmesi için bir aşağısının, bir de yukarısının olması gerekir. Aşağı ya da yukarı diye bir şey yoktur, sadece insanların beyninde, sadece aldanışlar ülkesinde yaşamını sürdüren şeylerdir bunlar, iyi ya da kötü bir aldanıştır. Bir saatlik bir çalışmaya bakar, dişler sıkılarak şevkle sürdürülen bir saatlik çalışmanın sonunda aldanışlar ülkesinin görülür hesabı."

Klingsor, sevecen sesine kulak verip Ermeni büyücünün anlattıklarını dinlemişti.

"Ben, bizden bahsediyorum," diye yanıtladı. "Avrupa'dan, iki bin yıldan beri kendisinin dünyanın beyni olduğuna inanan bizim eski Avrupa'dan bahsediyorum. İşte bu Avrupa çöküyor. Sanıyor musun, büyücü, seni tanımıyorum? Sen Doğu'dan yollanmış bir habercisin, benim adresime de yollanmış bir haberci, belki bir casus, belki kılık değiştirmiş bir kumandan. Burada bulunuyorsun, çünkü buradasın, çünkü bitiş süreci burada yaşanıyor, çünkü burada bir çöküşün kokusunu aldın. Ama biz çöküşü canımıza minnet biliyoruz, anlatabiliyor muyum; seve seve ölüme koşuyoruz, diretmiyor, karşı koymuyoruz hiç."

"Seve seve yeniden hayata getiriliyoruz da diyebilirsin," diye karşılık verdi Asyalı büyücü ve güldü. "Sana çöküş olarak görünen şey bana belki doğuş olarak görünüyor. Bunun ikisi de aldanıştır. Yeryüzünün gökyüzü altında yerinden oynamaz bir disk olduğunu düşünenlerdir ki, yükseliş ve çöküş diye bir şey görür ve inanır bunların varlığına. Ve bütün, hemen

bütün insanlar da bu diskin yerinden oynamadığını sanır. Oysa yıldızlar doğuş ve batış diye bir şey bilmez."

"Yıldızlar batmıyor mu?" diye sesini yükseltti Thu Fu.

"Bizim açımızdan evet, bizim gözlerimiz öyle görüyor."

Toprak kupalara şarap doldurdu Asyalı büyücü, sakiliği hep kendisi üstleniyordu, hizmete koşmaya hazırdı hep, hizmet ederken de gülümsüyordu. Boşalmış şarap testisini alıp gitti, yeni şarapla döndü. Atlıkarıncanın müziği gümbür gümbür ötüyordu.

Thu Fu, "Karşıya geçelim, çok güzel orası," dedi bir rica tonuyla. Kalkıp karşıya gittiler, boyalı bariyerin önünde dikildiler, metal pul süslemelerin ve aynaların göz kamaştırıcılığında atlıkarınca ortalığı kasıp kavurarak daireler çiziyordu, sayısız çocuğun gözüyiyip yutarcasına atlıkarıncanın parlak görkemine dikilmişti. Bir an Klingsor bu dönüp duran makinedeki, bu mekanik müzikteki, bu pek parlak görüntü ve renklerdeki, bu aynalarda ve akıl almaz süs sütunlarındaki ilkelliği ve zencimsiliği duyumsadı gülerek. Her şeyde sihirbaz doktorlara ve Şamanlara özgü bir şeyler saklıydı, bir büyüselliği ve fareli köyün kavalcılığından bir şeyleri içeriyordu her şey; aslında bütün bu çılgınca, bu karman çorman parlaklık turnabalığının küçük bir balıkçık sanıp yutarak yakayı ele verdiği metal kaşığın titreşen parlaklığından başka şey değildi.

Bütün çocuklar atlıkarıncaya binmeliydi. Bütün çocukların eline para tutuşturdu Thu Fu, bütün çocukları davet etti Gölge. Çocuklar yumak yumak olup kendilerine para verenlerin çevresini sardılar, el uzattılar onlara, yalvarıp yakardılar, teşekkürde bulundular. Derken dört arkadaş on iki yaşındaki güzel ve sarışın bir kıza kalan paralarının hepsini verdi, kız atlıkarıncanın hiçbir turunu kaçırmadı. Lambaların ışığında güzel çocuk bacaklarını saran kısa eteklik güler yüzlü uçuşup durdu havada. Bir oğlanın ağladığı işitildi. Ansızın bir kavgaya tutuşmuştu oğlanlar. Atlıkarıncanın org müziğine kırbaç gibi şaklayan zil sesleri eşlik ediyor, ritme ateş, şaraba afyon

katıyordu. Kalabalığın, gürültü patırtının içinde dört arkadaş uzun süre dikildi.

Sonra yeniden dönüp ağacın altındaki yerlerine oturdular. Ermeni büyücü toprak kupalara şarap doldurdu, çöküş ateşini diriltti, alevlendirdi yeniden, ışıl ışıl gülümsedi.

"Bugün üç yüz kadeh yuvarlayalım," dedi Klingsor şarkı söyler gibi. Güneşte kavrulmuş başı sarı sarı yanıyor, gülmesi çın çın ötüyordu; hüzün, bu dev, çırpınan yüreğinin üzerinde diz çöküp oturmuştu. Kadeh tokuşturuyordu Klingsor, çöküşe, ölme isteğine, Çing Çe'nin müziğine övgüler döşeniyordu. Gümbür gümbür yankılanıyordu atlıkarıncanın müziği. Ama yürekte korku yuvalanmıştı, yürek ölmek istemiyordu, yürek nefret ediyordu ölümden.

Ansızın restorandan gelen ikinci bir müzik ortalığı kasıp kavurarak tangır tungur yuvarlandı gecenin koynunda. Tavernanın zemin katında, pervazını güzel güzel dizilmiş şarap şişelerinin doldurduğu şöminenin yanı başında makineli bir piyano gürlemişti ansızın, bir makineli tüfek gibi kudurmuşçasına veriştirerek, paldır küldür. Uyumsuz seslerden çığlık çığlığa acılar yükseliyor, ritim ağır bir buharlı silindir gibi inleyen, ah vah eden kakafonilerin başını eziyordu. Kalabalık vardı, ışık vardı, gürültü vardı, delikanlılar ve kızlar dans ediyordu; topallayarak yürüyen garson kız da, Thu Fu da dans edenler arasındaydı. Thu Fu sarışın küçük kızla dans ediyor, Klingsor kızın kısa yaz etekliğinin ince ve güzel bacaklarının etrafında hafif ve sevecen uçuşmasını izliyordu. Dostlukla, sevgiyle gülümsüyordu Thu Fu'nun yüzü. Şöminenin bulunduğu köşede başka müşteriler oturmaktaydı, bahçeden çıkıp gelmişler, cazın yakınına, gürültünün göbeğine kümelenmişlerdi. Klingsor sesleri işitiyor, renkleri görüyordu. Ermeni büyücü şöminenin üzerinden aldığı şarap şişelerini açıp toprak kupalara şarap dolduruyordu. Esmer ve zeki yüzünde ışıl ışıl parıldıyordu gülümsemesi. Tavanı alçak salonda, müzik korkunç gök gümbürtülerine benzer bir sesle yankılanmak-

taydı. Ermeni büyücü dizi halindeki eski şarap şişelerinin safında bir gedik açmıştı, bir tapınağı yağmalayan ve mihrabın üzerindeki kupaları teker teker çekip alan birine benziyordu.

Klingsor'un kupasına şarap koyarken, "Sen büyük bir sanatçısın," dedi Ermeni büyücü fısıldayarak. "Bu çağın en büyük sanatçılarından birisin. Kendine Li Tai Pe ismini yakıştırmak hakkındır. Ama sen, Li Tai, sen telaş ve tedirginlikler ortasında zavallı, acı çeken, yüreği korkuyla dolup taşan bir insansın. Çöküş müziğini diline doladın, kendi elinle ateşe verdiğin evinin yangınında çöküş müziğinin şarkısını söyleyerek oturuyorsun ve rahat değilsin, Li Tai Pe; her gün üç yüz kadeh şarap yuvarlasan da, ayla kadeh tokuştursan da rahat değilsin. Rahat değilsin, Li Tai, çok acı çekiyorsun, çöküş müziğinin şarkıcısı. Durmak istemez misin artık? Yaşamak istemez misin? Varlığını sürdürmek istemez misin, Li Tai?"

Bir yandan şarabını yudumlayan Klingsor biraz boğuk sesiyle fısıldayarak şöyle karşılık verdi: "Yazılan bozulur mu? İsteme özgürlüğü diye bir şey var mı? Peki, sen müneccim olarak yıldızların yörüngesini değiştirebilir misin?"

"Bunu yapamam, yalnızca yorumlayabilirim onları. Seni senden başkası yönlendiremez. İstem özgürlüğü vardır, adı da büyüdür."

"Sanatla uğraşabiliyorsam, ne diye uğraşayım büyüyle? Sanat da büyü kadar iyi bir uğraş değil midir?"

"Her şey iyidir ve hiçbir şey iyi değildir. Büyü aldanışları yok eder. Büyü, bizim 'zaman, diye nitelediğimiz o rezil aldanışı silip atar ortadan."

"Sanat da aynı şeyi yapmaz mı?"

"Yapmaya çalışır. Resme geçirdiğin, şimdi albümlerindeki öbür yapıtlar arasında bulunan o temmuz yeterli mi senin için? Zamanı ortadan kaldırabildin mi? Güzden korkun kalmadı mı artık? Kıştan korkun ya da?"

Klingsor göğüs geçirip sustu, sesini çıkarmadan kupasındaki şarabı boşalttı, boşalan kupaya sesini çıkarmadan şarap

doldurdu Ermeni büyücü. Zincirlerinden boşanmış piyano makinesi, aklını kaçırmış gibi ortalığı kasıp kavuruyordu. Dans edenlerin arasında Thu Fu'nun yüzü meleksi süzülüyordu boşlukta. Temmuz sona ermişti.

Klingsor masanın üzerindeki boş şişelerle oynuyor, onları bir daire halinde diziyordu.

"Bu şişeler bizim toplarımız," diye yükseltti sesini. "Bu toplarla ateş edip canına okuyacağız zamanın, ölümün canına, sefaletin canına okuyacağız. Ayrıca renklerle de ateş yağmuruna tuttum ölümü, alev alev yanan yeşille, koyu zencifre kırmızısıyla, tatlı kırmızı vernikle. Sık sık kafasından vurdum, beyazı ve maviyi gözlerinden içeri saldım, sık sık kaçmak zorunda bıraktım onu. Bundan sonra da sık sık ateş edeceğim, yeneceğim, oyuna getireceğim onu. Bak şu Ermeni büyücüye, yine bir şişe eski şarap açıyor, şişenin içine kapatılmış geçmiş yazların güneşi kanımdan içeri doluyor. Ermeni dostumuz da ölümün üzerine ateş etmekte yardımcı oluyor bize, Ermeni dostumuzun da ölüme karşı elinde bir başka silah yok."

Büyücü, ekmekten bir parça koparıp ağzına attı.

"Ölüme karşı bana silah gerekli değil, ölüm diye bir şey yok çünkü. Ama bir şey var: ölümden korku. Bu korku yenilebilir, bir silah vardır bu korkuya karşı. Korkuyla baş edebilmek bir saatlik çalışmaya bakar. Ne var ki, Li Tai Pe'nin böyle bir şeyde gönlü yok. Çünkü ölümü seviyor o, ölümden duyduğu korkuyu seviyor, hüznünü, sefaletini seviyor ölümün, bizi hayran bırakan bütün hüner ve marifetini ölüm korkusuna borçlu çünkü."

Ermeni büyücü alaylı alaylı kadeh tokuşturdu Klingsor'la, dişleri ışıl ışıl parıldadı, yüzündeki neşe büyüdükçe büyüdü. Acı denen şey kendisine yabancıydı adeta. Klingsor, şarap topuyla ölüme ateş edip duruyordu. İnsanlarla, şarapla ve dans müziğiyle şişip kabarmış salonun kapıları önünde görkemle dikiliyordu ölüm; kapıların önünde görkemle dikili-

yor, siyah akasya ağacını usulcacık sallıyor, bahçenin zifiri karanlığında pusuya yatmış bekliyordu. Dışarısı ölümden geçilmiyor, ölümle kaynıyordu dört bir taraf, yalnızca burada, bu dar ve çın çın öten salonda savaş sürdürülmekte, pencerelerden içeri ağıt sesleri gelen o kara hayduda karşı salonda yiğitçe anlı şanlı bir savaş henüz sürdürülmekteydi.

Ermeni büyücü alaylı bakışlarını masanın üzerinde gezdirdi, alaylı bir tavırla şarap doldurdu kupalara. Pek çok kupayı kırıp atmıştı Klingsor ve büyücü ona yenilerini vermişti. Ermeni büyücünün kendisi de az şarap içmemişti hani, ama Klingsor gibi o da dimdik yerinde oturuyordu.

"İçelim, Li," dedi alaylı bir sesle. "Nasıl olsa seviyorsun ölümü, yok olup gitmeye can atıyorsun, dünden hazırsın bu dünyadan göçmeye. Böyle söylemedin mi? Yoksa ben mi yanlış anladım – yoksa hem beni, hem kendini mi yanılttın? içelim, Li, göçüp gidelim!"

Bir öfke ansızın boy verdi Klingsor'un içinde. Klingsor ayağa kalktı, dimdik ve yüce, oracıkta dikildi, bu sivri başlı yaşlı atmaca şarabın içine tükürdü, elindeki dolu kupayı kaldırıp attı yere. Kırmızı şarap salonda hayli ilerilere kadar saçıldı, dostların sarardı benzi, yabancılar gülüştü.

Ama sesini çıkarmadı büyücü, gülümseyerek yeni bir kupa alıp geldi, gülümseyerek şarap doldurdu içine, gülümseyerek Li Tai'ye sundu. Bunun üzerine gülümsedi Li, bunun üzerine o da gülümsemeden duramadı. Gülümseme çarpıtılmış yüzünde ay ışığı gibi gezindi.

"Ey çocuklar," diye yükseltti sesini. "Bırakın konuşsun bu büyücü! Bildiği pek çok şey var bu kaşarlanmış tilkinin, derinlerde gizli bir yuvadan çıkmış geliyor. Pek çok şey var bildiği, ama bizi anlamaktan da uzak. Çocukları anlayamayacak kadar yaşlanıp kocamış artık. Budalaları anlayamayacak kadar bilge. Bizler, biz can çekişenler ölüm konusunda ondan daha çok şey biliyoruz. İnsanız bizler, yıldız değil. Bakın şu elime, şarap dolu küçük ve mavi bir kupa tutan elime! Pek çok şeyin

üstesinden gelir bu el, bu esmer el. Pek çok fırça tutup resim yaptı şimdiye kadar, karanlıklar içindeki dünyadan yeni yeni parçalar koparıp insanların gözleri önüne serdi. Bu esmer el pek çok kadının gerdanında gezindi okşayarak, pek çok kızı ayartıp baştan çıkardı, pek çok kez öpüldü. Gözyaşları akıtıldı üzerine, Thu Fu bu el için bir şiir yazdı. Bu canım el, dostlarım, çok geçmeden toprakla örtülecek, solucanlarla, kurtlarla kaynayacak üzeri, aranızdan hiçbiri bundan böyle ona dokunmak istemeyecek. Âlâ, ben de işte bunun için seviyorum onu. Elimi seviyorum, gözlerimi, beyaz ve narin karnımı seviyorum. Acınmayla, alayla ve büyük bir sevecenlikle seviyorum hepsini, çünkü hepsi de göz açıp kapamadan sararıp solacak, çürüyüp kokuşacak. Sen Gölge, sen karanlık dostum, sen Andersen'in mezarının üzerindeki kurşun asker, aynı akıbet senin de başına gelecek, sevgili dostum! Getir tokuşturalım kadehleri, yaşasın canım ellerimiz kollarımız, yaşasın bağırsaklarımız!

Kadeh tokuşturdular, Gölge derin çukurlara gömülmüş gözleriyle karanlık karanlık gülümsedi – ve apansızın bir şey salonun içinden vurup geçti, rüzgâr gibi, hayalet gibi bir şey. Müzik birden sustu, dans edenler apar topar kayboldular ortadan, bir ışık gibi söndüler, bir su gibi akıp gittiler, gece hepsini yiyip yuttu. Lambaların yarısı kararmıştı. Karanlık kapılara baktı Klingsor. Dışarıda ölüm dikiliyordu. Ölümün dikildiğini gördü kapıların önünde. Kokusunu aldı ölümün: Bir şosedeki ağaçların yapraklarına düşen yağmur taneleri nasıl kokarsa öyle kokuyordu.

Şarap kupasını önünden uzaklaştırdı Li, altındaki sandalyeyi itip ayağa kalktı, ağır ağır salondan ayrılıp bahçeye çıktı ve yolu tuttu zifiri karanlıkta, başının üzerinde çakan şimşekler ve yapayalnız. Yüreği, mezarın üzerindeki bir taş gibi göğsüne bastırıyordu.

Ağustos Ayında Akşam Vakti

Öğle sonrasını Menuzzo'da ve Veglia'da güneş altında, rüzgâr karşısında resim yaparak geçirdi Klingsor, akşam çökerken hayli yorgun düştü, ormandan geçip Veglia üzerinden uykuya yatmış küçük bir köye geldi. Bir meyhane arayıp buldu; meyhanenin sahibi yaşlı kadın şarap dolu toprak bir kupa getirip koydu önüne. Kapının önündeki bir ceviz ağacının kökünün üzerine çökmüştü Klingsor. Sırf çantasını boşalttı, çantadan çıkan öteberiler arasında bir parça peynir buldu, birkaç da erik, bunları akşam yemeği yaptı kendine. Yaşlı kadın da yanı başında oturmuştu ak pak, iki büklüm ve dişsiz. Ve kırışıklarla hareket eden boynu ve sessizleşmiş kocamış gözleriyle köyünün ve ailesinin yaşamına, savaşa, kıtlığa, tarlaların durumuna, şaraba, süte, bunların kaça satıldığına, ölmüş torunlarına ve köyden başka yerlere göç etmiş oğullarına ilişkin bir sürü şey anlattı; küçük köydeki hayatın bütün dönemleri ve burçları aydınlık ve güler yüzlü serildi Klingsor'un gözlerinin önüne, kıt güzelliklerde kaba, neşe ve tasayla, korku ve yaşamla dolup taşarak. Klingsor yedi, içti, kendine geldi biraz, kadının anlattıklarına kulak verip dinledi, köydeki çocuklara, hayvanlara, köydeki rahibe ve piskoposa ilişkin sorular sordu, pek de ahım şahım sayılmayacak şarabı nazikçe övdü, son kalan eriği kadına uzattı, ardından kadının elini sıkıp iyi geceler diledi, sopasına dayanıp çantasını sırtladı, aydınlık ormanı aheste aheste tırmanmaya koyuldu.

Günün altından geç bir saatiydi, dört bir taraf ışıl ışıldı henüz, ama ayın çehresinde şimdiden bir parıltı seçiliyordu, ilk yarasalar yeşil ve titrek havada uçuşmaktaydı. Ormanın bir ucu günün son aydınlığında yumuşak ve nazlı duruyordu, siyah gölgeler önünde ışıl ışıldı kestane ağaçları ve sarı bir ku-

lübe, gündüzün emdiği ışığı gerisin geri yansıtmaya başlamıştı, sarı bir yakut gibi kadifemsi alevler içindeydi; gül kırmızısı ve eflatun rengi küçük yollar çayırların, asmaların ve ormanın içinden geçerek ilerilere uzanıyor, yer yer şimdiden sarıya dönmüş bir akasya dalı göze çarpıyordu. Kadife moru dağların üstünde, altın rengi ve yeşil, batı göğü seçilmekteydi.

Ne olur şimdi oturup çalışabilseydi insan, bir daha dönüp gelmeyecek bu olgun yaz gününün son büyülü dakikalarında! Her şey ne kadar da güzel, dile gelmeyecek kadar güzeldi! Ne kadar da sakin, aramakla bulunmaz, bağışlar saçarak! Nasıl da her şey Tanrıyla dolup taşmaktaydı!

Klingsor serin otların içine çöküp oturdu, eli kaleme uzandı kendiliğinden, ama Klingsor uzanan elini gülümseyerek yine geri çekti, eli sarktı aşağı. Olesiye yorgundu. Parmakları kuru otları, kuru ve gevrek toprağı yokladı. Ne kadar sürecekti daha? Ne kadar sonra bu heyecan verici, bu canım oyun sona erecekti! Ne kadar sürecekti daha, bu el, bu ağız ve gözler toprak olacaktı! Thu Fu geçenlerde kendisine bir şiir yollamıştı, şiiri anımsadı birden, yavaş yavaş mırıldanmaya koyuldu:

"Yapraklar bir bir düşer
Yaşam ağacından sürekli
Nasıl da doyurursun beni
Başımı döndürürsün renkli dünya
Nasıl da doyurur, yorarsın
Nasıl da sarhoş edersin
Henüz bugün ışıldayan ne varsa
Sönüp gider çok geçmeden.
Mezarımın kara toprağında
Çok geçmeden uğuldar rüzgâr
Küçük yavrusunun üzerine eğilir anne.
Görmek isterim gözlerini son bir kez
Başka her şey yok olabilir isterse

Bakışında parlar yıldızım
Her şey ölüyor, her şey ölüme koşuyor seve seve.
Kalıyor geride ölümsüz anne
Bizi yollayan bu dünyaya
Oyun oynar gibi yazıyor parmakları
İsimlerimizi uçup giden havaya."

Eh, iyiydi böylesi. Klingsor'un on canından kaçı kalmıştı geriye? Üçü mü? İkisi mi? Birden fazlaydı hâlâ. Her Tanrının günü karşılaşılan sıradan namuslu bir vatandaş yaşamından daha fazla bir şeydi. Ve pek çok işler başarmıştı Klingsor, pek çok şey görmüş, pek çok resim kağıdını ve pek çok tuvali resimlerle donatmış, pek çok gönülde sevgi ve nefret ateşini tutuşturmuş, sanatta ve yaşamda dünyayı pek çok sıkıntıya sokmuş, yeni rüzgârlar estirmişti. Pek çok kadın sevmiş, pek çok geleneğin ve kutsal değerin canına okumuş, pek çok yeni girişimde bulunmuştu. Pek çok dolu kadehi kafasına dikmiş, pek çok gündüzü ve pek çok yıldızlı geceyi solumuş, pek çok güneş altında yanıp kavrulmuş, pek çok suda yüzmüştü. Şimdi ise buradaydı, İtalya'da ya da Hindistan'da ya da Çin'de. Yaz rüzgârı kestane ağaçlarının doruklarında bir öyle bir böyle esip duruyordu, iyi ve güzeldi dünya, kusursuzdu. Bundan sonra diyelim yüz ya da on kadar resim daha yapmış, bundan sonra yirmi ya da bir tek yaz daha yaşamış fark etmezdi. Yorulmuş, yorgun düşmüştü. Her şey ölüyor, her şey ölüme koşuyordu seve seve. Aziz dostum, Thu Fu!

Evin yolunu tutmanın zamanıydı. Yalpalar vurarak odadan içeri atacaktı kendini, balkon kapısından giren rüzgâr kendisine kucak açacaktı. Işığı yakacak, dosyasından eskizlerini çıkaracaktı.

Orman içini yansıtan pek çok krom sarısı ve Çin yeşilinin kullanıldığı eskizi için belki iyi denebilirdi, bakarsın günün birinde bir resim doğup çıkabilirdi bundan. Eh, vakit artık, durma düş yola.

Ama yine de yerinden kalkmadı Klingsor, saçlarında rüzgâr, havada uçuşan, orası burası kirlenmiş keten ceketinde rüzgâr, akşamı kucaklayan yüreğinde gülümseme ve sızı. Yumuşak ve gevşecik esiyor rüzgâr, yavaş yavaş sönen gökyüzünde yarasalar yumuşak ve sessiz yalpalarla uçuyordu. Her şey ölüyor, her şey ölüme koşuyordu seve seve. Yalnızca o ölümsüz anne kalıyordu geride.

Klingsor bulunduğu yerde de yatabilir, en azından bir saat kadar yatıp dinlenebilirdi, hava sıcaktı çünkü. Başını sırt çantasına dayayıp gözlerini gökyüzüne çevirdi. Ne kadar da güzeldi dünya, nasıl da insanı doyuruyor, yorgun düşürüyordu!

Bayır aşağı inen ayak sesleri işitti Klingsor, gevşececik tahta tabanlar üzerinde güçlü adımlar. Eğreltiotları ve katırtırnakları arasında bir siluet belirdi derken; bir kadının silueti; üzerindeki giysilerin renkleri şimdiden seçilemez olmuştu. Sağlıklı ve düzenli adımlarla yaklaştı siluet. Klingsor sıçrayıp ayağa kalktı, iyi akşamlar diledi. Kadın ürktü biraz, bir an olduğu yerde durdu. Klingsor kadının yüzüne baktı. Tanır gibi oldu kadını, ama nereden tanıdığını da çıkaramadı. Şirin ve esmer bir kadındı, inci gibi sağlam dişleri ışıl ışıl parıldıyordu.

"Bak sen!" diyerek elini uzattı kadına. Kendisini bir şeyin, herhangi küçük bir anının bu kadına bağladığını seziyordu. "Tanışalım mı?"

"İsmim Madonna. Siz de Castagnetta'daki ressamsınız. Beni anımsayabildiniz mi?"

Evet, şimdi anımsamıştı Klingsor. Tavernetal köyündeki kadınlardan biriydi bu; evinin yakınında bir zaman, bu yaz mevsiminin derin gölgeler içine gömülmüş karmaşık günlerinin birinde birkaç saat resim yapmış, kuyusundan su içip incir ağacının gölgesinde bir saat kestirmiş, sonunda kadından bir kupa şarapla bir öpücük alıp köyden ayrılmıştı.

"Bir daha hiç gelmediniz bizim oraya," diyerek yakındı kadın. "Oysa bana kesinlikle söz vermiştiniz."

Oyunbaz ve meydan okuyan bir eda vardı kadının pes sesinde. Klingsor canlanır gibi oldu.

"Senin bana gelmen daha iyi oldu şimdi. Özellikle pek yalnız, pek üzgün olduğum şu sıra gelmen beni ne kadar mutlu etti söyleyemem."

"Üzgün mü? Kandırmayın beni Tanrı aşkına, şakacının birisiniz, hiçbir sözünüze inanılmaz sizin. Neyse, benim gitmem gerekiyor şimdi."

"Ah, o zaman size arkadaşlık edeyim."

"Sizin yolunuz ayrı, benim gideceğim yol değil. Hem gereği yok. Kim ne yapacak bana?"

"Size değil ama, bana yapabilir. Şıp diye biri çıkar karşına, hoşlanır senden, seni alıp götürür, o sevimli ağzını öper, boynunu ve güzelim göğsünü öper bir başkası. Yo, böyle bir şeye izin veremem."

Klingsor elini kadının boynuna dolamıştı, onu koyvermek istemedi bir türlü.

"Benim yıldızım, benim bebeğim! Canımın içi! Benim küçük tatlı eriğim! Isır beni, yoksa seni yerim."

Klingsor gülerek arkaya doğru eğilen kadının açık ve sağlıklı ağzına bir öpücük kondurdu; diretmeleri ve olmaz demeleri arasında gevşedi, boyun eğdi kadın, öpücüğe öpücükle karşılık verdi, başını salladı ardından, güldü ve kendini Klingsor'un elinden kurtarmaya çalıştı. Klingsor kadını kendine doğru çekmişti, bırakmadı, ağzı kadının ağzında, eli kadının göğsünde. Kadının saçları yaz kokuyordu, kuru ot kokuyor, katırtırnağı, eğreltiotu ve böğürtlen kokuyordu. Bir an derin derin nefes alarak başını arkaya devirdi Klingsor, kızıllığı yavaş yavaş kaybolmuş gökyüzünde ilk yıldızın küçük ve beyaz doğmuş olduğunu gördü. Kadın susuyordu, yüzünü ağırbaşlı bir ifade bürümüştü; göğüs geçirdi derken, elini Klingsor'un

elinin üzerine koydu, Klingsor'un elini daha bir sıkıca göğsüne bastırdı. Usulcacık eğildi Klingsor, kolunu kadının dizlerinin iç tarafına bastırdı, kadının dizleri karşı koymadı ve Klingsor otların içine yatırdı kadını.

Küçük bir kız gibi: "Beni seviyor musun?" diye sordu kadın. "*Povera me!*"

Kadehi diktiler başlarına. Rüzgâr kadının saçlarında geziniyor, nefesini alıp uzaklara taşıyordu.

Birbirlerine veda edip ayrılacakları zaman, elini sırt çantasında ve ceketinin ceplerinde dolaştırıp kadına armağan olarak verebileceği bir şey aradı Klingsor, küçük bir gümüş kutu buldu, içi henüz yarı yarıya tütünle doluydu, tütünleri oracığa boşaltıp kutuyu kadına uzattı.

"Hayır, hediye falan değil, kesinlikle değil!" diye belirtti ısrarla. "Yalnızca bir hatıra, beni unutmaman için."

"Seni unutmam," dedi kadın. Ardından: "Yine gelecek misin?" diye sordu.

Klingsor hüzünlendi. Acele etmeden kadının her iki gözüne öpücükler kondurdu.

"Gelirim," diye yanıtladı.

Olduğu yerde hiç kımıldamadan dikilen Klingsor, tahta tabanlı ayakkabılarla bayır aşağı inen kadının ayak seslerini dinledi bir süre; ayak sesleri çayır çimenler üzerinde kayıp gitti, ormana daldı, ilkin toprak, ardından taşlı bir yolda, daha sonra yapraklar ve bitki kökleri üzerinde ilerledi. Derken işitilmez oldu. Orman gecenin içinde kara kara duruyor, rüzgâr yorgun düşüp sessizliğe gömülmüş toprak üzerinde geziniyordu. Bir şey vardı, belki bir mantar, belki solmuş bir eğrelti yaprağı, keskin ve buruk güz kokuyordu.

Klingsor, eve dönme konusunda bir türlü karar veremedi. Şimdi kalkıp tepeyi tırmanmak neyeydi sanki? Odasına ayak atıp bütün o resimlerle karşılaşmak neyeydi? Otların içerisine uzanıp yattı, yıldızları seyretti, uyudu sonunda, gecenin geç bir vaktine kadar da uyanmadı, derken bir hayvanın ba-

ğırmasına ya da ansızın esen sert bir rüzgâra, belki de yağan çiğin soğukluğuna gözlerini açtı. Castagnetta yönünde tırmanmaya koyuldu tepeyi, evini buldu, kapısını, odalarını buldu. Mektuplar, çiçeklerle karşılaştı. Evde yokken kendisini görmeye gelen dostlar olmuştu demek.

Hayli yorgun düşmüştü, ama yine de hiç vazgeçmediği eski alışkanlığına uyarak dosyaların içindekilerini boşalttı ortaya, gündüzün yaptığı eskizleri lambanın ışığında gözden geçirmeye koyuldu. Orman içini yansıtan eskize diyecek yoktu, yer yer ışıkla titreşen gölgede otlar ve taşlar serin ve göz alıcı parıldıyor, bir hazine odasını andırıyordu. Eskiz üzerinde çalışırken yalnızca krom sarısı, turuncu ve mavi renk kullanıp zincifre yeşiline el sürmemekle iyi etmişti. Uzun zaman eskizden gözlerini ayıramadı.

Peki niçin bunlar? Niçin bütün bu renk cümbüşü içindeki eskizler? Bütün bu çaba, bütün bu alın teri, esriklikler içinde bütün bu kısa süreli yaratma hevesi? Kurtuluş diye bir şey var mıydı? Sükûn diye bir şey? Huzur diye bir şey ya da?

Üzerindekileri pek soyunmadan, bitkin yığıldı yatağa; ışığı söndürdü, uykuyu bekledi, bu arada yavaşçacık Thu Fu'nun dizelerini mırıldandı:

> Mezarımın kara toprağında
> Çok geçmeden uğuldar rüzgâr.

Klingsor'un Gaddar Louis'ye Mektubu

Caro Luigi! Çok zaman var ki sesin çıkmıyor. Gün ışığında yaşıyor musun hâlâ? Yoksa akbabalar çoktan kemiklerini kemirmeye başladı mı?

Sen bir örgü şişini sokup durmuş bir duvar saatini hiç kur-

caladın mı? Ben bir defasında bunu yaptım ve ne oldu biliyor musun, birden şeytan dalıverdi saatin içine ve ne çok zaman varsa tümünü şangur şungur boşalttı zemberekten, birbiriyle yarışa kalkan akreple yelkovan kadranın çevresinde korkunç bir gürültüyle, kudurmuşçasına dönüp durmaya başladı, prestissimo, derken yine öyle ansızın her şey duruverdi ve saat sizlere ömür. Şu an bizim burası da tıpkı anlattığım gibi: güneş ve ay babaları tutmuş gibi dolu dizgin geçip gidiyor gökyüzünden, günler birbirini kovalıyor, zaman torbadaki bir delikten kayıp gider gibi kayıp gidiyor elden. Umalım son da yine ansızın çıkıp gelir ve bu sarhoş dünya batar, sıradan bir tempoyla yeniden varlığını sürdürmeye kalkmaz.

Gündüzleri başımı kaşıyacak vaktim yok, en ufak bir şey düşünmeye fırsat bulamıyorum ("en ufak bir şey düşünmeye fırsat bulamıyorum" türünden bir cümleyi kendi kendine sesli sesli söyledin mi bir komik yankılanıyor ki!). Pek çok akşamlar işte öylesine gözümde tütüyorsun! O zaman sık sık ormandaki bir sürü meyhaneden birine gidip oturuyor, o harcıâlem kırmızı şarabı yudumlamaya koyuluyorum, gerçi çokluk bir şeye benzemiyor şarap, ama yine de yaşamın sırtlanılmasına yardım ediyor, beri yandan kolay uyumasını sağlıyor insanın. Hatta birkaç defasında öyle oldu ki meyhanede uyuyakaldım ve yöre sakinlerinin sırıtmaları arasında şunu öğrendim ki, sinir zafiyetim hiç de öyle abartılacak düzeyde değildir. Bazen dostlar ve kızlar da oluyor yanımda, parmaklarıma kadın organlarının yumuşaklığında yapacak iş çıkıyor, şapkalar, ayakkabı ökçeleri ve sanat üzerinde konuşuyoruz. Kimi vakit havamıza diyecek olmuyor, bağrışıp gülüşüyoruz bütün gece, Klingsor'un böyle neşeli biri olması herkesi sevindiriyor. Burada pek şirin bir kadın var, ne zaman kendisini görsem, seni soruyor hep.

Her ikimizin de yaptığı sanat, bir profesörün söyleyeceği gibi hâlâ görünür nesnelere fazlasıyla bağlı (bir resim bulmacası yapılsa ne güzel olurdu). Biraz özgür el yazımızla da olsa

ve kentsoylular için yeterince heyecan verici nitelik taşısa da, hâlâ "gerçek" nesnelerin resmini yapmayı sürdürüyoruz: İnsanları örneğin, ağaçları, panayırları, trenleri, kırları. Bu bakımdan hâlâ bir geleneğe uygun davranmaktayız. Çünkü sıradan biri, herkesin ya da pek çok kişinin benzer şekilde algılayıp tanımladığı nesneler için "gerçek" deyimini kullanır. Niyetim, bu yaz geçsin, bir süre yalnızca hayalimdeki nesnelerin, özellikle de düşlerimin resmini yapmak. Biraz da senin istediğin gibi bir yol izleyeceğim bu arada, yaptığım resimler alabildiğine şaklabanca ve şaşırtıcı şeyler olacak. Tavşan avcısı Collofino'nun Köln Katedrali'ne ilişkin öykülerindeki gibi tıpkı. Ayaklarımın altındaki zeminin biraz inceldiğini hissetsem de, bundan sonra yaşayacağım yıllar ve yapacağım işler konusunda fazla bir istek duymasam da, yine de bu dünyanın gırtlağından içeri birkaç güçlü roket yollamayı isterdim doğrusu. Kısa bir süre önce resim alıcılarından birinin bana yazdığına göre, son çalışmalarımda ikinci bir gençlik yaşadığımı hayranlıkla izliyormuş. Doğru bir yanı yok değil hani. Gerçekte adam gibi resim yapmaya ancak bu yıl başlamışım gibi bir duygu var içimde. Ama yaşadığım bir şey varsa, ikinci bir bahar değil, bir patlama. İçimde hâlâ ne çok dinamit var, şaşılacak şey; ama ekonomik bir ocakta kullanılmaya pek elverişli değildir dinamit.

Sevgili Louis! Biz iki kocamış çapkının aslında acınacak kadar mahcup kişiler olduğumuzu, duygularımızı birbirimize sezdirmektense elimizdeki içki kadehlerini birbirimizin suratına fırlatacağımızı düşündüm sık sık ve içten içe buna sevindim. İleride de böyle kalsın, olmaz mı, kocaoğlan!

Bu yakında Barengo'daki o tavernada ekmek ve şarapla bir şenlik düzenledik, gece yarısı yüksek ormanda görkemle yankılandı şarkılarımız. Eski Roma şarkıları. İnsan yaşlanıp da ayakları üşümeye başladı mı, mutlu olması için öyle az şey yetiyor ki: günde sekiz ile on saatlik bir çalışma, bir şişe Piemont şarabı, iki yüz elli gram ekmek, bir Virginia purosu,

birkaç hanım dost. kuşkusuz sıcak ve güzel bir hava. Bunlar da bizde var. güneş şahane parıldıyor, başım bir mumyanın başı gibi yanıp kavrulmuş durumda.

Bazı günler içimde öyle bir duygu uyanıyor ki, sanki yeni yaşamaya ve çalışmaya başlamışım. Ama bazen de sanki seksen yıldır sıkı bir çalışma sürdürmüşüm, çok geçmeden işi paydos edip dinlenme hakkına kavuşacakmışım gibi bir duyguya kapılıyorum. Herkesin sonu gelir bir gün, Louis'ciğim, benim de, senin de, herkesin. Sana şu yazdığım şeylere de bak, görülüyor ki biraz iyi değilim. Kuruntudur herhalde, gözlerim fena halde ağrıyor, bazen retina dekolmanıyla ilgili olarak yıllar önce okuduğum bir yazıyı anımsıyorum, aklımdan bir süre çıkmıyor yazı. Odamın o bildiğin balkon kapısından aşağılara bir göz attım mı, epey zaman daha çalışkanlığı elden bırakmamamız gerektiğini anlıyorum. Dünya dile gelmeyecek kadar güzel ve çok renkli; gece ve gündüz bu yeşil ve yüksek balkon kapısından çıngırak seslerini benim yukarıya yolluyor, bağırıyor ve meydan okuyor bana; ben de ikide bir dışarı koşuyor, bu dünyadan bir parça koparıp alıyorum, minicik bir parça. Buradaki yeşil çevre, kuru yaz dolayısıyla şu sıra harikulade ışıltılı ve kırmızımsı bir görünüme büründü, yine İngiliz kırmızısıyla Siena'ya el atacağım aklımın ucundan geçmezdi. Bundan sonra bütün bir sonbahar kapıda bekliyor, anız tarlaları, bağ bozumu, mısır hasadı, kızıl ormanlar. Bütün bunları bir kez daha yaşayacağım günü gününe ve birkaç yüz eskiz daha çizeceğim. Sonra da, hissediyorum böyle olacağını, kendi içime gömüleceğim, gençken bir süre yaptığım gibi düpedüz anılar ve hayallerden yola koyularak resimler yapacak, şiirler düzecek, düşler kotaracağım. Bunun da olması gerekiyor.

Paris'teki büyük bir ressam, tavsiyelerde bulunması için kendisine başvuran genç bir sanatçıya şöyle seslenir: "Delikanlı, ressam olmak istiyorsanız her şeyden önce iyi beslenmeniz gerektiğini unutmayın. İkinci önemli konu sindirim-

dir, düzenli olarak dışarı çıkmaya bakın. Üçüncüsü de, her zaman yanınızda sevimli bir kadın dostunuz olsun!" Evet, denebilir ki, sanatın bu ilk gereklerine uymayı öğrendim ben, doğrusu bu bakımdan bir eksiğim olduğu söylenemez. Gel gör ki, bu yıl lanet olsun, bu basit konularda bile kendimde aksayan bir taraf görüyorum. Fazla bir şey yediğim yok, üstelik tek yanlı besleniyor, çokluk günlerce ekmekten başka bir şey ağzıma koymuyorum. Zaman zaman mide ağrılarıyla uğraşıp durmaktayım (şunu söyleyeyim ki, uğraşılması en boş şey de budur); beri yandan, şöyle doğru dürüst küçük bir kız arkadaşım da yok; dört, beş kadınla düşüp kalkıyorum, aç olduğum kadar bitkin durumdayım çokluk. Saatin mekanizmasında eksik olan bir şey var, iğneyi içine sokup kurcaladığımdan beri eskisi gibi çalışmasını sürdürüyorsa da, şeytani bir tempo tutturmuş gidiyor, aşinası olmadığım tangur tungur bir ses çıkarıyor bu arada. İnsanın sağlığı yeter ki yerinde olsun, yaşamı ne kadar sade! Benden şimdiye kadar hiç böyle uzun bir mektup almamışsındır, palet üzerinde tartıştığımız o zaman ki mektup dışında belki. Artık yeter yazdıklarım, saat sabahın beşine geliyor, canım aydınlık başlıyor yeniden. Selam sana

Dostun Klingsor'dan

Not:

Sende küçük bir resmim olsun çok istediğini anımsıyorum, özellikle de kulübeyle, kırmızı yolla, Veronese yeşili sivri uçlu ağaçlarla ve arka planda, uzakta o oyuncak kentle Çin resmini. Ama resmi şimdi yollayamayacağım, şu an nerede olduğundan da haberim yok ayrıca. Ama resmi senin bil, hiç değilse bunu kesinlikle söyleyebilirim sana.

Klingsor'un Dostu Thu Fu'ya Yolladığı Şiir

(Klingsor'un kendi portresi üzerinde çalıştığı günlerden)

Esintili ormanda oturuyorum sarhoş
Cıvıl cıvıl dallar güz yeniği
Mırıldanarak seğirtiyor mahzene
Dolduruyor boşalan şişemi meyhaneci.

Yarın, yarın soluk benizli ölüm
Orağını geçirecek pembe vücuduma
Biliyorum bekler hanidir
Azılı düşman pusuda.

Alaya almak için onu bütün gece
Şarkılar yolluyorum yorgun ormanın koynuna
Şarkılar söylüyorum, içkiler içiyorum
Gülüp geçiyorum ölümün gözdağına.

Çok işler yaptım, çok çileler çektim,
uzun yolda göçebe
Akşam oldu, oturmuş içiyorum, bekliyorum ürkek
Işıl ışıl orağı ölümün
Çırpınan kalbimden başımı ne zaman biçecek.

Klingsor'un Kendi Portresi

Güneşin yakıp kavurduğu alışılmadık derecede kurak pek çok haftanın ardından güz mevsiminin başlarında yağmur yağdı birkaç gün. O günlerde Klingsor, Castagnetta'daki sarayının yüksek pencereli salonunda kendi portresini yaptı; portre şimdilerde Frankfurt'taki bir galeride sergileniyor.

Bu korkunç, ama yine de öylesine büyüleyici güzel resim, Klingsor'un bitirilmiş en son yapıtı, o yaz mevsimindeki çalışmaları, işitilmedik derecede ateşli, çılgınca bir tempoyu içeren çalışma döneminin sonunda, bu dönemin doruk noktası olarak ortaya çıktı, taçlandırdı söz konusu dönemi. Klingsor'u bilen herkesin onu bu portrede hemencecik, hiç şaşmaksızın tanıması pek çok kişinin dikkatini çekmişti. Oysa Klingsor'un yaptığı hiçbir resim doğalcılıktan bu denli uzak değildi.

Klingsor'un son dönemdeki bütün yapıtları gibi bu portre de alabildiğine değişik açılardan incelenebilir. Bazıları, özellikle Klingsor'u tanımayanlar için bir renk cümbüşüdür portre, harikulade bir ahengi içeren, tümalacalı bulacalığına karşın insan üzerinde çığırtkanlıktan uzak soylu bir izlenim bırakan bir halıdır. Bazıları ise portreye somutluktan kendini özgür kılmaya yönelik son bir atak, hatta umutsuzca bir girişim gözüyle bakıyor; yüz bir peyzaj gibi resme geçirilmekte, saçlar bir ağacın yapraklarını ve kabuğunu anımsatmakta, gözler kayalar içindeki çatlaklara benzemektedir – söz konusu kişilerin dediklerine göre, bazı dağ sırtları nasıl bir insan yüzünü, bazı ağaç dalları nasıl insan elini ve ayaklarını akla getirirse, Klingsor'un portresi de ancak o kadar doğayı akla getiriyor, ancak uzaktan uzağa, ancak mecazi anlamda. Yine pek çok kişiye göre, özellikle bu yapıt somut bir nesneyi, Klingsor'un yüzünü yansıtmakta, yüz ressamın kendisi tarafından ödün vermeyen psikolojik bir yaklaşımla irdelenip yorumlanmakta, alabildiğine kapsamlı bir itiraf, hatır gönül tanımayan, çığlık çığlığa, duygulandırıcı, insanın içine korku salan bir itiraf oluşturmaktadır. Aralarında en amansız düşmanlarının da yer aldığı diğer bazı kişilere gelince, portreyi Klingsor'un sözde cinnetinin salt bir ürünü ve dışavurumu sayıyor. Resimdeki başı doğalcılık ürünü orijinaliyle, fotoğraflardaki başlarla karşılaştırıp portredeki çizgilerde dikkatlerini çeken deformasyonlara ve abartmalara zencimsi, yozlaşmış, atavis-

tik ve hayvansal özellikler gözüyle bakıyorlar. Söz konusu kişilerden bazısı portrede putperestliğe ve fanteziye özgü öğeler üzerinde de duruyor, resimde bir çeşit monomaniliğe benzer kendi kendine tapmanın, Tanrıya bir çeşit küfrün ve kendi kendini yüceltmenin, bir çeşit büyüklük hezeyanının dışavurumunu buluyorlar. Bütün bunların dışında portreye daha pek çok açıdan bakılabilir kuşkusuz.

Portre üzerinde çalıştığı günlerde Klingsor evden dışarı adımını atmadı hiç, sadece geceleri evden çıkıp şarap içmeye gitti, ev sahibesinin getirdiği ekmek ve meyveden başka bir şey koymadı ağzına, hiç traş olmadı, güneşte yanmış alnının altında göz çukurlarına iyice gömülmüş gözleriyle bu kendini koyuvermişliği içinde ürkütücü bir görünüm sergiledi. Oturduğu yerde ve ezberden çalışıyor, ancak arada bir, neredeyse yalnızca çalışmasına ara verdiği zamanlarda kalkıp kuzey duvarındaki o kocaman, modası geçmiş, çerçevesi gül resimleriyle süslü aynanın karşısına geçiyor, başını ileri uzatıp gözlerini açabildiği kadar açıyor, somurtuyor, sırıtıyor, yüzüne değişik biçimler veriyordu.

Klingsor kocaman aynada Klingsor'un yüzünün gerisinde, o saçma gül resimleri arasında pek çok, ama pek çok yüz gördü, yaptığı portrenin içine pek çok yüz yerleştirdi: sevimli ve şaşkın çocuk yüzleri; delikanlı yüzlerinin düşlerle dolu, yanıp tutuşan şakakları, içkicilerin alaylı gözleri, susamış, peşine düşülmüş, acı çeken, arayan, çapkınlık eden bir kişinin, bir *enfant perdu*'nun dudaklarını kondurdu yüze. Ama yüzün üzerine görkemli ve hoyrat bir baş oturttu, balta girmemiş ormandaki bir putun, kendi kendine âşık, kıskanç bir Yehova'nın, ilk doğan çocuklarla bakire kızların kurban edildiği bir canavarın başını. Bunlar onun yüzlerinden birkaçıydı. Bir başka yüz de yıkılan, yıldızı sönen, yok olup gidişine rıza gösteren bir kişinin yüzüydü: Tepesinde yosunlar büyüyordu bu kişinin, kocamış dişleri ağzında eğri büğrü duruyordu, solmuş cildi çatlak çatlaktı ve çatlaklar kabuk bağlamış, küflen-

mişti. Dostlarından birkaçı portrede özellikle bu yüzü sevmişti. Söylediklerine göre, burada insanı buluyorlardı karşılarında, *ecce homo*; ve uygarlığımızın bu geç döneminin yorgun düşmüş, aç gözlü, yabanıl, çocuksu ve kurnaz insanı, can çekişen ve ölmek isteyen Avrupa insanı: özlemlerde incelmiş, kötülüklerde hasta düşmüş, yıldızının söndüğünü bilmelerin coşkusuyla kanatlanmış, tüm ilerlemelere hazır, tüm gerilemeler için yeterince olgun, tümüyle ateş, beri yandan tümüyle yorgunluk, morfine teslim olmuş bir morfinman gibi yazgıya ve acıya boyun eğmiş, yalnızlaşmış, içi oyulmuş, yaşlı mı yaşlı, hem Faust, hem Karamozof, hem hayvan, hem bilge, tümüyle yağmalanmış, hırs denilen şeyden tümüyle arınmış çırılçıplak, ölümden çocuksu bir korkuyla dolu yüreği, ölümü ölmeye yorgun bir istekle dolup taşarak.

Ve daha ileride, bütün bu yüzlerin altında daha uzak, daha derin ve daha yaşlı yüzler yatıyordu, insan öncesi yüzler, hayvansal, bitkisel, taştan yüzler; öyle yüzler ki, adeta yeryüzündeki en son insan ecelle pençeleşirken kendi geçmişinde ve kendi yeryüzü gençliğinde yaşanmış tüm varoluş biçimlerini düşsü bir çabuklukla bir kez daha anımsıyordu.

Bu çılgınca gerilimli günlerde Klingsor cezbeye tutulmuş biri gibi yaşıyordu. Geceleri içini şarapla tıka basa dolduruyor, sonra, elinde mum, eski aynanın karşısına geçiyor, aynada yüzünü, içkici birinin melankoliyle sırıtan yüzünü inceliyordu. Bir akşam bir sevgilisi vardı yanında, atölyedeki divanın üzerinde çırılçıplak sevgilisini kucaklamış tutarken, gözleri kadının omuzlarının üzerinden aynaya çevrildi, kadının dağılmış saçlarının yanı başında kendi eciş bücüş yüzünü gördü, şehvete bürünmüş, şehvetten tiksinti bürümüş bir yüz, kızarmış gözler. Ertesi gün yine gelmesini söyledi kadına, ama dehşete kapılan kadın bir daha uğramadı.

Geceleri az uyuyor, çokluk gördüğü kâbuslardan, yüzü kan ter içinde, huzursuz ve yaşamdan bezmiş uyanıyordu. Ama hemen fırlayıp kalkarak gözlerini dolabın aynasına diki-

yor, yüzündeki şaşkın çizgilerin karman çorman coğrafyasını inceliyordu kasvetli bakışlarla, içi nefretle dolup taşarak ya da gülümseyerek, adeta oh olsun der gibi. Bir defasında da bir düş gördü, kendi kendini gördü düşte, kendisini nasıl işkenceden geçirdiklerini gördü: Gözlerine çiviler çakıldı, bir kancayla yırtılıp açıldı burnu. Ve Klingsor gözlerde çivilerle işkence gören bu yüzü, kalemi kaptığı gibi oracıktaki bir kitabın kapağına çizdi; bu acayip eskiz ölümünden sonra elimize geçti. Bir ara bir yüz nevraljisi nöbeti çullandı Klingsor'un üzerine, bir sandalyenin arkalığına çarpık bir konumda asılıp acıdan güldü ve bağırdı, bir yandan da tanınmayacak durumdaki yüzünü aynanın önüne tuttu, yüzündeki kasılmaları izledi, gözyaşlarını alaya aldı.

Yalnızca kendi yüzünü ya da kendi sayısız yüzünü, yalnızca kendi gözlerini ve dudaklarını, kendi ağzının acılarla dolu vadimsi çukurunu, kendi alnının çatlak kayasını, bitki köklerini andıran kendi ellerini, kasılmalı parmaklarını, akılla alay edişini, gözlerine yuvalanmış ölümü bu portreye yerleştirmekle kalmadı Klingsor, fırçasının kendi başına buyruk, dopdolu, sıkışık ve titrek yazısıyla yaşamını da kattı içine, sevgisini, inancını ve umutsuzluğunu da kattı. Yığın yığın çıplak kadını da, bir fırtınanın adeta önü sıra sürüyüp götürdüğü bu kuşları, Tanrı Klingsor'a sunulacak bu kurbanları da ayrıca, yüzünde kendi canına kıyan birinin ifadesiyle bir delikanlıyı sonra, uzaktaki tapınakları ve ormanları, güçlü ve budala yaşlı ve sakallı bir Tanrıyı, bir hançerin ikiye ayırdığı bir kadın memesini, kanatları yüzlerle bezenmiş kelebekleri ve resmin en gerisinde, bütün bu curcunanın bir kenarında bekleyen ölümü, toplu iğne büyüklüğündeki mızrağını Klingsor'un beynine saplayan gri renkli hayaleti de resme geçirdi.

Saatlerce portre üzerinde çalıştıktan sonra bir tedirginlik duygusuyla ayağa kalkıyor, durup dinlenmeden ve huzursuzlukla odadan odaya seğirtiyor, koşuşmacasının rüzgârıyla girip çıktığı kapıların peşinden sallanmasına yol açıyordu. Do-

laptan şişeleri, raftan kitapları, masaların üzerinden örtüleri çekip alıyor, yere uzanıp okuyor, pencerelerden sarkarak derin derin soluyor, eski çizimleri ve fotoğrafları arayıp buluyor, bütün odalardaki döşemeleri, masaları, yatakları ve sandalyeleri kâğıtlarla, resimlerle, kitaplarla, mektuplarla dolduruyordu. Pencereden içeri esip gelen yağmurlu rüzgârda hepsi birbirine karışıyor, hazin bir manzara oluşturuyordu. Bir ara eski öteberilerin altında çocukluk fotoğrafı geçti eline, dört yaşında çekilmiş bir resimdi, üzerinde beyaz bir yaz giysisi, beyazımsı açık sarışın saçlarla tatlı ve inatçı bir çocuk yüzü. Anne ve babasının resimlerini buldu derken, delikanlılık yıllarındaki sevgililerin resimlerini ayrıca. Hepsi de oyaladı kendisini, uyarıp heyecanlandırdı, içlendirdi, sağa sola çekiştirdi onu. Her şeye el attı Klingsor, sonra yine her şeyi elinden bıraktı, yeni bir ürperişle şövalyenin başına geçip portre üzerindeki çalışmasını sürdürdü. Yüzündeki çatlakları daha çok derinleştirdi, yaşamının tapınağını daha bir geniş kurup çattı, her varlıktaki sonsuzluğu daha belirgin, her varlıktaki ölümlülüğü daha hıçkırıklı, gülümseyen simgesini daha güler yüzlü, yok olup gitmeye mahkûm edilişini daha alaylı dile getirdi. Sonra bir kez daha sıçrayıp kalktı ayağa, peşine düşülmüş bir geyik gibi odalar arasında bir mahkûmun volta atışlarını yinelemeye koyuldu. Kıvanç ve derin bir yaratıcılık hazzı, sevinç çığlıkları atan ıslak bir fırtına gibi esip geçti içinden. Derken bir acı kendisini tekrar yere yıkıp yaşamının ve sanatının parçalarını suratına fırlattı. Yaptığı resmin önünde yakardı, resmin üzerine tükürdü. Her yaratıcı gibi bir cinnet halini yaşıyordu. Ama yaratmanın cinnetinde resme yararı dokunacak her şeyi bir uyurgezerin şaşmaz zekâsıyla yapıp çıkarıyordu. Portresi uğruna sürdürülen bu acımasız savaşın yalnız tek bir kişinin yazgı ve sorumluluğunu değil, ayrıca insana özgü, genel ve zorunlu olanı yansıttığına bütün kalbiyle inanıyordu. Şunu hissediyordu ki, yine bir ödev karşısında bulunmaktaydı, bir yazgı karşısında dikiliyordu ve geçmişte

kalmış tüm korkular, kaçışlar, tüm esriklikler ve yalpalamalar yalnızca bu ödevden duyulan korku, bu ödevden kaçış olmuştu. Artık ne korku, ne kaçış söz konusuydu, ileriye doğru yürünecekti yalnızca, bundan böyle çelmeler, yumruklar, zaferler ve yenilgiler bekliyordu. Zaferi kazanıyor, yenilgiye uğruyor, acı çekiyor, gülüyor, belini doğrultuyor, öldürüyor ve ölüyordu, doğuruyor ve doğuruluyordu.

Günün birinde bir Fransız ressam Klingsor'u görmeye geldi, ev sahibesi bekleme odasına aldı ziyaretçiyi; ağzına kadar eşyayla dolu odada her köşeden dağınıklık ve pislik sırıtıyordu. Giysisinin kollarında ve yüzünde boyalarla, gri ve traşsız, geniş adımlar atarak seğirtip geldi Klingsor. Ziyaretçi Paris'ten ve Cenevre'den getirdiği selamları iletti, Klingsor'a karşı saygı ve hayranlığını açığa vurdu. Klingsor odada bir aşağı bir yukarı geziniyor, söylenilenleri dinlemez görünüyordu. Sonunda diyeceğini şaşıran ziyaretçi sustu, odadan çıkıp gitmeye davrandı. Bunun üzerine Klingsor ziyaretçiye yaklaştı, boyalarla kaplı elini omuzlarına koydu, yakından gözlerinin içine baktı. "Teşekkür ederim," dedi ağır ağır ve güçlükle. "Teşekkür ederim, sevgili dostum. Şu an çalışıyorum, sizinle konuşamam. Zaten gereğinden çok konuşuluyor her zaman. Bana darılmayınız, selamlarımı iletiniz dostlarıma, kendilerini sevdiğimi söyleyiniz." Ardından bitişik odaya geçip gözden kayboldu.

Kamçı darbeleri altında geçen bu günlerin sonunda bitirdiği portreyi, kullanılmayan boş mutfağa koyup kapıyı kilitledi, Kimseye göstermedi onu. Ardından veronal içip bir gün bir gece hiç kalkmadan uyudu. Uyandıktan sonra yıkandı, yeni çamaşırlar giydi, yeni giysiler geçirdi sırtına, kente inip meyve aldı, Gina'ya hediye etmek için sigara aldı ayrıca.

Birden güldü Klingsor ve doğruldu. Sık sık ruhunda bu gibi duygular uyandığını, sık sık böyle düşündüğünü, böyle korkulara kapıldığını anımsamıştı. Yaşamının bütün olumlu, bütün verimli ve ateşli dönemlerinde, hatta henüz gençlik çağında böyle yaşamıştı, mumu iki ucundan yanıp durmuştu hep, çılgınca israfların ve yanmaların bazen sevinçten bayram ettiren, bazen hıçkırıklara boğan duygusuyla, kadehi dibine kadar boşaltmayı amaçlayan umutsuz bir açgözlülükle, sonun çıkıp gelmesinden duyulan, saklanıp gizlenmiş derin korkuyla. Daha önce de sık sık böyle yaşamıştı, daha önce de cayır cayır yanıp kavrulmuştu. Çıkıp gelen son bazen yumuşak olmuştu, derin ve bilinçsiz bir kış uykusunu andırmıştı adeta. Kimi zaman da korkunç olmuştu bu son, anlamsız bir yıkım, çekilmez ağrılar, hekimler, hazin bir vazgeçiş, güçsüzlüğün zaferi. Ve kuşkusuz zaman zaman bir yangın döneminin sonu daha da kötü olmuştu, daha da hazin ve yıkıcı. Ama her defasında atlatılmıştı, haftalar ya da aylar sonra, çekilen işkencelerin ya da kendini uyuşturup duygusuzlaştırmaların ardından yeniden diriliş, yeni yangın, yeraltındaki ateşlerin ansızın yeniden alevlenişi, ateşten yeni yaratılar, ışıl ışıl bir yaşam esrikliği. Böyle olmuştu hep, çile ve yetersizlik dönemleri, o sefil ara dönemler bellekten çıkıp gitmiş, derinlere gömülüp kaybolmuştu. Ve iyiydi böylesi. Sık sık nasıl üstesinden gelinmişse, yine öyle üstesinden gelinecekti.

ISBN 975 _ 414 _ 231 _ 9
9 789754 142310

KAPAK RESMİ: WASSILY KANDINSKY
KAPAK DÜZENİ: ALİ PLATİN